Ny 132 kV kraftledning Krossberg-Harestad-Nordbø og ny Harestad og Nordbø transformatorstasjoner

Lnetts kommentarer til høringsuttalelser til søknad om anleggskonsesjon

Innhold

1 Formål 8

2 Sammendrag 8
2.1 Jord- og sjøkabel som alternativ til luftledning 8
2.1.1 Krossberg-Harestad 8
2.1.2 Harestad-Nordbø 9
2.2 Spredeareal 11
2.3 Grønnsaksproduksjon 12
2.4 Støy 13
2.4.1 Støy i anleggsfasen 13
2.4.2 Støy i driftsfasen 13
2.5 Elektromagnetisk felt, EMF 14
2.6 Erstatning 14
2.7 Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse, KULA 14
2.8 Miljø-, transport- og anleggsplan, MTA 15
2.9 Fagrapport naturmangfold 15

3 Høringsuttalelser med kommentarer 17
3.1 Randaberg kommune 17
3.1.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelsen 24
3.2 Stavanger kommune 24
3.2.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelsen 43
3.3 Rennesøy kommunedelsutvalg 46
3.3.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 47
3.4 Rogaland fylkeskommune 47
3.4.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelsen 49
3.5 Statsforvalteren i Rogaland 50
3.5.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelsen 54
3.6 Fiskeridirektoratet 54
3.6.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelsen 55
3.7 Fiskarlaget vest 55
3.7.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 56
3.8 Statens vegvesen 56
3.8.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 57
3.9 Kystverket 58
3.9.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 58

3.10 Stavangerregionen Havn 58
3.10.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 59
3.11 Forsvarsbygg 59
3.11.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 59
3.12 Mattilsynet 59
3.12.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 60
3.13 IVAR IKS 60
3.13.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 61
3.14 Statnett 61
3.14.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 62
3.15 Telenor 62
3.15.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 63
3.16 Avinor 63
3.16.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 64
3.17 Øystein Stjern 64
3.17.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelsen 69
3.18 Kjell Gunnar Høie 70
3.18.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelsen 71
3.19 Torild Bø Vistnes 71
3.19.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelsen 71
3.20 Trond Løyning Rimestad 72
3.20.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelsen 72
3.21 Mosterøy-Sokn Samdrift DA 72
3.21.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 73
3.22 Britt Helen Harestad 73
3.22.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 75
3.23 Ingrid og Andreas Haugen 75
3.23.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 77
3.24 Terje Håland m/flere 77
3.24.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 78
3.25 Kjell-Ove Todnem 79
3.25.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 80
3.26 Sigve Froestad og Marianne Køningsberg 80
3.26.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 81
3.27 Marianne Køningsberg og Sigve Froestad 82
3.28 Oddvar Mestad 82
3.28.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 82
3.29 Egil Aske 82

3.29.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 83
3.30 Marie Lauvnes Hovdet 83
3.30.1 Lnetts kommmentar til høringsuttalelse 84
3.31 Rennesøy bondelag v/Jostein Eiane 85
3.31.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 86
3.32 Atle Ravndal 86
3.32.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 89
3.33 Janne Cecilie Haga Rasmussen 90
3.33.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 91
3.34 Øyvind Eskildsen 91
3.34.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 95
3.35 Dagfinn Edland m/flere 95
3.35.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 112
3.36 Leif Olsen og Karin Bjordal m/flere 113
3.36.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 116
3.37 Frode Johansen 117
3.37.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 119
3.38 Friheim Vel v/May Karin Mannes 119
3.38.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 122
3.39 Priscila Esteves Lopes 123
3.39.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 125
3.40 Alexander Greten 126
3.40.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 128
3.41 Sandra Schmitz Meisel 128
3.41.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 131
3.42 Kevin Brian Meisel 131
3.42.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 134
3.43 Livar Voll 134
3.43.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 135
3.44 Terence Allen 135
3.44.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 135
3.45 Forum for natur og friluftsliv Rogaland 135
3.45.1 Lnetts kommentar til høringsuttlelse 136
3.46 Elisabet Kolnes og Øystein Otterdal 137
3.46.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 137
3.47 Leif Harestad 137
3.47.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 140
3.48 Hans Petter Solberg 140

3.48.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 140
3.49 Anne-Christine Schlenker-Bø 140
3.49.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 141
3.50 Odd Tommy Bredal 141
3.50.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 142
3.51 Alexander Greten 143
3.51.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 147
3.52 Gry Hodnefjell Haugen 147
3.52.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 148
3.53 Joachim Skjervik 149
3.53.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 153
3.54 Jebb Peria 154
3.54.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 154
3.55 Sigbjørn Ekrene m/flere i Kvernevikveien 154
3.55.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 155
3.56 Ola Hodnefjell Haugen 155
3.56.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 155
3.57 Tor Birger Bjordal 158
3.57.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 158
3.58 Grunneiere på Bru v/Anders Nesheim 159
3.58.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 161
3.59 Ole Kristian Skibenes 162
3.59.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 162
3.60 Arve Jaatun 162
3.60.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 163
3.61 Finnøy, Rennesøy, Fogn, Ombo og Stjerneøy bondelag v/Karl Olav Hodnefjell 164
3.61.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 165
3.62 Grunneierlag Mosterøy v/Karl Olav Hodnefjell 166
3.62.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 168
3.63 FAU Mosterøy skole v/Ingebjørg Finnesand 168
3.63.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 169
3.64 Bernt Ellingsen og Olav Edland 169
3.64.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 178
3.65 Familien Dahl v/Synne Clausen Dahl 178
3.65.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 181
3.66 Jan Harestad 182
3.66.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 189
3.67 Vilhelm Sunnanå 189

3.67.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 190
3.68 Einar Hanasand 190
3.68.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 196
3.69 Kjell Vestvik 196
3.69.1 Lnetts kommmentar til høringsuttalelse 197
3.70 Chris Lie 197
3.70.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 200
3.71 Inger Narvestad og Kolbjørn Anda 201
3.71.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 205
3.72 Beboere/grunneiere i Kleivane byggefelt på Mosterøy ved Halvor Hodnefjell 206
3.72.1 Lnetts kommentar til høringuttalelse 211
3.73 Lisa Marie Stokke 212
3.73.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 213
3.74 Grunneiere Helland - Nordbø, Rennesøy ved Per Ivar Raugstad 213
3.74.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 248
3.75 Grunneiere i Sørbøveien, Rennesøy ved Jone Norenes 253
3.75.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 255
3.76 Maren Bjørheim og Ola Selvåg 255
3.76.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 256
3.77 Kari Gro Johanson og Per Hanasand 257
3.77.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 258
3.78 Jon Tore Helland 259
3.78.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 275
3.79 Harald Erland 278
3.79.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 278
3.80 Tor Arne Gard 278
3.80.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 281
3.81 Tor Arne Gard (tillegg) 282
3.81.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 282
3.82 Norsk Ornitologisk Forening, NOF 282
3.82.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 282
3.83 Leif Magne Helgeland 283
3.83.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 284
3.84 Tonje og Stig Seland 285
3.84.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 291
3.85 Torborg Thu Lauvsnes og Bjørn Lauvsnes 291
3.85.1 Lnetts kommentar til høringsuttalese 292
3.86 Norsk Ornitologisk Forening, NOF, Stavanger, ved Stein Elling Tofte 292

3.86.1 Lnetts kommentar til uttalelse 294
3.87 Glenn Leikvoll 294
3.87.1 Lnetts kommentar til uttalelse 295
3.88 Oddmund Todnem 295
3.88.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse 296
3.89 Gordon Cranmer 297
3.89.1 Lnetts kommentar til uttalelse 299
3.90 Sverre Christer Lie 300
3.90.1 Lnetts kommentar til uttalelse 301
3.91 Kari-Anne Skaset 301
3.91.1 Lnetts kommentar til uttalelse 304

1 Formål

Dette dokumentet er Lnetts kommentarer på høringsuttalelsene som er sendt inn i forbindelse med høring av søknaden «Ny 132 kV kraftledning Krossberg-Harestad-Nordbø og ny Harestad og Nordbø transformatorstasjoner», NVE saksnummer 201842140.

Høringsuttalelsene er lagt inn slik de er mottatt, men alle vedlegg er ikke tatt med. Flere høringsuttalelser er oppdelt med kapitler og overskrifter, og disse kan medføre noe forvirring mht. overskrifter og kapittelinndeling i foreliggende dokument. Vi henviser i den sammenheng til innholdslista for å få bedre oversikt.

Kommentarene fra Lnett er ikke et svar direkte til høringspartene, men til NVE som på bakgrunn av høringsuttalelsen og Lnetts kommentar skal vurdere om det behov for mer informasjon i saken.

2 Sammendrag

Mange av høringspartene har påpekt lignende problemstillinger og ønsker. Lnett har derfor skrevet noen generelle kommentarer på de temaene som går igjen i flere høringsuttalelser og vil henvise til disse der det er aktuelt. Høringsuttalelsene kommenteres spesifikt i kapittel 3.

2.1 Jord- og sjøkabel som alternativ til luftledning

Generelt er jordkabel dyrere å bygge en luftledning. Samtidig har jordkabel kortere levetid enn luftledning, og må derfor reinvesteres tidligere, noe som fordyrer jordkabel ytterligere. Nedenfor beskrives de to delstrekningene Krossberg-Harestad og Harestad-Nordbø nærmere.

I henhold til feilstatistikken som er beskrevet i vedlegg 8 og 9 til søknaden er det flere feil på jordkabel sammenlignet med luftledning. Lnett har i ettertid sett at endringene de siste årene går mot at jordkabel og luftledning har ca. like mange feil per lengdeenhet per år (kilde: feilstatistikk Statnett). Det er derimot forskjell i hvor lang reparasjonstid det er på jord- og sjøkabel sammenlignet med luftledning. Feil på en luftledning er normalt enklere å lokalisere og reparere.

2.1.1 Krossberg-Harestad

Flere høringsparter påpeker at jordkabel burde vært konsekvensutredet på samme måte som omsøkte luftledningsalternativer.

Lnett har utført en teknisk-økonomisk utredning av jordkabel på strekningen Krossberg-Harestad i henhold til utredningsprogrammet. Etter utredningsprogrammet ble fastsatt ble det i dialog med Stavanger kommune også inkludert to alternativer med kabel forbi Hålandsvatnet. Kostnaden for de ulike alternativene er beskrevet i søknadens kapittel 5.4. Traseen er hovedsakelig planlagt ved hjelp av kartstudier og det er ikke kartlagt konflikter med drensanlegg o.l. som er naturlig å forvente i dette området.

Det er etter Lnetts oppfatning ikke gjeldene praksis å benytte jordkabel av landskapshensyn der dette medfører så store merkostnader som utredningen viser. Lnett har derfor ikke omsøkt jordkabel som avbøtende tiltak til landskapskonsekvenser. Andre avbøtende tiltak som matting av liner eller fargesetting av master kan vurderes.

Flere høringsparter påpeker at jordkabel vil ha lavere nettap sammenlignet med luftledning og etterspør hvor mye energi man kan spare ved å bruke jordkabel i stedet. Lnett har hensyntatt nettapsdifferanse i nåverdiberegning i konsesjonssøknadens kapittel 5.4.3.6 som sammenligner kostnader med luftledning og jordkabel. Lnett vil påpeke at den største gevinsten i redusert nettap kommer ved å øke spenningen fra 50 til 132 kV. Nettapet vil i snitt bli 2 100 MWh lavere pr. år ved å bygge omsøkt luftledning sammenlignet med å fortsette med dagens anlegg på 50 kV. Dette tilsvarer det årlige strømforbruket til ca. 105 eneboliger. Ved å i tillegg kable strekningen mellom Krossberg og Harestad vil en kunne oppnå en ytterligere reduksjon av nettapet med ca. 180 MWh i snitt pr år, som tilsvarer det årlige forbruket til 9 boliger.

Noen høringsparter ønsker kabel på bakgrunn av frykt for elektromagnestiske felt (EMF). Lnett viser til kapittel 6.2 i søknaden samt kapittel 6.1.1 i konsekvensutredningen som omtaler EMF og mulige helseeffekter. I henhold til anbefalte tiltak fra DSA er ikke kabling et anbefalt tiltak for å redusere eksponering av magnetfelt. Forvaltningspraksisen tilsier at eventuelle tiltak skal ha små kostnader og ikke gi andre ulemper av betydning.

Basert på en samlet vurdering av konsekvenser og kostnader samt Meld. St. 14 (2011–2012), «Vi bygger Norge – om utbygging av strømnettet» har derfor Lnett ikke omsøkt jordkabel på strekningen. Vurderingene er basert på Lnetts forståelse av at kabelpolicyen er restriktiv og at unntaksbestemmelse som beskrevet i nettmeldingen derfor ikke kommer til anvendelse for strekningen.

2.1.2 Harestad-Nordbø

Det er kommet inn innspill om at kraftledningen bør gå ned i sjøen ved Harestadvika i stedet for å gå nord mot Randabergbukta. Aktuell trase er vurdert tidligere og forkastet etter dialog med Stavangerregionen Havn. Lnett vil ta en ny avklaring med Stavangerregionen Havn og Kystverket om traseen, og ev. utrede den dersom det ikke er hindringer for sjøkabeltraseen.

Det er også kommet forslag til justering jordkabeltrase som er utredet fra Harestad transformatorstasjon til Randabergbukta. Høringsparten beskriver at foreslått trase kan ha bedre grunnforhold og derfor være rimeligere sammenlignet med utredet trase. Lnett kan se nærmere på hvordan foreslått trase vil påvirke kostnadene med tanke på grunnforhold og endret traselengde hvis ikke sjøkabeltraseen i avsnittet over viser seg å være aktuell.

Ved Bru er det flere høringsparter som mener at det bør benyttes sjøkabel i stedet for luftledning. Bakgrunnen er negative virkninger for naturmangfold, friluftsliv, landskap samt landbruk. Lnett har utredet sjøkabel vest for Bru og beregnet at dette har en merkostnad på ca. 10 MNOK. For omsøkt løsning kan det vurderes flere avbøtende tiltak for å redusere negative virkninger for naturmangfold. Eksempler er å tilpasse anleggsperioden slik at denne ikke kommer i konflikt med sårbare arter,

spesielt hekkeperioder, og eventuelt montere fugleavvisere. I miljø-, transport- og anleggsplanen, se kapittel 2.8, kan det også vurderes lokal tilpasning av masteplassering samt tilkomst til kraftledningen for å redusere inngrep.

På Mosterøy er det kommet inn innspill fra flere parter om kabling grunnet hensyn til landskap, KULA (se kapittel 2.7), landbruk og naturmangfold. Lnett har utredet en løsning med sjøkabel gjennom Dysjalandsvågen som er omtalt i konsesjonssøknadens kapittel 5.3.2, med en merkostnad estimert til 20 MNOK.

Det er ikke utredet en trase for jordkabel over Mosterøy, men basert på enhetskostnadene for underlagsrapporten utarbeidet av Norconsult for jordkabel i Randaberg (søknadens vedlegg 9) har Lnett gjort noen grove estimat på merkostnad. Enhetskostnaden for jordkabel i denne rapporten er 9,7 MNOK/km (3x1x1600 mm² Al).

Estimert investeringskostnad for omsøkt luftledningstrase 1.0 er 16,5 MNOK (2,6 km), mens alternativ 1.2 er estimert til 16 MNOK (2,3 km). En jordkabeltrase vil bli lenger enn luftledningstraseen ettersom den normalt følger eiendomsgrenser og må ta andre hensyn enn luftledningen. Det legges derfor på et påslag på 10 % ettersom det ikke er sett på konkrete traseer.

Totalkostnad kabelanlegg, trase 1.0: 9,7 MNOK x 2,6 km x 1,1 = 28 MNOK
Merkostnad kabelanlegg: 28 MNOK - 16,5 MNOK = 11,5 MNOK

Totalkostnad kabelanlegg, trase 1.2: 9,7 MNOK x 2,3 km x 1,1 = 24,5 MNOK
Merkostnad kabelanlegg: 24,5 MNOK – 16 MNOK = 8,5 MNOK

Jordkabel som alternativ til luftledning gir en merkostnad i området 8,5-11,5 MNOK avhengig av trasealternativ på Mosterøy.

Det er utredet en sjøkabeltrase fra Harestadvika, gjennom Linesundet, videre øst for Askje og frem til landtak på Rennesøy. Traseen er omtalt i konsesjonssøknadens kapittel 5.3.2, med en merkostnad estimert til 50 MNOK sammenlignet med omsøkt løsning.

Det er ikke utredet en trase for jordkabel over Rennesøy. Luftledningen på Rennesøy er estimert til 12,7 MNOK. Med samme tilnærming som for Mosterøy vil jordkabel over Rennesøy gi en merkostnad på ca. 3,8 MNOK. Det er lagt til grunn en traselengde som er 10 % lenger sammenlignet med omsøkt luftledningstrase.

Totalkostnad kabelanlegg: 9,7 MNOK x 1,55 km x 1,1 = 16,5 MNOK
Merkostnad kabelanlegg: 16,5 MNOK – 12,7 MNOK = 3,8 MNOK

Merkostnaden for jordkabel på Rennesøy med tilnærmingen beskrevet over blir relativt liten. Det er på bakgrunn av at det er lagt til grunn en relativt høy enhetskostnad for luftledningen grunnet andel bæremaster og forankringsmaster på en kort strekning. Det antas å være noe større behov for pigging/sprenging av grøft i området da det er mer fjell enn eksempelvis på Mosterøy, men dette er ikke tatt hensyn til i prisestimatet. Det er heller ikke kartlagt eventuell konflikt med drensanlegg som

noen høringsparter viser til at kan gi konflikt med luftledningen. Det antas at konflikten vil være større med jordkabel.

Det er også kommet forslag om andre traseer der sjøkabel har landtak i Vikevåg og går med jordkabel opp til Nordbø transformatorstasjon derfra. Det kan potensielt gjøre jordkabeltraseen kortere, men vil også gjøre sjøkabeltraseen lenger og totalkostnaden vil derfor trolig bli høyere.

Basert på en samlet vurdering av konsekvenser og kostnader samt Meld. St. 14 (2011–2012), «Vi bygger Norge – om utbygging av strømnettet» har derfor Lnett kun omsøkt jordkabel på deler av strekningen mellom Harestad og Randabergbukta samt ved innføringen til Nordbø. Vurderingene er basert på Lnetts forståelse av at kabelpolicyen er restriktiv og at unntaksbestemmelse som beskrevet i nettmeldingen derfor kun delvis kommer til anvendelse for strekningen.

2.2 Spredeareal

Fulldyrket areal er automatisk godkjent som spredeareal da det på disse arealene normalt benyttes utstyr som ikke kommer i konflikt med en overliggende luftledning. Statusen til spredeareal på fulldyrket og overflatedyrket mark blir derfor ikke endret som en følge av at det bygges en luftledning. Dette er også årsaken til at problemstillingen ikke er nevneverdig omtalt i konsekvensutredningen. Lnett har heller ingen restriksjoner i forhold til bruk av slangespredere.

På innmarksbeite mener Lnett at arealene under luftledninger også kan nyttes som spredeareal, men på de arealene hvor det i dag nyttes såkalte spredekanoner vil denne metoden og utstyr ikke bli tillatt ut fra et sikkerhetshensyn. I disse tilfelle vil vi sammen med grunneier søke å finne løsninger for bruk av annen type utstyr. Lar ikke det seg gjøre vil tapt spredeareal bli erstattet etter prinsippene beskrevet under kapittel 2.6.

Statsforvalteren i Rogaland har i «Handbok for godkjenning av beite som spreieareal» angitt at arealet under høyspent luftledning ikke vil bli godkjent som spredeareal, https://www.statsforvalteren.no/siteassets/fm-rogaland/dokument-fmro/landbruk/spreieareal/handbok-for-godkjenning-av-innmarksbeite-som-spreieareal.pdf Det er likevel mulig å søke dispensasjon fra disse reglene, og Lnett kan bistå bønder som vil søke om slik dispensasjon.

Informasjon om avstandskrav fra gjødselstråle til luftledning finnes på https://www.l-nett.no/arbeid-i-landbruk/. Utstyr som brukes til gjødselspredning innenfor 30 meter fra luftledning må også godkjennes av driftspersonell hos Lnett gjennom en NærVedAvtale.

Lnett har også lagt til grunn at ledningen skal få større avstand til bakken enn det forskriftene tilsier, som et avbøtende tiltak der ledningene går over dyrket mark eller områder som er sannsynlig at kan bli oppdyrket. Minste høyde over terreng skal være 10 meter, mens krav i forskriften tilsier ca. 7 meter. Eventuelle tilpasninger eller krav ut over dette vil vurderes konkret for den enkelte eiendom.

2.3 Grønnsaksproduksjon

Lnett er godt kjent med problematikken og frykten for at luftledning kan ha store konsekvenser for grønnsaksproduksjon. Til konsesjonssøknaden er forholdet til jordbruk og grønnsaksproduksjon omtalt i Fagrapport landbruk, fiskeri og akvakultur kapittel 5.4.1. Likeså er det i Konsekvensutredning 132 kV Randaberg-Rennesøy kapittel 5.5.4.1 også påpekt at kraftledninger over areal med produksjon av grønnsaker kan utgjøre et problem med hensyn til ekskrementer fra fugl som vagler på ledningene.

Lnett har i konsesjonssøknadens kapittel 4.5.4 sammenlignet de ulike trasealternativene og konkludert med at trasekombinasjon K10 er den som samlet sett gir minst konsekvenser. I denne vurderingen er det tatt hensyn til konsekvensene de omsøkte traseer vil medføre for jordbruk og grønnsaksproduksjon.

Lnett har ikke klart å finne forskning eller erfaringer som underbygger bekymringen, eller påstanden, om at fugler vil sitte på ledningene og slippe ekskrementer i et omfang slik at det ikke er mulig å drive grønnsaksproduksjon. Lnett har vært i kontakt med fagpersoner som har jobbet med fugl i forhold til ledningskabler (kollisjonsproblematikk) og også grønnsaksprodusenter som har 132 kV ledninger over sine arealer. Ingen av de vi har hatt kontakt med har erfaringer som underbygger denne påstanden. Det er innenfor eget fagmiljø i Lnett få observasjoner av fugler som sitter på strømførende ledninger med høye spenninger. På dette spenningsnivået mener fagmiljøet at de observasjoner som er gjort av vaglende fugl er konsentrert til topplinen, og ikke på faselinene.

Lnett har ikke foretatt en registrering av arealer hvor det foregår grønnsaksproduksjon og som vil være berørt av de omsøkte trasekombinasjonen. Vi har likevel gjort en vurdering av omfanget basert på høringsuttalelser, befaringer, lokalkunnskap og flybilder, se Tabell 1.

Tabell 1 Klausulert areal hvor det foregår grønnsaksproduksjon

Trasekombinasjon	Traselengde, meter	Klausulert areal, m²
1	232	6.960
2	517	15.510
8	569	17.070
9	847	25.410
10	335	10.050

Lnett er innforstått med at luftledning kan medføre ulemper for drift av arealer hvor det i dag drives grønnsaksproduksjon. Som eksempel kan være hvor ledningstrase går diagonalt over deler av feltet. I enkelte tilfeller kan berørt areal omfatte mer enn arealet rett under luftledningen. Samtidig vil Lnett påpeke at hverken arealet rett under luftledningen eller området rundt vil bli båndlagt i den grad at de utgår som produksjonsarealer. Dersom utfordringene med ekskrementer fra fugler som sitter på luftledningen faktisk er et reelt problem, vil arealene fortsatt kunne nyttes videre til produksjon, mest

sannsynlig som en tilpasset produksjon med for eksempel rotgrønnsaker og andre grønnsaker med noe tilpasning av drift.

Som kjent er avkastningen og erstatningsnivået betydelig høyere på arealer hvor det foregår grønnsaksproduksjon. Hva som vil være inntektstapet for denne typen areal er derimot vanskelig å fastsette på det nåværende tidspunkt. Men basert på vår vurdering av omfanget vil ikke konsekvensene eller inntektstapet på berørte areal være i nærheten av merkostnaden med jordkabel. Her er det også viktig å påpeke at jordkabel vil medføre et anleggsbelte på ca. 8-12 meter, hvor driften antagelig vil utgå helt i anleggsperioden. I tillegg vil det være redusert avling i flere år etter at anlegget står ferdig. Det er altså mer sikkert at det vil komme betydelige erstatningskrav som følge av jordkabel over områder med grønnsaksproduksjon, mens det for luftledning i all hovedsak legges opp til at grunneier kan drive jorden som før.

2.4 Støy

Støy fra anleggene kan deles opp i anleggsfasen, når man bygger anleggene, og driftsfasen, når anleggene er i bruk.

2.4.1 Støy i anleggsfasen

For anleggsfasen vil støyen være midlertidig, da byggetiden er estimert å vare opp tre år for hele anlegget. Arbeidet vil også gjennomføres i etapper og byggeaktiviteten vil veksle i intensitet i de forskjellige områdene anleggene etableres. Støy i anleggsfasen og eventuelle tiltak i den sammenheng vil omtales nærmere i miljø-, transport- og anleggsplanen, se også kapittel 2.8.

Lnett er kjent med at f.eks. hester kan være sårbare for anleggsstøy. Støyen vil være av vekslende intensitet og av midlertidig art. I andre prosjekter har Lnett sendt ut SMS-varsel før spesielt støyende aktivitet samt hatt god dialog med hesteeier for å se om det er nødvendig å flytte hestene i kortere perioder. Tilsvarende kan også være aktuelt for andre typer besetning.

2.4.2 Støy i driftsfasen

For driftsfasen vil det være støy fra transformatorstasjoner og det vil også forekomme fra luftledninger. Dette er omtalt i konsekvensutredningens kapittel 5.6.

Støy fra transformatorstasjoner vurderes opp mot grenseverdier for industristøy i T-1442, Støy i arealplanlegging. Anbefalt grenseverdi for støy fra transformatorstasjoner er oppgitt til 43 dB. Støy fra Harestad og Nordbø transformatorstasjoner er med støydempende tiltak beregnet å være under 37 dB, og ansees å være i samsvar med anbefalte grenseverdier for industristøy i T-1442.

Fra luftledninger består støybildet hovedsakelig av koronastøy. Dette kan inntreffe ved regn og tåke, men også ved snøfall og frost på ledningene. Koronastøyen er størst når ledningene er nye, og reduseres over tid. I likhet med støy fra transformatorer vil støyopplevelsen av koronastøy endres etter nivå av bakgrunnsstøy man har i området. Det kan også forekomme glimutladninger fra en luftledning. Dette består av utstrålte elektromagnetiske støypulser. Dette er først og fremst hørbart i regnvær eller når isolatorene er skitne eller har skader med sprekker eller lignende.

Problemstilling knyttet til koronastøy fra 132 kV ledninger vil trolig være innenfor sammenlignbare grenser for industristøy uten impulslyd, Lnatt 50 dB. Imidlertid vil støyen kunne være hørbar utendørs ved eventuelle boliger som ligger nær luftledningene ved nevnte værforhold.

2.5 Elektromagnetisk felt, EMF

Vedrørende elektromagnetisk felt, EMF, forholder Lnett seg til retningslinjer fra Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet, DSA. I følge DSA er det «Ikkje skadeleg å bu eller vere nær høgspentanlegg», se også https://dsa.no/straum-og-hogspent.

EMF er omtalt i konsekvensutredningens kapittel 6.1.1 samt i konsesjonssøknadens kapittel 6.2. Det er registrert totalt seks bygg med varig opphold innenfor utredningsnivået på 0,4 µT som blir berørt av de omsøkte trasealternativene, gitt høyprognosen frem til 2060. Det ene av disse seks byggene har endret bruk og benyttes ikke for varig opphold. Det er beskrevet hvordan feltnivået kan reduseres for de aktuelle byggene. For øvrige bygninger langs de omsøkte traseene er det i samsvar med retningslinjene fra DSA ikke sett behov for nærmere utredninger.

2.6 Erstatning

Når det gjelder spørsmål fra høringsuttalelser om eventuell verdiforringelse på eiendommer, er dette noe som vil bli konkret vurdert for de eiendommene som blir direkte berørt. Med direkte berørt menes de eiendommene som avgir grunn eller rettigheter til tiltaket. Etter at Lnett har fått endelig konsesjon fra NVE, eller OED ved klagebehandling, vil det inngås avtaler med eiere av berørte eiendommer. Disse vil få erstatning basert på sitt økonomiske tap, etter gjeldende retningslinjer som sikrer berørte parter mest mulig likebehandling.

Generelt gjelder også at erstatning vil bli utbetalt som et engangsbeløp, og skal i utgangspunktet tilsvare det varige økonomiske tapet som eiendommen påføres ved utbygging. Der luftledning medfører en konflikt med spredning av husdyrgjødsel vil det fortrinnsvis søkes å finne andre tilpasninger slik at arealet ikke bortfaller som spredeareal.

Eiendommer som er nabo til kraftledninger, eller andre infrastrukturtiltak, har som hovedregel ikke krav på erstatning. Generelt må ulempene på en naboeiendom overstige en tålegrense, og medføre et økonomisk tap, for at det skal kunne utløse krav om erstatning.

2.7 Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse, KULA

Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA) er et register over landskap det knytter seg nasjonal interesse til. Riksantikvaren har definert to kulturlandskap av nasjonal interesse som er relevante for tiltaket. Det ene omfatter kyststripen nord og vest for plan området (Randabergkysten), det andre omfatter Mosterøy, Rennesøy og deler av Askje. Disse områdene er også omtalt i fagrapporten for kulturarv. I rapporten fra Riksantikvaren er det listet opp en rekke punkter for planlegging og forvalting av KULA-områdene. Ett av punktene, som også er kommentert i høringsuttalelsene, er at høye installasjoner og bygninger vil forstyrre den historiske lesbarheten og sammenhengene, og derfor bør unngås.

Lnett er innforstått med at luftledning kan ha negative konsekvenser for kulturarven, da høye installasjoner kan virke skjemmende i KULA-områder. I fagrapporten for kulturarv er det derfor utført en konsekvensutredning hvor første steget var å verdivurdere kulturarvaspektet innenfor plan- og influensområdet. Andre steget var å vurdere graden av påvirkning og tredje steg var en konsekvensvurdering. I fagrapporten er KULA-områdene hensyntatt i konsekvensutredningene, og alle kulturmiljø innenfor KULA-områdene er gitt en høyere vurdering av verdi, påvirkning og konsekvens. I fagrapporten vurderes de alternativene som berører KULA-områdene til å ha en negativ visuell innvirkning, og enkelte alternativer vil skjemme opplevelsen av både kulturlandskapet og enkeltminnene. Dette kommer tydelig frem i fagrapporten og er tatt med i konsekvensutredningen. I fagrapporten er det også to oversiktskart (figur 10 og figur 67) som viser relasjon mellom tiltaket og KULA-områdene.

2.8 Miljø-, transport- og anleggsplan, MTA

Ved utbygging av kraftledninger og transformatorstasjoner i dette omfanget blir det tilnærmet alltid stilt krav til en miljø-, transport- og anleggsplan (MTA-plan). Flere av innspillene som er kommet inn knytter seg til justering av anleggsveger og riggplasser og Lnett vil derfor ha ytterligere dialog med høringspartene knyttet til disse innspillene etter konsesjonsvedtak er fattet og MTA-planen skal utarbeides.

MTA-planen vil utarbeides i henhold til NVE's veileder og vil typisk inneholde beskrivelse av hvordan Lnett skal gjøre ulike avbøtende tiltak som eksempelvis:

- tilpasninger av anleggsperiode for å unngå hekkeperiode til sårbare arter
- beskrivelse av hvordan Lnett vil redusere ulemper for landbruksdrift
- beskrivelse av hvordan en kan ivareta vegetasjon dersom det settes vilkår om begrenset skogrydding
- sikring av kulturminner i anleggsperioden

MTA-planen vil sendes på høring til offentlige etater m.fl. og skal godkjennes av NVE før arbeidet med å bygge tiltaket kan starte.

2.9 Fagrapport naturmangfold

Flere høringsparter har spilt inn at fuglearter som vipe, storspove og åkerrikse samt flaggermus ikke er omtalt i fagrapporten. Andre høringsparter har spilt inn at det ikke er beskrevet godt nok konsekvenser for ulike sårbare arter eller at de ikke er hensyntatt tilstrekkelig. Det er også kommet innspill om at det ikke er utført tilstrekkelig kartlegging. Lnett har hatt dialog med Norconsult som utarbeidet fagrapporten og drøftet innspillene.

Norconsult er enig i at tiltakets påvirkning på rødlistede arter som vipe, storspove og åkerrikse som lever på kulturmark som luftledningen går over kunne vært bedre beskrevet, mens ærfugl og grønnfink ikke er så relevante i denne sammenheng. Lnett vil Norconsult utarbeide en oppdatert versjon av fagrapporten for naturmangfold slik at disse artene blir omtalt.

En høringspart beskrev at konsekvensen for Harestad stasjonsalternativ 5 var satt for lav ettersom skogen er mye brukt av rådyr. Tilbakemeldingen fra Norconsult er at skogens betydning for nærvilt kan omtales bedre i den oppdaterte rapporten.

Noen høringsparter har beskrevet at konsekvens for insekter ikke er omtalt. Dette mener Norconsult ikke er vanlig å omtale i denne type rapporter, samt at deres kunnskap tilsier at insekter ikke påvirkes av kraftledningers magnetfelt.

NOF Stavanger påpeker Ryggmyras verdi for flere arter som bruker myra som vinterbase samt hekker der. Norconsult kommenterer at Ryggmyra har fått høyeste verdi i KU-sammenheng, men at det likevel kan beskrives noe bedre i den oppdaterte rapporten med den informasjonen NOF Stavanger bidrar med.

Stavanger kommune påpeker at Hålandsvatnet er et våtmarksområde (rik kulturmarksjø) som er spesielt viktig for våtmarksfugl. Konsekvensen av en luftledning over Hålandsvatnet er ikke godt nok omtalt i fagrapporten. Dette vil beskrives bedre i den oppdaterte rapporten, inkludert drøfting av avbøtende tiltak.

Rødlistede fugler

Flere høringsparter viser til at rødlistede fugler ikke er omtalt eller at det ikke er beskrevet godt nok hvilke virkninger en ny luftledning kan ha for disse artene. Lnett viser til konsekvensutredningens kapittel 5.1.2.1 og 5.1.2.2, hvor truede fuglearter er omtalt hensyntatt i vurderingen av de ulike kombinasjonene. Kart som viser de ulike lokalitetene er oversendt til NVE (vedlegg 6 til konsekvensutredningen). Lnett vil få utarbeidet en oppdatert versjon av fagrapporten for naturmangfold som omtalt over.

Informasjon om rødlistede arter, herunder fugler, er unntatt offentlighet for å beskytte blant annet hekkeplasser m.m. Kommentarer til høringsuttalelser knyttet til rødlistede fugler og spesifikke lokasjoner er derfor lagt i vedlegg 1 til foreliggende dokument, og vedlegget er unntatt offentlighet.

3 Høringsuttalelser med kommentarer

3.1 Randaberg kommune

Kommunedirektørens innstilling:

1. Randaberg kommune er positiv til konsesjonssøknaden, og forsterking av strømnettet som er nødvendig for å sikre en videre framtidsrettet utvikling av Randaberg og Rennesøy/Stavanger.
2. Randaberg kommune tilslutter seg Lyses vurdering om å prioritere trasekombinasjon 10 fra Krossberg til Harestad trafo.
3. Ledningen skal legges som jordkabel på strekning Krossberg-Harestad. Konsekvensutredningen på tema landbruk og virkning på landbruket må utredes i forhold til spredeareal og vanning, og landbruksforholdene/matproduksjon i lengre perspektiv.
4. Randaberg kommune fremmer innsigelse til omsøkt trafoplassering Alt 1.
5. For strekningen Harestad – Norbø skal det utredes en ny traseføring i jord- og sjøkabel: Harestadveien –Harestadvika – Bru.

Bakgrunn for saken:
Dagens strømforsyning til Randaberg og Rennesøy går fra Stølaheia transformatorstasjon i Stavanger, via Randaberg transformatorstasjon til Nordbø transformatorstasjon på Rennesøy. Kapasiteten i nettet er begrenset, og Lnett har allerede fått flere henvendelser der tilknytning må settes på vent til strømnettet er forsterket. Prognosene for området tilsier også en vekst i befolkningen og nyetablering av næring/industri som tilsvarende vil kreve økt strømkapasitet og forsterking av strømnettet. Per i dag vil det for eksempel ikke være mulig å etablere en ny, stor dagligvarebutikk tilsv. Coop Mega, eller hurtiglading for el-biler, utover det som allerede er avklart, i Randaberg.

Planleggingen av den nye høyspentledningen har foregått siden 2018, og de berørte kommunene har fått, og benyttet seg av, flere anledninger til å komme med innspill til forslag i løpet av prosessen. Kraftlinjer reguleres ikke etter plan- og bygningsloven, men det stilles krav om konsekvensutredning for prosjektet.

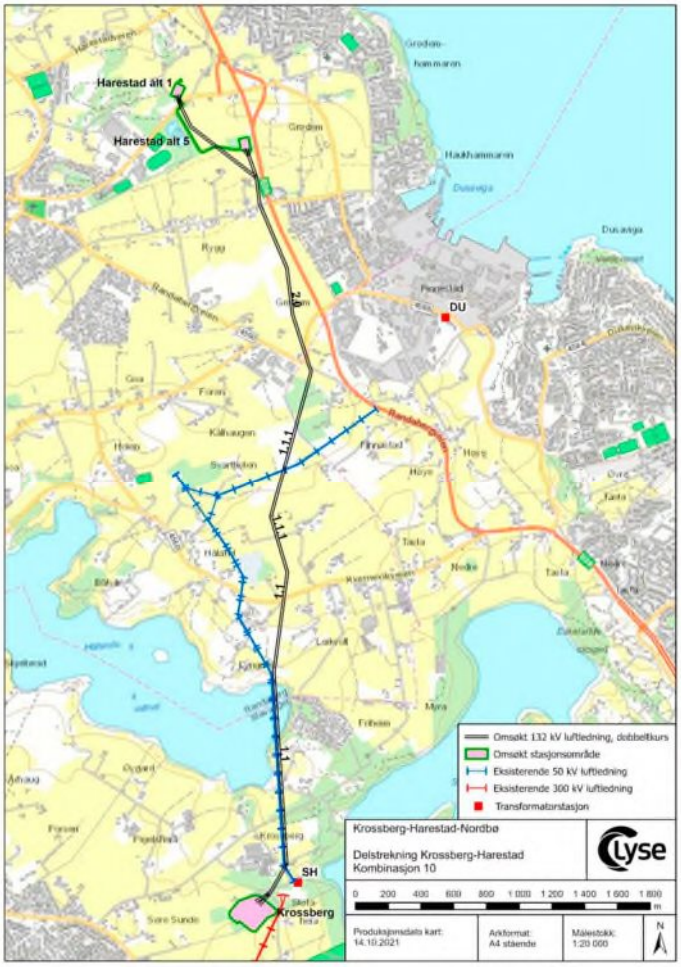
Denne saken er knyttet til FN's bærekraftmål:
Ren energi for alle
Innovasjon og infrastruktur
Bærekraftige byer og samfunn

Saksopplysninger:

Lnett søker konsesjon for 5 alternative trasekombinasjoner for ledningen Krossberg – Harestad, 2 alternative plasseringer for Harestad trafostasjon, og, i Randaberg, en trase nordover fra Harestad.

<u>Krossberg-Harestad:</u>
Trasekombinasjon 1 og 2 følger dagens traseføring opp til Goa skole før de krysser Randabergveien mellom Ryggleet/Europris og Randabergsletta, og fortsetter til framtidig Harestad trafo, enten på

tvers over Ryggmyra (kombinasjon 1) eller med en kurve rundt myra og videre langs E39 (kombinasjon 2). Kombinasjon 8 og 9 krysser dagens strømledning for en mer direkte traseføring, før også den krysser Randabergveien på samme sted, og fortsetter nordover i de samme to alternativene som kombinasjon. 1 og 2. Kombinasjon 10 krysser eksisterende strømledning på samme måte som kombinasjon 8 og 9, men fortsetter deretter rett til Finnestadkrysset, og følger E39 nordover derfra. Kombinasjon 10 er prioritert av Lnett fordi konsekvensutredningen viser at den gir klart minst negative konsekvenser.

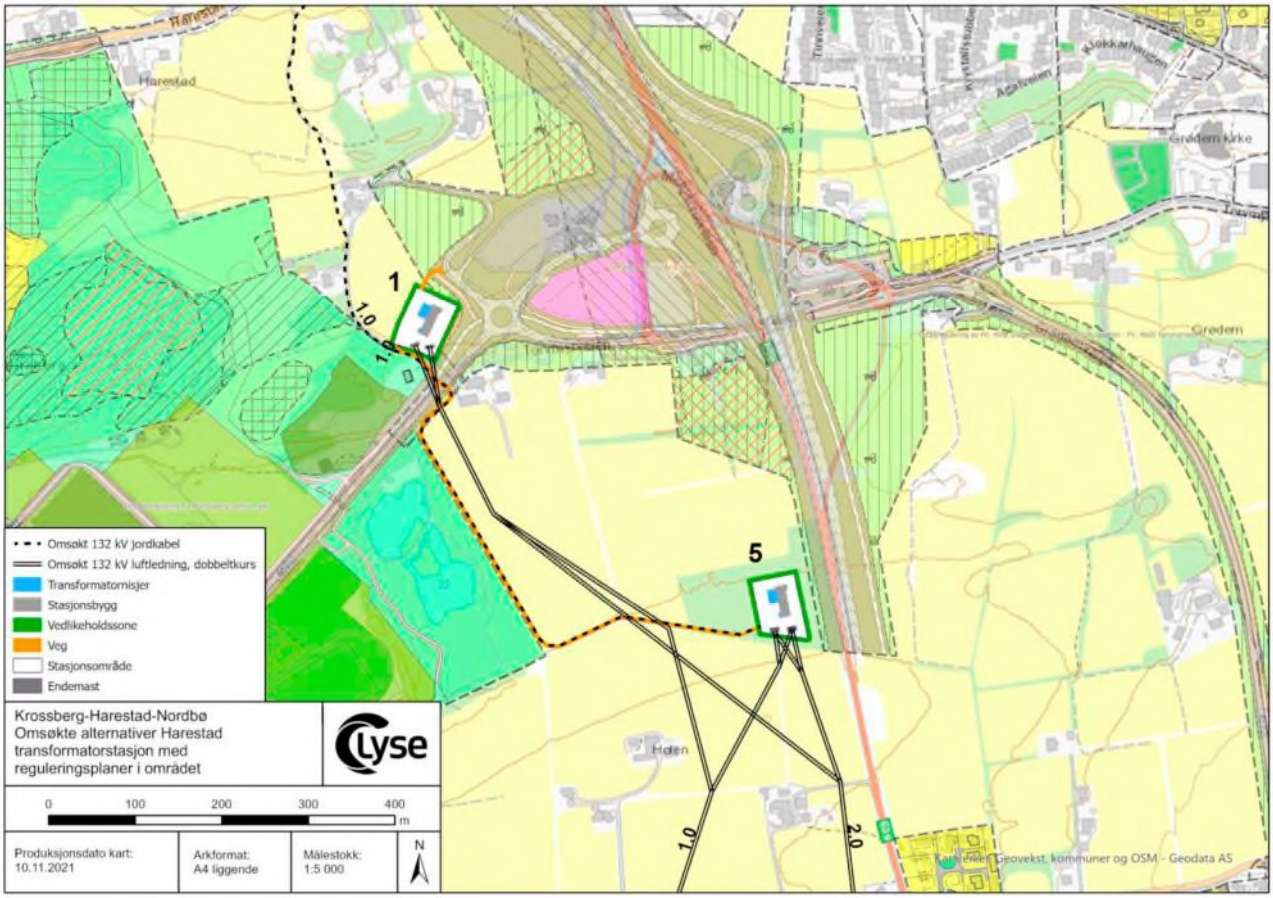

Figur 1: Krossberg – Harestad, trasekombinasjon 10

<u>Harestad – Nordbø:</u>
For denne delstrekningen er det i Randaberg søkt om én trase. Fra Harestad trafo planlegges jordkabel til Harestadveien, derfra vil ledningen gå i luftspenn til krysningspunktet med eksisterende strømledning ved Mekjarvik. Her går ledningen under jorda igjen, før den legges som sjøkabel fra Mekjarvik/Randabergsbukta til Fjellervika på Bru.

Det er utredet flere alternative traseføringer og tilkoblingspunkt i Randaberg kommune (se S. 98 i konsesjonssøknaden), men ingen av dem kobles til på Bru i Stavanger kommune.

Harestad trafostasjon:
Etter vurdering av flere mulige plasseringer og flere runder med innspill fra kommunen har Lnett søkt om konsesjon for alternativ plassering 1 og 5.

Figur 2: Harestad transformatorstasjon, plassering av alternativ 1 og 5

Lnett prioriterer ikke mellom-alternativene. Alt. 5 har ifølge konsekvensutredningen klart færre negative konsekvenser, men er beregnet til å være 6 millioner kroner dyrere.

Jordkabel
Lnett har utredet bruk av jordkabel mellom Krossberg og Harestad som alternativ til luftledning (se side 101 i konsesjonssøknad), siden flere høringsparter spilte dette inn i høring av meldingen. Til tross for en rekke fordeler spesielt i forhold til landbruk (arealbeslag i etablerings- og driftsfasen, påvirkning av landbruksdriften i traseen) er det ikke søkt om jordkabel for strekningen, da denne løsningen vurderes til å være for kostbar i etablering.

Kommunedirektørens vurdering:

1. Randaberg kommune er positiv til konsesjonssøknaden, og forsterking av strømnettet som er nødvendig for å sikre en videre framtidsrettet og holdbar utvikling av Randaberg og Rennesøy.

Kommunedirektøren er enig med Lnett i at den nye strømtraseen vil være nødvendig for å sikre kommunens mulighet for videre vekst samt deltakelse i det grønne skiftet. Det er viktig for kommunens utvikling og ikke minst økonomi at det ikke stenges for etablering av næring og industri på grunn av manglende EL-kapasitet, og det er heller ikke tvil om at framtidens bærekraftige trafikkløsninger vil være avhengig av lademuligheter.

2. Randaberg kommune tilslutter seg Lyses vurdering om å prioritere trasekombinasjon 10 fra Krossberg til Harestad trafo.
Trasealternativet ble utviklet med bakgrunn i kommunens ønske å samle infrastrukturtiltakene som krysser gjennom kommunen, høyspentlinjen og motorveien, slik at den samlede påvirkningen reduseres. Traseen viser seg å komme mye bedre ut i konsekvensutredningen enn de andre foreslåtte alternativene, og unngår negativ påvirkning av viktige natur- og friluftsområder i størst mulig grad. Den krysser noen svært verdifulle jordbruksarealer, men ikke i større grad enn de andre alternativene. Derfor er kommunedirektøren enig i prioritering av kombinasjon 10, som vil fra kommunens side oppleves som det eneste akseptable dersom ledningen ikke legges som jordkabel.

3. Ledningen skal legges som jordkabel.
Lnett har vurdert legging av delstrekning Krossberg – Harestad som for kostbart i forhold til nytten, og derfor ikke søkt om den. Kommunedirektøren er imidlertid ikke sikker på om påvirkningen en luftledning vil ha på dagens intensive landbruk (grønnsaksproduksjon) som ledningstraseen krysser over, er vurdert tilstrekkelig.
I konsekvensutredning for landbruk, fiskeri og akvakultur er virkningene for jordbruk beskrevet under punkt 5.4.1 Jordbruk. Det er her beskrevet at landbruksdrift under kraftledninger medfører risiko, og at det påhviler fører av landbruksmaskiner å forsikre seg om at fastsatt sikkerhetsavstand overholdes. Dette gjelder horisontal avstand til master og utstyr, og vertikal avstand som vil legge begrensninger på visse typer landbruksaktivitet som krever høyde. Eksempler på slik aktivitet er vanning, bruk av åkersprøyte og spredning av husdyrgjødsel. Det ser ut til at det kun er spredning av husdyrgjødsel som er tatt inn i konsekvensutredningen. Konsekvensutredningen legger til grunn at godkjent spredeareal kun finnes på øyene, men at strekningen Krossberg-Harestad ikke har spredeareal. Dette er helt feil. Det ser ut til at konsekvensutredningen kun har tatt hensyn til godkjent spredeareal på beite, mens både fulldyrka og overflatedyrka jord selvfølgelig også er spredeareal. Konsekvensutredningen tar i den sammenheng mer hensyn til beite enn til fulldyrket jord. Dette medfører sannsynligvis en betydelig feil i vurdering av konsekvensene, og de reelle kostnadene en luftledning vil medføre.
Konsekvensutredningen nevner så vidt at vanning kan bli en utfordring. De berørte arealene har mye grønnsaksproduksjon som er avhengig av vanning. Vanningsanlegg trenger enda mer høyde enn gjødselspredning. Utfordringen for landbruket på fulldyrket jord, er da at de ikke kan vanne og ikke produsere i nærheten av høyspenttraseen. Dette synes å ikke være tatt i betraktning i vurderingene. Spesielt i en tid som dette, hvor det diskuteres mye om matsikkerhet og muligheter for å øke produksjon av mat i Norge virker det helt feil å vurdere engangskostnadene for etablering av en jordledning så mye høyere enn de varige hindringer som en luftledning vil medføre for en effektiv og moderne matproduksjon i og rundt traseen.
Lyse Lnett AS viser i søknaden til at de er åpne for at nyttehavere kan finansiere merkostnad ved jordkabel. Dette er noe som kommunen kan vurdere. I tilfellet kommunestyret ønsker å vurdere dette,

så må de faktiske forholdene avklares gjennom en utredning som kartlegger eventuelle merkostnader ved valg av kabel i bakken fremfor luftledning. Som nevnt over er jordkabelalternativene utredet teknisk/økonomisk, men dersom det skal søkes konsesjon må det også utredes konsekvenser for naturmangfold, kulturmiljø, etc, i tillegg grunnforhold, og eventuell infrastruktur i grunnen som kan påvirke gjennomføring, overføringsevne eller trasevalg. Dersom Randaberg kommune anser finansiering av kabling som aktuelt, er det best å iverksette utredning snarlig, slik at jordkabel kan inngå som del av NVEs konsesjonsbehandling.

NVE har avklart at kommunen selv må dekke kostnader av rapport og eventuelle merkostnader. Det er usikkert hva en slik rapport vil koste. Vi har kjennskap til at Klepp kommune har fått estimert pris på rapport hos dem: ca. 1 million kroner. Strekningen er noe lengre i Klepp kommune (Tjøtta til Hatteland, ca. 5 km), men det kan gi en pekepinn.

4. Randaberg kommune fremmer **innsigelse** til omsøkt trafoplassering Alt 1.
Som spilt inn tidligere ønsker Randaberg kommune i utgangspunktet trafoplassering nr. 2 (på Mekjarvik).
Dersom valget står mellom alt. 1 og alt 5 er det imidlertid ingen tvil om hvilket av avalternativene som er det akseptable.
I tillegg til at Alternativ 5 kommer klart bedre ut i konsekvensutredningen, mener kommunedirektøren at den i noen av punktene blir vurdert for negativ, uten at dette er klart begrunnet. I punktet «Landskap» er det omtalt at virkningen vil være middels negativ om deler av skogholtet kan bevares vest for trafoen. På illustrasjonene virker det slik at en også vil kunne bevare og/eller reetablere en god del trær og beplantning i nord og øst, som vil minimere påvirkningen på landskapsbilde. Dette er det ikke tatt høyde for i utredningen.
Alternativene er begge vurdert «noe negativ» i forhold til frilufts- og reiseliv, med begrunnelse begge har «ingen registrerte konflikter med friluftsverdier». Denne vurderingen deler kommunedirektøren ikke. Alt. 1 ligger tett opp til regionalt grønndrag og gamle Foren skole, som er et populært friluftsområde, blant annet for speidere. Denne plasseringen vil – etter de foreliggende planene – også medføre at ledningen føres i luftlinje forbi og tett opp mot naturparken, som er både svært populært og et statlig sikret friluftsområde. En luftlinje i den avstanden det legges opp til vil belaste friområdet både optisk og med koronastøy (knitring fra kraftledninger). Friluftsområdene som blir påvirket negativt av alternativ 1 er områder hvor folk gjerne oppholder seg over lengre tid, barn leker, og det er et rikt natur- og fugleliv. På den andre side vil alternativ 5, i praksis, ikke ha negativ konsekvens for friluftslivet. Tvert imot vil veien som må opprettes som tilgang til den kunne fungere som turveiforbindelse mellom Randaberg sentrum og Grødem, og den er i samarbeid mellom Lnett og kommunen lagt i trase som er avsatt til turvei i kommuneplanen. Selvfølgelig vil veien krysse under luftledningen, med mindre den legges i jordkabel, og gå rett forbi trafoen, men i lys av at den her også må krysse motorveien kan en uansett ikke regne med at denne delen av turen vil være den mest «uberørte». Det viktigste med denne turveiforbindelsen er å avbøte den delende virkningen de store infrastrukturtiltakene vil ha på Randaberg kommune, og da vil muligheten for sambruk av veien være et stort skritt i riktig retning.
Det at tilkomstveien ligger helt i kanten av landbruksarealet mot naturparken, og videre i en planlagt turveitrase, minimerer også de negative konsekvensene veien vil ha på landbruket, slik at den i praksis vil ha mindre negativ påvirkning enn en kortere vei med en dårligere plassering ville hatt.

Kommunedirektøren mener derfor at også konsekvensene for landbruket er vurdert for negativt. Kommunedirektøren kan ikke anse det som akseptabelt å påføre kommunen så mange flere negative konsekvenser som alternativ 1 vil medføre, på grunn av en prisdifferanse på 6 millioner kroner, som i forhold til totalkostnadene i slike prosjekter må anses som ubetydelig, og fremmer dermed innsigelse mot alternativ 1.

5. For strekningen Harestad – Norbø skal det utredes en ny traseføring i jord- og sjøkabel: Harestadveien – Harestadvika – Bru.
For delstrekningen søkes det om konsesjon for en alternativ, som går i luftspenn over Todnemhøydene, som er noen av de høyeste toppene i Randaberg. Strømledningen vil dermed virke veldig forstyrrende i landskapsbildet. Ledningen vil også spenne over arealer med intensivt landbruk, som medfører problemene som er beskrevet under punkt 3.
Mens det er tidligere utredet flere alternativer for sjøkabel fra Randaberg til Rennesøy, er dette ikke gjortfor alternativet som Randaberg kommune har spilt inn tidligere. I dette alternativet legges jordkabel fra Harestad trafostasjon opp til Harestadveien, og i Harestadveien ut mot Harestadvika. Herifra legges Sjøkabel til Bru.

Figur 3: alternativ trase Harestad – Nordbø som Randaberg kommune ønsker utredet vises med grønt

Det kan virke som om manglende utredning av dette alternativet skyldes at hensynssone VKA-R i sjø ved Mekjarvik ble tolket slik at den gjør legging av sjøkabel umulig eller svært vanskelig, noe som etter kommunedirektørens informasjon ikke er tilfelle. Det virker også sannsynlig at alternativet ikke vil medføre merkostnader i forhold til den foreslåtte løsningen, og Randaberg kommune ber derfor NVE om å pålegge Lnett å utrede denne løsningen som et alternativ.

Vedtak fra KPU 05.05.2022:

Kommuneplanutvalget har behandlet saken i møte 05.05.2022 sak 10/22

Kommuneplanutvalgets vedtak/innstilling

1. Randaberg kommune er positiv til konsesjonssøknaden, og forsterking av strømnettet som er nødvendig for å sikre en videre framtidsrettet utvikling av Randaberg og Rennesøy/Stavanger.

2. Randaberg kommune tilslutter seg Lyses vurdering om å prioritere trasekombinasjon 10 fra Krossberg til Harestad trafo.

3. Ledningen skal legges som jordkabel på strekning Krossberg-Harestad. Konsekvensutredningen på tema landbruk og virkning på landbruket må utredes i forhold til spredeareal og vanning, og landbruksforholdene/matproduksjon i lengre perspektiv.

4. Randaberg kommune fremmer innsigelse til omsøkt trafoplassering Alt 1.

5. For strekningen Harestad – Norbø skal det utredes en ny traseføring i jord- og sjøkabel: Harestadveien – Harestadvika – Bru.

Kommunestyret har behandlet saken i møte 19.05.2022 sak 11/22

Kommunestyrets vedtak

1. Randaberg kommune er positiv til konsesjonssøknaden, og forsterking av strømnettet som er nødvendig for å sikre en videre framtidsrettet utvikling av Randaberg og Rennesøy/Stavanger.

2. Randaberg kommune tilslutter seg Lyses vurdering om å prioritere trasekombinasjon 10 fra Krossberg til Harestad trafo.

3. Ledningen skal legges som jordkabel på strekning Krossberg-Harestad. Konsekvensutredningen på tema landbruk og virkning på landbruket må utredes i forhold til spredeareal og vanning, og landbruksforholdene/matproduksjon i lengre perspektiv.

4. Randaberg kommune fremmer innsigelse til omsøkt trafoplassering Alt 1.

5. For strekningen Harestad – Norbø skal det utredes en ny traseføring i jord- og sjøkabel: Harestadveien – Harestadvika – Bru.

3.1.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelsen

1. Lnett tar til etterretning at Randaberg kommune er positiv til konsesjonssøknaden.

2. Lnett tar til etterretning at Randaberg kommune tilslutter seg Lnetts vurdering om å prioritere trasekombinasjon K10 fra Krossberg til Harestad trafo.

3. Randaberg kommune påpeker at konsekvensutredningen er feil med hensyn til at strekningen Krossberg-Harestad ikke har spredeareal. Lnett viser til kapittel 2.2 som omtaler spredeareal.

Lnett registrerer at Randaberg kommune skriver strekningen Krossberg-Harestad skal kables. Kommunen er kjent med at merkostnaden må dekkes av initiativtaker/nyttehaver. Lnett vil følge opp ev. formell henvendelse fra Randaberg kommune knyttet til dette.

Lnett viser ellers til kapittel 2.1 og spesielt 2.1.1 angående vurderingene som er gjort i forhold til jordkabel på strekningen Krossberg-Harestad.

4. Lnett tar til etterretning at Randaberg kommune fremmer innsigelse til omsøkt transformatorstasjon på plassering alternativ 1.

5. Lnett registrerer traseforslaget fra Harestad til Nordbø via landtak i Harestadvika. Aktuell trase er vurdert tidligere og forkastet etter dialog med Stavangerregionen Havn. Lnett kan ta en ny avklaring med Stavangerregionen Havn og Kystverket om traseen, og ev. utrede den dersom det ikke er hindringer for sjøkabeltraseen.

3.2 Stavanger kommune

Uttalelse og innsigelse- høring av konsesjonssak - Ny 50 (132) kV kraftledning Stølaheia - Harestad - Nordbø og transformatorstasjon på Nordbø

Forslag til vedtak:

1. Stavanger kommune er positiv til oppgradering av regionalnettet for sikker strømforsyning og for å bidra til det grønne skiftet, og sikre en videre fremtidsrettet utvikling av Stavanger og Randaberg.
2. Stavanger kommune fremmer innsigelse til konsesjonssøknaden slik den foreligger på grunn av:
   - Mangelfulle vurderinger av traséalternativer som ikke blir omsøkt
   - Feil og mangler i faktagrunnlaget til konsekvensutredningen særlig knyttet til naturmangfold, landskap, landbruk og friluftsliv
   - Vurderingen og de anbefalte løsningene i konsesjonssøknaden er utelukkende knyttet til økonomi. Vi forutsetter oppdatert informasjon og kunnskapsgrunnlag som begrunner trasevalg og løsninger før Stavanger kommune gir sin endelige vurdering av løsningene.
3. Stavanger kommune fremmer innsigelse til foreslått trasé med luftledning fra Krossberg til Lyngnes og over Bru av hensyn til naturmangfold, friluftsliv og landskap. Linjen mellom Krossberg og Lyngnes berører mange viktige verdier, området er et lokalt og regionalt viktig

friluftsområde, det har en viktig landskapsøkologisk funksjon, og er et viktig funksjonsområde for fugl, som gir stor kollisjonsrisiko. Planlagt luftlinje over Bru har også vesentlig negative konsekvenser for viktige friluftsverdier, nasjonalt viktig økologisk funksjonsområde og art oppført som sterkt truet.

4. Dersom anbefalt trasé beholdes mener Stavanger kommune at Lnett AS mest sannsynlig må innarbeide løsning med kabel, som et avbøtende tiltak for å sikre svært viktige samfunnsverdier knyttet til naturmangfold, landskap og friluftsliv på strekningen Krossberg til Lyngnes og over Bru. Mer konkret innebærer dette jordkabel fra Krossberg til Lyngnes og sjøkabel vest for Bru.
5. Utover innsigelsene som fremmes ovenfor har Stavanger kommune følgende forventninger og anbefalinger til det videre arbeidet:
    a. For resterende del av omsøkt trasé vurderes traséalternativ 1.2 på Mosterøy som det beste alternativet. Strekket bør kortes ned for å sikre KULA landskapet. For å sikre dette bør ilandføringen komme vest for Humlanes, også for å spare intakt strandsone.
    b. Når det gjelder nettstasjon på Nordbø anbefaler Stavanger kommune alternativ 3b av hensyn til jordvern, landskap, støy og avstand for eksisterende boliger.
    c. Som avbøtende tiltak forutsetter Stavanger kommune at konsesjonen sikrer tilbakeføring av eksisterende regionalnett og transformatorstasjoner.
    d. Stavanger kommune forutsetter at riggplasser tilbakeføres til opprinnelig stand eller bedre, så raskt som mulig etter endt bruk.
    e. For anleggsperioden forventer Stavanger kommune at viktige naturverdier langs strekket sikres gjennom en tilpasset anleggsperiode, f.eks. utenom hekketiden.
    f. Stavanger kommune anmoder Lnett AS, som en viktig og «grønn» samfunnsaktør og et datterselskap av et IKS, til å legge opp til en fossilfri anleggsfase. Stavanger kommune har fossilfrie anleggsplasser i kommunal regi, og oppfordrer andre aktører til å gjøre det samme.
    g. Stavanger kommune ønsker en redegjørelse fra Lnett AS om hvor stort nettap man kan forvente på omsøkt strekning med luftspenn, kontra økt bruk av kabel. Kommunen er kjent med at det tas høyde for nettap i den samfunnsøkonomiske analysen som gjøres for de ulike alternativene, men disse utredningene er unntatt offentligheten.
    h. Stavanger kommune ber om at den aktuelle konsesjonssaken ses i sammenheng med innsigelse gitt til Krossberg 11.11.2021, som bl.a. går på plasseringen av Statnett sin nye transformatorstasjon/sentralanlegg. Distribusjonsnettet må samlokaliseres med plasseringen av ny transformatorstasjon.
6. Stavanger kommune ser frem til en tett og konstruktiv dialog med Lnett AS og NVE for å finne frem til løsninger som ivaretar kommunens innsigelser og øvrige innspill.

Sammendrag

Lnett AS søker NVE om konsesjon for å etablere en ny 132 kV kraftledning på strekningen Krossberg-Harestad-Nordbø, og nye Harestad og Nordbø transformatorstasjoner. Ønsket byggetidsrom for strekningen er 2024-2026.Stavanger kommune har mottatt konsesjonssaken til uttalelse.

Strekket går gjennom Stavanger og Randaberg kommuner. Kraftledningen er omsøkt fra Krossberg transformatorstasjon, like ved eksisterende Stølaheia transformatorstasjon (vest for Store

Stokkavatnet) som er under konsesjonsbehandling for omgjøring til sentralanlegg. Strekket ender opp på Nordbø like nord for Vikevåg sentrum, også like ved eksisterende transformatorstasjon.

Stavanger kommune har tidligere fremmet innsigelse til omsøkte Krossberg transformatorstasjon 11.11.2021. NVE har i denne saken bedt Statnett om tilleggsutredninger og kommunedirektøren er i dialog med NVE, Lyse og Statnett for å finne en løsning.

Det er behov for utvidet strømkapasitet i regionen og kommunedirektøren støtter arbeidet med utvidet strømnett for å sikre dette. På Nord-Jæren er det liten lokal strømproduksjon og høyt forbruk. Det er dermed et stort behov for overføring av kraft inn til området. Det er kapasitetsutfordringer og oppgraderingsbehov på dagens nett, samt at både eksisterende trafostasjoner og sjøkabler er gamle. Oppgradering av nett legger også til rette for vekst med bruk av miljøvennlige energikilder i tråd med Stavanger kommunes målsetninger.

Samtidig er det viktig å sikre grundige vurderinger av alternative traseer og løsninger som gir minst mulig inngrep i natur, landskap, friluftsområder ol. Dette sikres bl.a. gjennom høring av konsesjonssaker, hvor kommunene må gi en tydelig tilbakemelding dersom det vurderes at trasévalg eller løsninger har vesentlige negative konsekvenser.

I denne konsessjonssøknaden, som gjelder ny 50 (132) kV kraftledning Stølaheia - Harestad - Nordbø og transformatorstasjon på Nordbø, vurderer kommunedirektøren at det er behov for en tydelig tilbakemelding på konsesjonssøknaden, gjennom innsigelse. Forslag om innsigelse begrunnes med faktafeil og mangler ved konsesjonssøknaden, og vesentlige negative konsekvenser for naturmangfold, landskap og friluftsliv med omsøkt linjeføring med luftspenn på strekningen Krossberg til Lyngnes og over Bru.

Kommunedirektøren etterlyser begrunnelser (utover økonomiske forhold) for at alternativer og løsninger som ble spilt inn av Stavanger kommune i en tidligere fase, for eksempel andre traséalternativer og løsninger med jord- og sjøkabler, ikke inngår i konsesjonssøknaden.

Den omsøkte linjeføringen på strekningen Krossberg til Lyngnes og over Bru berører mange viktige verdier, herunder lokalt og regionalt viktige friluftsområde, landskapsøkologiske funksjoner, og er et viktig funksjonsområde for fugl, som gir stor kollisjons/påflygninsrisiko. Planlagt luftlinje over Bru har også vesentlig negative konsekvenser for viktige friluftsverdier, nasjonalt viktig økologisk funksjonsområde og art oppført som sterkt truet. Dersom trasévalget beholdes vurderer kommunedirektøren at Lnett AS mest sansynlig må innarbeide kabel som et avbøtende tiltak for å sikre disse svært viktige samfunnsverdiene på strekningene Krossberg til Lyngnes og over Bru.

Kommunedirektøren ønsker en tett og konstruktiv dialog med Lnett AS og NVE for å finne løsninger som ivaretar kommunens innsigelser og øvrige innspill.

Figur 1 Illustrasjonsskart som viser omsøkte strekninger og alternative plasseringer på transformatorstasjon i konsesjonssøknaden

Bakgrunn for saken

Norges vassdrags- og energidepartement (NVE) har mottatt søknad fra Lnett AS om å etablere ny 132 kV kraftledning på strekningen Krossberg- Harestad-Nordbø, og nye Harestad og Nordbø

transformatorstasjoner, og har sendt denne på høring 14.03.2022. Denne saken gjør rede for søknaden og forventet virkning av tiltak, og utgjør kommunens uttalelse. Høringsfristen er 13.05.2022, men kommunen har fått utsatt frist til å ettersende protokoll fra Stavanger formannskap etter politisk behandling i juni.

2.1 Konsesjonsprosess og lovverk
Prosess for konsesjon for transformatorstasjon og nettutbygging styres gjennom energiloven §3-1, og følger derfor ikke plan- og bygningsloven og kommunale planer, jf. plan- og bygningsloven § 1-3 siste ledd.

Lnett AS søker NVE om tillatelse til nødvendige arealinngrep og bygningsmasser, inklusiv eventuell ekspropriasjon, samt bygging av alle tiltak. Når konsesjon for anleggene er vedtatt skal de senere merkes av i kommunale planer med hensynssoner, jf. plan- og bygningsloven §§ 11-8 og 12-6. Det stilles likevel krav om konsekvensutredning ved planlegging av nye kraftoverføringsanlegg jf. forskrift om konsekvensutredninger og pbl § 14-1.

Konsekvensutredningen skal gi NVE og øvrige berørte, for eksempel kommuner, grunneiere osv., et tilfredsstillende grunnlag for å behandle søknaden. Blant annet skal fagrapporter til konsekvensutredningen gi informasjon som gjør at NVE kan vurdere tiltaket opp mot prinsippene i naturmangfoldsloven §§ 8–12. Dersom høringen eller behandling av søknaden avdekker mangler ved utredningene, vil NVE kunne kreve supplerende utredninger.

NVE er ansvarlig for konsesjonsprosessen og avgjør:
- om søker skal få konsesjon for tiltaket - plassering og utforming av anlegget
- vilkår om avbøtende tiltak
- vilkår om miljø-, transport og anleggsplan

Dersom det gis konsesjon, begynner detaljplanleggingsfasen av anlegget. Det lages ikke detaljreguleringsplan/ byggesak ettersom prosessene går utenom plan- og bygningsloven. Før man setter i gang med anleggsarbeidet skal det imidlertid utarbeides en miljø-, transport- og arealplan (MTA- plan). Planen vil være styrende både for byggearbeidet og senere drift, og vil beskrive hvordan anleggsfasen skal gjennomføres og hvilke tiltak som må gjennomføres for å unngå eller redusere negative virkninger. Planen vil bli utarbeidet i dialog med berørte kommuner og grunneiere, og skal godkjennes av NVE før anleggsstart.

2.2 Saksgang og kommunens rolle
Kommunen har innsigelses- og klagerett i saker som gjelder konsesjonssøknader, jf. energilovens § 2.1, dersom prosjektet kommer i konflikt med nasjonale, viktige regionale eller lokale hensyn. Kommunen kan rette innsigelse mot hele tiltaket eller mot deler av tiltaket. Innsigelser kan bare reises i den perioden konsesjonssøknaden er på høring, og siste frist for innsigelse er høringsfrist for søknaden. Dersom kommuner har fremmet innsigelse skal NVE arrangere minst ett møte med de som har reist innsigelse. I møtet går man gjennom innsigelsene og drøfter mulighet for endringer av prosjektet slik at innsigelsen kan trekkes. En innsigelse som ikke blir imøtekommet eller trukket, fører til at saken etter behandling i NVE også skal behandles av Olje- og energidepartementet.

Stortingsmelding 14 (2011-2012), Vi bygger Norge- om utbygging av strømnettet
I vurderingen av om kabling er aktuelt for regionalnett skal det vektlegges om det finnes alternativ luftledningstrasé, som ikke er urimelig lang og kostbar. I det følgende angis en rekke momenter og kriterier av betydning for valg av løsning for regionalnettet som er aktuell i denne søknaden:

«Regionalnettet: For nett fra over 22 kV og til og med 132 kV skal luftledning velges som hovedregel. Jord- eller sjøkabel kan velges på begrensede delstrekninger dersom:

- luftledning er teknisk vanskelig eller umulig, som ved kryssing av sjø eller der den kommer nærmere bebyggelse enn tillatt etter gjeldende lover og forskrifter
- luftledning vil gi særlig store ulemper for bomiljø og nærfriluftsområder der det er knapphet på slikt areal, eller der kabling gir særlige miljøgevinster
- kabling kan gi en vesentlig bedre totalløsning alle hensyn tatt i betraktning, for eksempel der alternativet ville vært en innskutt luftledning på en kortere strekning av et kabelanlegg, eller ved at kabling inn og ut av transformatorstasjoner kan avlaste av hensyn til bebyggelse og nærmiljø
- kabling av eksisterende regionalnett kan frigjøre traséer til ledninger på høyere spenningsnivå og dermed gi en vesentlig reduksjon i negative virkninger av en større ledning, eller oppnå en vesentlig bedre trasé for den større ledningen
- kablingen er finansiert av nyttehavere med det formål å frigjøre arealer til for eksempel boligområder eller næringsutvikling, samtidig som bruk av kabel for øvrig er akseptabelt ut fra andre hensyn»

2.3 Tidligere høringsinnspill i saken
Arbeidet med nytt regionalnett fra Krossberg til Nordbø startet i 2019. Som del av dette har berørte kommuner blitt bedt om innspill til blant annet utredningsprogram, fagrapporter og trasealternativer ol. Under følger oppsummering av uttalelser fra Rennesøy og Stavanger.

Rennesøy kommune
Vedtak fra formannskapet i Rennesøy kommune, datert 28.03.2019 sak 8/19. Hovedutvalget for plan, miljø og utvikling, PMU, behandlet saken i møte 27.03.2019 sak 18/19, med følgende vedtak:
«Rennesøy kommune er positiv til at det etableres ny kraftledning for å ivareta sikker strømleveranse.

Rennesøy kommune har følgende innspill til det igangsatte planarbeidet:
- *Virkninger for landbruket må utredes særlig.*
- *Konsekvenser med hensyn til arealbruk og evt. restriksjoner eller ulemper for framtidig bruk av arealene i tilknytning til kraftledningen må utredes.*
- *Landskaps-, natur- og kulturverdier bør tillegges stor vekt ved valg av endelig trase.*
- *Luftledning må visualiseres på Rennesøy i tillegg til Bru og Mosterøy.*
- *Visualiseringen må vise situasjonen både før og etter at den gamle linja er fjernet.*
- *Det må foretas nye registreringer av kulturminner og naturverdier i forbindelse med utredningene.*
- *Hele Linesundet må vurderes ved vurdering av sjøkabel.*
- *Askjesundet må utredes som del av trase for sjøkabel.*

- *PMU anbefaler sterkt at det blir lagt til rette for sjøkabel og jordkabel fra Randaberg til Nordbø på Rennesøy. Vi mener dette vil være betydelig mindre konfliktfylt enn luftstrekk. Det må tas hensyn til låssettingsplasser.*
- *Ved evt. luftstrekk må det tas hensyn til avstand fra bebyggelse.*
- *Kommunen tar initiativ til å samle grunneier når traseen er valgt for å gi dem mulighet til å danne et grunneierlag.»*

Stavanger kommune
Kommunedirektøren ga uttale til utredningsprogrammet 26.03.2019, innholdet ble senere lagt frem som en referatsak for kommunalutvalget 7.05.2019.

I sammendraget i referatsaken står det: *« Stavanger kommune påpeker at alle tema i utredningsprogrammet må vurderes i forhold til lokal verdi, alternativ med jordkabel og sjøkabel i Store Stokkavatn må vurderes, sløyfing til Dusavik må beskrives, arealbeslag til rigg- og anleggsveier må utredes, illustrasjoner for å visualisere traseene må lages, lokalt naturmangfold og friluftsliv er svært viktige tema og må kartlegges og utredes grundig, konsekvenser for arealbruk må vurderes og komme tydelig fram.»*

Stavanger kommune ble også gitt mulighet til å gi en uttale i forkant av den formelle høringen av konsesjonssøknaden. Kommunen ga foreløpig merknader, referert for UBS i ref.sak 18/21, i møte 18.2.2021. Da ble det understreket viktige utredninger, samt behovet for å vurdere ulike trasealternativer som kommunen vurderte som viktige i den videre prosessen. Kommunen skrev blant annet:
«For at vi skal kunne uttale oss til prioritering av de konkrete traseene hadde det vært viktig å få tilgang til de utredningene og avveiningene som Lyse har foretatt til nå. Vi etterlyser redegjørelse for hvilke vurderinger som ligger til grunn for at noen alternativer er forlatt før konsesjonssøknaden sendes inn.»

Administrasjonen har også gitt foreløpige kommentarer til fagrapportene i skriv datert 14.04.2021. Idrett og utmiljø daværende Park og vei har også gitt merknader til prosjektet i brev datert 26.10.2018 herunder at;
«Det må foretas en grundig utredning av natur- og landskapskvalitetene i planprosessen, spesielt i kanten av vannet og i skogen.
Vi ønsker at det avklares nærmere hvor lenge eksisterende ledning vil stå for dette kan ha betydning for valg av ny trasé.
I alternativ 1 legges parallelt med eksisterende trasé inntil kommunegrensen. Her er det skissert muligheten til å legges det på østsiden eller på vestsiden av eksisterende ledning. Det finnes ikke noe informasjon om hvilken avstand den nye ledningen må ha til eksisterende ledning. Dette vil være viktig for å kunne bedømme hvor stort areal og landskapsrom som vil være påvirket.
I alternativ 2 legges en helt ny ledningstrasé gjennom skogsområde imellom Stokkavatnet og bebyggelsen i Friheim. Ledningstrasé gjennom skogen vil føre til enda mer oppstykking av skogen med fare for velt av trær og forringelse av verdien. Ledningen vil krysse ridebanen i skogen, Her må det vurderes å legge kabel i bakken i eksisterende vei istedenfor.»

Stavanger kommune har også understreket tidligere ovenfor Lnett AS at konsekvensene av kraftledningsprosjektene i området, både nordover og sørover fra Stølaheia/Krossberg transformatorstasjon må sees i en sammenheng. Særlig utbyggingen av ny transformatorstasjon på Krossberg må vurderes sammen med traseen som nå er sendt på høring.

2.4 Tidligere høringsuttale til konsesjonssak for nye Krossberg sentralanlegg
Formannskapet fremmet innsigelse til konsesjonssøknad for nye Krossberg sentralanlegg den 11.11.2021. Innsigelsen går blant annet på plassering av anlegget med hensyn til lokal og regional grønnstruktur, landskap, natur og friluftsliv, mangelfull vurdering for barn- og unge, mangelfull alternativvurdering og klimakonsekvenser. NVE har i den forbindelse bedt Statnett om tilleggsutredninger og kommunedirektøren er i dialog med NVE, Lyse og Statnett for å finne en løsning. Sist møte med partene var 22.04.2022. Innsigelsen må ses i sammenheng med denne konsesjonssøknaden.

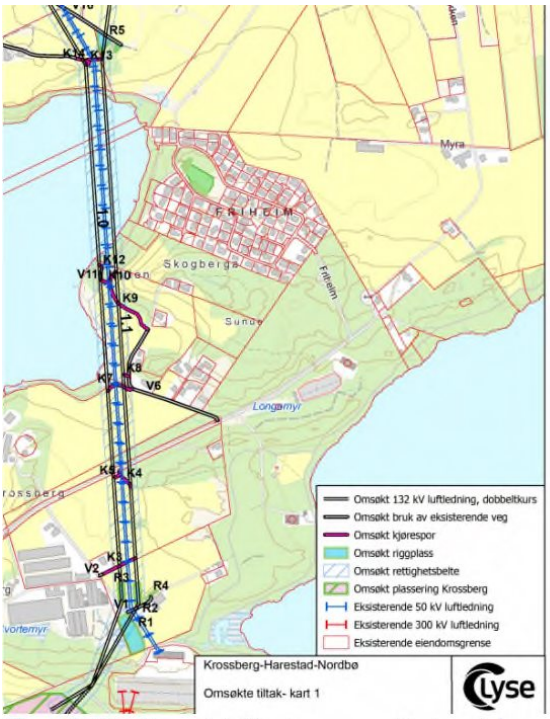
3.Fakta

3.1 Behov for utvidet strømnett
Det forventes en kraftig vekst i effektbehov på kort sikt (2025-2030) i hele området nord for Stølaheia/Krossberg. Eksisterende regionalnett fra Stølaheia/Krossberg til Randaberg og Rennesøy har begrenset kapasitet, og det er i dag ikke rom for å knytte til kunder som ønsker mer enn 1 MW i dette området. Vedlikeholdsarbeid på linjen er utfordrende, på lengre sikt vil vedlikeholdsarbeid bli umulig uten tiltak i nettet, hvis ikke blir konsekvensen at kunder må være uten strøm mens arbeidet pågår. I dag går det en 50 kV linje fra Stølaheia til Nordbø, nytt regionalnett på denne strekningen skal kunne driftes til 132kV. 132kV, som inngår i konsesjonssøknaden gir omtrent tre ganger høyere kapasitet sammenlignet med 50kV.

3.2 Innhold i konsesjonssøknaden

Det søkes om fem ulike trasékombinasjoner for ny 132 kV kraftledning på strekningen fra nye Krossberg transformatorstasjon i Stavanger kommune til Harestad transformatorstasjon i Randaberg kommune, der én vil bygges.

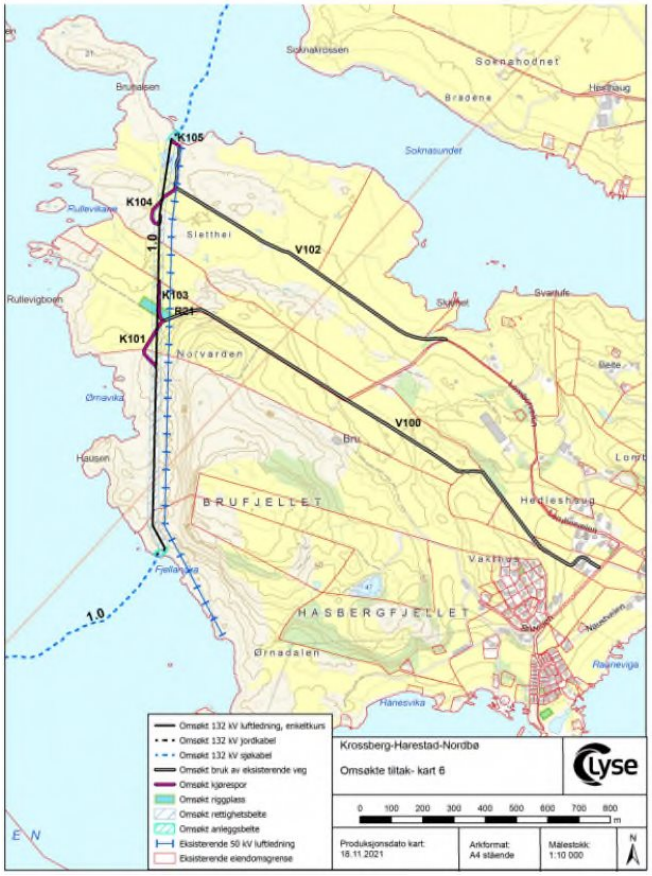
Lnett AS prioriterer kombinasjon 10 på denne strekningen, se figur 3. Mellom Harestad og Nordbø søkes det på én trasé, med unntak av Mosterøy hvor det omsøkes to alternativer. På Rennesøy søkes det om en ny Nordbø transformatorstasjon like ved eksisterende stasjon. Det er vurdert fire alternative plasseringer. Det søkes på to alternativer, 1B og 3B, og det prioriteres ikke mellom dem i søknaden, se figur 1 eller 7. Store deler av ledningen er foreslått å følge eksisterende linje i Stavanger kommune. Det største avviket fra linjen er på Mosterøy, der de to omsøkte alternativene er foreslått plassert på begge sider av eksisterende linje.

Figur 2 (til venstre). Utsnitt av detaljkart av omsøkte trasé fra Krossberg transformatorstasjon til Lyngnes like nord for Hålandsvatnet. Figur 3 (til høyre) trasékombinasjon 10 som Lnett AS prioriterer

Figur 4 (til venstre) Utsnitt over Bru. Omsøkt luftlinje er foreslått lagt vest for eksisterende. Figur 5 (til høyre) Over Mosterøy er det omsøkt to ulike alternativer. Hvilket er ikke prioritert i søknaden. Alternativ 1.0 lengst vest er kommer best ut i konsekvensutredningen.

Figur 6 (til venstre) Detaljkartet viser omsøkt linjeføring på den nordlige delen av Mosterøy. Figur 7 (til høyre) Omsøkt luftlinje er foreslått lagt vest for eksisterende.

Omsøkte traséalternativer er søkt både i luftspenn, sjøkabel og jordkabel, men jordkabel er kun i Randaberg kommune. Det søkes om en dobbelkurs fra Krossberg til Harestad, hvor mastehøyden er om lag 29 meter. Fra Harestad til Nordbø søkes det om enkeltkurs, med master med en snitthøyde på om lag 20 meter.

Fotostandpunkt 2

Fra tursti ved Hålandsvatnet

Viser alt 1.1 (omsøkt)

Figur 8 alt 1.1, som er en del av omsøkte traseer.

Fotostandpunkt 11

Fra Bruhalsen

Viser alt 1.0 (omsøkt)

Figur 9 Visualiseringen viser omsøkt alternativ på Bru, dette viser et enkeltkurs med en mastehøyde på om lag 20 meter.

Vedlagt saken ligger fotovisualiseringer fra hele strekket. Bildene ovenfor viser områder som kjennetegnes med særskilte kvaliteter knyttet til landskap, friluftsliv og naturmangfold.

Det er ikke planlagt å etablere nye permanente veger i Stavanger kommune, utenom til nye Nordbø transformatorstasjon. Det kan imidlertid være aktuelt å ruste opp eksisterende veger, disse vises på figur 2-7 eller i vedlegg «detaljkart». Det er også søkt om flere midlertidige riggområder i anleggsfasen, som også kan ses på figur 2-7, eller vedlegg nevnt over. Disse skal blant annet brukes til

mellomlagring av masser, plassering av utstyr og materiell samt montering av master. Hvilke riggplasser og veger som eventuelt skal brukes og oppgradering av disse, besluttes i forbindelse med miljø- og transportplanen som lages i etterkant av innvilget konsesjon. Det blir opplyst at søknaden også innebærer mulige deponi, selv om det ikke er kartfestet hvor dette eventuelt skal være. Konsesjonssøknaden inkluderer ikke tilbakeføring av eksisterende linje.

De totale investeringer for de konsesjonssøkte tiltakene utgjør ca. 557–573 MNOK i investering og ca. 477 MNOK i nåverdi. De forventede investeringskostnadene for tiltaket er oppsummert i et vedlegg som er unntatt offentligheten.

Det understrekes også i søknaden at forsyningssituasjonen til Randaberg og Rennesøy er anstrengt, og det aktuelle prosjektet er viktig for å sikre området tilstrekkelig forsyningskapasitet. Det er dermed viktig å kunne påbegynne byggearbeidene så raskt som mulig etter at en eventuell anleggskonsesjon er gitt. Forventet og ønsket byggetidsrom for strekningen er 2024-2026.

4. Vurdering

Kommunedirektøren ser viktigheten av å tilrettelegge for et utvidet strømnett i henhold til behovet, og vil bidra til dette gjennom en konstruktiv dialog med Lyse Lnett og NVE. Den foreliggende konsesjonssøknaden har etter kommunedirektørens syn vesentlige mangler knyttet til utredninger og alternativer, og anbefalte løsninger hensyntar ikke viktige verdier knyttet til natur, friluftsliv og landskap på en tilstrekkelig måte. Med dette som utgangspunkt anbefales innsigelse til konsesjonssøknaden til konsekvensutredningen og løsninger for to delstrekninger. Kommunedirektøren utdyper dette i påfølgende punkter.

4.1 Innsigelse til mangelfull begrunnelse for trasevalg

Stavanger kommune har spilt inn flere ulike alternativer, løsninger og hensyn som ikke er tatt med videre i den endelige konsesjonssøknaden. Dette gjelder spesielt løsningene med jordkabel. Disse alternativene er ensidig vurdert opp mot økonomi i konsesjonssøknaden og satt til side som følge av økonomiske hensyn. Kommunedirektøren mener dette er utilstrekkelig, ettersom det er en forutsetning at de valgene som er tatt bygger på konsekvensutredningen med vekting av ulike interesser og hensyn.

Vi viser til at alle kabelalternativene kommer bedre ut i forhold til ikke-prissatte konsekvenser, dersom alternativene ble vektet opp mot hverandre i henhold til KUforskriften. Avveiningen og anbefalingene som utelukker disse alternativene, er kun knyttet til økonomi og konsekvensutredningen blir dermed ensrettet og marginal som grunnlag for å fatte beslutninger om trasevalg og løsninger.

Kommunedirektøren forventer at valgene skal få en tilstrekkelig bred vurdering og avveining ovenfor hverandre, og i den forbindelse viser vi til konsekvensutredningsforskriften § 19 siste avsnitt hvor det står: *«Konsekvensutredningen skal også redegjøre for de alternativene til utforming, teknologi, lokalisering, omfang og målestokk som forslagsstilleren har vurdert, og en utredning av relevante og realistiske alternativer. Valget skal begrunnes mot de ulike alternativene, og sammenligninger av virkningene for miljø og samfunn av de ulike alternativene skal fremgå.»*

Kommunedirektøren har forståelse for at det er krevende å avveie utbyggingsøkonomi mot ikke-prissatte konsekvenser som for eksempel hensynet til friluftsliv, landskap og natur. Det er likevel viktig å gjøre slike samlede vurderinger, og konklusjonene skal hensyntas i den endelige konsesjonssøknaden. I den sammenheng vises også til de ulike kriteriene i Stortingsmelding 14, for valg av linje eller kabel ved regionalnett. Den viser til at andre hensyn enn økonomi skal tas med i vurderingen; for eksempel en bedre totalløsning med alle hensyn tatt i betraktning eller særlig store ulemper for bomiljø og nærfriluftsområder der det er knapphet på slikt areal, eller der kabling gir særlige miljøgevinster.

Kommunedirektøren anser mangelfull begrunnelse og hensyntakelse av ikke-prissatte konsekvenser som en mangel i omsøkt konsesjon. Vi stiller spørsmål til om vektingen ville gitt et annet resultat for hvilke traseer som ville ha blitt omsøkt. Det anbefales derfor å fremme innsigelse til manglende vurderinger av ikke omsøkte alternativer, jf. Konsekvensutreningsforskriften § 19 siste avsnitt og grunnene vist til over.

4.2Feil i faktagrunnlaget i konsekvensutredningen

Landbruk

I avsnitt 5.4.1. i konsekvensutredningen (KU) blir det vist til begrensninger ved bruk av maskiner og redskap under mastene. Videre er det i figur 5-13 side 33 i KU synliggjort spredeareal for husdyrgjødsel på strekningen. Oversikten over spredeareal gir et feil inntrykk da det må tas minst de samme hensyn for jordbruksdriften under fulldyrka og overflatedyrka areal som på beiteareal. Fulldyrka og overflatedyrka areal er automatisk godkjent som spredeareal. Det meste av arealet under de planlagte kraftledningene er derfor godkjent spredeareal.

Kommunedirektøren legger til grunn at det blir tatt en ny gjennomgang av konsekvensene for landbruket, og kostnadene dette medfører.

4.3Mangelfulle vurderinger i konsekvensutredningen

Landskapsverdi

Store Stokkavatnet og Hålandsvatnet er to av de få gjenværende store innlandsvann på Låg-Jæren, og er sentrale landskapselement i det åpne og storskala landskapet hvor store landbruks- og utbyggingsområder dominerer. KU-en oppsummerer at de største landskapsverdiene er knyttet til Store Stokkavatnet-Hålandsvatnet og Todnem-Varden (Randaberg), og kraftledningen vurderes samlet sett å gi middels negativ konsekvens for landskapet. Luftstrekningen fra Stølaheia transformatorstasjon og opp til ny stasjon på Krossberg er derimot vurdert i fagrapporten til å ha liten konsekvens for landskap. Denne vurderingen kommunedirektøren uenig i, da denne strekningen er en svært viktig del av de sammenhengende landskapsverdiene i området.

Friluftsverdi

Området ved Store Stokkavatnet, Hålandsvatnet mot Hafrsfjord er et av få større nærfriluftsområder i Stavanger. Det er også registrert som særlig kvalitetsområde og med områdeverdi *svært viktig friluftsområde* i kartlegging og verdisetting av friluftsområder. Området har høy brukerfrekvens og mange regionale brukere, med stor betydning både for natur og mennesker. Kommunedirektøren vurderer at dette området ikke er verdisatt høyt nok i konsekvensvurderingen.

Helleland på Rennesøy
Ilandføring ved Helleland på Rennesøy vil ha visuelle konsekvenser for friluftslivsopplevelsen i friluftsområde og turvei ved Prestvågen (statlig sikret friluftsområde og regionalt friluftsområde). Dette er beskrevet i teksten i fagrapporten om friluftsliv. Likevel er det i konsekvensutredningen vurdert med liten verdi og liten på påvirkning for strekningen Helleland-Nordbø. Dette er kommunedirektøren uenig i, og legger til grunn at det gjøres en ny vurdering og verdisettes høyere basert på vår vurdering.

4.4Andre mangler ved søknaden og grunnlagsmaterialet
Hvilket 0-alternativ skal man utrede utfra?
De positive virkningene blir større enn hva konsekvensutredningen antyder for jord- og sjøkabel, fordi eksisterende luftlinje skal fjernes når hele oppgraderingen av nettet er fullført. Vi legger til grunn at dette forholdet blir tatt med og drøftet som en del av konsekvensutredningen.

KULA-landskap på Mosterøy
På Mosterøy ligger begge de omsøkte traseene innenfor kulturhistorisk landskap av nasjonal interesse (KULA-registeret). Dette er ikke lagt inn som del av overordnede føringer og grunnlag for vurderingene. Kommunedirektøren har spilt dette inn til prosessen tidligere og forventer at fagrapporten blir oppdatert og at det gjøres en ny vurdering for landskapsverdien på Mosterøy, med dette som utgangspunkt.

Fagrapport og konsekvensutredning friluftsliv
Flere viktige friluftslivsområder er ikke omtalt i fagrapporten, f.eks. Bruhalsen. I fagrapport og konsekvensutredning er kartlegging og verdisetting av friluftsområder for Rennesøy kommunedel ikke brukt som kunnskapsgrunnlag. Dette gjelder også regional grønnstruktur i tillegg til regionale friluftsområder. Stavanger kommune har tidligere spilt inn at denne kartleggingen må legges til grunn. Det anses som en mangel at viktige registrerte områder f.eks. på Bru og Sokn ikke er tatt med i vurderingen. Det samme gjelder for regional grønnstruktur, som er et viktig kunnskapsgrunnlag, i tillegg til regionale friluftsområder (FINK).

Kommunedirektøren mener også vurderingene av konsekvensene for friluftsliv er mangelfulle, ettersom store negative konsekvenser som omtales flere ganger i rapporten blir kun vurdert som «middels negative» i oppsummeringen av konsekvenser i konsekvensutredningen.

Fagrapport og konsekvensutredning naturmangfold
Kommunedirektøren mener at utredningen av naturmangfold også har mangler, og har oversett dokumenterte nasjonalt viktige økologiske funksjonsområder. Dette gjelder særlig området Bruhalsen. Administrasjonen har eksplisitt opplyst søker om disse forholdene flere ganger, både skriftlig og muntlig. I konsesjonssøknaden står det at eksisterende og planlagte energitiltak ikke forventes å føre til at truede arter eller naturtyper blir vesentlig berørt. Dette er kommunedirektøren ikke enig i, og mener det er uheldig at opplysningene som er gitt tidligere ikke kommer frem i utredningen, at konflikten verken er vurdert eller at våre opplysninger er referert som kilde i fagrapport naturmangfold.

Hålandsvatnet er et våtmarksområde (rik kulturmarkssjø jf DN-håndbok 13) som er et spesielt viktig funksjonsområde for våtmarksfugl høst og vinter. Her overvintrer store mengder ender og gjess, og hele Hålandsvatnet har en landskapsøkologisk funksjon som vi vurderer til regional verdi. Luftspenn over våtmarksområder er godt dokumentert til å skade vannfugl. Videre går det et fugletrekk av vannfugl mellom Store Stokkavatnet og Hålandsvatnet hvor kraftlinjen vil representere en kollisjonsrisiko spesielt høst og vinter. Dette er ikke omtalt i konsekvensvurderingen og vi mener dette må vurderes som en konsekvens av omsøkt tiltak.

Trasékombinasjon fra Krossberg til Harestad kommer best ut i konsekvensutredningen og er derfor prioritert fra Lnett AS. Vi er enig i at dette alternativet fremstår samlet best, men vi er ikke enige i vurderingen at den samlede konsekvensen for naturmangfold er satt til noe negativt av grunnene nevnt ovenfor.

I Randaberg kommune er enkelte av alternativene i konflikt med et viktig funksjonsområde til en sårbar rødlistet fugleart, og dette må utredes spesielt.

Vestre del av Bru er et svært viktig funksjonsområde for to sårbare fuglearter hvorav den ene er oppført på rødlisten som sterkt truet (EN). Dette er ikke omtalt i konsekvensutredningen og er en vesentlig mangel ved fagrapport naturmangfold, og forholdet vil ytterligere forsterke de negative virkningene av det omsøkte alternativet.

Videre mener vi at ilandføring på Mosterøy fra sør bør komme inn vest for Humlanes for å spare en intakt strandsone og korte inn luftspennet på dette strekket.

4.5 Innsigelse til omsøkte løsninger
Basert på kjent informasjon, forespeilte konsekvenser og våre suppleringer, kommer det tydelig frem at spesielt to områder i Stavanger kommune forutsetter andre traséalternativer enn omsøkt. Dette gjelder området ved Krossberg til Lyngnes via Store Stokkavatnet og Hålandsvatnet, og ved Bru.

Som listet opp i punktene over, kjennetegnes disse områdene av viktige verdier knyttet til naturmangfold, friluftsliv og landskap og det er derfor tunge hensyn som taler for å legge linja under bakken på disse delstrekkene. Kommunedirektøren anbefaler derfor innsigelse til foreslått luftledning fra Krossberg til Lyngnes og over Bru basert på kjent informasjon av hensyn til naturmangfold, friluftsliv og landskap.

Med utgangspunkt i konfliktene som er beskrevet ovenfor vurderer kommunedirektøren at Lyse Lnett må vurdere kabel som et avbøtende tiltak for å sikre svært viktige samfunnsverdier knyttet til naturmangfold, landskap og friluftsliv på strekningen Krossberg til Lyngnes, og over Bru. Basert på foreløpig kjent informasjon vurderes kabel som en forutsetning for å sikre dette. Mer konkret innebærer dette jordkabel fra Krossberg til Lyngnes og sjøkabel vest for Bru.

4.6 Ønske om utdypende utredninger – jordkabel som klimatiltak
Et godt utbygget og robust strømnett med tilstrekkelig kapasitet er en forutsetning for å lykkes med Norges elektrifiseringsstrategi og å nå målet om kutt i CO2 utslipp Norge har forpliktet seg til i Parisavtalen. Vi er enig i at det er viktig med et velfungerende kraftnett for å nå målene. I den

forbindelse vil det være av interesse for saken om Lnett AS kan gjøre rede for hvor mye nettap man kan forutsette på omsøkt strekning, ved luftspenn kontra økt bruk av kabel. Vi er kjent med at det tas høyde for nettap i den samfunnsøkonomiske analysen som gjøres for de ulike alternativene. I den forbindelse viser vi til utredningene Norconsult har utarbeidet for Klepp energi, som konkluderer med at energitapet kan reduseres opp mot 80 % med å bruke kabel, og på den måten tilbakebetale ekstrakostnaden med å kable ledningen. Et redusert nettap av grønn energi er et viktig klimatiltak.

4.7 Øvrige forhold og avbøtende tiltak må følges opp i det videre arbeidet med trasevalg og løsninger Utover merknadene som er gitt ovenfor spiller kommunedirektøren inn noen øvrige anbefalinger og forutsetninger som må følges opp i den videre prosessen, i påfølgende punkter.

Sjøkabel
I overgangen mellom sjøkabel og land må inngrepet tilpasses terreng og ta hensyn til omgivelsene. Fylling med betong må unngås (ref. KU 3.5.3, s.16).

Anleggsperiode
Ved anleggsarbeid på strekningene ved Hålandsvannet og Bru, må dette sikres gjennomført i en periode som er minst mulig skadelig med hensyn til naturmangfold.

Vegetasjon under kraftlinjene
Stavanger kommune forutsetter at det plantes egnet vegetasjon under kraftlinjene.

Vegetasjonsbehandling som kamuflerende tiltak
Det er vurdert hvilke avbøtende tiltak som kan være aktuelle i forhold til landskap som kamuflasje og vegetasjonsbehandling, men vi kan ikke se at det er vurdert hvor kamuflerende tiltak kan ha effekt. Dette ser vi på som en mangel ift. krav som er stilt i utredningsprogrammet.

Stavanger kommune mener at det under vegetasjonsbehandling også må være aktuelt å plante inn ny vegetasjon der eksisterende vegetasjon må fjernes, tilpasset i høyde og omfang til ny kraftledning. Dette ble nevnt som en mulighet av Lnett AS i et møte, og bør være et viktig premiss under avbøtende tiltak. Det er ikke tilstrekkelig å si at dersom deler av vegetasjonen beholdes i ledningstraseen ved krysningspunkter mellom veier/løyper/stier, vil man kunne redusere innsyn i ledningstraseen. Videre står at mastene kan eventuelt plasseres i god avstand fra krysningspunktet og skjermes av vegetasjonen. Også her bør en kunne si skal dersom en oppnår en bedre kamuflerende effekt.

I tillegg må plasseringen av mastepunkt, anleggsveier og riggområder ta hensyn til landskapsverdier og terrengformer, slik at en blant annet unngår mastepunkt på de høyeste landskapspunktene.

Begrenset skogrydding på Mosterøy og Helland
Stavanger kommune mener at dette tiltaket også må vurderes i forhold til vegetasjon i jordbrukets kulturlandskap på Mosterøy og Helland, da denne vurderes som viktige element i jordbrukslandskapet.

Riggplasser
Stavanger kommune forutsetter at riggområdene tilbakeføres til opprinnelig stand eller bedre så raskt

som mulig. Omsøkte riggområder er foreslått lagt i LNF-områder, hvor hovedvekten er landbruk. Det er mange ulemper knyttet til slike riggområder, vi forutsetter at man i dialog med grunneier finner en best mulig løsning for landbruket.

Deponi
Konsesjonssøknad gjelder søknad om tillatelse til nødvendige arealinngrep og bygningsmasser, inklusiv eventuell ekspropriasjon, samt bygging av alle tiltak. Det er ikke søkt om spesifikke deponi i konsesjonssøknaden. Slik sett kan ikke deponi defineres som et nødvendig tiltak etter energiloven. Overskuddsmasser kan levers til miljøanlegg eller gjenbrukes. Vi legger til grunn at dersom prosjektet gir overskuddsmasser, vil man legge opp til sirkulær forvaltning og ressurspyramidens prinsipper om reduksjon, jf. retningslinje 1.1 og 1.2 i regionalplan for massehåndtering.

Nedleggelse av eksisterende kraftledninger
Det opplyses at nedleggelse av 50 kV kraftledninger vil omsøkes på et senere tidspunkt. Vi legger til grunn at det sikres i konsesjonen at dette gjøres så raskt som mulig. Ideelt bør de eksisterende nedlegges i sammenheng med at de nye etableres.

5. Konklusjon
Kraftledninger har positive virkninger for samfunn og miljø og er en forutsetning for et klimavennlig energisystem. En oppgradering av regionalnettet på strekningen som omsøkes vil også være en forutsetning for vekst og strømforsyningssikkerheten i nordre del av Stavanger.

Samtidig er det ved valg av trase og løsning viktig å sikre viktige verdier, blant annet kulturlandskap, viktig naturmangfold og friluftsområder. FNs naturpanel er tydelig på at menneskelig aktivitet truer mange arter. Stavangers friluftsområder er under press, er få og derfor veldig viktige lokalt. Fragmentering av natur- og rekreasjonsområder er en stor trussel for en fungerende sammenheng både for natur og mennesker. Det er derfor viktig at faktagrunnlaget og konsekvensutredningen for omfattende tiltak som griper inn i naturområder bygger på rett informasjon og har etterprøvbare og forståelige vurderinger.

Slik søknaden foreligger nå er ikke dette godt nok svart ut, og vi anbefaler derfor å fremme innsigelse til mangelfull konsekvensutredning, manglende avveininger av alternativene som ikke er omsøkt, spesielt med henblikk til kabel, og mangelfull sikring av viktige verdier knyttet til landskap, natur og friluftsliv. Vi forventer at fagrapportene og konsekvensutredningen oppdateres, og at det blir gjort en ny verdivurdering på punktene vist til over, som grunnlag for kommende dialog om innsigelsen og alternative løsninger. Basert på kjent informasjon, og mangelfull sikring av viktige verdier knyttet til naturmangfold, landskap og friluftsliv, anbefaler også kommunedirektøren innsigelse til luftlinje på strekkene Krossberg til Lyngnes og Bru. Dersom traseen beholdes vurderer kommuedirektøren at Lnett As mest sansynlig må innarbeide kabel som et avbøtende tiltak for å sikre svært viktige samfunnsverdier knyttet til naturmangfold, landskap og friluftsliv på de aktuelle strekningene.

Formannskapets vedtak:

1. Stavanger kommune er positiv til oppgradering av regionalnettet for sikker strømforsyning og for å bidra til det grønne skiftet, og sikre en videre fremtidsrettet utvikling av Stavanger og Randaberg.

2. Stavanger kommune fremmer **innsigelse** til konsesjonssøknaden slik den foreligger på grunn av:

- Mangelfulle vurderinger av traséalternativer som ikke blir omsøkt
- Feil og mangler i faktagrunnlaget til konsekvensutredningen særlig knyttet til naturmangfold, landskap, landbruk og friluftsliv
- Vurderingen og de anbefalte løsningene i konsesjonssøknaden er utelukkende knyttet til økonomi. Vi forutsetter oppdatert informasjon og kunnskapsgrunnlag som begrunner trasevalg og løsninger før Stavanger kommune gir sin endelige vurdering av løsningene.

3. Stavanger kommune fremmer innsigelse til foreslått trasé med luftledning fra Krossberg til Lyngnes og over Bru av hensyn til naturmangfold, friluftsliv og landskap. Linjen mellom Krossberg og Lyngnes berører mange viktige verdier, området er et lokalt og regionalt viktig friluftsområde, det har en viktig landskapsøkologisk funksjon, og er et viktig funksjonsområde for fugl, som gir stor kollisjonsrisiko. Planlagt luftlinje over Bru har også vesentlig negative konsekvenser for viktige friluftsverdier, nasjonalt viktig økologisk funksjonsområde og art oppført som sterkt truet.

4. Dersom anbefalt trasé beholdes mener Stavanger kommune at Lnett AS mest sannsynlig må innarbeide løsning med kabel, som et avbøtende tiltak for å sikre svært viktige samfunnsverdier knyttet til naturmangfold, landskap og friluftsliv på strekningen Krossberg til Lyngnes og over Bru. Mer konkret innebærer dette jordkabel fra Krossberg til Lyngnes og sjøkabel vest for Bru.

5. Utover innsigelsene som fremmes ovenfor har Stavanger kommune følgende forventninger og anbefalinger til det videre arbeidet:
For resterende del av omsøkt trasé vurderes traséalternativ 1.2 på Mosterøy som det beste alternativet. Strekket bør kortes ned for å sikre KULA landskapet. For å sikre dette bør ilandføringen komme vest for Humlanes, også for å spare intakt strandsone.

Når det gjelder nettstasjon på Nordbø anbefaler Stavanger kommune alternativ 3b av hensyn til jordvern, landskap, støy og avstand for eksisterende boliger.

Som avbøtende tiltak forutsetter Stavanger kommune at konsesjonen sikrer tilbakeføring av eksisterende regionalnett og transformatorstasjoner.

Stavanger kommune forutsetter at riggplasser tilbakeføres til opprinnelig stand eller bedre, så raskt som mulig etter endt bruk.

For anleggsperioden forventer Stavanger kommune at viktige naturverdier langs strekket sikres gjennom en tilpasset anleggsperiode, f.eks. utenom hekketiden.
Stavanger kommune anmoder Lnett AS, som en viktig og «grønn» samfunnsaktør og et datterselskap av et IKS, til å legge opp til en fossilfri anleggsfase. Stavanger kommune har fossilfrie anleggsplasser i kommunal regi, og oppfordrer andre aktører til å gjøre det samme.
Stavanger kommune ønsker en redegjørelse fra Lnett AS om hvor stort nettap man kan forvente på omsøkt strekning med luftspenn, kontra økt bruk av kabel. Kommunen er kjent med at det tas høyde

for nettap i den samfunnsøkonomiske analysen som gjøres for de ulike alternativene, men disse utredningene er unntatt offentligheten.
Stavanger kommune ber om at den aktuelle konsesjonssaken ses i sammenheng med innsigelse gitt til Krossberg 11.11.2021, som bl.a. går på plasseringen av Statnett sin nye transformatorstasjon/sentralanlegg. Distribusjonsnettet må samlokaliseres med plasseringen av ny transformatorstasjon.

6. Stavanger kommune ser frem til en tett og konstruktiv dialog med Lnett AS og NVE for å finne frem til løsninger som ivaretar kommunens innsigelser og øvrige innspill.

7. Stavanger kommune ber om en felles strategi for fremføring av elektrisitet til hele kommunen via kabler i sjø og/eller i bakken.

8. Formannskapet vil påpeke følgende:

I Stortingsmelding 14 (2011 – 2012) utdrag fra 6.7.2.2.3 Bruk av jord- og sjøkabel er det følgende unntak: Regionalnettet. For nett fra over 22 kV og til og med 132kV skal luftledning velges som hovedregel. Jord- eller sjøkabel kan velges på begrensede delstrekninger dersom:
- Luftledning vil gi særlig store ulemper for bomiljø og nærfriluftsområder der det er knapphet på slikt areal, eller der kabling gir særlige miljøgevinster.
- Kabling kan gi en vesentlig bedre totalløsning alle hensyn tatt i betraktning, for eksempel der alternativet ville vært en innskutt luftledning på en kortere strekning av et kabelanlegg, eller ved kabling inn og ut av transformatorstasjoner som kan avlaste av hensyn til bebyggelse og nærmiljø.»

3.2.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelsen

1. Lnett tar til etterretning at Stavanger kommune anerkjenner behovet for oppgradering av strømnettet.
2. Lnett viser til kapittel 2.1 som beskriver vurderingene som er gjort angående valg av luftledning og jordkabel for omsøkte tiltak. Stavanger kommune påpeker at spredeareal er mangelfullt beskrevet i konsekvensutredningen og Lnett viser i denne sammenheng til kapittel 2.2.

   Lnett har kommentert de ulike fagtemaene der Stavanger kommune er uenig i fagrapportens konklusjon under:

   Viser til kap. 4.3 (Landskapsverdi) i høringsuttalelsen. Stavanger kommune er uenig i vurderingen av strekningen fra Stølaheia til Krossberg transformatorstasjon. Det er riktig som Stavanger kommune skriver at i fagrapporten er denne strekningen vurdert til å ha liten konsekvens for landskap. Lnett påpeker at i konsesjonssøknaden er det utarbeidet uavhengige fagrapporter som deretter er vurdert og vektet. Noen kriterier/vurderinger er objektive og andre er subjektive. Vi ser i Stavanger kommune sin uttalelse at vi har ulikt syn på noen av de subjektive vurderingene. Dette er skjønnsmessige vurderinger og det vil alltid være ulikheter i hvordan konsekvensene vurderes. Vi syns derfor det er positivt at Stavanger kommune kommer med innspill som gir NVE bedre grunnlag til å fatte beslutning samt vurdere behov for eventuelle tilleggsutredninger. Det kan også være noe som er uteglemt av Lnett eller fagutreder.

Viser til kap. 4.3 (friluftsverdi) i høringsuttalelsen. I fagrapporten for landskap, friluftsliv og reiseliv er Store Stokkavatnet og Hålandsvatnet mot Hafrsfjord vurdert som stor verdi (viser til tabell 7-14 i fagrapporten). Disse områdene (Store Stokkavatnet og Hålandsvatet) er også omtalt som områder med stor verdi som nærfriluftsområder i konsekvensutredningen. Dette er skjønnsmessige vurderinger og det vil alltid være ulikheter i hvordan konsekvensene vurderes. Vi syns derfor det er positivt at Stavanger kommune kommer med innspill som gir NVE bedre grunnlag til å fatte beslutning samt vurdere behov for eventuelle tilleggsutredninger. Det kan også være noe som er uteglemt av Lnett eller fagutreder.

Viser til kap. 4.3 (Helland på Rennesøy) i høringsuttalelsen. Dette er skjønnsmessige vurderinger og det vil alltid være ulikheter i hvordan konsekvensene vurderes. Vi syns derfor det er positivt at Stavanger kommune kommer med innspill som gir NVE bedre grunnlag til å fatte beslutning samt vurdere behov for eventuelle tilleggsutredninger. Det kan også være noe som er uteglemt av Lnett eller fagutreder.

Viser til kap. 4.4 (Hvilket 0-alternativ skal man utrede fra) i høringsuttalelsen. I fagrapport for kulturarv er 0-alternativet oppgitt til å være dagens tilstand i området, altså å drive nettet slik det er i dag. Selv om eksisterende luftledning skal fjernes etter oppgraderingen er fullført, vil det være feil å sette 0-alternativet til å være en situasjon hvor det ikke er luftledning, da det ikke er et alternativ å fjerne nettet fra dette området. 0-alternativet er altså dagens situasjon, og antas å være det alternativet med minst negative konsekvenser.

Viser til kap. 4.4 (KULA-landskap på Mosterøy). Lnett viser til kap. 7.1 i fagrapporten for kulturarv hvor KULA-landskapet blir omtalt, samt til kapittel 2.7 i foreliggende dokument.

Lnett viser til kap. 4.4. (Fagrapport og konsekvensutredning friluftsliv). Det stemmer som Stavanger kommune skriver at kartlegging og verdisetting av friluftsområder for Rennesøy kommunedel ikke er inkludert i fagrapporten eller konsekvensutredningen. Regional grønnstruktur og regionale friluftsområder er derimot omtalt i både konsekvensutredningen og i fagrapporten. Kommunedirektøren påpeker at områder som er vurdert med stor negativ konsekvens i rapporten blir vurdert med middels negativ konsekvens i oppsummeringen av konsekvenser i konsekvensutredningen, noe som også stemmer. Dette er skjønnsmessige vurderinger utført av fagkonsulent, og det vil alltid være ulikheter i hvordan konsekvensene vurderes. Det vil være områder som kan vurderes å få en stor negativ konsekvens på enkelte punkter, men sett i en helhet kan den totale konsekvensen bli vurdert som middels.

Viser til kap. 4.4. (Fagrapport og konsekvensutredning naturmangfold). Lnett har følgende kommentarer til høringsuttalelsen:

- Lnett viser til Statsforvalterens høringsuttalelse som påpeker at det kan være behov for avbøtende tiltak som fugleavvisere over Hålandsvatnet.
- Lnett viser også til kapittel 2.9 i foreliggende dokument vedrørende truede fuglearter.

Lnett har drøftet høringsuttalelsen med Norconsult som utarbeidet fagrapporten og henviser i til kapittel 2.9.

3. Lnett tar til etterretning av Stavanger kommune fremmer innsigelse til omsøkte traser ved Hålandsvatnet og ved Bru. Angående Stavanger kommunes ønske om jordkabel Krossberg-Lyngnes så viser Lnett til kapittel 2.1 i dette dokumentet som omtaler jordkabel på strekningen.
4. Lnett viser også til dette punktet til kapittel 2.1 som beskriver muligheter for ulike avbøtende tiltak som vil være vesentlig rimeligere sammenlignet med kabling.
5. Lnett tar til etterretning av Stavanger kommune vurderer 1.2 på Mosterøy som det beste alternativet. Angående forslag til trasejustering ved at landtak kommer vest for Humlanes så vil traseen måtte krysse både flyplass og eksisterende 50 kV luftledning for å knyttes opp med alternativ 1.2. Det vil også medføre en betydelig lenger sjøkabeltrase som vil øke kostnadene.

   Lnett tar til etterretning av Stavanger kommune ønsker stasjonsplassering 3B for Nordbø transformatorstasjon.

   Riving av eksisterende 50 kV luftledning vil omsøkes når det er etablert tosidig forsyning til Nordbø transformatorstasjon fra Finnøy og Ryfylke. Prosjektet pågår og det ble i mai 2022 sendt melding med forslag til utredningsprogram til NVE for dette prosjektet. Foreløpig tidsplan håper dette prosjektet kan settes i drift i 2026.

   Lnett ønsker god dialog med Stavanger kommune når det skal utarbeides MTA-plan for prosjektet, se for øvrig kapittel 2.8. Lnett har som mål å redusere sine utslipp og fossilfrie anleggsplasser kan være et mulig tiltak i denne sammenheng.

   For energitapet knyttet til luftledning og jordkabel vises det til kapittel 2.1.1 der dette er omtalt.

   Statnett og Lnett har tett dialog knyttet til en eventuell endret plassering av Krossberg transformatorstasjon. Hvis Statnett søker om justert plassering, vil Lnett følge opp med en endringssøknad for traseen mellom ny plassering av Krossberg og Harestad transformatorstasjoner.

6. Lnett er positive til dialog knyttet til innsigelsene og tar gjerne imot innspill.
7. Lnett registrerer at Stavanger kommune ønsker mer bruk av kabel. Kommunen er kjent med at merkostnaden må dekkes av initiativtaker/nyttehaver. Lnett vil følge opp ev. formell henvendelse fra Stavanger kommune knyttet til dette.
8. Vurderingene Lnett har gjort rundt unntaksbestemmelsene i stortingsmeldingen for bruk av jordkabel er omtalt i kapittel 2.1.1.

3.3 Rennesøy kommunedelsutvalg

Høring av konsesjonssøknad Randaberg-Rennesøy

Resultat: Vedtak
Arkivsak: 22/14424
Rennesøy kommunedelsutvalg har behandlet saken i møte 26.04.2022 sak 25/22

Møtebehandling
Anne Karin Imsland (Ap) fremmet følgende forslag:
«Rennesøy kommunedelutval er sterkt imot at denne kraftleidninga blir planlagd med luftspenn over øyar i kommunedelen. Vi kan ikkje sjå at det er lagt vekt på anna enn økonomiske argument når luftspenn blir valt.
Kraftleidninga vil gå gjennom viktige område i kulturarven vår. I konsekvensutgreiinga som Lyse Elnett har fått utarbeidd, står det i avsnittet om kulturarv at det blir middels negative konsekvenser relatert til landskap, friluftsliv og reiseliv. Vidare går det fram av utgreiinga at For naturmangfold og kulturarv vil det være stor negativ konsekvens mellom Harestad og Nordbø. Vi viser også til kartgrunnlag der dei sårbare områda er merka. Så viser vi også til Riksantikvaren sin rapport som vart lagt fram i 2021, Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse i Rogaland. I avsnitt 9, Rennesøy og Mastrafjorden. Jordbruks- og fiskerlandskap i historisk viktig lei, går det fram at mest heile tidligare Rennesøy kommune er omfatta av KULA. Riksantikvaren skriv her m.a. følgjande:

- høye installasjoner og bygninger vil forstyrre den historiske lesbarheten og sammenhengen i landskapet.
- Fortsatt landbruksdrift, beite og tradisjonell skjøtsel av kystlyngheiene er avgjørende for å hindre gjengroing
- Større planerings – og massefyllingsutak som vil endre landskapets karakter og påvirke det helhetlige landskapet bør unngås
- Den åpne kystlinjen er særlig sårbar for nye store inngrep og anlegg som kan forstyrre opplevelsen av den historiske kystlinjen og landskapselementene

Luftkablar vil også påføre restriksjonar for bøndene og dei som bur i området.

Med grunnlag i desse rapportane og vurderingane og med solid kjennskap til områda kraftleidninga får følgjer for, går vi på det sterkaste mot luftkablar i dette området. Både mastene og arbeidet med å setje dei opp og vedlikehalde dei, vil vere direkte øydeleggjande for mykje av det området som no altså er utpeika som ein del av nasjonalt viktig kulturlandskap.

Til slutt vil vi understreke at NVE må vente med endeleg avgjerd om denne konsesjonssøknaden til det ligg føre tilrådingar og konklusjonar frå to viktige offentlege utval:

- Straumnettutvalet vart oppnemnt i juni 2021 og skal levere ein NOU i juni i år. Utgreiingane etter punkt to i mandatet kan vere svært relevante for vurderingar av konsesjonssøknader som denne.

- Energikommisjonen vart oppnemnt 11.02.22 og skal levere si utgreiing innan 15.12.22. Både overordna utfordringar og samla kostnadsutvikling er sentrale i mandatet.

Det er vårt syn at vidare behandling av konsesjonssøknaden må kunne vente til desse utgreiingane ligg føre. Aldri har folk i Sør-Noreg betalt meir for straum, og aldri har selskap og stat tent meir på straum enn no. I den konkrete kraftsituasjonen i dag kan ikkje økonomiske grunngivingar for luftspenn over øyane våre vere avgjerande.

Rennesøy kommunedelutval oppmodar Stavanger kommune til å støtte denne uttalen

3.3.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Angående KULA henvises til kapittel 2.7.

Lnett mener at saksbehandlingen ikke bør stoppe for å vente på Strømnettutvalget og Energikommisjonens utredninger. Det vil være gunstig for fremdriften til prosjektet å få avklart eventuelle tilleggsutredninger slik at disse kan utføres i løpet av høsten/vinteren 2022. Det kan også bli nødvendig med endringssøknad knyttet til justert plassering og løsning for Krossberg transformatorstasjon.

3.4 Rogaland fylkeskommune

Sammendrag
Lnett søker om en ny 132 kV kraftledning fra Krossberg (Stølaheia) transformatorstasjon, via en ny transformatorstasjon på Harestad til en ny Nordbø transformatorstasjon på Rennesøy. Søknaden er sendt på høring av NVE.

Fylkesdirektøren anbefaler at alternativ 5 blir valgt for Harestad transformatorstasjon, og alternativ 3b for Nordbø transformatorstasjon. Av de omsøkte alternativene for kraftledning mellom Krossberg og Harestad vurderer fylkesdirektøren alternativ K10 som det beste alternativet. Det fremmes forslag om innsigelse til omsøkt linje 1.0 på Mosterøy på grunn av utilbørlig nærføring til automatisk freda gravminne (ID 5186), samt til nyere tids kulturmiljø på Voll innenfor KULA-området.

Fylkesdirektøren mener det i denne saken burde vært gjennomført en langt bedre samlet vurdering av prissatte og ikke-prissatte konsekvenser, og en reell vekting av disse opp mot hverandre. Basert på resultat av konsekvensutredningen fremstår det som økonomi på generelt grunnlag trumfer hensyn til friluftsliv, kulturminner, landskap mm.

Det anbefales å fremme innsigelse til at luftledning i sin helhet er valgt mellom Krossberg og Harestad, over Bru og over Mosterøy, uten en reell vekting av merkostnadene kabling gir opp mot reduksjonen av negative konsekvenser for kulturarv, landskap, friluftsliv, landbruk og natur.

Fylkesdirektørens innstilling

1. Rogaland fylkeskommune ser nødvendigheten av tiltaket det er søkt om konsesjon for. Fylkeskommunen er positiv til forsterking av strømnettet for å sikre en videre framtidsrettet utvikling av Randaberg og øyene i Stavanger.

2. Rogaland fylkeskommune ber NVE avvente behandling av denne konsesjonssaken til lokalisering av Krossberg transformatorstasjon er avklart, i tråd med fylkesutvalgets innsigelse.

3. Rogaland fylkeskommune anbefaler at alternativ 5 blir valgt for Harestad transformatorstasjon, og alternativ 3b for Nordbø transformatorstasjon.

4. Av de omsøkte alternativene for kraftledning mellom Krossberg og Harestad vurderer Rogaland fylkeskommune alternativ K10 som det beste alternativet.

5. Omsøkte alternativer viser middels til store negative konsekvenser for alle ikke-prissatte tema. Rogaland fylkeskommune mener at det gjennom konsesjonssøknaden ikke er sannsynliggjort at det er rett å velge luftledning i sin helhet mellom Krossberg og Harestad, over Bru og over Mosterøy. Det fremmes derfor innsigelse til luftledning her. Før endelig valg av løsninger og traseer, må det gjøres og vises en reell vekting av merkostnadene kabling gir opp mot reduksjonen av negative konsekvenser for kulturarv, landskap, friluftsliv, landbruk og natur.

6. Rogaland fylkeskommune fremmer innsigelse til omsøkt linje 1.0 på Mosterøy på grunn av utilbørlig nærføring til automatisk freda gravminne (ID 5186), samt til nyere tids kulturmiljø på Voll innenfor KULA-området.

7. Rogaland fylkeskommune forutsetter at det går fram av konsesjonsvilkårene hvilke forpliktelser tiltakshaver har i forhold til videre arkeologiske og marinarkeologiske undersøkelser, utgravinger, kostnader og andre avklaringer etter kulturminneloven §§ 8, 9, 10 og 14.

8. Rogaland fylkeskommune forutsetter at miljø-, transport- og anleggsplanen (MTA-planen) sendes på høring til Rogaland fylkeskommune.

Vedtak fra fylkesutvalget i møtet 08.06.2022:

1. Rogaland fylkeskommune ser nødvendigheten av tiltaket det er søkt om konsesjon for. Fylkeskommunen er positiv til forsterking av strømnettet for å sikre en videre framtidsrettet utvikling av Randaberg og øyene i Stavanger.

2. Rogaland fylkeskommune ber NVE avvente behandling av denne konsesjonssaken til lokalisering av Krossberg transformatorstasjon er avklart, i tråd med fylkesutvalgets innsigelse.

3. Rogaland fylkeskommune anbefaler at alternativ 5 blir valgt for Harestad transformatorstasjon, og alternativ 3b for Nordbø transformatorstasjon.

4. Av de omsøkte alternativene for kraftledning mellom Krossberg og Harestad vurderer Rogaland fylkeskommune alternativ K10 som det beste alternativet.

5. Omsøkte alternativer viser middels til store negative konsekvenser for alle ikkeprissatte tema. Rogaland fylkeskommune mener at det gjennom konsesjonssøknaden ikke er sannsynliggjort at det er rett å velge luftledning i sin helhet mellom Krossberg og Harestad, over Bru og over Mosterøy og Rennesøy. Det fremmes derfor innsigelse til luftledning her. Før endelig valg av løsninger og traseer,

må det gjøres og vises en reell vekting av merkostnadene kabling gir opp mot reduksjonen av negative konsekvenser for kulturarv, landskap, friluftsliv, landbruk og natur.

6. Rogaland fylkeskommune fremmer innsigelse til omsøkt linje 1.0 på Mosterøy på grunn av utilbørlig nærføring til automatisk freda gravminne (ID 5186), samt til nyere tids kulturmiljø på Voll innenfor KULA-området.

7. Rogaland fylkeskommune forutsetter at det går fram av konsesjonsvilkårene hvilke forpliktelser tiltakshaver har i forhold til videre arkeologiske og marinarkeologiske undersøkelser, utgravinger, kostnader og andre avklaringer etter kulturminneloven §§ 8, 9, 10 og 14.

8. Rogaland fylkeskommune forutsetter at miljø-, transport- og anleggsplanen (MTAplanen) sendes på høring til Rogaland fylkeskommune.

9. Rogaland fylkeskommune ønsker en tydelig redegjørelse fra Lnett AS om hvor stort nettap man kan forvente på omsøkt strekning med luftspenn, kontra økt bruk av kabel, for å kunne ta høyde for en bedre samfunnsøkonomisk analyse for de ulike alternativene.

3.4.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelsen

1. Lnett tar til etterretning at Rogaland fylkeskommune ser behovet for å forsterke strømnettet. Lnett mener at saksbehandling av denne søknaden ikke bør avventes, men ser at det ikke kan fattes vedtak i denne saken før plassering av Krossberg er avklart. Lnett har tett dialog med Statnett angående Krossberg og vil endringssøke eventuelle justeringer på 132 kV kraftledning mellom Krossberg og Harestad etter at Statnett har søkt om alternativ plassering for Krossberg. Eventuelle tilleggsutredninger kan også inkluderes i samme endringssøknad og det vil derfor være gunstig med tanke på fremdrift for prosjektet å få avklart behovet for tilleggsutredninger slik at disse kan uføres i løpet av høsten/vinteren 2022.
2. Lnett tar anbefalingen til Rogaland fylkeskommune vedrørende alternativer for transformatorstasjonene til etterretning.
3. Lnett tar til etterretning vurderingen til Rogaland fylkeskommune angående hvilken trasekombinasjon som er best på strekningen mellom Krossberg og Harestad.
4. Det vises til kapittel 2.1 angående Lnetts vurderinger knyttet til jordkabel i prosjektet.
5. Lnett tar til etterretning av Rogaland fylkeskommune fremmer innsigelse til alternativ 1.0 på Mosterøy.
6. Lnett vil ta kontakt med Rogaland fylkeskommune for å utføre kulturminneregistreringer. Normalt utføres disse registreringene etter høringen av søknaden, men tidspunktet må vurderes etter behovet for tilleggsutredninger er avklart.
7. Lnett forutsetter at MTA-planen vil sendes på høring til alle lokale og regionale myndigheter som er berørt av tiltaket, se også kapittel 2.8.
8. Lnett viser til kapittel 2.1.1 som omtaler differanse i nettap for jordkabel og luftledning.

3.5 Statsforvalteren i Rogaland

----------**Ny kraftledning fra Krossberg – Harestad – Nordbø transformatorstasjoner vil uavhengig av traséalternativ for kraftledning berøre områder av svært viktige regionale verdier knyttet til naturmangold, landbruk, friluftsliv og landskap.**

Statsforvalteren i Rogaland støtter Lnett sin vurdering om å prioritere traséalternativ mellom Krossberg og Harestad, men påpeker at kraftledning i luftspenn over Hålandsvatnet er særlig uheldig for fugler i området. Det er derfor behov for avbøtende tiltak for å minimere påvirkningen på fugleliv.

Trase for sjøkabel går ut i Randabergbukta med store marine verdier. Vi henstiller til at sjøkabel legges utenom Randabergbukta, eventuelt så nær moloen som mulig.

Vi vil sterkt anbefale at kabel legges i sjø forbi Bru ettersom konsekvenser av kraftlinje over Brufjell er uforholdsmessige store for naturmangfold og landskapsverdier.

Vi vurderer at Lnett bør gå videre med alternativ 5 for Harestad transformatorstasjon ettersom dette samler inngrep ved E39 og medfører mindre negative konsekvenser for landbruk, naturmangfold og kulturarv enn alternativ 1.

Lnett må også vektlegge jordvern. Mastepunkt, anleggsveier og andre faste installasjoner bør så langt der er mulig, legges utenom dyrket mark.

Vi viser til høring av konsesjonssøknad og konsekvensutredning fra Lnett for en ny 132 kV kraftledning fra planlagte Krossberg transformatorstasjon, via ny Harestad transformatorstasjon til ny Nordbø transformatorstasjon, i Stavanger og Randaberg kommuner i Rogaland. Saken er sendt oss på høring fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) i brev datert 14.03.2022. Vi viser også til vårt svar til høring av melding om ny 132 kV kraftledning, datert 27.03.2019.

Om Lnett sin søknad
Strømforsyningen til Randaberg og Rennesøy er utfordret på kapasitet, og det er flere henvendelser om tilknytning til strømnettet i området som ikke kan ivaretas. Samtidig er også vesentlige deler av eksisterende anlegg i strømnettet så gamle at de må fornyes.

Det omsøkes fem ulike trasékombinasjoner for ny 132 kV kraftledning på strekningen fra Krossberg transformatorstasjon i Stavanger kommune til Harestad transformatorstasjon i Randaberg kommune, der én vil bygges. Lnett prioriteter kombinasjon 10 på denne strekningen. Det er vurdert fem alternative plassering av Harestad transformatorstasjon, og Lnett omsøker alternativ 1 og 5, der det ikke prioriteres mellom dem i søknaden.

Mellom Harestad og Nordbø søkes det på én trasé, med unntak av Mosterøy hvor det omsøkes to alternativer. På Rennesøy søkes det om en ny Nordbø transformatorstasjon like ved eksisterende

stasjon. Det er vurdert fire alternative plasseringer. Det søkes på to alternativer, 1B og 3B, og det prioriteres ikke mellom dem i søknaden

Statsforvalteren sin vurdering
Under prosjektering og bygging av kraftledning og transformatorstasjon er det viktig å sørge for at minst mulig areal blir påvirket av arbeidet, og at byggingen skjer på en slik måte at man unngår negativ påvirkning av areal utenfor byggeområdet.

Det er viktig at konsekvenser av nødvendig opparbeiding og bruk av infrastruktur blir utarbeidet. Det bør ikke bygges ny veg med mindre det er strengt nødvendig, og Lnett AS må i slike tilfeller sikre god etterbruk. Det samme prinsippet gjelder også for riggplasser. Areal som bare blir benyttet i anleggsperioden må tilbakeføres så godt som mulig til opprinnelig tilstand etter at arbeidet er ferdig utført.

Vi har følgende kommentarer til kraftledningstrasé og nye transformatorstasjoner:

Kraftledning
Selv om Lnett AS vurderer prisen av jordkabel og sjøkabel til å være uforholdsmessig høy, ville et slikt alternativ være til det beste for en rekke svært viktige regionale verdier knyttet til naturmangold, landbruk, friluftsliv og landskap.

Krossberg-Harestad
På strekningen fra Krossberg til Harestad prioriteter Lnett traséalternativ 10. Alternativet ligger nært opptil traséalternativ 2 i høring av melding. Både Randaberg kommune, Rogaland fylkeskommune og Statsforvalteren i Rogaland fremhevet meldingens traséalternativ 2.0 med å samle inngrep langs E39 for å avgrense negative virkninger mest mulig. Statsforvalteren i Rogaland støtter vurderingen om å prioritere denne traseen. Traséalternativ 10 unngår også å komme i direkte konflikt med viktige naturområder som ble foreslått vernet gjennom Statsforvalteren i Rogaland sitt arbeid med supplerende vern etter naturmangfoldloven.

Det er allikevel svært uheldig at også ny kraftlinje mellom Krossberg og Lyngnes legges i luftspenn over Hålandsvatnet. Området er svært viktig for våtmarksfugl og en del av et større nettverk av våtmarksområder på Nord-Jæren. Ettersom fugler til stadighet flytter seg mellom områdene, vil de ofte være utsatt for kollisjon med kraftlinjen. På vinterstid oppholder det seg flere hundre andefugl i Hålandsvatnet, og i enkelte sesonger stiger antallene til firesifrede. I tillegg trekker det store mengder fugl gjennom området hvert år, og Hålandsvatnet er et viktig rasteområde under trekk. Dersom man velger å gå videre med luftspenn over Hålandsvatnet bør det derfor monteres fugleavvisere på strekningen. Fra Krossberg og nordover forbi Hålandsvatnet går traseene gjennom deler av en svært viktig sammenhengende grøntstruktur i Stavanger og Randaberg kommuner. Området er svært mye brukt til friluftsformål. Kraftlinje over området vil derfor også gi betydelige negative konsekvenser for landskap og friluftsliv. Det er også registrert flere truede arter, som for eksempel åkerrikse (CR) og vipe (CR) i området, samt viktige naturtyper.

Videre vil traseen på nytt gå via Stavanger kommune. Her vil kraftlinjen passere gjennom Kvitemyr nær Randabergveien og kommer i konflikt med hekkeområde for sensitiv art. Det bør derfor gjøres avbøtende tiltak som i størst mulig grad bevarer skogholtet.

Harestad-Nordbø
Mellom Harestad og Nordbø søkes det på trasé over Bru. Vi vil sterkt anbefale at kabel legges i sjø fordi konsekvenser av kraftlinje over Brufjell er store både for naturmangfold og landskapsverdier. Brufjellet er et kjent hekkeområde for flere sensitive og sårbare arter. Trasé for kraftlinjen går også gjennom et regionalt viktig landskap («Lineøyene-Bru») og områder med stor verdi for kulturlandskap (åpent landskap med innslag av blant annet kystlynghei og utmarksbeite med markerte, kraftigere steingjerder). Den går gjennom en lokalt viktig forekomst av naturtypen naturbeitemark (Slettheit/Bruhalsen – ID BN00004817), hvor det blant annet er registrert pupurlyng (NT). Traseen går også tett på viktig forekomst av kystlynghei (utvalgt naturtype) ved Bruhalsen. Det er i tilknytting av kystlyngheien registrert en rødlistet art, russelærvokssopp (NT), samt flere andre habitatspesialister av beitemarksopp. Området er også viktig for friluftsliv, og traseen ligger nær det regionale friluftsområde Vest-Bru med holmer. Eksisterende trasé er ruvende i landskapet, og planlagt 132 kV linje vil bli et enda tydeligere landskapselement. Sjøkabel forbi Bru er estimert til ca. 10 MNOK ekstra sammenlignet med luftledning som omsøkt. Gitt denne kostnaden vurderer Statsforvalteren i Rogaland at verdiene på Bru tilsier at ledningen bør legges som sjøkabel videre til Mosterøy. Ved en slik løsning vil området stå igjen uten større tekniske inngrep når eksisterende trasé legges ned.

På Mosterøy omsøkes to alternativer. Statsforvalteren i Rogaland vurderer traséalternativ 1.2 som det beste alternativet ettersom det i mindre grad berører verdisatt område for naturmangfold ved Humleneset, i tillegg til at det vurderes bedre for landskap og samlet inngrep.

Trasé for sjøkabel
Det er i Randabergbukta registrert bløtbunnsområder i strandsonen (ID BM00091725) med svært viktig verdi. I tillegg er det registrert en middels stor åleregraseng av lokalt viktig verdi (ID BM00082662). Området inngår også som en del av større tareskogforekomster av svært viktig verdi (ID BM00102254). Grunnet de svært viktige marine miljøverdiene vi vil henstille til at sjøkabel legges utenom Randabergbukta, eventuelt så nær moloen som mulig. Avbøtende tiltak tilknyttet sjøkabel må inkluderes i kommende MTA-plan. Vi påpeker også som beskrevet i søknaden at legging av kabel i sedimenter ved graving eller mudring er søknadspliktig i henhold til § 22-6 i forurensningsforskriften.

Landbruk
Ut ifra Stortinget sitt jordvernmål, må en velge løsninger som i størst mulig grad tar vare på dyrket jord inkludert gode kulturbeiter. Mastepunkt, anleggsveier og andre faste installasjoner bør så langt det er mulig legges utenom dyrket mark. Av hensyn til gjødselspredning bør en velge løsninger som i minst mulig grad fører til restriksjoner for eksisterende og godkjent gjødselspredning.

Kantvegetasjon
Langs bredden av vassdrag med årssikker vannføring skal et avgrenset naturlig vegetasjonsbelte (kantvegetasjon) opprettholdes jf. vannressursloven § 11. Kantvegetasjon har flere viktige funksjoner; den motvirker avrenning og er levested for planter og dyr.

Det er viktig at inngrep langs/ved vassdrag er så små som mulig. Som utgangspunkt bør det ikke planlegges for arbeid som vil ha følger for kantvegetasjon. Dersom det i enkeltområder ikke er mulig å unngå inngrep i denne sonen, må det søkes hos Statsforvalteren om dispensasjon for fjerning av kantvegetasjon. NVE sin veileder om kantvegetasjon langs vassdrag vil være nyttig i dette arbeidet.

Det beskrives i søknaden at det er vurdert aktuelt å beholde noe vegetasjon i luftledningstraseen der den krysser turstien ved Hålandsvatnet. Fjerning av en slik vegetasjon krever tillatelse etter vannressursloven.

Kamuflasje for luftledning
Kamuflasje av ledning kan være positivt for landskapsestetikk, men vil også kunne gjøre ledningen mindre synlig for fugler og øke kollisjonsfaren. Vi ber om at det i kommende MTA-plan belyses om hvilke strekk det vurderes å kamuflere ledningen, slik at vi kan komme med innspill til planen i høringen. Ledningen bør for eksempel ikke kamufleres over Hålandsvatnet.

Transformatorstasjoner

Lnett omsøker alternativ 1 og 5 for plassering av Harestad transformatorstasjon og det prioriteres ikke mellom dem i søknaden. Alternativ 5 vurderes å ha mindre negativ konsekvens for naturmangfold (ubetydelig), kulturarv (ubetydelig) og landbruk (middels negativ). Alternativ 5 vurderes til å ha noe større konsekvenser (middels negativ) for landskap/opplevelse enn alternativ 1 (noe negativ). Vi vurderer at alternativ 5 er å foretrekke, også ut ifra landskap, ettersom plassering 5 vil medføre større samling av inngrep langs E39.

Det omsøkes to alternativer for Nordbø transformatorstasjon. Det er små ulikheter mellom plasseringene, men Statsforvalteren i Rogaland foretrekker alternativ 3B ettersom dette ikke vil berøre fulldyrket landbruksjord. Vi registrerer at begge plasseringen er svært nær et bolighus, og legger til grunn at gjeldene regelverk for støykrav overholdes.

Konklusjon
Ny kraftledning fra Krossberg – Harestad – Nordbø transformatorstasjoner vil uavhengig av traséalternativ for kraftledning berøre områder av svært viktige regionale verdier knyttet til naturmangold, landbruk, friluftsliv og landskap. Ved prioriterte alternativ ser vi at konsekvensene er særlig store ved trasé over Hålandsvatnet og Bru. I tillegg vil nedlegging av sjøkabel i Randabergbukta medføre negative konsekvenser for svært viktige marine miljøverdier.

Til tross for at traseen krysser Hålandsvatnet støtter Statsforvalteren i Rogaland vurderingen om å prioritere traséalternativ mellom Krossberg og Harestad. Dette for å samle negative virkninger mest mulig og at traseen unngår å komme i direkte konflikt med viktige naturområder som ble foreslått vernet gjennom Statsforvalteren i Rogaland sitt arbeid med supplerende vern etter naturmangfoldloven.

Sjøkabel forbi Bru er estimert til ca. 10 MNOK ekstra sammenlignet med luftledning som omsøkt. Statsforvalteren i Rogaland vurderer at kostnaden tilsier at kabel bør legges i sjø ettersom Brufjellet innehar store verdier for naturmangfold og landskap.

Trasé for sjøkabel går ut i Randabergbukta med store marine verdier. Vi henstiller til at sjøkabel legges utenom Randabergbukta, eventuelt så nær moloen som mulig.

Vi vurderer at Lnett bør gå videre med alternativ 5 for Harestad transformatorstasjon ettersom dette samler inngrep ved E39 og medfører mindre negative konsekvenser for landbruk, naturmangfold og kulturarv enn alternativ 1. For Nordbø transformatorstasjon foretrekker Statsforvalteren i Rogaland alternativ 3B ettersom dette ikke vil berøre fulldyrket landbruksjord.

3.5.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelsen

Lnett tar til etterretning at statsforvalteren støtter trasekombinasjon K10 mellom Krossberg og Harestad. Statsforvalteren påpeker behov for avbøtende tiltak med fugleavvisere over Hålandsvatnet.

Statsforvalteren argumenterer for bruk av sjøkabel forbi Bru, estimert til 10 MNOK ekstra sammenlignet med luftledning som omsøkt. Lnett vil avvente NVEs vurdering av saken før Lnett ev. tilleggssøker sjøkabel forbi Bru.

Statsforvalteren mener sjøkabel i Randabergbukta bør unngås eller legges så nær molo som mulig. Lnett ser det mulig å legge trase nær molo, mens å unngå Randabergbukta fremstår vanskelig ut fra den kjennskapen vi har i dag. Avklaring med Stavangerregionen Havn og Kystverket, jf. høringsuttalelse fra Randaberg kommune med forslag om trase via Harestadvika, vil kunne bidra til å unngå Randabergbukta.

Lnett viser også til kapittel 2.1 angående vurderingene som er gjort i forhold til jord- og sjøkabel.

Lnett tar til etterretning statsforvalterens prioritering av alternativ 5 for Harestad, trasealternativ 1.2 over Mosterøy og 3B for Nordbø. Det vil være opp til NVE å avgjøre hvilke alternativ som får konsesjon.

3.6 Fiskeridirektoratet

Det ser ut til å være gjort en grundig utredning i saken, og i tråd med Fiskeridirektoratet region Sør sin uttalelse til melding og forslag til utredningsprogram i brev datert 29.3.2019 og med innspill fra lokale fiskere/Fiskarlaget Vest, jf. også fiskeri- og havbruksinteresser i området registrert i Fiskeridirektoratets kartverktøy: https://portal.fiskeridir.no/plan. Videre synes det være gjort tilfredsstillende vurderinger om avbøtende tiltak ift. marint miljø og ressursgrunnlaget/marint biologisk mangfold samt fiskeriene og havbruksnæringen.

For at generelle fiskeri- og havbruksinteresser, inkludert marine ressurser og marint miljø, i minst mulig grad skal påvirkes negativt ved legging av kabler og ledninger, er det viktig at arbeidene utføres på en forsvarlig og skånsom måte. Uavhengig om ledningene blir plassert i eller nær viktige fiske- og låssettingsplasser, oppdrettsanlegg, marine naturtyper og gytefelt, følger det uansett en fordel med eventuell konsesjon som gjør at eventuelle skader som måtte følge av dette ikke bør bæres av andre enn tiltakshaver. Det vil også kunne utøves et generelt fiske med garn, line og teiner i sjøområdene. Vi forutsetter at tiltakshaver har fortsatt god dialog med Statsforvalteren i Rogaland og med fiskeri- og havbruksinteressentene i området i gjennomføringsfasen.

Videre gjentar og utdyper vi Fiskeridirektoratet region Sør sine forutsetninger om at:

- Ingen fiskere holdes ansvarlig for skader som kan bli påført kabler/ledninger under utøvelse av fiske.
- Kabel/ledninger må ikke bli hengende oppe i vannskiktet noen steder.
- Alle arbeider som skal foretas ifbm eventuell tillatelse må gjennomføres på så skånsom måte som mulig, slik at omkringliggende marint miljø i så liten grad som mulig påvirkes.
- Det innføres ikke forbud mot fiske der kabelen legges.
- Ledninger med lodder eller andre forankringer, må utformes slik at fiske- og høstingsredskaper ikke hefter, og være overtrålbare/legges slik at fiskeriene, inkludert taretråling, i farvannet ikke hindres.
- Kabelens posisjoner blir lagt inn på tilgjengelige kart.

Vi vil videre opplyse om at tiltakshaver kan bli erstatningspliktig dersom rør/ledninger forårsaker skade på fiskeredskap eller tap av fangst.

3.6.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelsen

Lnett vurderer at fiske med passive redskap er uproblematisk for sjøkabelen.

Fiske med trål kan derimot skade en sjøkabel og Lnett har derfor forsøkt å unngå registrerte trålfelt. Nedspyling er et mulig avbøtende tiltak, men det må påpekes at dette har en betydelig kostnad på så store dyp som i Byfjorden ettersom det må benyttes relativt store offshore-fartøy. Hvis det skal gjennomføres nedspyling utenfor områder som er registrerte trålfelt bør det konkretiseres.

Lnett har hatt møte med Stavanger og omegn fiskarlag i juni 2020. Laget er nå en del av Sør-Rogaland fiskarlag. Konklusjonen i møtet var at fiskarlaget anbefalte den vestlige traseen (omsøkt) og ikke ønsket at sjøkabel gikk i de østlige traseene i Byfjorden. Lnett mener da å ha tatt de hensyn man kan forvente til fiskerinæringen, og kan ikke stå ansvarlig for eventuelle skader på fiskeredskap.

Sjøkabelens trase vil bli meldt inn til sjøkartverket.

3.7 Fiskarlaget vest

Det er her søkt om utlegging av ny 132 kV kraftleidning frå Krossberg transformatorstasjon til Harestad og vidare til Nordbø transformatorstasjon. Det blir søkt om sjøkabel på sistnemnde trasé, i tillegg til strekk med luftleidning og jordkabel.

I Fiskeridirektoratet sitt kartverktøy er det registrert gyteområde (torsk, sild) og område for passive reiskap på strekninga, samt reketrålfelt og kaste-/låssettingsplassar (indikerar notfiske i området) like ved. Det blir òg fiska i område som ikkje er registrert. Ein har t.d. «nye» fiskeri som leppefiske og fiske etter sjøkreps og hestmakrell. Ein har fått opplyst at det blir drive reketråling utanfor det innteikna området som er registrert hos Fiskeridirektoratet og i tillegg i eit område lenger aust i Byfjorden/Åmøyfjorden.

Når det gjeld den omsøkte traséen over Byfjorden frå Mekjarvik til Bru, vil denne kome i konflikt med reketråling. Dette vil ein unngå ved å leggje kraftleidninga i eksisterande trasé. Ein ber om at det blir kalla inn til møte med lokale fiskarar for å avklare dette, samt at dei får tilbod om å vere med på utlegging av kabelen.

Ein føreset òg at traséane frå Bru til Mosterøy og Mosterøy til Rennesøy blir lagt så tett opp mot eksisterande traséar som mogleg.

Det må setjast følgjande vilkår:
– Kablane, fester, lodd og liknande må utformast og leggjast slik at tradisjonelt yrkesfiske kan fortsette som før. Yrkesfiskarar må ikkje haldast ansvarleg dersom ein ved eit uhell skulle hekte fast fiskereiskap i kabelen eller ved eit uhell under fiske gjere skade på kabelen. Eventuell skade på fiskereiskap, tap av fangst og fangsttid må dekkast av tiltakshavar.
– Det må ikkje bli ankringsforbod i området.
– Sjøkablane må registrerast på sjøkart.
– Kablane må fjernast når dei ikkje lenger er i bruk.

3.7.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett har hatt møte med Stavanger og omegn fiskarlag i juni 2020. Laget er nå en del av Sør-Rogaland fiskarlag. Konklusjonen i møtet var at fiskarlaget anbefalte den vestlige traseen (den omsøkte) og ikke ønsket at sjøkabel gikk i de østlige traseene i Byfjorden. Lnett mener da å ha tatt de hensyn man kan forvente til fiskerinæringen, og kan ikke stå ansvarlig for eventuelle skader på fiskeredskap.

Lnett mener at å følge eksisterende 50 kV sjøkabel er lite gunstig da denne på Randabergsiden har landtak i et kai/industriområde. I tillegg går traseen i et avsatt riggområde i sjøen.

Det er i utgangspunktet ikke planlagt å spyle ned sjøkabel i bunnen på hele strekningen, men kun ned til 20 meter dybde ut fra landtak. Dette kan likevel være et avbøtende tiltak for å redusere konflikt med reketråling o.l. På grunn av vanndybden i Byfjorden vil det være behov for relativt store fartøy for nedspyling. Dette medfører at kostnaden kan være høy, men dette må eventuelt utredes nærmere.

Lnett vil søke iht. Havne- og farvannsloven for legging av sjøkabel etter konsesjonsvedtak om endelig trase foreligger. Søknaden vil også gjelde oppsetting av skilt og ankringsforbud.

Sjøkabelens trase vil bli meldt inn til Kartverket.

3.8 Statens vegvesen

Lnett har på bakgrunn av melding, innspill til melding og utredningsprogram utarbeidet og oversendt konsesjonssøknad for prosjektet til NVE. Det er utarbeidet fagrapporter og konsekvensutredning (KU) for flere ulike traséalternativer og stasjonsplasseringer.

På strekningen Krossberg-Harestad søkes det om fem ulike trasekombinasjoner og Lnett prioriterer kombinasjon 10 med alternativ 1.1, 1.1.1 og 2.0.

For strekningen Harestad-Nordbø søkes det hovedsakelig om alternativ 1.0, men over Mosterøy omsøkes også 1.2 og 1.2.1. Lnett har ikke prioritert mellom alternativene på denne strekningen.

Det søkes også om nye transformatorstasjoner på Harestad og Nordbø.

NVE skal nå behandle konsesjonssøknaden og har lagt søknaden ut på offentlig høring. Lnett er bedt om å informere grunneiere og rettighetshavere om dette. Konsesjonssøknaden berører Statens vegvesens eiendom.

Våre merknader
Oversiktskartet over strekningen viser omsøkte transformatorstasjoner og kraftledninger. På Harestad foreligger to ulike alternativer. Vi registrerer at tiltaket i hovedsak vil etableres vest for eksisterende E39. Når ny E39 Rogfast er etablert, må det tas forbehold om at eksisterende E39 kan bli omklassifisert.

Vi minner om at det må søkes tillatelse for graving, legging, flytting, reparasjon og fjerning av kabler og ledninger over, under og langs offentlig veg. Dette følger av ledningsforskriften og vegloven §§ 32 og 57. Søknadsplikten dekker vegmyndighetens eiendomsområde og området innenfor 3 m fra vegkant, uavhengig av hvem som er grunneier.

Vi minner også om at det må søkes om dispensasjon fra byggegrensen for oppføring av tiltak i nærheten av riksveg. Dersom tiltaket ligger utenfor regulert område er det den generelle byggegrensen jf. Vegloven § 29 som gjelder. For riksveg er denne 50 m, målt fra midten av vegen. Som hovedregel skal tiltak plasseres utenfor byggegrensen der det er mulig. Vi legger derfor til grunn at plassering blir vurdert nøye med hensyn på det byggegrensen skal ivareta.

Dersom det blir aktuelt med annet arbeid i/ved vegen skal det søkes om arbeidsvarsling. Dersom det er behov for å endre eller etablere ny tilkomst fra riksveg som resultat av arbeidet med nytt tiltak må det også søkes om ny/endret/utvidet bruk av avkjørsel. Det kan søkes om midlertidig eller permanent tillatelse. Ved søknad om midlertidig tillatelse skal ønsket periode være oppført i en eventuell søknad.

Mer informasjon om overnevnte finnes på Statens vegvesens nettsider. Statens vegvesen har utover dette ingen merknader til tiltaket.

3.8.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett vil søke om tillatelse for kryssinger av Statens vegvesens anlegg samt dispensasjon fra byggegrense der det eventuelt blir behov for det.

Lnett tar ellers uttalelsen til etterretning.

3.9 Kystverket

Kystverket har i en tidligere uttale vist til registrert riggområde ute i Byfjorden utenfor Mekjarvik/Harestad. Av flere trasealternativer, er man gått videre med et sjøkabel-delstrekk som går litt utenom riggområdets arealavgrensning i Byfjorden.

Ellers bør nye sjøkabler i størst mulig grad planlegges lagt i/ved eksisterende installasjoner på sjøbunnen.

I konsesjonssøknaden står det bl.a. at: «Det vil i driftsfasen bli ankringsforbud langs traseen. Dette vil varsles ved hjelp av farvannsskilt i henhold til havne- og farvannsloven § 10». For områder hvor det ikke er forskriftsregulert ankringsforbud, vil funksjonen til ankring forbudt skilt være å gi informasjon om sjøbunnsinstallasjoner, som sjøfarende bør være ekstra aktsom på.

Legging av sjøkabler med tilhørende grøfting/tildekking, og luftspennstrekk over sjø er søknadspliktige etter havne- og farvannsloven § 14. Oppsetting av farvannsskilt er søknadspliktige etter § 10, i samme lov.

Ut ifra de foreliggende opplysningene, har vi ellers ingen vestlige merknader.

3.9.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett vil søke iht. Havne- og farvannsloven for legging av sjøkabel etter konsesjonsvedtak om endelig trase foreligger. Søknaden vil også gjelde oppsetting av skilt og ankringsforbud.

3.10 Stavangerregionen Havn

Lnett har søkt om konsesjon til en ny 132 kV kraftledning fra Krossberg-Harestad-Nordbø med tilhørende nye transformatorstasjoner på Harestad og Bru.

Stavangerregionen Havn IKS (SRH) er delegert forvaltningsmyndigheten for havne- og farvannsloven for eierkommunenes sjøområder, som utgjør Stavangerregionen havnedistrikt (Sola, Randaberg og Stavanger). Omsøkt trasé for ny 132 kV kraftledning berører sjøområder i Mekjarvik (Randaberg).

SRH tilrettelegger for maritim aktivitet i sjøområdene knyttet til Mekjarvik. Per i dag pågår det aktivitet både på land- og sjøsiden langs SRHs kaier. Det forventes også fremtidig utvikling av havnen i tråd med gjeldende kommuneplan for Randaberg. SRH legger til grunn at tiltakshaver er kjent med eksisterende maritim aktivitet og kommende havneutvikling, og at tiltakshaver har hensyntatt dette i sine vurderinger.

SRH vurderer omsøkt trasé for ny kraftledning fra Mekjarvik til Bru som akseptabel. Likevel kan ny sjøkabel i noen tilfeller komme i konflikt med forventet ankrings- og opplagsaktivitet for offshoreinstallasjoner. SRH anbefaler derfor at sjøkabelen tåler ankring/ankerkjetting og eventuell dregging.

Det vises for øvrig til SRHs uttalelse i anledning saken, datert 01.02.2019 (ref. 201842140-2).

3.10.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Omsøkt trase i Byfjorden er omsøkt med grunnlag i dialog med blant andre Stavangerregionen Havn. Traseen skal være utenfor registrerte områder for ankrings- og opplagsaktivitet. Lnett har i utgangspunktet ikke planlagt å spyle ned sjøkabel på hele strekningen over Byfjorden ettersom traseen er lagt utenfor riggområdet. Lnett vil samtidig påpeke at det er en betydelig kostnad knyttet til nedspyling på så store dyp som i Byfjorden. Det vil også være krevende å sikre at sjøkabelen tåler ankring/ankerkjetting og eventuell dregging, og derfor ikke noe som vurderes aktuelt. Sjøkabel vil merkes med skilt ved landtak og trase vil meldes inn til Kartverket.

3.11 Forsvarsbygg

Vi viser til melding om ny 132 kV kraftledning for strekket Krossberg-Harestad-Nordbø, Stavanger, Rogaland.

Forsvarsbygg gir høringssvar til denne type saker med det utgangspunkt å ivareta forsvarssektorens arealbruksinteresser. Utgangspunktet vil alltid være at Forsvarets faste tilstedeværelse har bakgrunn i en nasjonal beslutning om lokalisering, og at den militære virksomheten som gjennom denne beslutningen er tiltenkt å være på stedet må kunne videreføres optimalt.

Vi har ingen konkrete innspill til traseene, men generelt for anleggelse av kraftlinjer gjelder følgende prinsipper for å ivareta Forsvarets interesser:

- Kraftledninger og master bør være mest mulig synlig for lavtflygende fly/helikoptre, spesielt under dårlige siktforhold.
- Kraftlinjene bør ikke krysse daler, elver og vann mer enn absolutt nødvendig. Det er ved krysningspunktene at kraftlinjene er spesielt farlige for lavtflygende luftfartøy.
- Luftfarten har felles interesse med fuglelivet i at kraftlinjer skal synes mest mulig. Derfor bør det ikke iverksettes avbøtende tiltak for å kamuflere kraftlinjer.
- Kraftlinjemaster og eventuelle lengre luftspenn skal rapporteres med stor nøyaktighet både i x, y, og z- aksen, og skal meldes/merkes iht Forskrift om rapportering og registrering av luftfartshindre (BSL E 2-1).

Utover dette har vi ingen merknader til fornying av kraftledning

3.11.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett vil følge opp rapportering av luftfartshinder iht. Forskrift om rapportering, registrering og merking av luftfartshinder ifm. bygging av kraftledningene.

Lnett tar ellers uttalelsen til etterretning.

3.12 Mattilsynet

Mattilsynet avdeling Sør-Rogaland, Sirdal og Flekkefjord har følgende innspill på generelt grunnlag:

Dersom det skal flyttes matjord ut av eiendommer, må det tas hensyn til risikoen for spredning av planteskadegjørere (eks potetcystenematode (PCN)).

Dersom det skal flyttes matjord med smitte av PCN ut av en eiendom, må dere søke Mattilsynet om tillatelse til det. Matjord med ukjent PCN-status må enten prøvetas eller behandles som om den er smittet. Det er heller ikke tillatt å flytte jord ut fra en eiendom der det er funnet floghavre.

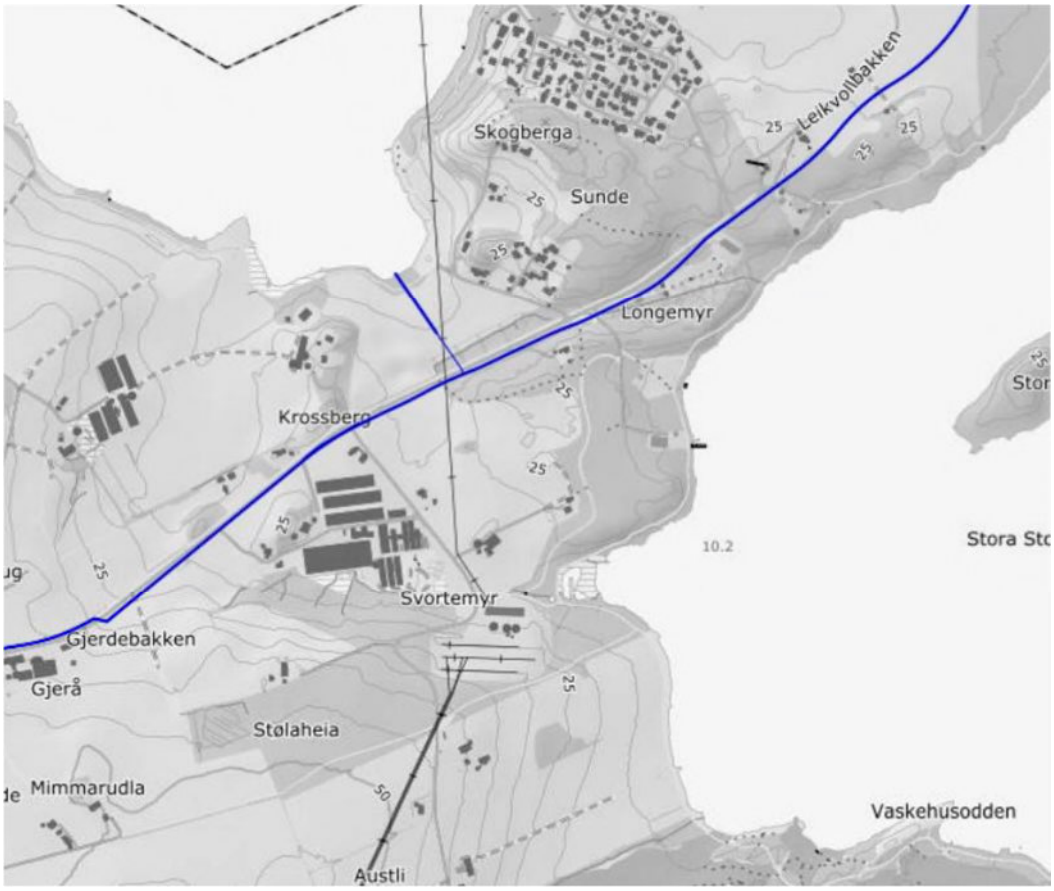
3.12.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett tar uttalelsen til etterretning. Vurdering av tiltak for å hindre spredning av planteskadegjørere vil vurderes i forbindelse med utarbeidelse av MTA-planen.

3.13 IVAR IKS

Henviser til høring av ny trase mellom Krossberg, Harestad og Nordbø som planlegges av L-nett. IVAR gjør oppmerksom på at det ligger infrastruktur for vannforsyning og avløpshåndtering i planområdet.

Masteplassering må tilpasses slik at de ikke kommer i konflikt med vår infrastruktur. Dette er ledninger av regional betydning og IVAR ønsker å bli forelagt detaljplaner dersom mastene kommer i umiddelbar nærhet.

Vannledning Ø600 mm ved Krossberg.

Spillvannsledning Ø600 mm ved Goaveien.

Ved behov for mer nøyaktig digitalt grunnlag ta kontakt med John Larsen (john.larsen@ivar.no)

3.13.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett har tidligere mottatt kartgrunnlag som viser plassering av nevnte vannledninger og hensyntatt disse i planleggingen. Lnett kan ikke se at det skal være noen konflikter mellom IVARs anlegg og planlagt kraftledning.

3.14 Statnett

Statnett har et eget prosjekt og konsesjonssøknad for fornyelse av dagens Stølaheia stasjon (Krossberg). Plasseringen av Krossberg stasjon vil påvirke endelig trasévalg for den omsøkte ledningen. Utover dette har Statnett ingen spesifikke kommentarer.

Anleggenes utforming og funksjonsegenskaper er gjenstand for offentlig rettslig vedtak av systemansvarlig iht. forskrift om systemansvaret § 14. Anleggene tillates ikke idriftsatt uten slikt vedtak, ref. veiledning gitt på våre nettsider. Konsesjonær har ansvaret for å avklare anleggenes tekniske løsning og funksjonsegenskaper med systemansvarlig ved fos § 14 søknad som meldes inn via Kraftsystemfunksjonalitetsmodulen i Fosweb, så tidlig som mulig, før anleggene settes i bestilling, det vil si i god tid før planlagt idriftssettelse.

Anleggenes funksjonsegenskaper er gjenstand for offentlig rettslig vedtak av systemansvarlig iht. forskrift om systemansvaret § 14. Anleggene tillates ikke idriftsatt uten slikt vedtak, ref. veiledning gitt på våre nettsider.

Er det spørsmål knyttet til Statnetts høringsuttalelse eller andre forhold det ønskes informasjon om kan saksbehandler Jonas Skaare Amundsen kontaktes på tlf.: 47643457 eller epost: jonas.amundsen@Statnett.no.

3.14.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett vil fortsette den gode dialogen knyttet til Krossberg transformatorstasjon. Lnett vil sende endringssøknad for traseen til omsøkt 132 kV kraftledning mellom Krossberg og Harestad etter Statnett eventuelt sender en endringssøknad for plassering av Krossberg transformatorstasjon.

3.15 Telenor

Omsøkte 132 kV kraftledning med nye transformatorstasjoner vil medføre mange kryssing, samt noe nærføring med Telenors nett i området. Telenors nett er vist på vedleggene A til F, og detaljer av Telenors nett i enkelte kryssinger og nye trafo-områder er vist på detaljkartene i vedlegg G til M. Detaljkartene er nummerert med samme nummer (1 siffer) som tilhørende oversiktskart.

Omfanget av nødvendige omlegginger og eller vernetiltak vil være avhengig av trasevalg, type systemjording, og størrelsen på feilstrømmen, samt forventet reduksjonsfaktor, i de nye ledningsseksjonene, kabeltraseene. Dette må vi komme tilbake til når søker har valgt trase og systemjording.

Videre vil omsøke ledning medføre flere kryssinger med Telenors kabelanlegg.
Kryssingen vil være uproblematisk dersom disse utføres i henhold til FEF2006, samt RENanbefalinger.

Søknader om kryssing, samt behov for mer detaljerte kartutsnitt, fås ved henvendelse til Telenor kabelnett; https://www.telenor.no/kundeservice/kabelnett/

Såfremt utbygger er villig til å bekoste nødvendige omlegging i forbindelse med kryssing, samt nødvendige vernetiltak i nærført telenett, har Telenor ingen ytterligere merknader til søknaden.

3.15.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett vil ta kontakt med Telenor for å avklare behov for vernetiltak samt eventuelle omlegginger av telenett når endelig trase foreligger. Omsøkte kraftledninger er planlagt med to toppliner som vil redusere konflikten og eventuelle kostnader med telenettet.

3.16 Avinor

Vi viser til Deres brev av 14.03.2022 (ref. 201842140-157) vedrørende høring av søknad om 132 kV kraftledning Krossberg-Harestad-Norbø.

Avinor har svart ut denne saken ved vedlagt brev av 28.02.2019, og har ingen ytterligere merknader ved denne høringen. Brev av 28.02.2019 er vedlagt uttalelsen:

Vi viser til Deres brev av 25.01.2019 vedrørende høring av melding for ny 50 (132) kV kraftledning Stølaheia-Harestad-Nordbø og ny Harestad transformatorstasjon. Tiltakene berører kommunene Stavanger, Randaberg og Rennesøy.

De planlagte tiltakene vil ligge ca. 7,8 – 24,5 km nord/nordøst for landingsterskel til bane 18 (fra nord) ved Stavanger lufthavn Sola. Den søndre delen av kraftledningen vil bli liggende innenfor den horisontale seksjonen av innflygingsflaten til bane 18. Innflygingsflaten er en høyderestriksjonsflate/hinderflate i restriksjonsplanen (ENZV-P-08) for Stavanger lufthavn, hjemlet i EASA-krav CS ADR-DSN.H.425 og CS ADR-DSN.J.480, gjeldende fra 01.09.2015 samt §§ 3.1 og 3.3 i vedtatt restriksjonsplan av 30.06.2010. Den horisontale seksjonen av innflygingsflaten til bane 18 ligger på kote 153,4 moh. Siden terrenghøyden der kraftledningen planlegges ligger på ca. kote 0 – 50 moh, vil ikke de planlagte mastene komme i konflikt med høyderestriksjonsflatene (den horisontale seksjonen av innflygingsflaten) i restriksjonsplanen for lufthavnen.

Ingen inn- og utflygingsprosedyrer for Stavanger lufthavn eller Haugesund lufthavn påvirkes av den nye kraftledningen som planlegges mellom Stølaheia og Nordbø transformatorstasjoner, så lenge en av de foreslåtte lufttraséene blir valgt og høyden på mastene ikke overstiger 40 meter. Vedlagt følger den operative vurderingen gjennomført av Prosedyredesign, datert 26.02.2019.

De planlagte traséene for kraftlinjen vil være i nærheten av eksisterende VFR ruteføringer nord for Sola. Det er eksisterende traséer i området, og aktuelt trekk for VFR flyginger har en publisert minstehøyde på 1000 fot.

Kraftlinjer kan utgjøre hindringer for luftfarten for de selskaper som opererer lavtflygende fly og helikopter (Forsvaret, Luftambulansen, Norsk Helikopter, Airlift mv.). Tiltakshaver bør derfor kontakte selskaper som opererer med slike luftfartøy.

Avinor gjør videre oppmerksom på at for kraftlinjer gjelder følgende regelverk:

- Rapportering og registrering av luftfartshinder til Statens kartverk i medhold av kapittel II i Forskrift om rapportering, registrering og merking av luftfartshinder av 15.07.2014.

- Merking av luftfartshinder i medhold av kapittel III i samme forskrift. Det er Luftfartstilsynet som håndhever denne forskriften og kan gi pålegg om utbedring dersom merkingen av hinderet (kraftlinjen) ikke er gjort i henhold til forskriften. Luftfartstilsynet vil kunne gi veiledning i hvordan merkingen skal gjennomføres.

Tiltaket (kraftlinjen) vil ikke ha noen negative påvirkninger på Avinor sine tekniske systemer i området, verken på radionavigasjons-, kommunikasjons- eller overvåkningsanlegg.

Vurderingene er gjort med referanse til ICAO EUR DOK 015.

3.16.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett vil rapportere luftfartshinder iht. Forskrift om rapportering, registrering og merking av luftfartshinder ifm. bygging av tiltaket.

Lnett har hatt dialog med flere aktører som opererer lavtflygende fly og helikopter. Dette er omtalt i kapittel 6.5 i konsesjonssøknaden.

Lnett tar ellers uttalelsen til etterretning.

3.17 Øystein Stjern

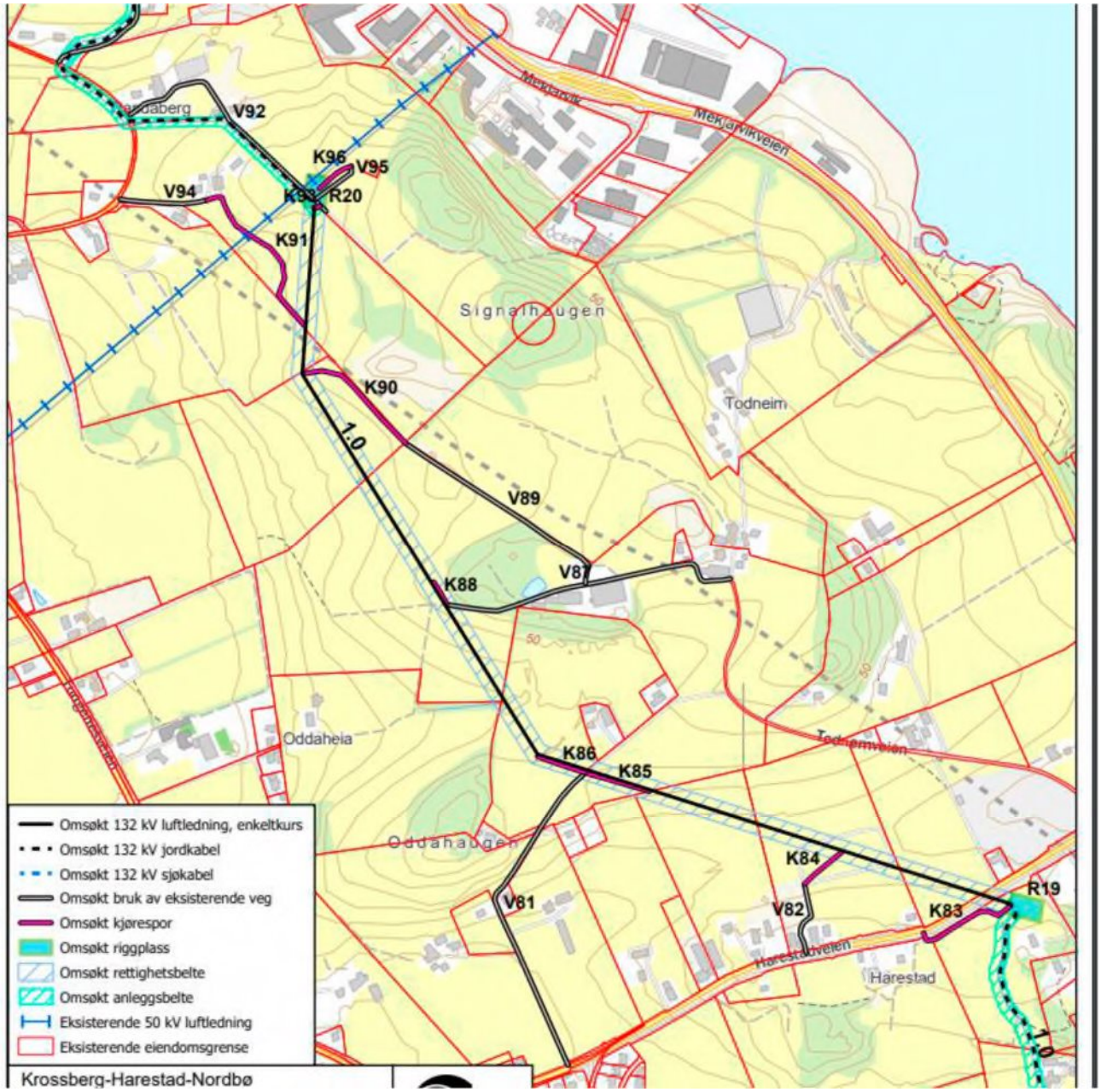
Undertegnede uttaler seg som eier av gnr/bnr 51/23 (Randeberggeilen 17)

Først så må det påpekes at nummerering av alternative traseer på kartene, samt bruken i konsekvensutredningen gjør det vanskelig å orientere seg. De forskjellige vurderte alternativene som er vurdert i tabell i konsekvensutredning tabell 5, omtalt om K1-K13 burde hatt eksplisitte kart som fulgte hver enkelt trase. I konsekvensutredningen er det kun angitt en kombinasjon, men eks. 1.0.1 går igjen på flere kart, så det er umulig å vite hvor man har valgt denne. Jeg anbefaler at dette utarbeides og ettersendes, alternativt gjøres tilgjengelig digitalt.

Jeg vil også påpeke at Regionalplan Jæren (https://www.rogfk.no/vare-tjenester/planlegging/gjeldende-planer-og-strategier/areal-og-transport/regionalplan-for-jaren-og-sore-ryfylke/) ikke er omtalt i konsekvensutredningen, men kun i fagrapportene. Dette er en svakhet, da dette dokumentet er førende for all regional planlegging i det omsøkte området.

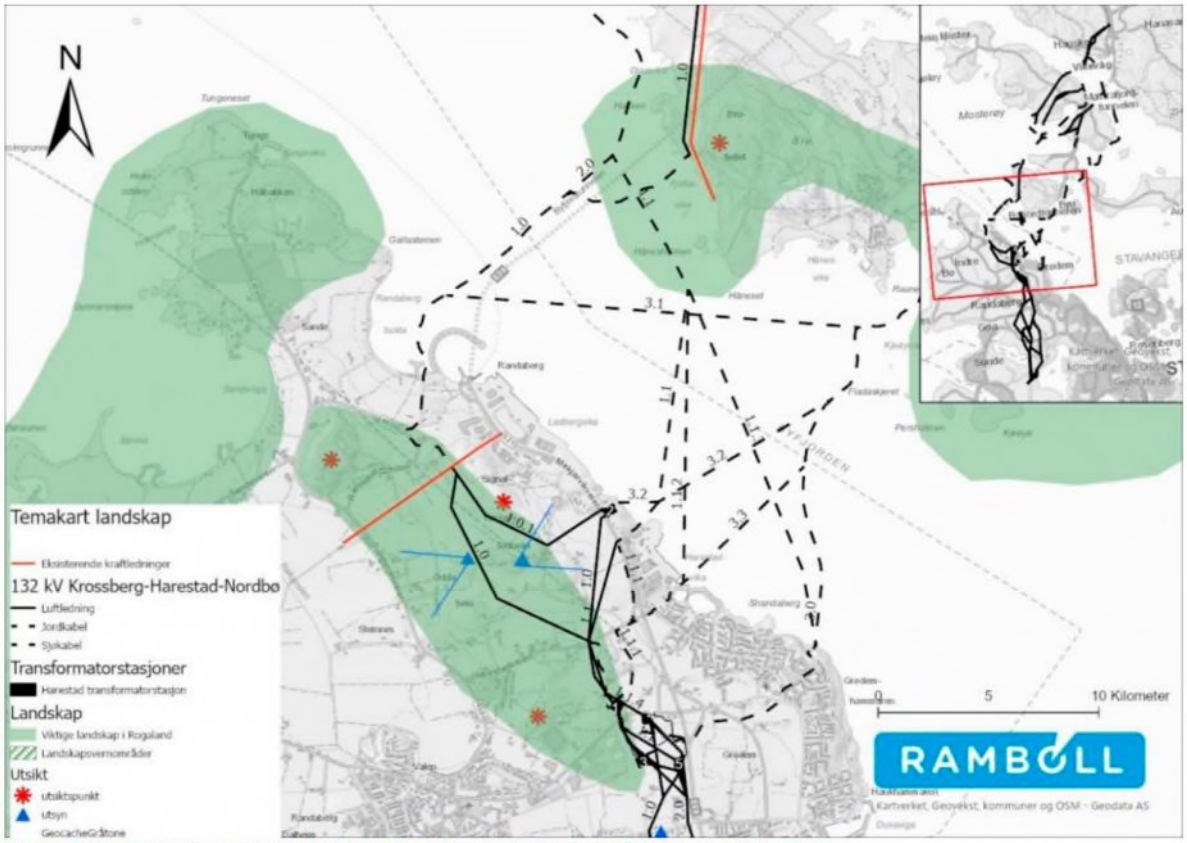
1. Trasevalg Randaberg.

a. Det vises til kart vedlagt konsesjonssøknad – omsøkte tiltak – kart 4.

b. Trase 1.0 på dette kartet viser en trase som vil være svært synlig fra hele Randaberg, da den ligger på vestsiden av signalhaugen. (Se utsnitt over)

c. Dette er også synlig i fagrapport landskap, friluftsliv og reiseliv side 39. Utsnitt fra rapporten under.

Figur 6-44 Landskapsverdier i tilknytning til utredningsområdet Harestad – Bru.

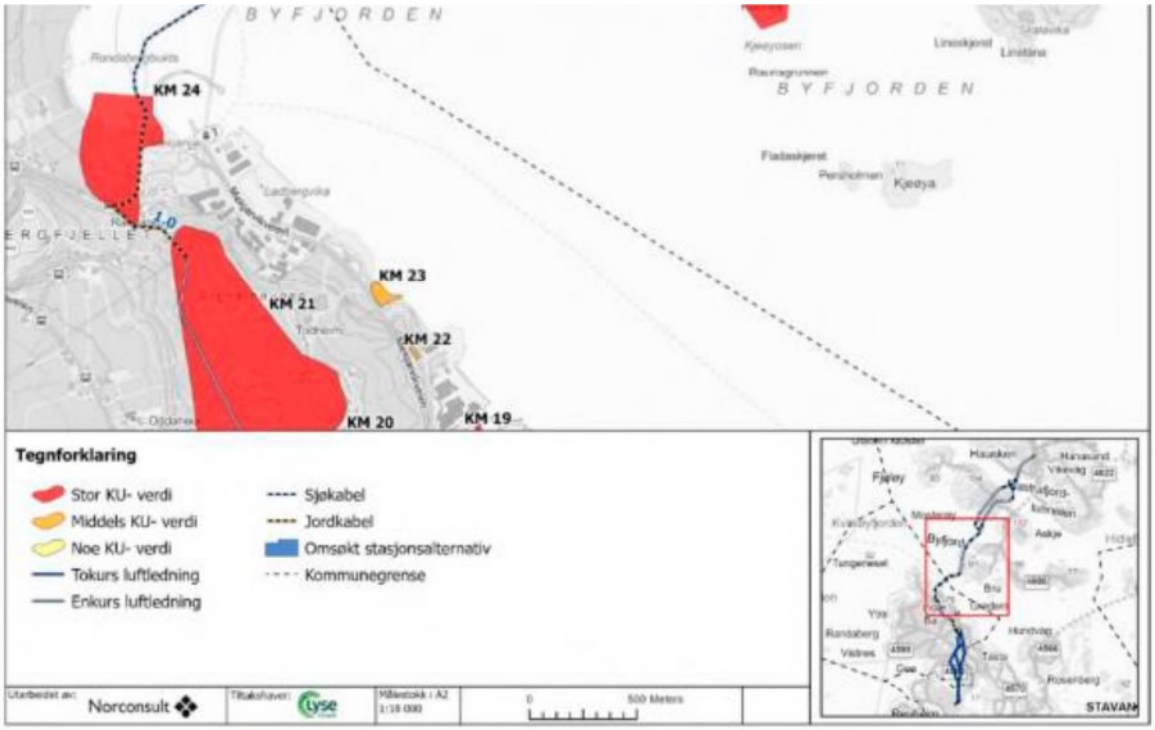
d. NVE velger her en trase (omtalt som 1.0) på ovenstående kart som går direkte inn i regionale viktige grøntareal. Hvorvidt dette er vektet som negativt i konsekvensvurdering vites ikke, da det som tidligere sagt ikke er mulig å se hva som vurderes hvor.

i. Den traseen med minst påvirkning er i rapporten satt som alternativ 2.0.

ii. Figur 36 i konsekvensanalyse viser hvordan trase 1.0 går rett inn i det regionale grøntdraget. (Utsnitt under)

iii. Figur 27 i konsekvensanalyse viser hvordan trase 1.0 også påvirker kulturarv svært negativt. (Utsnitt under)

Figur 27 Harestad-Nordbø, verdisatte delområder for kulturarv på delstrekningen, del 1

e. I Mekjarvik skal det bygges et større industriområde og dette er et område som er satt som kategori 3 i Regionalplan Jæren. (Kategori 3 er arealintensiv virksomhet). Dette vil medføre utstrakt virksomhet som rager høyt i terregnet (rigger, båter mm) og det bør være mer fornuftig å bygge ut luftlinjer i nærheten av dette og i alle fall på samme side av åskammen som Mekjarvik ligger. Utfylling i sjø vil

skje med masser fra Rogfast så området blir mye større enn det som er vist i kartene som er lagt til grunn. Oppdatert reguleringsplan finnes på Randaberg Kommune sine nettsider.

f. På bakgrunn av ovenstående så fremstår det som helt klart mest rasjonelt å legge luftstrekk på østsiden av signalhaugen, slik at ikke landskapsverdien forringes på både øst og vestsiden av åskammen. Dette vil helt klart ha minst påvirkning på kulturverdier og landskapsverdier.

g. Det fremføres derfor: Det benyttes jordkabel for alle strekninger som er i tilknytning til regionalt grøntdrag, samt viktige landskap i Rogaland.

h. Subsidiært fremføres: Alternativ 2.0 eller 1.1.1 helt klart å foretrekke hvis det skal benyttes luftstrekk og det kun er mulig med alternativer som skissert i konsesjonssøknaden.

2. Transformatorstasjon

a. Det vises til konsekvensutredningens side 87 (utsnitt under)

Tabell 28 Harestad transformatorstasjon, konsekvensvurdering for omsøkte stasjonsplasseringer

Fagtema \ Stasjonsalternativ	Alternativ 1	Alternativ 5
Støy	Ubetydelig	Ubetydelig
Naturmangfold	Noe negativ	Ubetydelig
Kulturarv	Middels negativ	Ubetydelig
Landbruk	Middels-stor negativ	Middels negativ
Landskap	Noe negativ	Middels negativ
Friluftsliv og reiseliv	Noe negativ	Noe negativ

b. Som det fremgår her så har alternativ 5 helt klart minst påvirkning på miljøet. I 5.2.3.1 i samme dokument stadfestes det at alternativ 1 er noe negativ og alternativ 5 er middels negativ. (Utsnitt under)

5.2.3 Vurdering av transformatorstasjoner

5.2.3.1 Harestad transformatorstasjon

Alternativ 1 for ny Harestads transformatorstasjon er i hovedsak lokalisert på dyrket mark i en svak terrengforsenkning, og denne forsenkningen vil bidra til å dempe den visuelle påvirkningen i noen grad. Konsekvensen av alternativ 1 er vurdert som **liten negativ**, da stasjonen vil bli plassert i nærheten av annen bebyggelse, og et nytt trafikkryss på Harestad planlegges i dette området.

Alternativ 5 ligger i et lite skogholt med furuskog mot E39, og vurderes å kunne forringe landskapsverdiene dersom ikke skogen kan opprettholdes som en skjerm mellom det åpne jordbrukslandskapet i vest og ny stasjon. Den største påvirkningen i landskapet vurderes å være mot nord, øst og sør. Konsekvensen av alternativ 5 for landskap er vurdert som **middels negativ.**

Rangering av stasjonsplasseringer med hensyn på konsekvenser for landskap og opplevelsesverdi er vist i Tabell 12. En samlet oversikt for konsekvenser for Harestad transformatorstasjon er vist i Tabell 28 på side 87.

Tabell 12 Harestad transformatorstasjon, rangering av alternativer med hensyn på konsekvenser for landskap og opplevelsesverdi

Alternativ	1	5
Konsekvens	Noe negativ	Middels negativ
Rangering	1	2

c. Omtalen i kapittelet er feil i forhold til de faktiske forhold som er avdekket i KU.

d. Utover dette så er det et uomvistelig faktum at alternativ 5 vil bli bygget i et skogholt og således er landbruksverdien etter mitt skjønn vurdert for høyt for dette alternativet. Alternativ 1 vil være på eksisterende dyrket jord og jamfør statlige retningslinjer, så skal dette unngås så langt som mulig.

e. Det fremføres at alternativ 5 er å fortrekke som plassering fra undertegnedes ståsted.

3.17.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelsen

Lnett beklager om det oppleves uoversiktlig med trasenummereringer og henvisninger til disse fra tabeller og kart. Det er mange delstrekninger og kombinasjonsmuligheter, og flere trasealternativ kommer inn underveis i prosessen. Det er utfordrende å nummerere på en lett forståelig måte, men vi tar innspillet om kart med kun én kombinasjon pr. kart med oss videre.

Regionalplan Jæren og Søre Ryfylke er bl.a. omtalt i kapittel 7.3.1 i konsesjonssøknaden. Det vises også til den i kapittel 4.1 i konsekvensutredningen og er omtalt i fagrapport for landskap.

Vedrørende trase Harestad-Nordbø argumenteres det for en trase øst for Signalhaugen. Det er vurdert traseer i området, men landtak ved utfylling i Mekjarvik er vurdert som en dårlig løsning pga. at fyllingen vil skje også etter kabel er lagt i sjøen.

Angående ønske om bruk av jordkabel vises det til kapittel 2.1 som omtaler Lnetts vurderinger knyttet til bruk av jordkabel.

Høringsuttalen påpeker at det "subsidiært fremføres: Alternativ 2.0 eller 1.1.1 helt klart å foretrekke hvis det skal benyttes luftstrekk og det kun er mulig med alternativer som skissert i konsesjonssøknaden.". Lnett tolker dette til å støtte prioritert kombinasjon K10 på strekningen Krossberg-Harestad.

Høringsuttalen påpeker om konsekvenser for transformatorstasjonen på Harestad at "Omtalen i kapittelet er feil i forhold til de faktiske forhold som er avdekket i KU.". Det henvises til konsekvenser for fagtema landskap, og det er gjennomgående i dokumentet opplyst at alternativ 5 har middels konsekvens mens alternativ 1 har liten/noe konsekvens. Lnett vil samtidig vise til tabell 29 i konsekvensutredningen, med rangering av omsøkte stasjonsplasseringer for Harestad, der alternativ 5 samlet rangeres bedre enn alternativ 1, og sammenfallende med høringsuttalelsen.

3.18 Kjell Gunnar Høie

Vil komme med noen betraktninger angående trasévalg av nye 132kv Krossberg-Harestad.

Først en kommentar til kostnader ved jordkabel kontra luftspenn.

- med all respekt så er dette småpenger i det storebilde når man ser på hva staten sprøyter inn av midler og tilleggsbevilgninger i enkelte prosjekter og støtte midler i milliardklassen. Dette er ikke bare en Kommunalsak for Stavanger og Randaberg men også et regionalt/nasjonalt prosjekt fordi det griper inn i så mange henseender.

Litt om hvorfor jeg mener dette.trasévalg og luftspenn.

- her tenker jeg på sikkerhet i et langt perspektiv hva angår flyhavari, terror, samfunnssikkerhet m.m. Det går ikke, hverken for Avinor,Samfunnsikkerhet eller Forsvaret og komme med sikre uttalelser. Ting skjer bare, raskt.

Skulle «uhellet» være ute vil spørsmål som; hvorfor og hvordan kunne dette skje. Jo fordi man valgte og spare 100 mill.

En annen sak er at luftspenn deler kommunen i to på langs med en bred sikkerhets trasé på 50-80m med tanke på daglig ferdsel, turgåing, til og fra jobb sykling/kjøring og arbeid i landbruket. Risikoen minker ikke om man legger linjen over LNF områder.

Forslag til trasévalg

- forslaget mitt går ut på å legge en lengre jordkabel. Ref. tegning s. 107.

Forklaring: Gå direkte over H.vannet til odden ved Lyngnes, følg H.vannet og kryss opp til Kvernevikveien og fortsett så videre langs gårdsveien til Svarthola til man er forbi begge eksisterende

luftspenn 50kv. som vil forenkle arbeidet med trekking av kabler over eks. linjer. Fortsett videre til 1.1 /1.1.1.

Dersom dette er uklart vennligst ta kontakt. Er seriøst fra min side og fullt mulig gjennomførbart.

Dette er det dyreste men også den sikreste trase på lang sikt både som jord og luft traseer som allerede nevnt.

Ser frem til møtet 05.04

3.18.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelsen

Lnett tar kommentaren om valg av luftledning kontra jordkabel, å "spare 100 mill" og "luftspenn deler kommunen i to på langs med en bred sikkerhets trasé på 50-80m" til etterretning. Søknaden om tiltaket er basert på føringer fra Stortinget gjennom Meld.St. 14 (2011-2012) der de nevnte problemstillinger er vurdert. Det vises til kapittel 2.1 og 2.1.1 for Lnetts vurdering knyttet til bruk av jordkabel på denne delstrekningen.

Alternativ trase med jordkabel som foreslått i høringsuttalelsen vil være en kombinasjon av kabel og luftledning, noe som medfører behov for fire kabelsett der det legges jordkabel. Basert på merkostnader utredet for alternativene K.STØ-1.1 og K.STØ-2.0, jf. tabell 21 i konsesjonssøknaden, ventes foreslått trase å bli kanskje like dyr som å kable hele strekningen som utredet med alternativ K1.0. Lnett ser K1.0 som fullt gjennomførbar, men det er finansiering av merkostnaden som er utfordringen.

3.19 Torild Bø Vistnes

Høyspentledning bør legges i jord. Randaberg har ikke luftspenn idag, tilbakeskritt med luftspenn pris luftspenn/jordkabel blir ikke mye større ved jordkabel. Jordkabel har mindre vedlikehold, mindre varmetap med dagens strømpriser.

Mindre stråling, er selv veldig sensistiv i nærheten av luftspenn hvor det prikker i huden og får leddsmerter. Luftspenn ødelegger mer jordbruksjord og er skjemmende for naturen.

3.19.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelsen

Det er luftledning i regionalnettet i Randaberg kommune i dag, fra Hålandsvatnet via Goa mot Finnestad og fra eksisterende transformatorstasjon ved Tungenesveien til Mekjarvik. Hverken mindre vedlikehold eller reduserte tap som følge av jordkabel forsvarer merkostnaden ved å bygge kabel, selv med de energiprisene vi har erfart den siste tiden.

Lnett viser også til svar gitt i kapittel 2.1 angående vurderinger av jord- og sjøkabel.

Elektromagnetisk felt er utredet, og ligger godt innenfor grenseverdiene, jf. Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet, https://dsa.no/straum-og-hogspent. Se også kapittel 2.5.

3.20 Trond Løyning Rimestad

Hei. Dersom trase over Ryggmyra blir benyttet så vil kabelen ifølge tegningene gå over hjørnet på eiendommen, terrasse, hagestue og huset mitt. Dette ville resultert at vi ikke ville bli boende her lenger.

Boligen ville bli vanskelig å selge da det er svært begrenset hvor mange som ville vært interesert å bruke dette som bolig. Følgene av dette ville ført til at taksten på eiendommen ville bli vesentlig lavere.

i tillegg til dette ville traseen gått over Ryggmyra med sårbart dyre og insektsmangfold.

På bakgrunn av dette ønsker jeg å sterkt fraråde dette som trasealternativ.

3.20.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelsen

Lnett har prioritert kombinasjon 10 som ikke går over Ryggmyra. Skulle likevel kombinasjon 1 eller 8 bli valgt, vil traseen gå mellom Ryggveien 29 og Ryggveien 30. Det er utredet elektromagnetisk felt langs traseen, og Ryggveien 30 er beregnet å ha magnetfelt på 0,4 µT i 2045 og 0,6 µT i 2060, jf. tabell 33 i konsekvensutredningen og tabell 30 i konsesjonssøknaden. Det er vurdert å justere traseen for å få magnetfelt på maksimalt 0,4 µT i analyseperioden, men dette vil medføre ekstra kostnader og ulemper for jordbruket, se side 117 i konsesjonssøknaden. Lnett har vurdert at nytten av marginalt redusert feltnivå ikke forsvarer trasejusteringen og har derfor ikke omsøkt den.

Når det gjelder spørsmål om eventuell verdiforringelse på eiendommer, er dette noe som vil bli konkret vurdert for de eiendommene som blir direkte berørt. Det vises i denne sammenheng også til kapittel 2.6 som omtaler erstatning på generelt grunnlag.

3.21 Mosterøy-Sokn Samdrift DA

Henviser til informativt møte på kulturhuset i Vikevåg sist onsdag 04.04 22, - møte med NVE og indbyggerne i det aktuelle området.

Undertegnede udtaler seg herved på vegne av landbrukerne og indbyggerne ellers i området mosterøy/Dysjaland. Konsekvensene av en kraftledning over dette området , slik det er søkt om, - vil få store negative følger for både mennesker og dyr. Jeg repræsenterer Mosterøy Sokn Samdrift D A. En luftkabel over området vil begrænse sprede arealerne våre og få store økonomiske følger i så måte. Det foregår husdyravl i stor skala på eiendommen “1103-248/35 X 11364m`, - 250 strofe m småt og stort. Vi anbefaler heller å legge sjøkabel in Dysjalandsvågen, - krysse over Mosterøy inderst i vågen på det smalleste punktet og så fortsette over Mastrafjorden til inderst i Vikevågen og så fortsette langs vegen m jordkabel opp til trafoen på Nordbø. Eg vil påstå at dette eventuelt blir både billigere og absolut den beste løsningen for alt som lever og ånder i området, - folk,planter, fugler og dyr. Med dette håper jeg de to omsøkte forslagene til trase/luftspenn blir avslått av NVE og at dette forslaget, som også har vert delvis utredet, - blir løsningen .

Med venlig hilsen, for Mosterøy- Sokn Samdrift DA, Ivar Hodnefjell

3.21.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Løsningen som beskrives med sjøkabel inn Dysjalandsvågen er beskrevet i konsesjonssøknadens kapittel 5.3.2 og har en merkostnad i størrelsesorden 20 MNOK. Basert på føringene fra Meld. St.14 (2011-2012), «Vi bygger Norge – om utbygging av strømnettet» har ikke Lnett omsøkt denne løsningen.

Lnett har kommentert bruk av jord og sjøkabel på strekningen mellom Harestad og Nordbø i kapittel 2.1.2.

3.22 Britt Helen Harestad

Plassering av Trafo:

Alternativ 1 gir større totalbelastning til naboer både med hensyn til fysisk og visuell støy.

Master og koplinger gir «knitrelyder» særlig i vått vær. Vi har mye vått vær her, både nedbør, tåke og sjøråk der saltvann trenger inn eller dekker på bygninger og utstyr.

Det planlegges nytt veikryss E-39 dette krysset ligger like ved trafostasjonen og gir også naboene betydelig støybelastning. Det er for meg urimelig at noen skal bære all belastning. Alternativ 5 vil flytte trafo vekk fra bebyggelse.

Meldingen fremhever at vei til alt 1 blir kort når ny E 39 bygges. Vei til alternativ 5 kan også legges langs E 39-, da vil veien til trafo 5 også bli kortere. En sparer også dyrkajord og kan «utnytte» veiskulder til E 39. Vei til trafo alternativ 5 vil opprettholde frisiktsoner langs E 39, samtidig som båndlagt areal nyttes.

Alternativ 5 er plassert i en «skog». Denne skogen er et utvokst juletrefelt av furu- plantet i nyere tid. Det er en naturlig morenekant, MYE stein og det feltet på gården ble ikke dyrket på grunn av all steinen. Det er dyrket ovenfor og nedenfor «skogen».

Meldingen fremhever at det er rimeligere med vann og avløp fra alternativ 1. Dette kan jeg vanskelig se. Hovedkanalen- ble lagt i rør på 80 tallet og ligger i dalsøkket midt mellom alternativ 1 og alternativ 5. Like langt og like kostbart spør du meg?

Alternativ 1 ligger like ved «Naturparken Myra» og «Foren». Dette er et av de mest brukte friområdene for innbyggerne i Randaberg. Skoler og barnehager og eldre nytter området på dagtid hele uka og om ettermiddager og helger er det området for barnefamilier og andre både til friluftsliv og trening. Det er bedre å bruke alternativ 5 som gir større avstand til trafo og dermed opprettholdes området til rekreasjon.

Vi vil ha kabel.

Kulturlandskapet på Randaberg er mye dyrkamark, steingarder, enkelte skogholt og myrområde. Høyeste punkt i Randaberg er 75 meter over havet. Dette er særlige forhold som må ivaretas. Master med gjennomsnittlig høyde på 22-28 meter noen kanskje opp imot 35 meter vil ruve i landskapet som

naturlig er et slettelandskap. Master vil være ødeleggende for kulturlandskapet og naturopplevelsene. Dette taler for kabel.

Master beslaglegger store arealer. 30 meter i bredde når det gjelder byggelinjer og bruk som spredeareal. Spredeareal er en ressurs for landbruket. Randaberg har intensivt landbruk, det er frodig, godt med regnvann, lang vekstsesong for grønnsaker og gress. Vi har tett med husdyr og store mengder gjødsel. Båndlegging av gjødselsareal- spredeareal under kraftlinjer frarøver store areal til spredeareal- større kostnader for å frakte bort gjødsel. Gjødsel er en ressurs, og må erstattes av kunstgjødsel. Kunstgjødsel våren 22 har steget til skyhøye priser. Prisen for å erstatte spredeareal og kompensere med kunstgjødsel er ikke tatt med i beregningene. Er det grunneierne som skal betale for mastene slik at prisen for master holdes lav? Når en legger kabel, vil en fortsatt kunne bruke og gjødsle arealene over kabeltraseen med naturgjødsel.

Kulturlandskapet er også steingarder eller steingjerder. Det har vært bygget steingarder med hånd og steinbukk i så lenge Randaberg har eksistert. L-Nett påpeker at kabel vi ødelegge steingjerder. Nå kan steingarder bygges med gravemaskiner slik at vi kan opprettholde kulturlandskapet med kabel.

I Randaberg er mye av landskapet dyrka mark. Dyrka merk er lett å grave i- noen steder som «smør». Dette er argumenter som er spesielle hensyn for å bruke kabel i stedet for luftlinje.

Det kan vurderes kabel om nyttehaver tar merkostnadene. Betyr det at bønder – grunneiere som får master over eiendommen og har nytte av at det legges i kabel skal bære kostnadene? Dette er urimelig slik jeg ser det. Alle innbyggerne i området har nytte av strømmen. Grunneiere under høyspentledninger som er en fraktelinje fra en trafo til en annen har nytte av å få det i kabel, men nytter ikke strømmen direkte fra linja. Strøm er et fellesgode som samfunnet må betale for. Det betales for fallrettigheter. Vi har en solidarisk skattepolitikk. Hvorfor er det grunneierne som skal betale for kabel?

L-Nett vurderer merkostnadene for etablering av kabel i størrelsesorden på 50 -70 millioner. Dette er for de et stort beløp. L-nett er en del av Lysekonsernet som hadde et årsresultat etter skatt på 2137 millioner. Merkostnaden for kabel er 2% av overskudd etter skatt, før skatt blir det enda mindre. Hvor stort beløp er dette i den store sammenhengen? Bymiljøpakken i Rogaland- her bidrar alle med bompenger. Tallene er i milliardklassen. Det er for meg rimelig at alle bidrar også når det gjelder elektrisitet. Dersom vi sammenligner beløpet dette med huspriser i Randaberg i 2022 vil det tilsvare opp mot 10 eneboliger. I det lange løp er dette bare «småpenger». Dette er ikke bare et bidrag til strøm- det er også et bidrag til å bevare kulturlandskapet. Feilmargin ved kabel kontra luftlinjer blir påpekt fra L-nett. Det er ikke statistikk på dette, men det vises til av det er alvorligere feil i kabel og at rettinger av kabler tar tid og derfor truer det strømlevering. Friheim- Randaberg- Nordbø er en del av en rundløype som gir bedre leveringsmuligheter også ved strømstans ved eventuell feil i kabel. Kabel gir dermed ikke utfordringer i leveringen. Det er påpekt fra L-nett ved infomøte i 2019 at koplinger fra kabel til luft og luft til kabel er spesielt sårbare. L-nett legger opp til flere unødvendige skift over land. Dersom hele strekket fra Friheim- Randaberg- Rennesøy legges i kabel vil en unngå flere koplinger.

Vi vil ha strøm i kabel.

3.22.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Adkomstvegen til alternativ 5 for Harestad transformatorstasjon er planlagt i dialog med Randaberg kommune (se Randaberg kommunes høringsuttalelse som omtaler sambruk av adkomstveg og turveg).

Angående kostnader for tilkobling offentlig VA så vises traseene på kart i kapittel 4.3.11 i søknaden. Det fremgår tydelig at det blir noe lenger trase for alternativ 5 av Harestad transformatorstasjon. Det er ikke bare kostnadene for VA som utgjør hele merkostnaden for alternativ 5.

Angående spredeareal viser Lnett til svar gitt under kapittel 2.2.

Lnett er enig i at det er gode forutsetninger for graving av jordkabel i et område med mye dyrket mark. Likevel er det beregnet til en betydelig høyere kostnad sammenlignet med luftledning og Lnett har derfor søkt om luftledning iht. føringene i Meld. St.14 (2011-2012), «Vi bygger Norge – om utbygging av strømnettet». Bruk av jordkabel er mer utdypende beskrevet i kapittel 2.1.

3.23 Ingrid og Andreas Haugen

Plassering av trafo.

Alternativ 1 gir en mye større totalbelastning for oss som naboer. Dette gjelder både fysisk og visuell støy. Det stilles også spørsmål til om støy og stråling fra en slik trafostasjon er godt nok utredet. Alternativ 5 vil flytte trafostasjon bort fra all bebyggelse. Meldingen fremhever at vei til alternativ 1 blir kort, hvorfor legges ikke vei til alternativ 5 langs E39 da vil denne også bli kortere. I tillegg til at matjord vil bli spart ved å utnytte veiskulder til E39. Dersom vei til alternativ 5 blir lagt langs E39 vil man opprettholde frisiktsoner langs E39 samtidig som båndlagt areal nyttes.

Alternativ 5 er plassert i skog som er plantet i nyere tid, denne ble dyrket fordi jorda inneholdt mye stein og derfor ikke var ansett som dyrkbar.

Meldingen fremhever også at det er rimeligere med vann og avløp fra alternativ 1. Hva er ligger bak disse beregningene? Hovedledningen ble lagt i rør på 80 tallet og ligger i dalsøkket mellom alternativ 1 og alternativ 5. Avstanden er like lang mellom de to alternativene. Hva blir da rimeligere med alternativ 1?

Alternativ 1 ligger tett opp til Foren og Myrå. Dette er ynda tur og friluftsområder for små og store i kommunen. Harestad skole har uteskole for de minste en dag i uken hvor turen ofte går til nettopp Foren. Alternativ 5 er derfor bedre for å ivareta rekreasjonsområdet rundt Foren.

Kabel ikke master

Kulturlandskapet på Randaberg er mye dyrkamark, steingarder, enkelte skogholt og myrområde. Høyeste punkt i Randaberg er 75 meter over havet. Dette er særlige forhold som må ivaretas. Master med gjennomsnittlig høyde på 22-28 meter noen kanskje opp imot 35 meter vil ruve i landskapet som

naturlig er et slettelandskap. Master vil være ødeleggende for kulturlandskapet og naturopplevelsene. Dette taler for kabel.

Master beslaglegger store arealer. 30 meter i bredde når det gjelder byggelinjer og bruk som spredeareal. Spredeareal er en ressurs for landbruket. Randaberg har intensivt landbruk, det er frodig, godt med regnvann, lang vekstsesong for grønnsaker og gress. Vi har tett med husdyr og store mengder gjødsel. Båndlegging av gjødselsareal- spredeareal under kraftlinjer frarøver store areal til spredeareal- større kostnader for å frakte bort gjødsel. Gjødsel er en ressurs, og må erstattes av kunstgjødsel. Kunstgjødsel våren 22 har steget til skyhøye priser. Prisen for å erstatte spredeareal og kompensere med kunstgjødsel er ikke tatt med i beregningene. Er det vi som grunneierne som skal betale for mastene slik at prisen for master holdes lav? Når en legger kabel, vil en fortsatt kunne bruke og gjødsle arealene over kabeltraseen med naturgjødsel. I tillegg blir også landbruket mer og mer automatisert, en er derfor avhengig av lange strekk uten forstyrrelser mtp fremtidig bruk av maskiner på mark.

Kulturlandskapet er også steingarder eller steingjerder. Det har vært bygget steingarder med hånd og steinbukk i så lenge Randaberg har eksistert. L-Nett påpeker at kabel vi ødelegge steingjerder. Nå kan steingarder bygges med gravemaskiner slik at vi kan opprettholde kulturlandskapet med kabel.

I Randaberg er mye av landskapet dyrka mark. Dyrka merk er lett å grave i- noen steder som «smør». Dette er argumenter som er spesielle hensyn for å bruke kabel i stedet for luftlinje.

Det kan vurderes kabel om nyttehaver tar merkostnadene. Betyr det at bønder – grunneiere som får master over eiendommen og har nytte av at det legges i kabel skal bære kostnadene? Dette er urimelig slik jeg ser det. Alle innbyggerne i området har nytte av strømmen. Grunneiere under høyspentledninger som er en fraktelinje fra en trafo til en annen har nytte av å få det i kabel, men nytter ikke strømmen direkte fra linja. Strøm er et fellesgode som samfunnet må betale for. Det betales for fallrettigheter. Vi har en solidarisk skattepolitikk. Hvorfor er det grunneierne som skal betale for kabel?

L-Nett vurderer merkostnadene for etablering av kabel i størrelsesorden på 50 -70 millioner. Dette er for de et stort beløp. L-nett er en del av Lysekonsernet som hadde et årsresultat etter skatt på 2137 millioner. Merkostnaden for kabel er 2% av overskudd etter skatt, før skatt blir det enda mindre. Hvor stort beløp er dette i den store sammenhengen? Bymiljøpakken i Rogaland- her bidrar alle med bompenger. Tallene er i milliardklassen. Det er for meg rimelig at alle bidrar også når det gjelder elektrisitet. Dersom vi sammenligner beløpet dette med huspriser i Randaberg i 2022 vil det tilsvare opp mot 10 eneboliger. Hva er kostnadene for det sett opp mot utbytte. Dette er ikke bare et bidrag til strøm- det er også et bidrag til å bevare kulturlandskapet.

Det stilles også spørsmålstegn til hvordan differansen på master vs kabel er beregnet. Har man tatt høyde for at bønder mister en del av inntekstgrunnlaget sitt. Dersom dette blir tatt med, hva er differansen da?

I tillegg stilles det og spørsmålstegn til den etiske biten med å bygge master istedenfor kabel. Master går utover matproduksjon. Er det etisk riktig at vi skal bygge master for å spare penger som igjen fører til at vi produserer mindre mat?

Feilmargin ved kabel kontra luftlinjer blir påpekt fra L-nett. Det er ikke statistikk på dette, men det vises til av det er alvorligere feil i kabel og at rettinger av kabler tar tid og derfor truer det strømlevering. Friheim- Randaberg- Nordbø er en del av en rundløype som gir bedre leveringsmuligheter også ved strømstans ved eventuell feil i kabel. Kabel gir dermed ikke utfordringer i leveringen.

Vi vil ha strøm i kabel.

3.23.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Uttalelsen er lik uttalelse gitt av Brit Helen Harestad, kapittel 3.22. Lnetts kommentar vil være lik som den i kapittel 3.22.1.

3.24 Terje Håland m/flere

HØRING Ny 132 kV ledning over Leikvoll og Håland

Randaberg 18/4 2022

- Under folkemøte på Randaberg 5/4 2022 kom der frem en del informasjon som ikke er omtalt tidligere. Dette går på erstatning til grunneiere og leietakere av eiendommene som der e har tenkt å sette luftspenn over, en del av dette vil tvinge frem erstatning i mange år fremover. Etter som jeg forstår er ikke dette tatt med i regnestykket med luft kontra kabel i bakken. Tar vi dette med i oppsettet blir differansen mellom luftspenn og jordkabel ikke så stort. Det er i traseen flere grupper næringsliv, industri, gartneri, jordbruk, mm, som luftspenn vil gå hardt ut over, dette er ikke tatt med i dagens regnestykke.
- Sammenligner vi den «lille» prisforskjellen mellom jordkabel og luftspenn er det ikke tvil om at jordkabel er best. Vi må i dag være fremsynt og tenke miljø og jordvern.
- Om jeg forsto det riktig fra et av innleggene, så arbeider regjeringen med nye forskrifter om luftspenn kontra jordkabel, dette vil vel si at de ser galskap en i dette.
- Legger ved høringen som ble sendt inn tidligere.
- Ny kabel bør legges i jorda.
- Alternativ 1: trase for jordkabel er, igjennom Hålandsvannet til Goavika/Ørnaberget og inn i ny transportkorridor vest, her er det mulig å legge kabel i ny vei helt til Dusavik.
- Alternativ 2: trase for jordkabel er igjennom Stokkavannet til Tasta og inn i ny E39 og følger denne til Harestad eller Dusavik, (sjø).
- Ved å velge noen av disse traseene vil vi unngå konflikt med boliger og bruk av høye master. Veiprosjektene er jo ikke langt fram i tid.
- Vi ønsker ikke master, men om det skulle bli valget må disse gå lengst mulig utenom boliger. Slik vi ser det over Leikvoll og Håland er det alternativ 1.1 som det beste. Men det er jo ikke vår jobb å skyve problemet over på naboer.

Ulemper med alternativ 1.0

- Det vil med dette alternativet bli veldig nære boliger, avstanden mellom Kvernevikveien nr. 201 og 203 er rundt 60 meter, her er det vinkel på ledning dvs. mast mellom disse boligene, i følge kart vil mast da bli ca. 20 meter fra 203. neste mast er satt ved eiendomsgrensen nær Kvernevikveien 204 på sørsiden av veien, i følge kart vil da senter ledning være under 20 meter fra nr. 204.
- Hele området er LNF som gir begrensninger.
- I følge Melding med forslag til utredn ing fra Lyse står det på side 20 under punkt 3.2.2.
- «I traséforslagene er det lagt vekt på spesielt følgende forhold»
- «Finne traseer som medfører at færrest mulig boliger, barnehager, skoler o.l. ligger nærmere en 50 meter fra traseen».
- I følge folder f ra Statens strålevern (Bebyggelse nær høyspenning anlegg) sier de at ved 132kV er det 0,4µT en grense som ikke bør overstiges, for å oppnå det anbefaler de en avstand på 30 40 meter, med valgte trase er ikke det mulig da nesten alle boligene på Håland ligg er innenfor dette.
- Under punkt 3.6.4.1 Mastetyper og liner står det (side 35) «Rettighets/ryddebelte & byggeforbud 25-30 meter. Når boligene ligger under 20 meter fra senter overstiger vi dette krav.
- Vi har allerede en 50Kv linje under 50 meter fra boligene og har til tider mye støy fra disse, skal vi nå få en til vil dette kunne medføre mye mer støy.
- Da vi her på Håland er et av Randaberg`s høyeste punk vil master her bli veldig ruvende i terrenget.

MVH Terje Håland

For følgende boliger i Kvernevikveien

191 & 195 Jonny & Else Greta Frøytlog
199 & 201 Kristian Håland
203 Lise Aslaksen
200 Jan Henning & Karin Idsal
204 Bjørn & Helle Hansen
208 A 208 B Terje & Anne Kristine Håland
207 & 235 Kenneth Ivar Johnsen
215 Jan Kurt Johnsen
231 Leif Holta

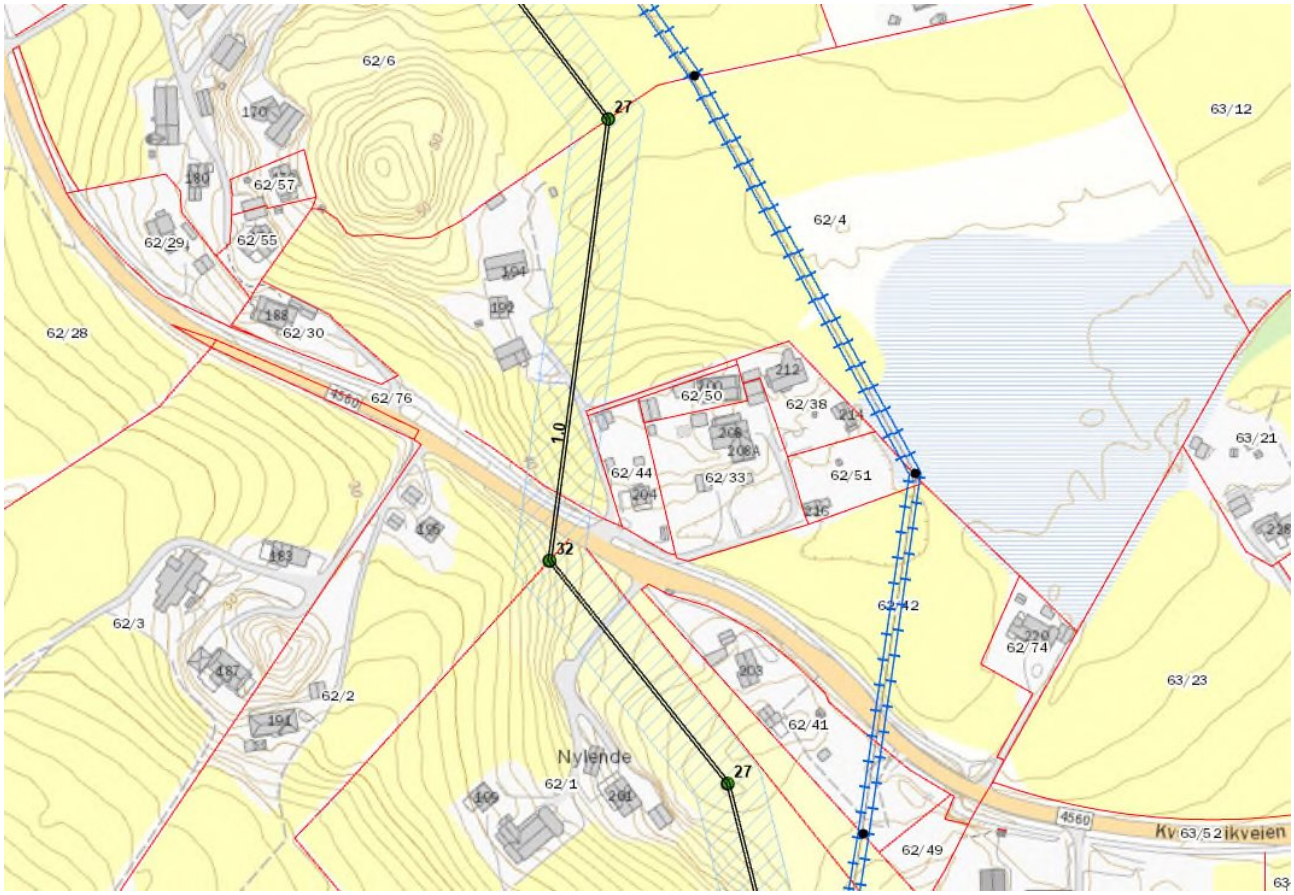
3.24.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Det er riktig som høringsparten skriver at det ikke er estimert erstatning for hver enkelt eiendom så langt i prosjektet. Det er gjort en generell vurdering av differansen per kilometer som omtalt i kapittel 5.4.2 i søknaden. Lnett viser ellers til svar gitt i kapittel 2.6 vedrørende erstatning.

Samkoordinering av vegprosjekt (E39) med kraftledningsprosjekt er vurdert for jordkabeltrase K2.0 (beskrevet i kapittel 5.4.3.2 i søknaden). Konklusjonen etter dialog mellom Statens vegvesen og Lnett er at det ikke er nevneverdige gevinster som reduserer kostnadsdifferansen mellom jordkabel og luftledning ved å samkoordinere disse prosjektene.

Det er riktig som høringsparten skriver at det er en vinkel øst for Kvernevikveien 201 og sør for Kvernevikveien 203. Avstanden fra 201 er ca. 38 m fra senter av mast til husvegg, avstanden fra 203 er ca. 42 m fra senter mast til husvegg. Avstanden fra senter ledning til Kvernevikveien 204 er ca. 30 m. På kartutsnittet under viser omsøkt kraftledning (kombinasjon 1 og 2) med byggeforbudsbelte inntegnet (blå skravur). Kartet viser at ingen boliger kommer innenfor byggeforbudsbelte. Det er noen mindre bygg som vil komme innenfor byggeforbudsbelte i området.

Avstanden til bebyggelse i området er en del av totalvurderingen som ligger til grunn for at Lnett har prioritert trasekombinasjon K10 mellom Krossberg og Harestad transformatorstasjoner. Totalt antall boliger og bygg som ligger 50 meter eller nærmere omsøkt trase er beskrevet i kapittel 6.1.2 i konsekvensutredningen.

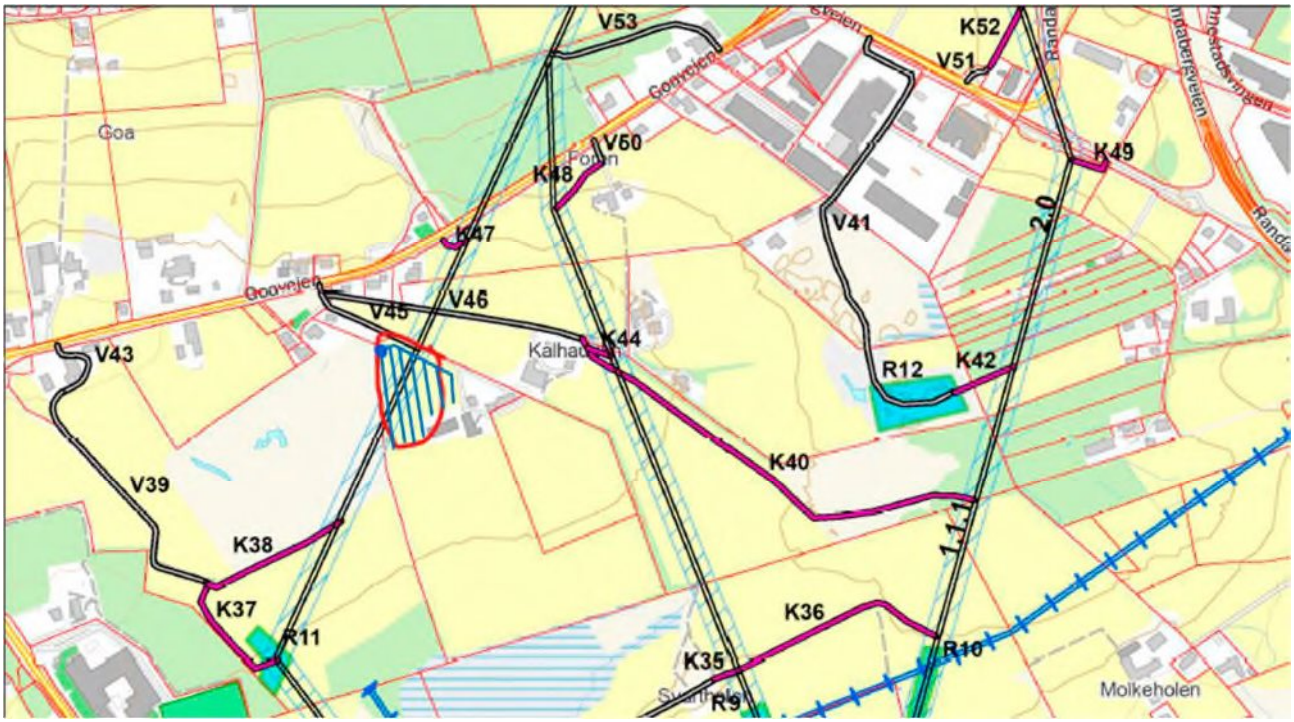

3.25 Kjell-Ove Todnem

I utsendt informasjon til grunneiere ifm. nevnte kraftledning ser jeg på kart 2 at en av traseene kan komme til å gå over min eiendom (gnr/bnr 61/21, Goaveien 46). Den marken som er berørt er dyrket

mark, og har har mange grøfterør som går til en kum i det nord-vestre hjørnet. Jeg har limt inn bildet nedenfor for å illustrere dette. Jeg er redd for at et mast på min eiendom både vil ødelegge grøftene og i tillegg gjøre det vanskelig å bruke den nordre delen av denne marken.

Naboeiendommen mot vest er ikke dyrket mark, så dersom denne traseen for kraftlinjen blir aktuell jeg vil be dere om å plassere mast i denne slik at dyrket mark blir skånet for de ulempene som er nevnt.

3.25.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Basert på vurderingene så langt i prosjektet er det ikke planlagt mast i området som høringsparten har ringet inn. Traseen er heller ikke den prioriterte av Lnett i konsesjonssøknaden.

3.26 Sigve Froestad og Marianne Køningsberg

Høringsuttalelse saksnr. 201842170 fra grunneiere 1127-47/493 Ryggveien 29 og 1127-48/137 Torvmyrveien 27, Randaberg. Navn: Sigve Froestad og Marianne Køningsberg

Vi ønsker med dette å komme med vår uttalelse vedrørende bygging av ny kraftledning.

Vi er sterkt uenig i at det i det vurderes kraftledning via luftkabel nær vår eiendom i Ryggveien 29, Randaberg. Vi er bekymret for både stråling, støy fra ledningene, samt potensielle helseutfordringer knyttet til støyen og strålingen selv om dette ikke enda er dokumentert konsekvens. Anbefalt avstand fra bolig for disse kablene ble nevnt 50 meter. Dette lar seg ikke gjøre om de havner over Rygg. Det finnes annen løsning, og det er E 39.

Vi ønsker at kablene legges i jorden, og bevarer Randaberg fri for høyspent i luften. Anser det uansett som mest naturlig å legge dette tettest opp mot E 39 som mulig, da det kan være behov for å benytte seg av eller koble seg på traforstasjon ved Finnestad ved senere anledning, samtidig som dette ikke vil komme like tett opp mot bebyggelse ved å velge denne løsningen, enten det blir luft eller jord.

Det blir argumentert med at prislappen blir 60 mill dyrere ved jordkabel.

Det ble nevnt på forrige høringsmøte at 60 mill for vedlikehold er nådd innen få år (ca.5?) Det er pr.nå planlagt to kabler, med sikte på at en tredje må til. Med litt langsiktig tenking anser vi det som gunstig på lang sikt at det blir lagt en tredje kabel samtidig, uten at den tas i bruk. Slik som er standard praksis i mindre prosjekter.

Folks helse og trivsel må kunne bety mer enn penger i en slik situasjon. Vi har nå to eiendommer som blir berørt av nye planer, og har ønske om å ikke få disse høyspentledningene opp til boligene. Vår bolig stod ny i 2022 og er redd dette vil forringe vår bosituasjon dersom det blir luftspenn så tett opp til huset.

Pr. nå er det Ryggveien 29 som er mest utsatt for å få denne høyspenten som nærmeste nabo. Det vil vi si oss uenig i og bes om at det tas hensyn til.

Ryggmyra ligger også i det aktuelle området. Her er det sårbart fugleliv og det vil være ødeleggende for dyrelivet å sette opp master/luftspenn i den aktuelle skogen.

La kablene legges langs E 39. Da dette blir den mest rette linjen samtidig som det forkorter avstand til evt.påkobling ved Finnestad, dyrket mark, boliger, skogsområde for fugler og dyr blir vernet.

Å velge jordkabel eller kabel i sjø der det er mulig bør benyttes. Tenker vi samfunnsøkonomisk, kan det trolig være like billig som luftspenn.

Vi ber innstendig om at dere ikke legger opp til luftspenn over Rygg.

3.26.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett har prioritert kombinasjon K 10 som følger E39.

Angående bruk av jordkabel på denne strekningen vises det til kapittel 2.1 og 2.1.1 som omtaler dette.

Det er utredet elektromagnetisk felt langs traseen, og for trasekombinasjon K1 og K8 er Ryggveien 29 beregnet å få magnetfelt på 0,7 µT i 2045 og 0,8 µT i 2060, jf. tabell 33 i konsekvensutredningen og tabell 30 i konsesjonssøknaden. Det er vurdert å justere traseen for å få magnetfelt på maksimalt 0,4 µT i analyseperioden, men dette vil medføre ekstra kostnader og ulemper for jordbruket, se side 117 i konsesjonssøknaden. Lnett har vurdert at nytten av marginalt redusert feltnivå ikke forsvarer trasejusteringen og har derfor ikke omsøkt den. Det vises også til kapittel 2.5 for ytterligere informasjon om EMF fra bl.a. Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet.

3.27 Marianne Køningsberg og Sigve Froestad

Kopi av forrige uttalelse fra samme høringspart, kapittel 3.26. Lnetts kommentar blir tilsvarende.

3.28 Oddvar Mestad

Sender uttalelsen på vegne av Oddvar Mestad.

Grunneier av 248/23 som er en båtplass sør på Mosterøy.

Adressen: Skyttarlagsveien 19, 4045 Hafrsfjord

Bildet under viser hvordan masten er tenkt plassert ved min eiendom for trasealternativ 1.2 på Mosterøy.
Den er planlagt midt i vegen på vei ned til båtplassen som ligger på 248/23.
Jeg ønsker derfor at masten flyttes ut fra vegen.

3.28.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett ser at det er potensial for at masten kan komme i konflikt med vegen. Fotavtrykket til masten er ikke endelig avklart og Lnett vil ha dialog med grunneier på naboeiendommen angående flytting av mast for å unngå konflikten med vegen hvis det er behov.

3.29 Egil Aske

Dette høringsinnspillet sendes på vegne av Egil Aske, eier av 1103/221/16, nærmeste nabo til Nordbø transformatorstasjon.

Grunneier ønsker primært at stasjonen i hovedsak legges på 221/26. Grunneier ønsker alternativ 3B, og de nærmeste naboer er samstemte om dette. Grunneier ønsker bygget senket ned til samme nivået som E39, for å begrense høyden og ulemper for naboer. Ønsker også sjøkabel til Mosterøy og kabel helt inn til Nordbø stasjon.

Grunneier mener det skal gis erstatning for verditap på eiendommen, og viser til at gamle eier fikk erstatning for den gamle stasjonen på kr 25 000 på 80-tallet, og den nye stasjonen blir dobbelt så stor.

3.29.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

En eventuell senking av nye Nordbø transformatorstasjon til nivå med E39 vil kreve sprengning og bortkjøring av en betydelig mengde masser som antas å øke kostnaden vesentlig sammenlignet med omsøkte alternativer. Det kan også medføre at omkringliggende areal må erveres til graveskråning o.l. Dette er avhengig av hvor mye løse masser det er i området.

Når det gjelder spørsmål om eventuell verdiforringelse på eiendommer så vises det til kapittel 2.6.

3.30 Marie Lauvnes Hovdet

Høyringssvar for Lnett sin søknad om trasse over Helland, Rennesøy

Som sannsynlig overtakar av gardsbruket 215/9 på Helland Rennesøy ønsker eg å bidra til opplysningar slik at kulturarven kan bli tatt mest mogleg omsyn til. Formelt er eg også grunneigar på annan eigedom i området (215/14) viss det har betydning.

Lnett sine begrunnelsar for valg av trassé for ilandføring på Rennesøy over Helland til Nordbø er etter det eg kan forstå svært mangelfulle. Konsekvensutredning for Landbruk, fiskeri og akvakultur skriv rett ut at dei ikkje har noko grunnlag for å velge mellom trasse 1.0 og 1.3: «Grunnlaget for rangering av alternativene fra ilandføringspunktet nord for Mastrafjorden (Klubben) til Nordbø stasjon med hensyn på virkninger for jordbruk er svakt.». Det er imidlertid brukt eit flott bilde av steingardane på Helland på framsida av dokumentet.

Dette høyringssvaret dreier seg imidlertid om Konsekvensutgreiing Kulturarv.

I konklusjonen for KM 33 i Konsekvensutgreiing Kulturarv er mi oppfatning at det er kun tatt omsyn til eit nesten ikkje synleg kulturminne, og ikkje i det heiletatt teke omsyn til synlege kulturminner og kulturmiljø. Sidan utbygging uansett blir vurdert som betydelig miljøskade i KM 33 er dette alvorlig, og dårlige vurderingar kan få store konsekvenser for korleis kulturarven vår blir ivaretatt. På grunnlag av «det visuelle territoriet» til eit nesten ikkje synleg gravfelt (ASK 60926, Figur 126 s.124) er det konkludert med at alternativ 1.0 er å føretrekke framfor alternativ 1.3. Grunnen til dette er altså at luftspennet i luftlinje passerer 18 meter fra eit gravfelt, som med alternativ 1.0 vil få 54 meter avstand. Denne konklusjonen virkar tilfeldig og utan hensyn til det å ivareta steingardar og bygningar som også er diskuterte i rapporten.

«På Rennesøy vil alle alternativ medføre betydeleg (--) eller alvorleg miljøskade (---) med luftspenn gjennom KM 33 sør på Rennesøy. Ingen kombinasjonar av alternativ vil såleis medføre mindre enn betydeleg miljøskade (--) på den samla strekninga Stølaheia-Nordbø, på grunn av konflikta med KM 33. På Rennesøy er alternativet Harestad-Nordbø 1.0 å føretrekkje framfor alternativ 1.3.»

Følgene av denne einsidige vektlegginga på at høgspentlinja blir synleg frå denne nesten ikkje synlege gravrøysa, er at høgspentlinja er anbefalt lagt heilt inntil gardstunet på bruk 215/9. Det er på grunn av allerede eksisterande linje at trasseen bli så låst. Dette tunet er nemnt i rapporten på grunn av to SEFRAK-bygningar frå før 1900. Til garden høyrer også ein stor del av steingardane som er nemnde i rapporten. Steingardane er heilt avhengige av vedlikehald i form av beitedyr som hindrar gjengroing. Bruk 215/9 treng ny driftsbygning, og trasse 1.0 hindrar oss og framtidige eigarar å forhandle med naboen på austsida av tunet om det som ville vore den aller beste tomta. Det området ligg nemlig rett under planlagt høgspentledning.

Når det gjeld steingardane vil ei skjemmande mast som tar utsikten til fjorden medføre fare for at nøkkelpersonar sin motivasjon til å bruke pengar, helse og fritid på årlig reparasjon kan forsvinne, og at det derfor blir sette opp gjerder på begge sider, og at steingardane dermed får stå i fred og rasar saman under frostspreng og kratt. Viss eitt av svært mange gravfelt i området kan ha «visuelle territorier», så har «landskapspleiarar» i form av mennesker også i høgaste grad dette.

Rapporten nemner også KULA, Riksantikvaren sine definerte område av kulturlandskap av nasjonal interesse. Men beskrivelsen fra Riksantikvaren om kva slags elementer som spesielt er uønska i dette landskapet var nok ikkje klar på tidspunktet rapporten blei laga. Lnett virkar å blande saman KULA og det området som lenge har vore verna som Kystlynghei. Det ser ut til at Lnett forsøker å villede lesarane med dokumentasjon på at dei held seg unna området for Kystlynghei (Helland-Bø), for å ta fokuset vekk frå at høgspentlinja er teikna inn midt i KULA. I følge Riksantikvaren sin KULA for Rennesøy og Mastrafjorden er det akkurat her spesielt viktig å unngå høge installasjonar.

Konklusjonen min er at det å velge trassé 1.0 på Rennesøy kan for bruk 215/9 bli at det ikkje er ressurser til vedlikehald av steingardane og at SEFRAK-bygningane må rivast for å gi plass for driftsbygning for beitedyra.

Det omtalte gravfeltet derimot, ville hatt stor nytte av at også kraftselskapet hadde hatt interesse av å halde vegetasjonen nede.

Vennleg helsing

Marie Lauvsnes Hovdet

Ein av mange som brukar tid og krefter for å vedlikehalde kulturlandskapet på Helland på Rennesøy

3.30.1 Lnetts kommmentar til høringsuttalelse

Lnett har sjekket med Rådgivende arkeologer som utarbeidet fagrapport for Kulturarv. Vi har mottatt følgende informasjon fra dem:

6.11.2019 da 2.utkast av fagrapporten ble levert var ikke de aktuelle KULA-områdene definert og dermed ikke inkludert i fagrapporten. 10.03.2021 ble det utarbeidet en revisjon av fagrapporten, hvor KULA-områdene ble definert og omtalt.

Ekstern konsulent påpeker at revisjonen i hovedsak handlet om å inkorporere KULA-området i verdivurdering, påvirkning og konsekvens, samt få dette med på temakart. Konsulenten opplyser videre at Riksantikvarens sin beskrivelse av området, med ønske om forbud av høye installasjoner var ikke klar på tidspunktet revisjonen ble utarbeidet. Ekstern konsulent deler denne meningen, og vurderer høye installasjoner som skjemmende i dette området, noe som også kommer frem i fagrapporten. Samme vurderingen er også oppsummert i konsekvensutredningen. Det vises for øvrig til kapittel 2.7 om KULA.

3.31 Rennesøy bondelag v/Jostein Eiane

1) Behandlingen av trasemuligheter i gamle Rennesøy kommune og innspill senere er entydige på at luftspenn over Mosterøy er en løsning med store ulemper og på ingen måte en ønskelig løsning for innbyggerene. Fiskarlaget har også signalisert at kabelløsning inn Dysjalandsvågen er til å leve med. Løsningen med sjøkabel inn Dysjalandsvagen og jordkabel ved Kadla neset har ikke blitt søkt om.

Hvordan kan dette alternativet komme inn igjen som aktuelt alternativ slik at høringen blir reell og ikke bare en søkerstyrt prosess mot et ikke ønskelig resultat?

2) Siden planleggingen av ny strømforsyning over Rennesøy startet har Riksantikvaren inkludert store deler av omskt trase i kommunedelen som Kula- landskap. Det er sannsynlig at Stavanger kommune vil følge dette opp nå ved rullering av arealdelen i kommuneplanen med juridisk bindende hensynssoner. I føringene knyttet til Kula-landskap står det blant annet at «Høye installasjoner og bygninger som vil forstyrre den historiske lesbarheten og sammenhengene i landskapet bør unngås». Samtidig vil en i Kula områder støtte opp under den strenge dispensasjonspraksis en har hatt i utvalgte kulturlandskap.

Har Kula statusen til områder i Rennesøy vært en del av saksbehandlingen frem mot søknaden og hvordan kan en da konkludere med luftspenn som åpenbart strider mot intensjon og sannsynlig praksis når hensynssoner er etablert?

3) Det ble i forbindelse med møtet på Finnøy avklart at en på noen betingelser kan gjødsle med husdyrgjødsel under linjene, men mister dette arealet som spreieareal og kan ha færre dyr. Et gjennomsnittlig melkebruk i Norge trenger 120 daa spreieareal. Levetiden til mastene blir anslått til 80 år. Lovverket sikrer en som blir skadelidende erstatning i samsvar med skaden ved tiltaket.

Har det å unngå godkjent spreieareal vært en del av saksbehandlingen?

Vil en gardbruker som mister muligheten til å ha dyr få erstattet dette i levetiden til linjer og master?

For Rennesøy bondelag
Jostein Eiane

3.31.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

1. Lnett viser til kapittel 2.1 og 2.1.2 som omtaler vurderingene som er gjort angående bruk av jord- og sjøkabel på strekningen.
2. Det vises til kapittel 2.7 som omtaler hvordan KULA er vurdert i utredningen.
3. Angående spredeareal viser Lnett til svar gitt på dette under kapittel 2.2. Spredeareal har vært en del av Lnett sin vurdering. Kartlegging av spredeareal er vist i Fagrapport landbruk, fiskeri og akvakultur.
4. Generelt gjelder at erstatning vil bli utbetalt som et engangsbeløp, og skal i utgangspunktet tilsvare det varige økonomiske tapet som eiendommen påføres ved utbygging. Der ledningen medfører en konflikt med spredning av husdyrgjødsel vil det fortrinnsvis søkes å finne andre tilpasninger slik at arealet ikke bortfaller som spredeareal. Det vises også til kapittel 2.6 om erstatning.

3.32 Atle Ravndal

1: LNF området på Dysjaland(Mosterøy) er et sårbart kulturlandskap hvor nye høyspentmaster som er mer enn dobbelt så høye som de eksisterende 50 kV mastene vil bli veldig dominante/skjemmende i landskapet

2: Ulempene for jordbruksdriften kan bli stor. Eventuell gjødsel/spredearealproblematikk!

3: Sportsflystripen på 248/9 i Stavanger kommune er faktisk kommunens eneste registrerte flyplass.

Den er registrert under Norsk Luftsportsforbund (NLF) og Jæren Sportsflyklubb og brukes regelmessig av klubbens medlemmer og besøkende i fra andre klubber.

I området mellom Stavanger-Haugesund samt Ryfylke er dette den eneste plassen hvor ett mindre fly(småfly/almennfly) kan operere. I en nødsituasjon er det svært viktig at denne landingsplassen er lettest mulig tilgjengelig uten unødige hindere!

Sikkerhetsvurdering for landingsplassen vedlegges.

4: Vi og naboene rundt oss har i alle år hatt den gamle 50 kV linjen over eiendommen(e) og synes at 20 millioner(oppgitt i ett møte tror jeg) i merkostnader for alternativet hvor sjøkabel føres inn i Dysjalandsvågen og videre mot Nordbø er en svært liten pris for storsamfunnet å betale i dette tilfellet.

Sikkerhetsvurdering som er vedlagt uttalelsen: Sikkerhetsvurdering for landingsplass for mikrofly
Landingsplass: Dysjaland (Mosterøy)
Utarbeider: Atle Ravndal
Dato: 22/10 – 2018
Kontrollert: Operativ Leder JMFK. Helge Njærheim og Leder JMFK. Kim Kennet Årstad
Dato: 24/2 – 2019
Godkjent: Godkjent uten anmerkninger
Dato: 24/2 - 2019

Bruksområde
Privat flyplass.

Eierforhold
Grunneier Atle Ravndal har gitt tillatelse til å benytte del av marken som landingsplass.

Restriksjoner
PPR må innhentes fra Atle Ravndal ved bruk av landingsplassen, tlf 90172675

Landingsbane
Posisjon: 59°04'25.9"N 5°38'58.7"E
Høyde: 15ft
Retning 30° / 210° Gress, lengde ca 300m. (50m sikkerhetsmargin i hver ende) totalt 400m. Bredde ca 12m
Ikke-bearbeidet naturlig landingsplass på jorde.

Installasjoner
En stor og godt synlig vindpølse er satt opp på vestsiden av banen ca 100 meter i fra banen ved jordbruksvei/steingard. Se bilde av landingsplassen.

Terrengomgivelser
Landingsplassen har åpne og gode omgivelser, med brukbare nødlandingsplasser i begge ender.

Hindere
Landing bane 30
Innflygning i fra sør-vest: unngå overflyging av eksisterende høyspentlinje. .

Landing bane 210:
Innflygning i fra nord-øst: Lett hellende terreng gjør at innflygningen krever noe tilvenning På grunn av hindere (vegitasjon) må du svinge svakt styrbord rett før landing.

Inn- og utflygningsprosedyrer

Innflyging

Vi følger det enkle prinsippet om å se og bli sett, 2 Nautiske mil fra fly stripen skal det sendes ut blind melding om posisjon, høyde, intensjon og annen relevant informasjon som kan være nyttig for andre som flyr i området på 123,5 MHz

Landig bane 30 (mot Nord-øst):
Innflygings mønster med venstre svinger. Downvind bane 30 i 1000ft høyde, finale

Landing bane 210 (mot syd-vest):
Ved stille, svak nord og østlig vind, skal landing foretas mot Nord-øst.
Landing mot syd-vest anbefales kun når det er over 5 Kts motvind (Avhengig av flytype)

Landing for langt inn

Landig bane 30:
Touch down må skje på første 1/3 av rullebanen.

Landing bane 210:
Touch down må skje på første 1/3 av rullebanen.

Avbrutt innflygning

Landing bane 30
Normal avbrudds prosedyre, gode forhold for avbrutt innflyging

Landing bane 210
Normal avbrudds prosedyre, gode forhold for avbrutt innflyging

Utflyging

Meld blindt før avgang 123,5MHz. Posisjon, intensjon og annen relevant informasjon.

Nødlandingsplasser

I umiddelbar nærhet ligger åpne landbare jorder i baneretning 30. Baneretning 210 har avgang mot sjø. Med mulighet for tidlig nødlanding på dyrket mark. Disse skal en kunne nå ved avgangsprosedyren.

Vindforhold

Flate omgivelser gir stabile vindforhold med lite forstyrrelser under avgang og landing

Naboforhold

Grunneier bor i bolig rett nord-øst for stripa.

Miljøforhold

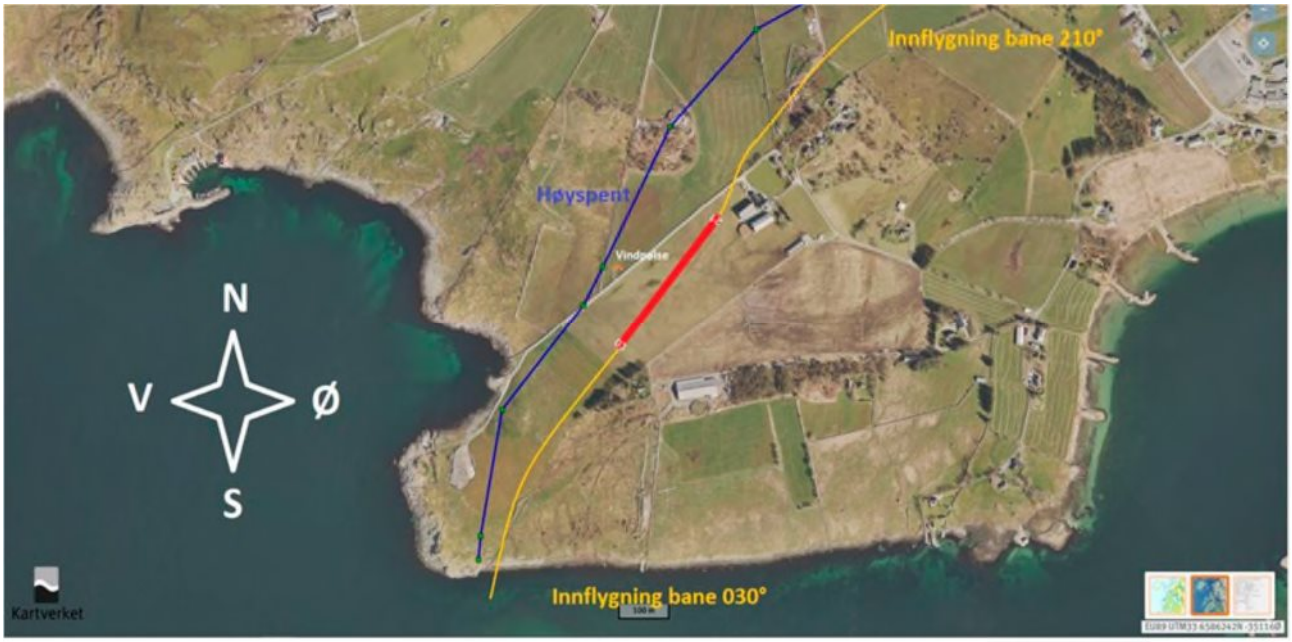
Det er utført en miljøutredning for plassen iht. malen i BSL E 1-1. Under denne vurderingen ble det ikke påvist noen vesentlige momenter som vil påvirke miljøet negativt. Alle 20 punktene ble vurdert som ”Lite sannsynlig”, særlig tatt i betraktning den meget beskjedne virksomheten det her vil være snakk om p på denne landingsplassen.

Begrensninger
Landingsrunder skal unngås på søndager i kirketid og på bevegelige helligdager

Brukere
Det kreves PPR for bruk av banen.

Bilder

Bilder som viser baneforhold og inn og utflyging.

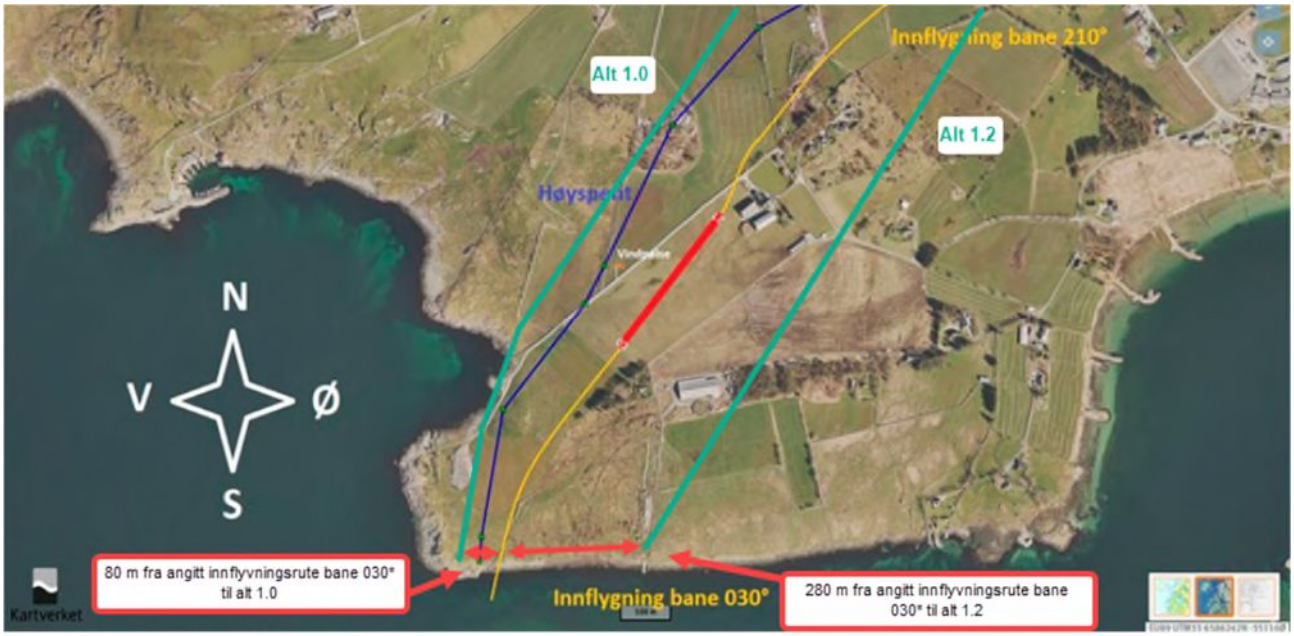

3.32.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Angående spredeareal viser Lnett til svar gitt på dette under kapittel 2.2.

Basert på kart som vist i den vedlagte sikkerhetsprosedyren har Lnett målt avstand fra anvist innflyvningsrute til bane 030 til de omsøkte trasealternativene:

Begge de omsøkte traseene på Mosterøy vil øke avstanden fra innflyvningsruten sammenlignet med dagens luftledning, men det er riktig som høringsparten påpeker at de nye mastene blir betydelig høyere enn dagens.

Lnetts vurdering av bruk av sjø- og jordkabel på strekningen er beskrevet i kapittel 2.1.2.

3.33 Janne Cecilie Haga Rasmussen

Vi ønsker ikke at det settes opp kraftledning utenfor vårt hus i Goaveien 23. Vi har allerede mye støy fra trafikk hele døgnet. Vi ønsker ikke støy fra kraftledninger i tillegg. En slik plassering som er forespeilet oss på 3d tegninger viser en kraftledning som tar hele oppmerksomheten og er til sjenanse for oss beboere. Vi ser for oss å gjerne selge huset om en 10 års tid og vi ser for oss at dette vil betraktelig redusere markedsverdien på huset om det er en kraftledning i så kort avstand.

3.33.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Høringsparten er nabo til trasekombinasjon K1 og K2. Avstand fra bolig til senter trase er ca. 50 meter. Lnett har for øvrig prioritert trasekombinasjon K10.

3.34 Øyvind Eskildsen

Høringsuttalelse 201842140. Lnett sin dato 17.03.2022: Ny 132 kV Krossberg-Harestad-Nordbø, informasjon til grunneiere som ikke lenger er berørt. 05.05.2022 skal Randaberg behandle samme området i Harestadvika. Jeg viser til min høringsuttalelse 23.03.2019 hvor jeg anser traséen i Harestadvika som uegnet. Dette gjelder fortsatt i dag og vi som igjen blir berørt ber om at utredningen i Harestadvika stanses og at man heller vurderer veien nord for buffersonen eller legger kabelen i selve buffersonen. Vennligst se kartet i vedlagte vedlegg.

TRASÉ 1.1.2 I HARESTADVIKA ER UEGNET

Boligområde

Trasé 1.1.2 som er foreslått i Harestadvika vil komme midt i et boligområde på 12 mål hvor det er regulert inn 24-25 boenheter. Veien er privat og hjemmelshavere er Bjørg Eskildsen, gnr. 49 bnr. 827 i øverste del og undertegnede Øyvin Eskildsen, gnr. 49 bnr. 826 mot sjøen. Vi er begge imot at veien brukes til jordkabel. Tidligere kart i melding har ikke vist at det i Harestadvika er regulert inn 10-12 fremtidige boliger. Se godkjent reguleringsplan under.

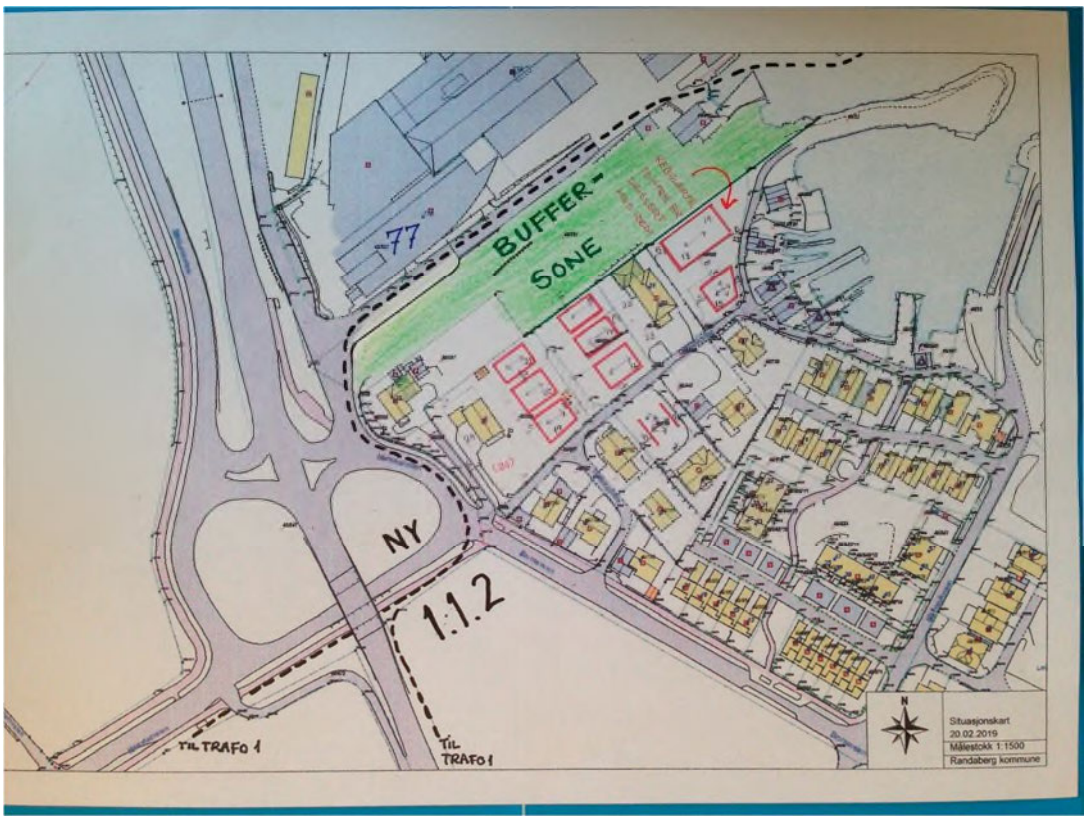

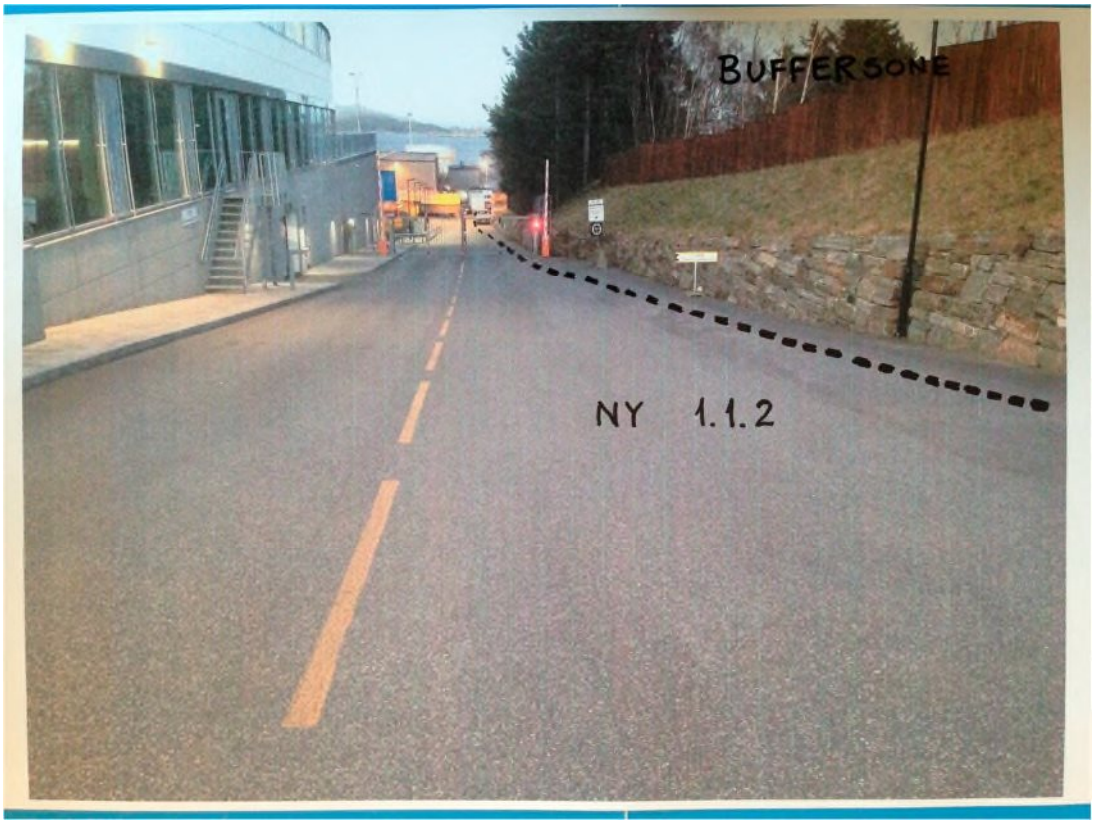

Trasé 1.1.2 i veien i Harestadvika vil være til hinder for fremtidig bebyggelse Det vil være tidkrevende å legge jordkabel i veien siden det allerede ligger mye i veien fra før. Det vil dessuten vanskeliggjøre fremtidig bygging av 10-12 planlagte, godkjente boenheter. Veien er ca. 3 meter bred og det ligger allerede flere Lyse- og Telenor-fiberkabler, strømkabler, avløpsledninger for overflatevann og kloakkrør som føres opp til offentlig kloakk. Disse rørene er gravd ned i flere omganger. Først ble det

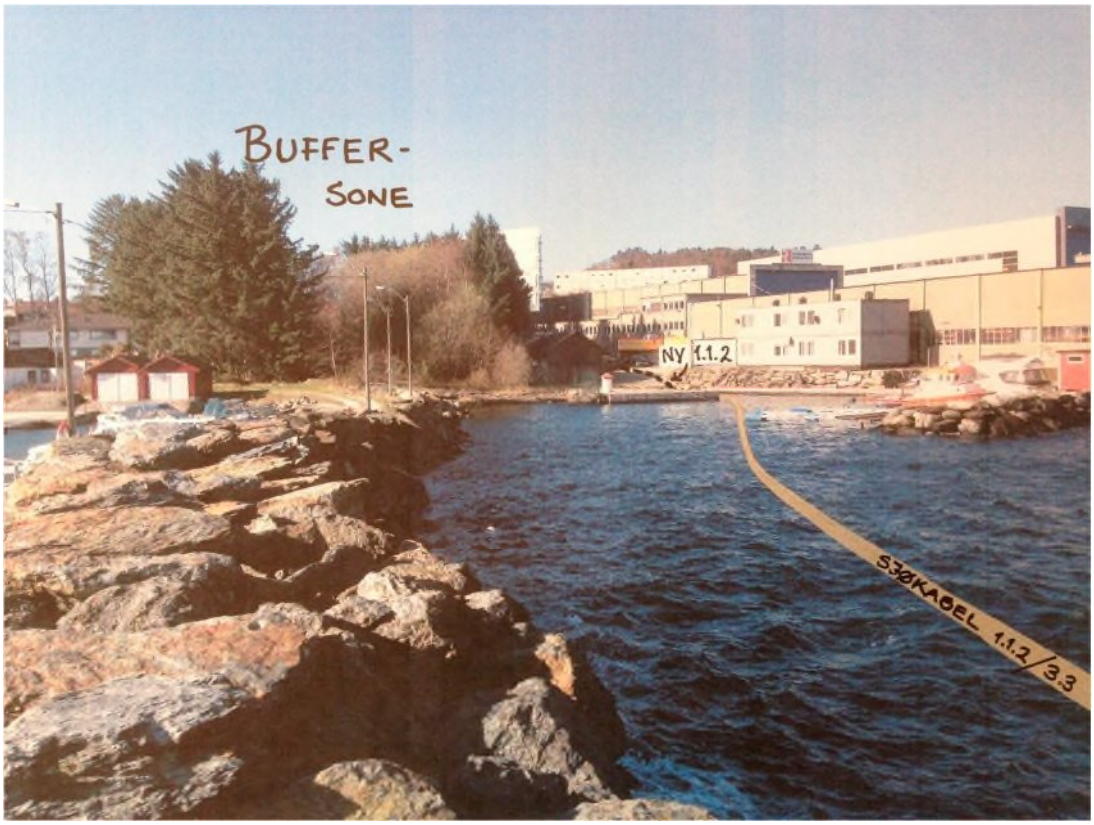
ført opp kloakkrør i veien fra pumpestasjon fra 3 boenheter. På et senere tidspunkt er det gravd ned kloakkrør til 4 nye pumper. Det er dessuten kloakkrør til 5 boenheter, samt 4 kummer i veien, gnr. 49 bnr. 827 øverst ved lekeplassen på gnr. 49 bnr. 474. Et stort gammelt sementrør/kanal drenerer deler av Harestad og overflatevann fra store asfaltflater fra vei, fortau og rundkjøringer. Det er allerede for liten kapasitet for store vannmasser og man må påregne reparasjoner og vedlikehold på det store røret som går i nedover i veien mot nordre molo. Ved bygging av nye hus vil det mest sannsynlig være behov for at et nytt stort vannrør må legges ned sammen med nye rør og ledninger til flere hus. Sikkerhetssonen rundt jordkabelen vil gjøre dette svært vanskelig.

Stråling
Ved planlegging av nye kraftledninger er det i dag i følge Statens Strålevern innarbeidet praksis at en søker å legge traséene i god avstand til boliger. Ved etablering av nye bygg nær kraftledninger velges det i følge Statens Strålevern normalt avstander slik at feltnivåene blir under utredningsnivået (0,4 µT) og i dag gjøres en betydelig innsats for å unngå høyere magnetfelt i bygg enn 0,4 µT. I dette tilfelle vil jordkabelen ligge svært tett opptil både eksisterende og fremtidige hus.

Forslag om ny trasé
Det beste alternativet hadde vært om det ble lagt en sjøkabel fra Dusavika til Mekjarvik. Hvis alternativet mot formodning skulle bli jordkabel i området nær Harestadvika foreslår vi en ny trasé for 1.1.2 nord for buffersonen hvor behovet for installasjon, drift og vedlikehold mest sannsynlig kan bli godt ivaretatt, se kart hvor regulerte tomter er tegnet inn med rødt. De etterfølgende bildene viser foreslått ny 1.1.2 trasé.

BUFFERSONE
NY 1.1.2

BUFFER-
SONE
NY 1.1.2
SJØKABEL 1.1.2/3.3

KONKLUSJON
En jordkabel i veien i Harestadvika vil være tidkrevende å installere og vedlikeholde. Kabelen vil vanskeliggjøre vedlikehold av eksisterende vann og kloakkrør og diverse ledninger. I tillegg vil en slik jordkabel gjøre det vanskelig med videre utbygging av allerede regulerte boenheter. Vi anbefaler sjøkabel fra Dusavik til Mekjarvik. Hvis alternativet mot formodning skulle bli jordkabel i området nær Harestadvika, foreslår vi en ny trasé for 1.1.2 nord for buffersonen hvor det er en bred tofelts vei hvor det mest sannsynlig vil være enkelt å legge ned og vedlikeholde jordkabelen.

3.34.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Det er tidligere vurdert å benytte buffersone for fremføring av 132 kV jordkabel. Dette anses som teknisk gjennomførbart, men det kan bli nødvendig med retningsstyrt boring. Traseen ble ikke omsøkt grunnet konflikt med rigg- og ankringsområder i sjøen.

Skal denne sjøkabeltraseen vurderes på nytt vil det være naturlig å se på buffersonen som en mulig fremføringsveg for 132 kV jordkabel. Det vises i den sammenheng til uttalelse fra Randaberg kommune.

Lnett viser også til svar gitt i kapittel 2.1 angående vurderingene som er gjort i forhold til jord- og sjøkabel.

3.35 Dagfinn Edland m/flere

Denne høringsuttalelsen skrevet av Dagfinn Edland på vegne av følgende gnr. bnr.:

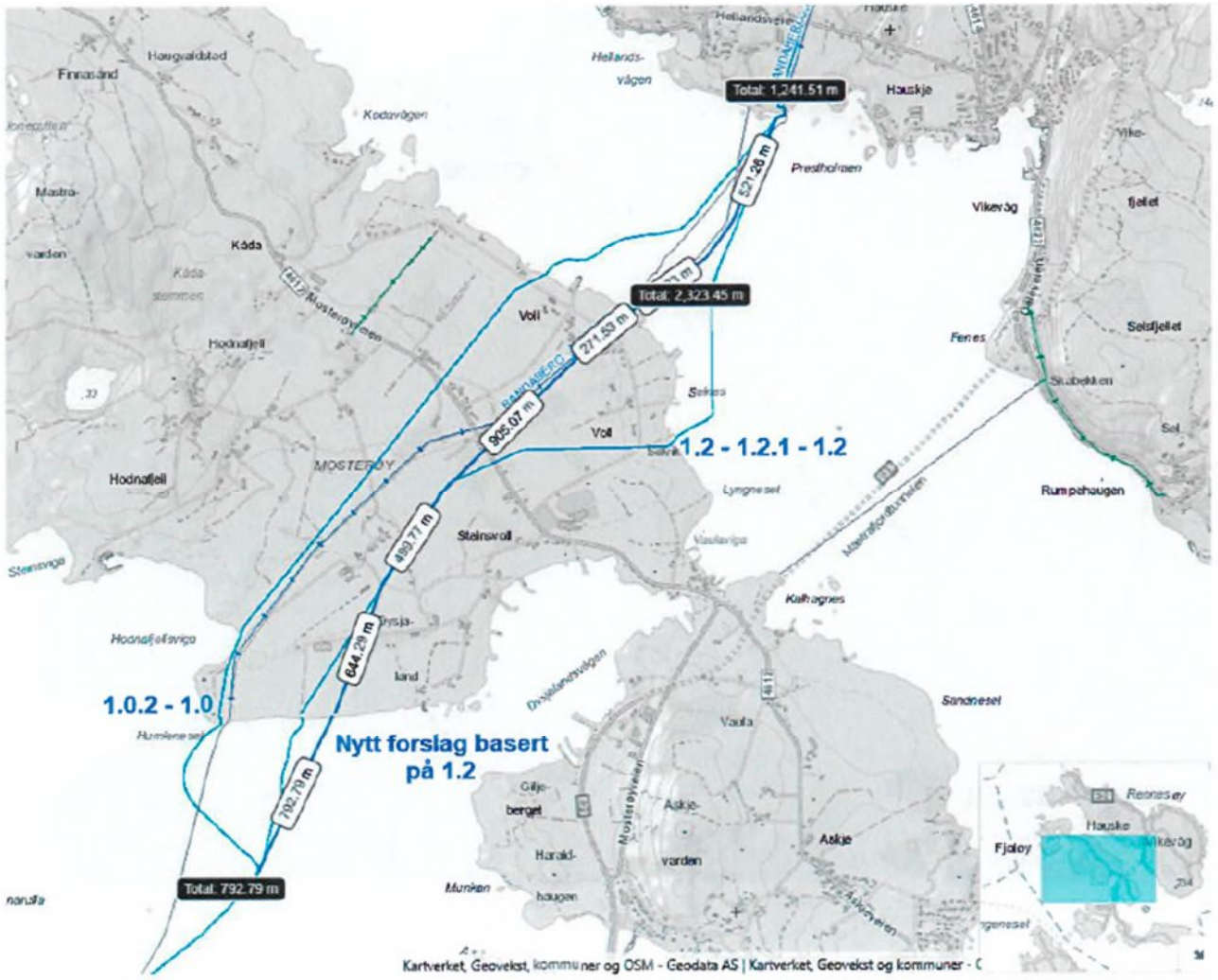
Harald Dirdal gnr. bnr. 249/3
Olav Edland gnr. bnr. 249/11
Dagfinn Edland gnr. bnr. 249/1

Denne høringsuttalelsen gjelder hovedsaklig trase valg på Mosterøy og består av 4 deler.

Del 1 Trase valg 1.0.2 - 1.0
Del 2 Trase valg 1.2 -1.2.1-1.2
Del 3 Nytt forslag til trase 1.2.X med justering for større kostnadsbesparelse
Del 4 Trase valg sjøkabel
Del 5 Oppsummering

Kart og referense materiell er hentet fra https://atlas.nve.no & Konsesjonssak - NVE

Referanse kart av området

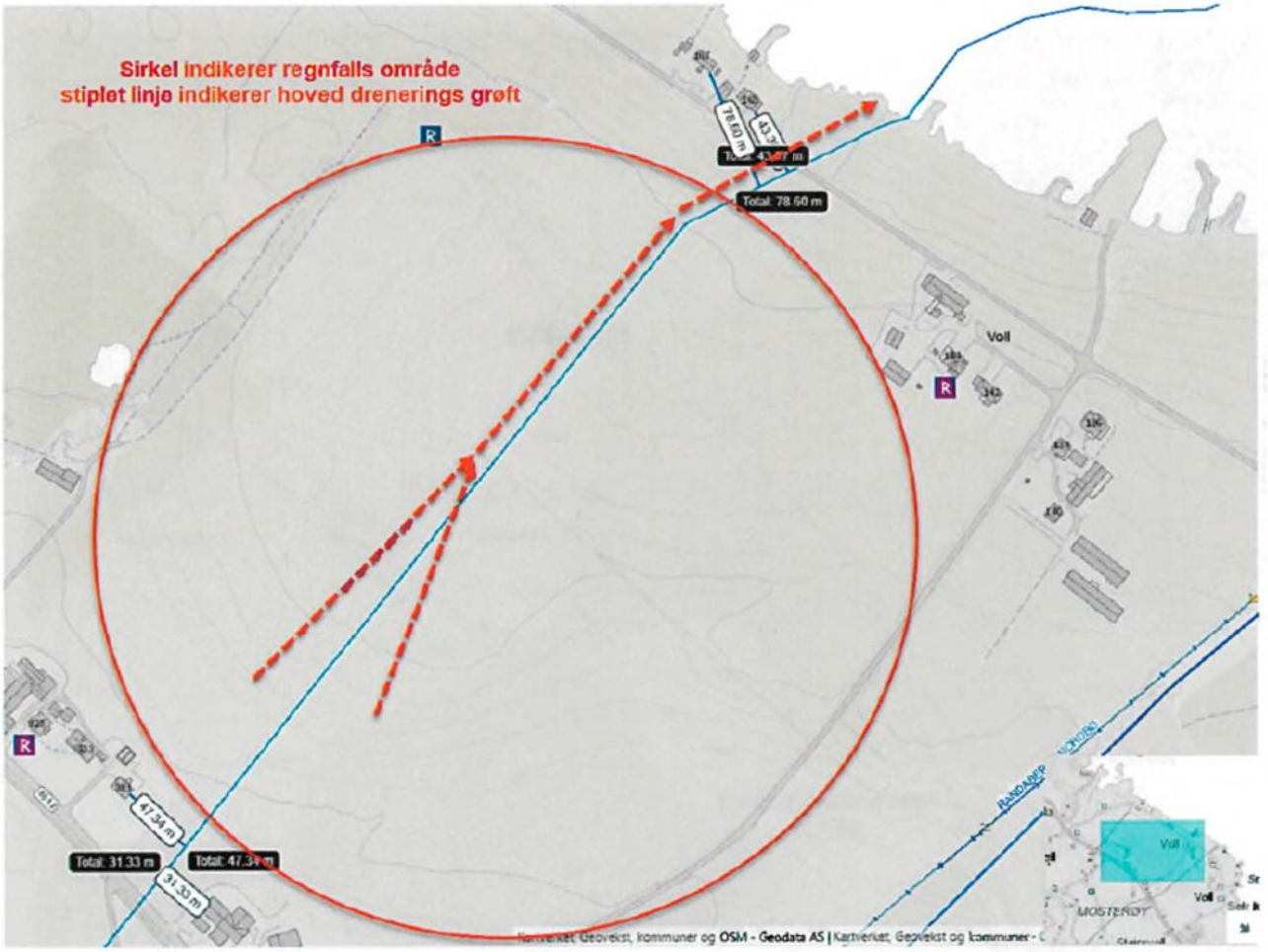

Del 1 Trase valg 1.0.2-1.0 Dette trase valget legger vi inn klage på.

Hele lengden av dette er lagt I åpent område som vil gjøre linjene og mastene veldig synlige da området er relativt flatt med liten vegetasjon til a gjemme linjene og mastene.

Traseen går over noe av den mest produktive landbruks jorden i området og masteplasering og anleggs periode vil ha negativ innvirkning på matproduksjon. I en tid med krig i Europa og forutsett mat mangel i verden så bør en prove a unnga eller redusere disse negative innvirkningene.

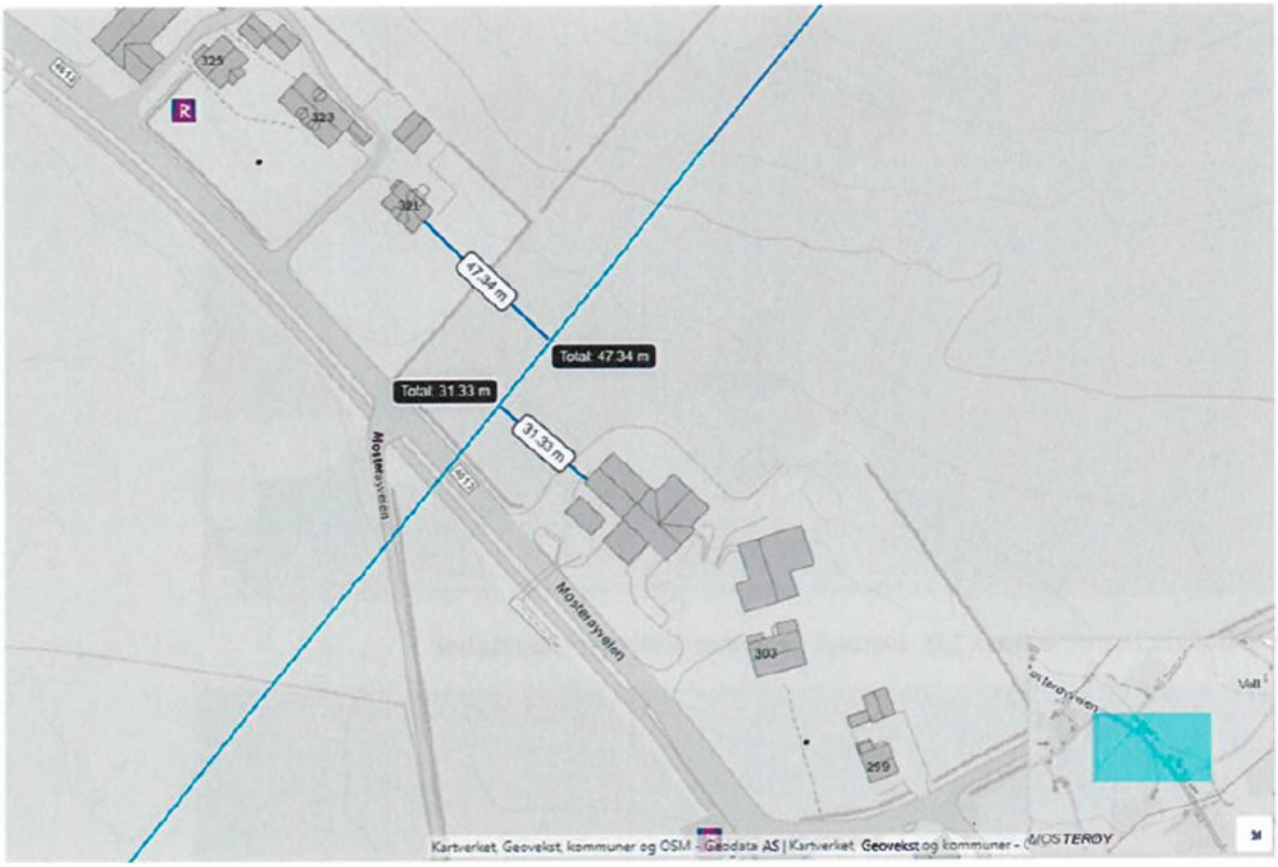
For de 3 gårdsbrukene så har vi et felles hoved drenering system som ble lagd av våres foreldre og besteforeldre. Dette ligger i umiddelbar nærhet av trase 1.0. Det er laget av betong rør og er snart modent for rehabillitering. Hvis trase 1.0 blir bygd så vil ikke vi som grunneiere ha mulighet til å rehabilitere dette selv. Det finnes selvsagt entrepenrer som kan gjøre jobben og spesielle sertifiserte gravemaskiner som kan brukes så nært kraftlinjene, problemet er at det ikke vil være økonomisk forsvarlig for oss som gardbrukere i dag a verken kjøpe utstyr eller leie entrepenør for en så stor jobb.

Hvis trase 1.0 blir bygd så bør LNETT AS erstatte dette hoveddrenerings anlegget med nytt anlegg, med lik eller lengre levetid som kraftledningene/mastene. NVE og LNETT AS er velkommen på befaring etter avtale hvis dette er ønskelig. Kart nedenfor viser estimert plassering av anlegget.

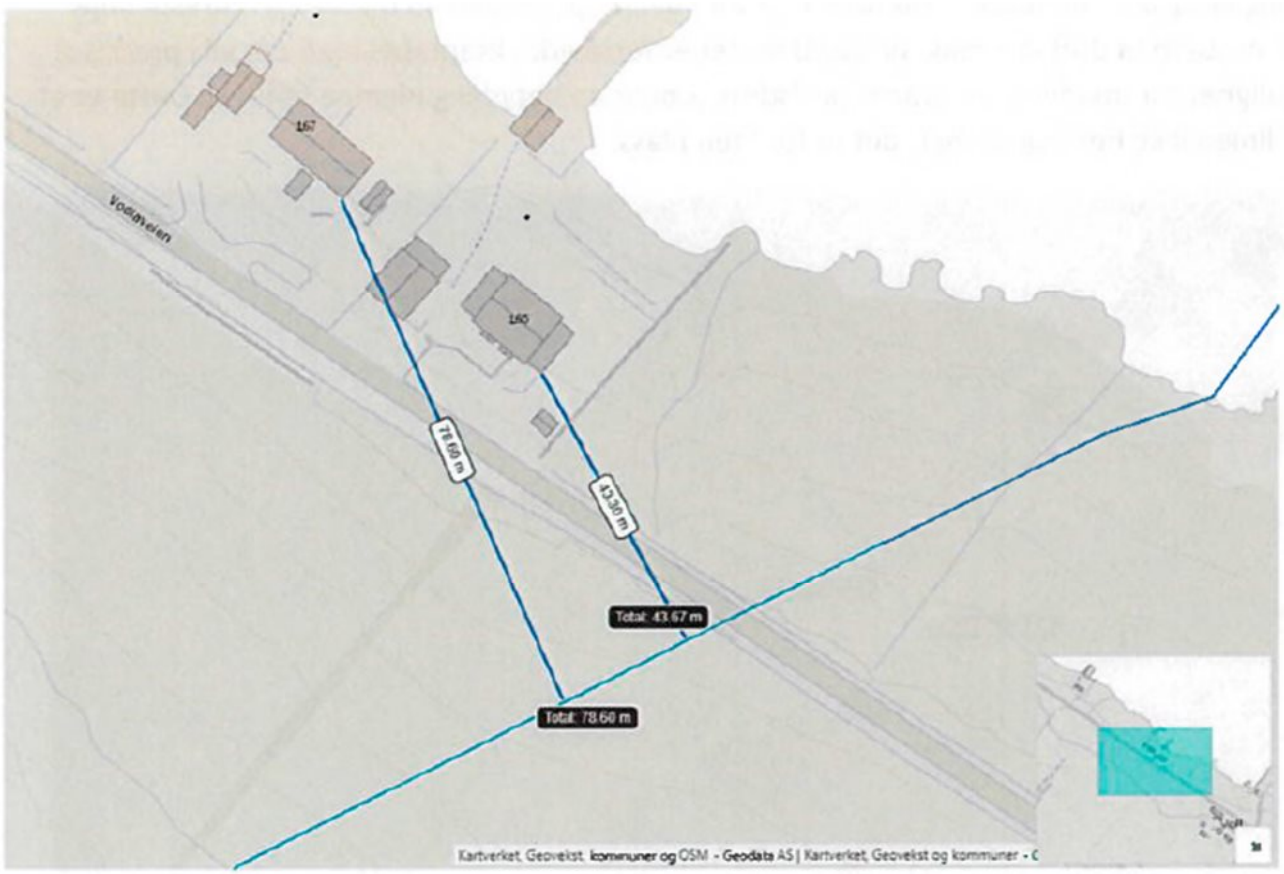

Som nevnt så er dette et veldig åpent landskap, det er flere visuelle verne objekter i umiddelbar nærhet. Et av disse er en bauta stein fra eldre tider som er plassert på gnr. brn. 249/3 (R merket ved siden av hus 325 på kart nedenfor).

Avstanden til bolig er også ca 47 meter til senter linje som betyr i praksis ca 45 meter fra næreste linje (249/3 hus 321). Avstand til driftsbygning på ca 30 meter er forsåvidt akseptabel men det vil i praksis si at det ikke er mulighet for utvidelse for større gårdsdrift som er en betydelig ulempe (249/1). Dette er et argument for at linjen ikke bør bygges her, det er for liten plass.

Igjen vist, planlagt linje er mindre enn 50 meter fra bolig. Dette er for kort til å bli akseptert synes vi.

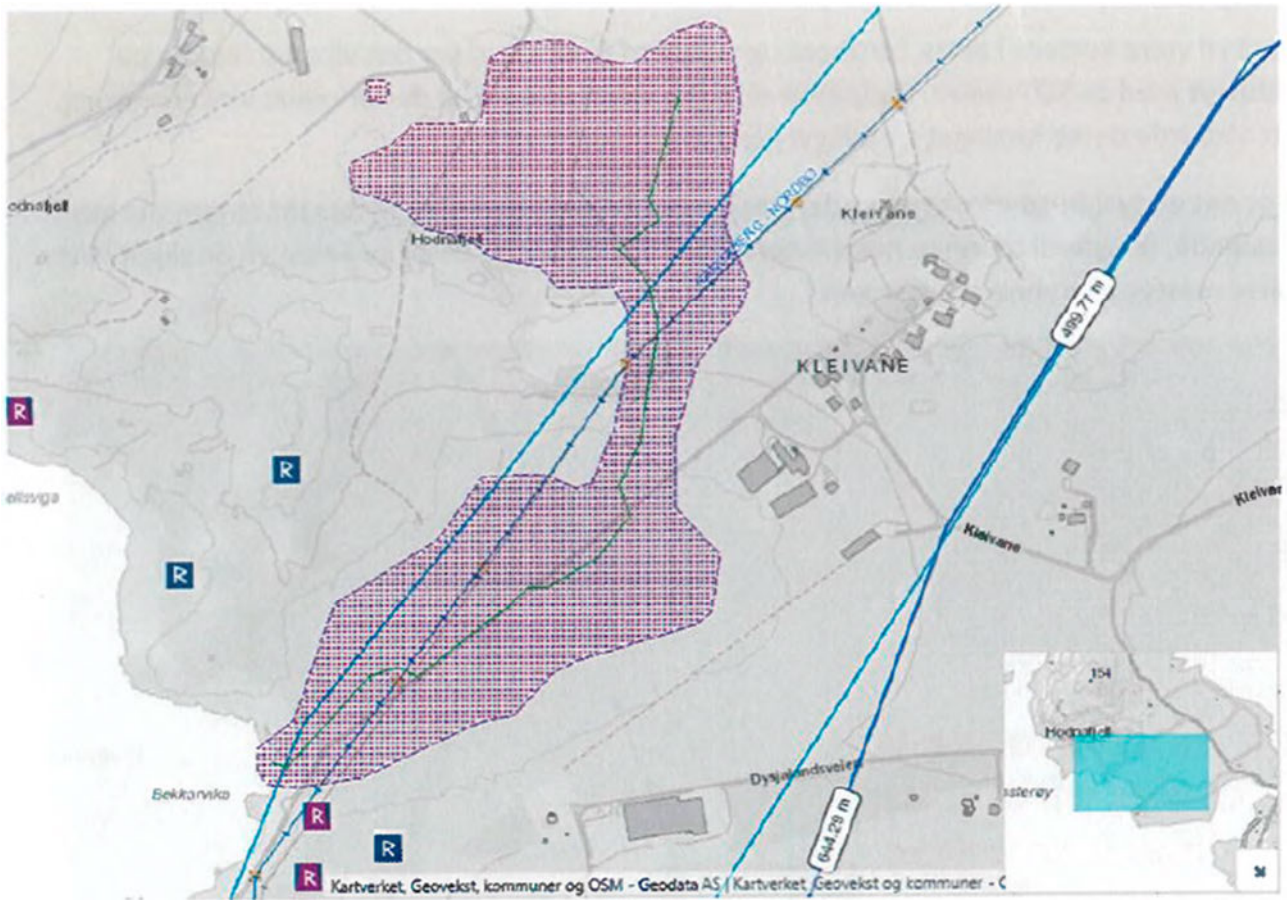
Her er vi også ikke fornøyd med masteplassering og plassering av ende mast før sjøkabel. Kanskje sjøkabel kan gå over til jordkabel og fjerne nederste mast, og se på justering av plassering av ende mast.

Andre boliger i samme trase 1.0. avstand begynner å bli mer akseptabel,

Traseen går også igjennom et flom, aktsom hets område som det kanskje ikke bør bygges noe i. Det har kanskje ikke vært noe problem frem til nå, men ihht media så vil dette være et økende problem i fremtiden.

Konklusjon Trase valg 1.0.2-1.0. Det vil få store økonomiske konsekvenser for oss 3 gårdbrukere hvis denne traseen ble valgt, i tillegg til denne har også kortest avstand til bolighus som både kan være en fysisk og psykisk belastning og medføre redusert livskvalitet. Vi ønsker dette trase valget ikke blir bygd. Det har lengst lengde på land og sjøkabel vil også være lengre enn korteste forslag. Har også mest vinkel endringer og virker til a vaere den dyreste løsningen.

Del 2 Trase valg 1.2-1.2.1-1.2

Denne traseen vil bare berøre 2 av oss i denne hørings uttalelsen (249/10 & 249/1).

Deler av denne traseen vil bli lettere skjult av skog og terreng, ikke i hele lengden men på mye mer enn forslagt 1.0.2-1.0. Vi anser dette som en fordel.

Ca lik andel husstander vil få linjene i nærheten av boligene sine, men det virker til å være lengre avstand på dette forslaget sammenliknet med 1.0.2-1.0. Vi anser dette som en fordel.

Plassering av master virker til å være dårlig planlagt. I enkelte tilfeller så vil det ikke ga a justere plasseringen men valgene LNETT AS har gjort på denne traseen virker lite gjennomtenkt. Flere punkter kunne vært bedre planlagt på denne traseen. NVE og LNETT AS er velkommen på befaring etter avtale hvis dette er ønskelig for a finne bedre løsninger.

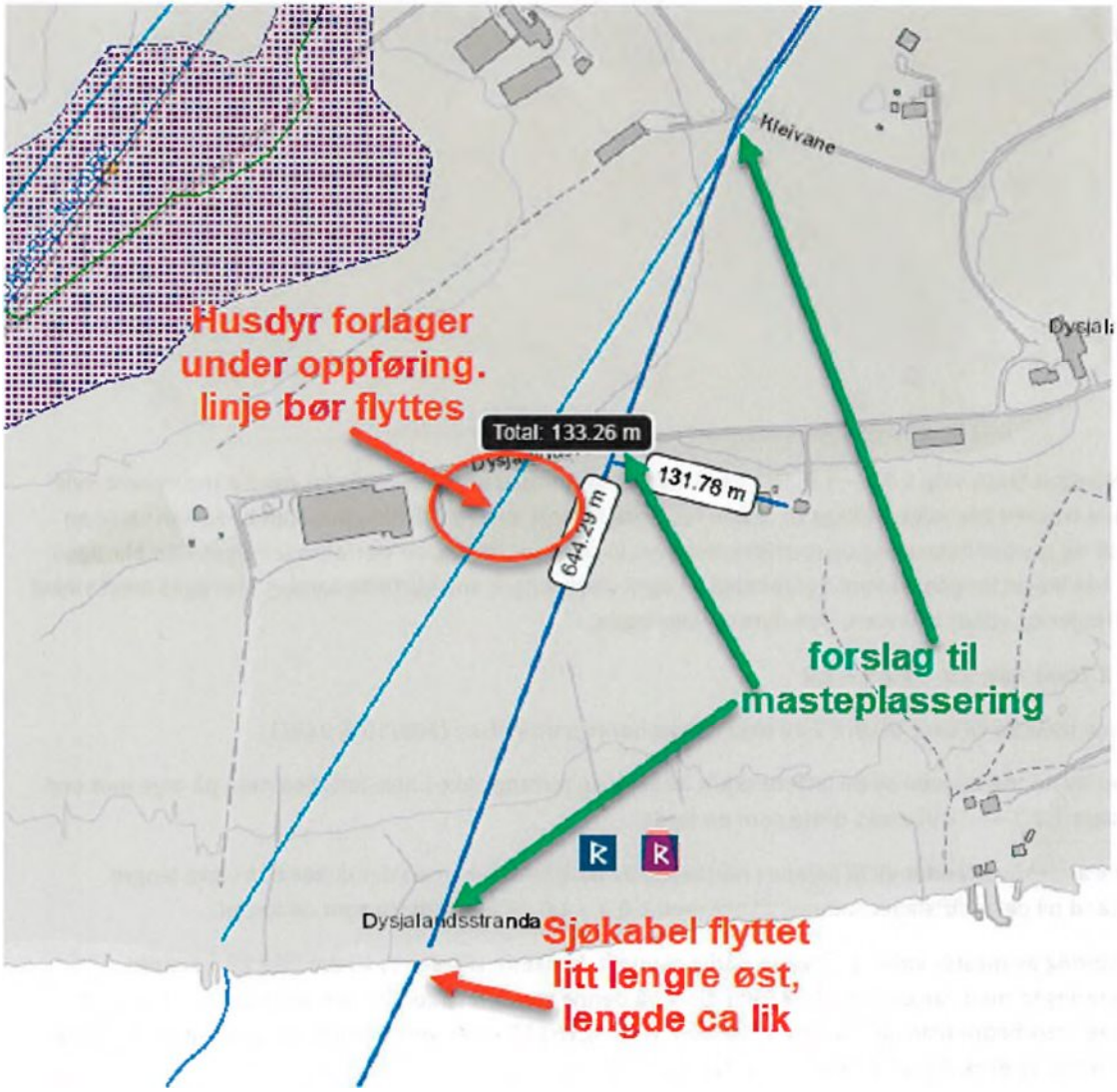
Konklusjon Trase valg 1.2-1.2.1-1.2. Med justeringer så anser vi dette som et bedre forslag, men ikke som bra nok. Del 3 vil forklare en del justeringer.

Del 3 nytt forslag til trase 1.2.X med justering for større kostnadsbesparelse

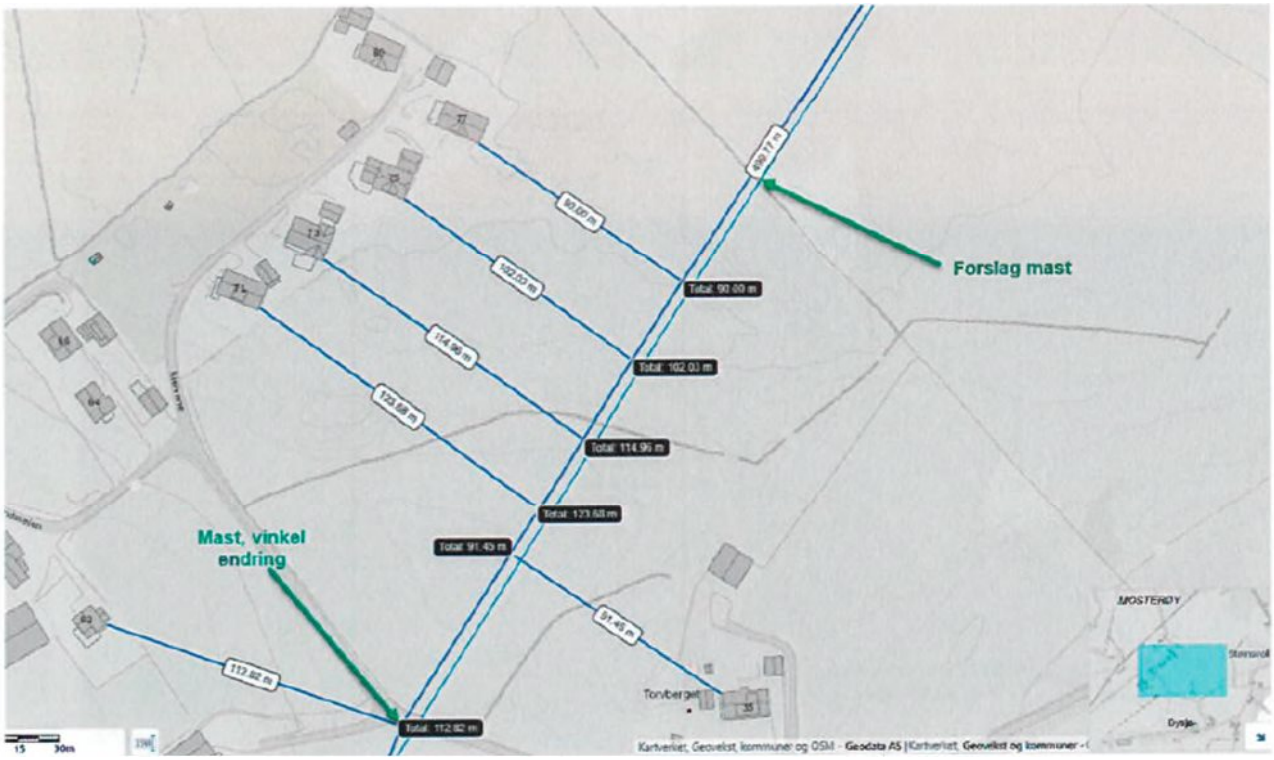
Dette forslaget er våres beste forslag for å ha minst innvirkning for folk flest. Selvsagt noen vil alltids bli berørt, inkludert 2 av oss fra denne høringsuttalelsen.

Luft linje på land vil være kortere i dette forslaget og viktigere er at slik vi ser det vil også lengde på sjøkabel bli redusert med ca 500 meter. Stolpeplasseringer vil bli eklere. Og det er minst vinkel endring. Kombinert sett så burde dette forslaget bli billigste løsning.

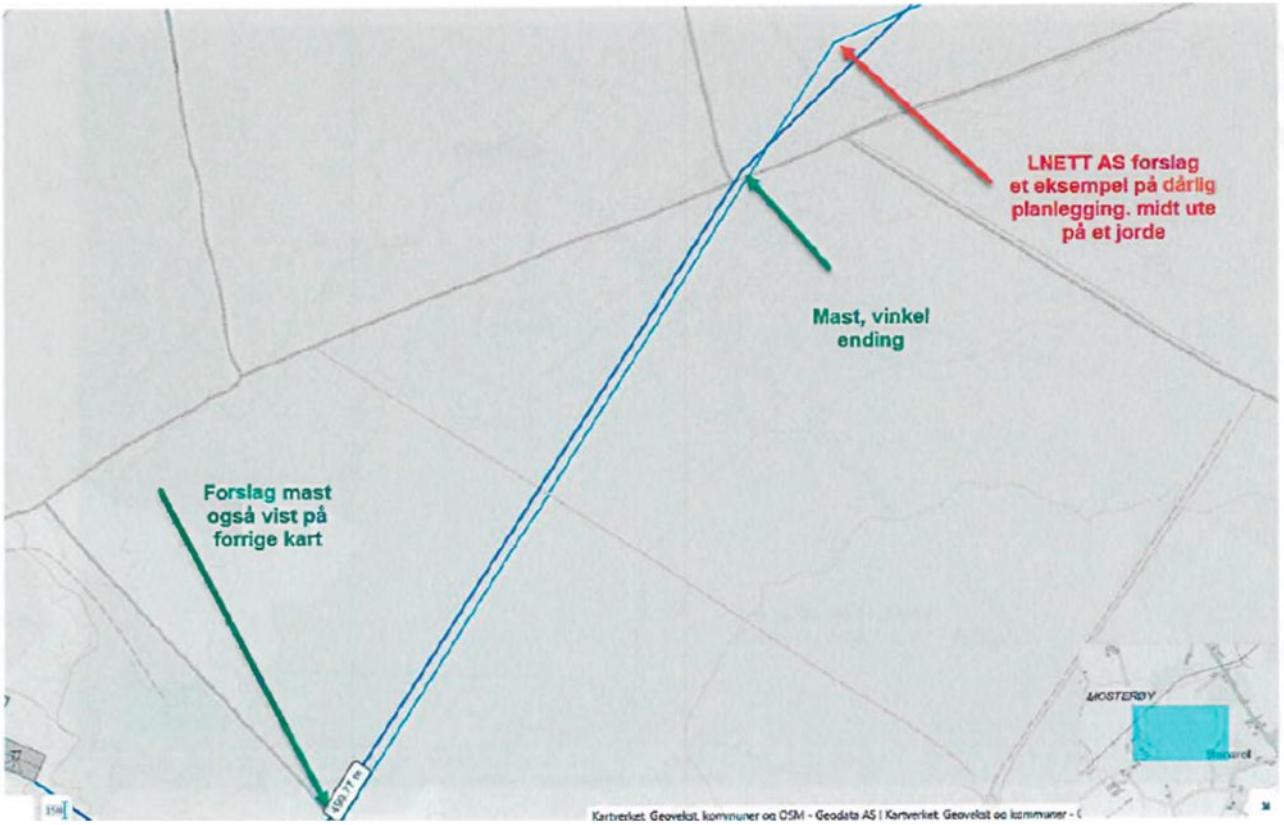
På Døskeland er det et nytt husdyrforlager under oppføring. Linjen bør derfor flyttes litt lengre øst inn på Dysjalandsstranda, lengde til næreste hus vil være over 100 meter og deler av linjen vil bli skjult i liten skog. 3 foreslåtte master på denne strekningen.

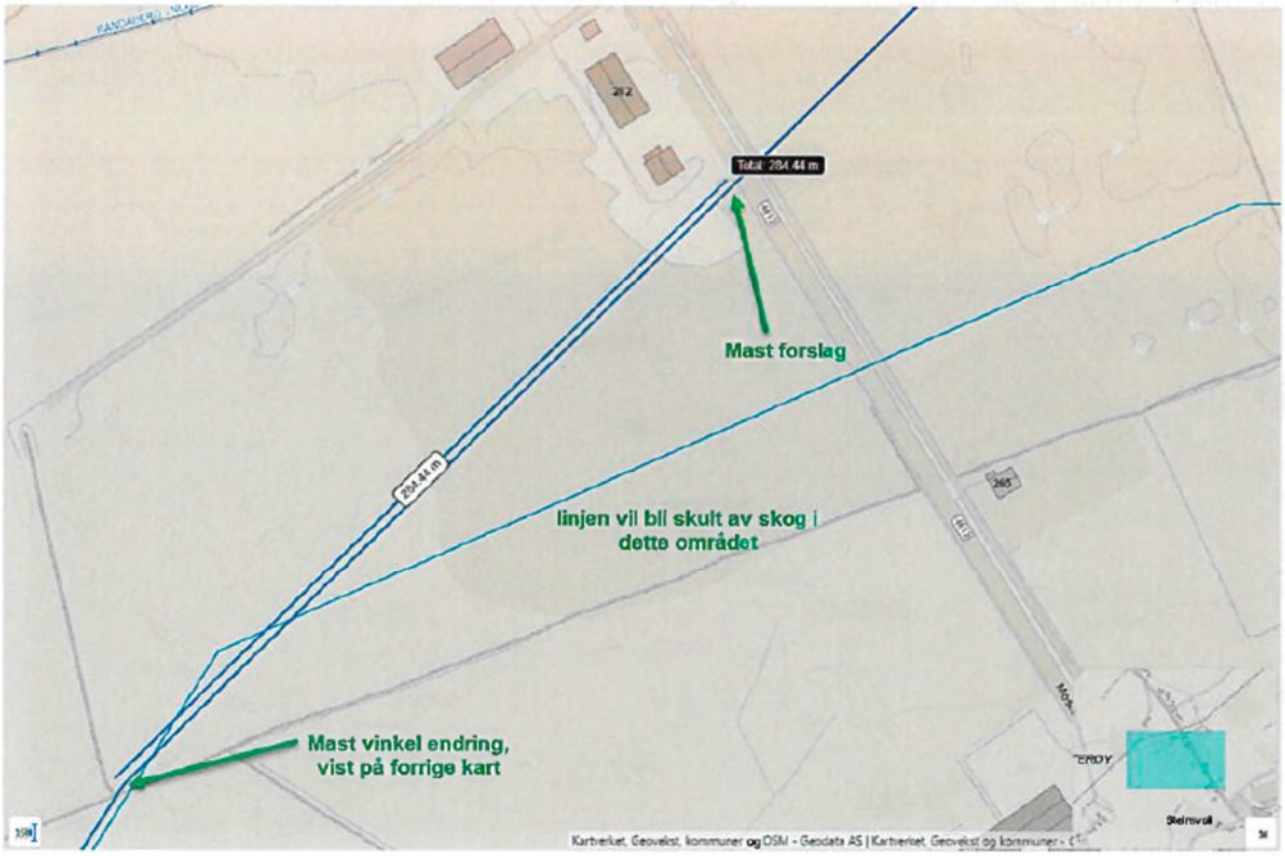
Ved Kleivane bør stolper plasseres slik de har minst fottavtrykk, nær vei og steingard. Det vil være en vinkel endring nødvendig her. En del boliger i dette området. Næreste bolig er ca 90 meter fra linje.

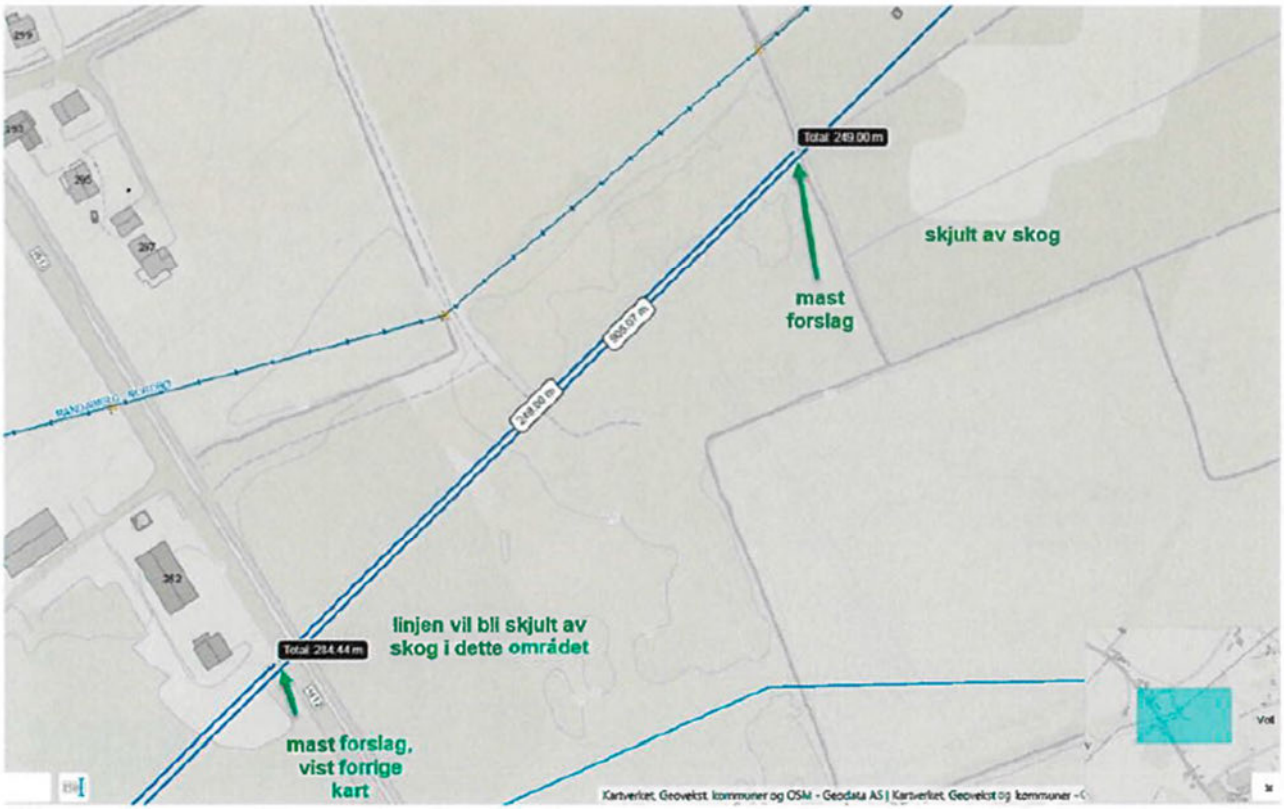
Nedenfor viser hvor dårlig LNETT AS har planlagt masteplassering i rødt og nye forslag i grønt.

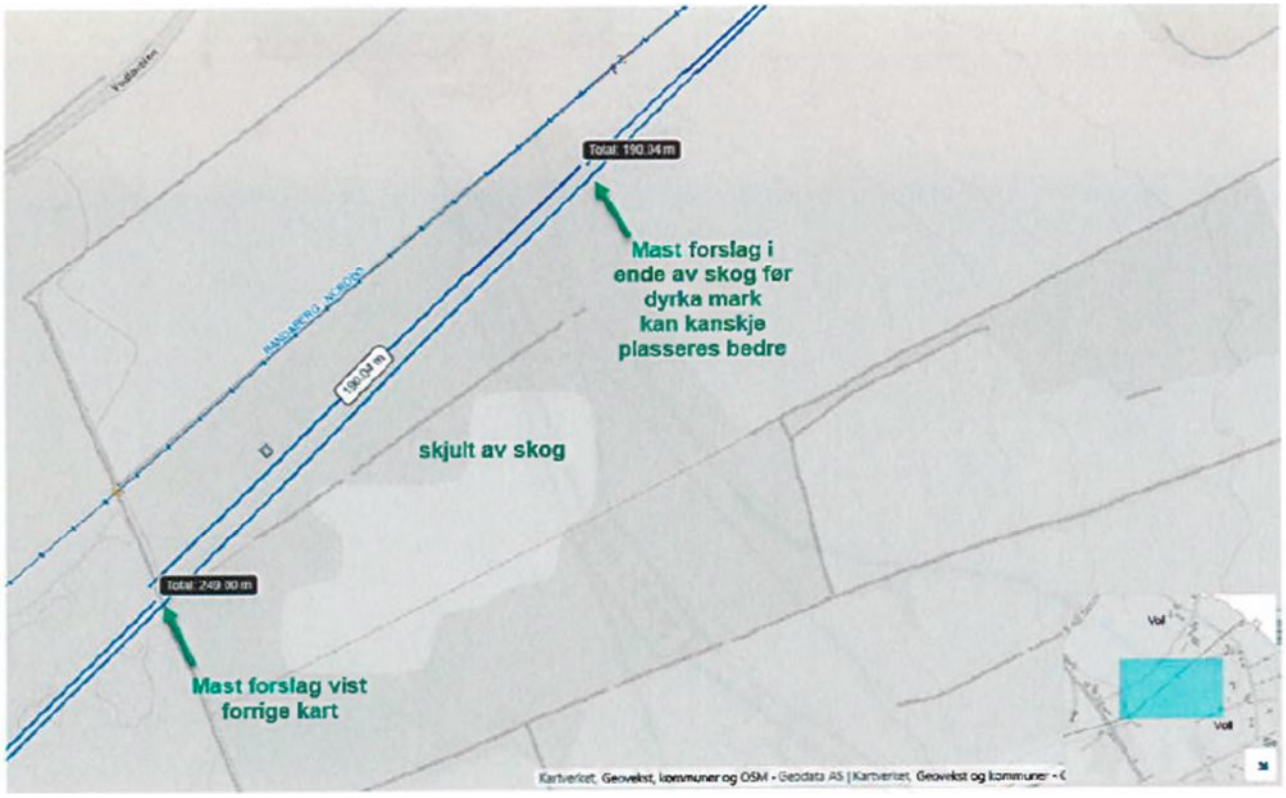
Linjen vil bli skjult mye av skog i dette området. Masteforslag i eiendomsgrense for mindre fottavtrykk.

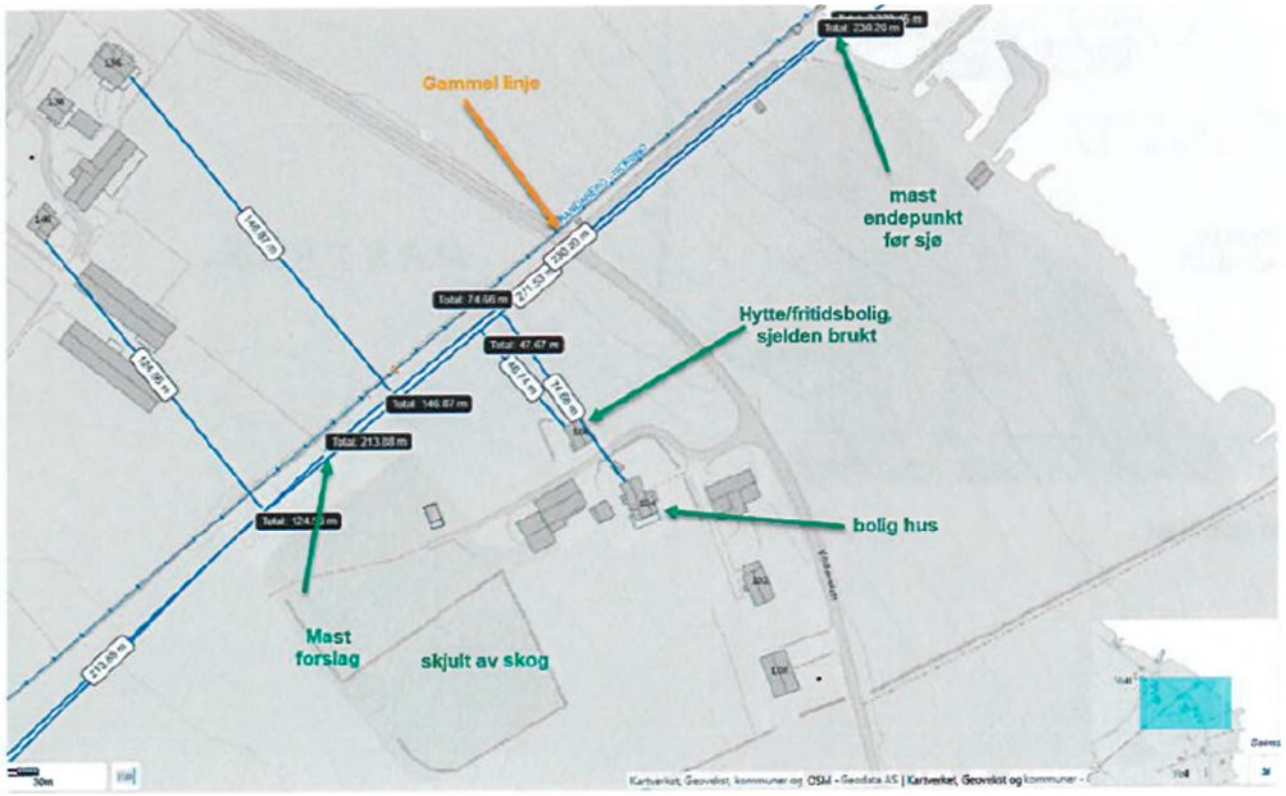
Linjen vil bli skjult mye av skog i dette området. Masteforslag i eiendomsgrense for mindre fottavtrykk.

Mast her kan kanskje trekkes nærere eksisterende linje, vil bli liten vinkel endring. For så at linjen følger paralelt med gammel eksisterende linje helt til sjøen.

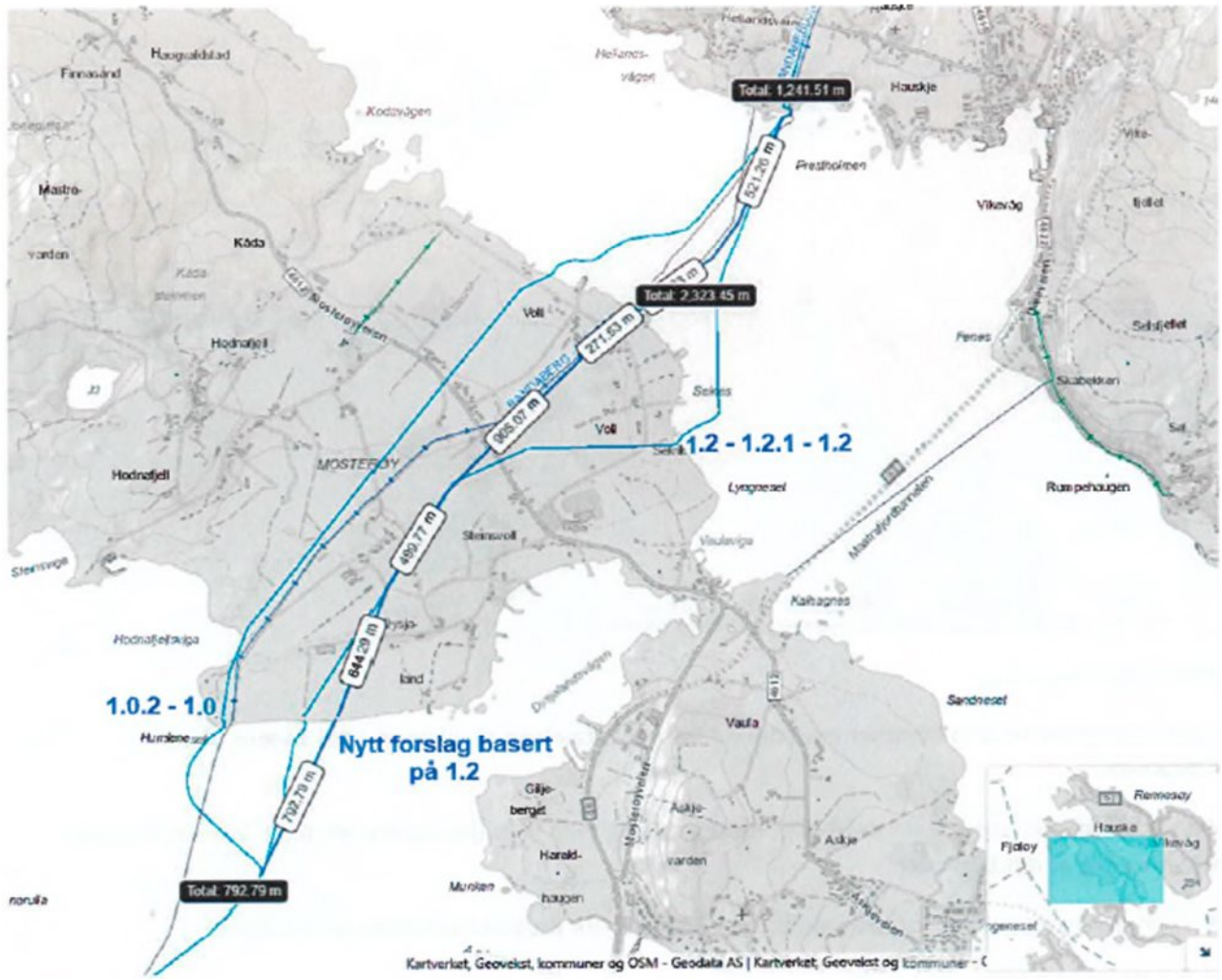
Her blir næreste bolig på ca 75meter, og en fritidsbolig på 45meter. Har desverre ingen bedre forslag. Muligens den gamle linjen kan legges midlertidig i kabel på bakken/i bakken og ny linje kan plasseres i eksisterende trasee?

Lengde på sjøkabel i dette forslaget er kortest, her blir det nok kostnads besparelse for prosjektet.

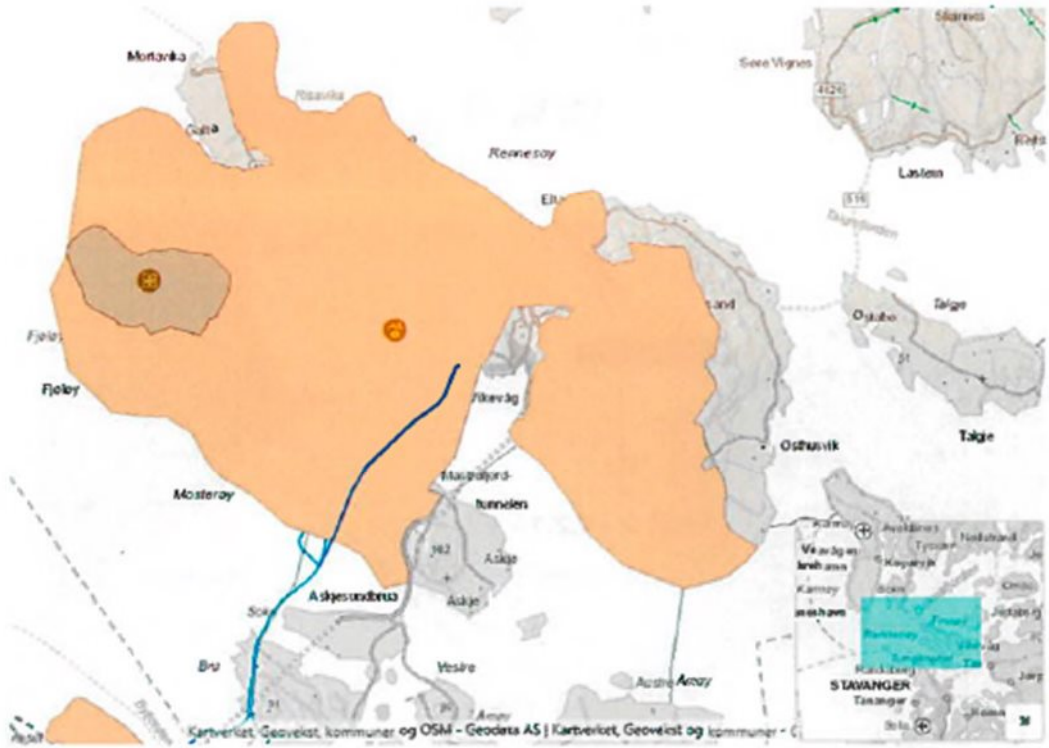

Oversikt hele strekket

Del 4 - Sjøkabel

Store deler av omsøkt område er et verneområde for kulturminner (Askeladden), det er derfor ønskelig at trasevalget over Mosterøy helst legges I kombinasjon av sjøkabel/jordkabel gjennom Dyskelandsvågen - Vaudl – Vaulaviga

Del 5- Oppsummering

For oss 3 grunneiere som kommer med denne høringsuttalelsen så vil trase i del 3 være våres hovedønske.

Selvsagt er sjøkabel som nevt i del 4 aller mest ønskelig men vi er desverre realistiske a innser at det er lite sannsynlig at det blir valgt.

Del 1 ser vi som en veldig stor ulempe, og legger ned sterk protest mot dette alternativet.

Del 2, trenger justeringer som vist i del 3 som vi er imøtekommende til.

NVE og LNETT AS er velkommen på befaring på de 3 nevnte gards og bruknummer etter avtale hvis dette er ønskelig.

3.35.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Del 1:

Angående høringspartens ønske om å flytte endemast lenger inn på land så er det et relativt kort spenn fra vinkelmast til endemast (140 m). Dette medfører at i dette tilfellet trolig ikke veldig stor merkostnad ettersom en kan spare en vinkelmast som gjerne har en kostnad på ca. 1-1,5 MNOK.

Når det gjelder påpekte utfordringer med drenering så mener Lnett vedlikehold/utbedringer bør være mulig uten særskilte maskiner. De må selvsagt inngå en NærVedAvtale med driftspersonell hos Lnett, men høyden på ledningene tilsier at de bør kunne bruke gravemaskiner opp til 15-20 tonn uten at dette vil kreve særskilte høydebegrensninger på maskinene.

Gamle drensrør kan vi fort få en konflikt med mht. utgraving av fundamentgropene og ved transport av tunge anleggsmaskiner på angitte kjørespor, eller i klausuleringsbeltet. En konflikt eller skade på disse rørene kan være vanskelig å reparere punktvis. Utgraving av mastepunktene er uansett punktvis, mens legging av jordkabel og graving av grøfter vil helt klart medføre en langt større risiko for skader på drensanlegget.

Lnett viser også til svar gitt i kapittel 2.1 angående vurderingene som er gjort i forhold til jord- og sjøkabel.

Del 2:

Lnett tar innspill og kommentarer til etterretning.

Del 3:

Lnett er positive til å se nærmere på forslaget til høringsparten. En eventuell reduksjon i lengde på sjøkabel kan påvirke kostnadsdifferansen mellom alternativene på Mosterøy og vil trolig redusere kostnaden sammenlignet med omsøkte løsninger.

Angående husdyrforlageret så har Lnett også registrert dette og konflikten med dette må avklares nærmere.

Del 4:

Merkostnaden for sjøkabel gjennom Dysjalandsvågen er beregnet til 20 MNOK og er beskrevet i kapittel 5.3.2 i søknaden. Løsningen er ikke omsøkt grunnet føringene fra Meld. St.14 (2011-2012), «Vi bygger Norge – om utbygging av strømnettet».

Del 5:

Lnett vil ha dialog med berørte grunneiere hvis løsningen som foreslås av høringspartene skal utredes.

3.36 Leif Olsen og Karin Bjordal m/flere

Vi finner det beklagelig at de nye planlagte og svært inngripende tiltak fra Lnett og Statnett ikke presenteres som en helhetlig plan. Først kommer Statnett/Lnett med en konsesjonssøknad (juni 2021) om ny Krossberg transformatorstasjon. Denne konsesjonssøknaden er preget av særdeles slett og ufullstendig håndverk fra Statnett, og NVE etterspør en rekke utfyllende opplysninger i brev til Statnett av 25.03.22. I desember 2021 kommer Lnett med en konsesjonssøknad om 132 kV kraftledninger Krossberg-Harestad-Nordbø. I tillegg arbeides det med en konsesjonssøknad om nye kraftledninger inn til Krossberg/Stølaheia trafostasjoner fra Tjensvoll og Ullandhaug trafostasjoner.

I dag går det allerede en 50kV luftledning nordover fra Krossberg til Randaberg/Dusavik (satt i drift 1985). I sin konsesjonssøknad om ny 132 kV kraftledning Krossberg-Harestad-Nordbø prioriterer Lnett trasealternativet (trasekombinasjon 10) hvor den omsøkte 132kV kraftledningen legges parallelt og på østsiden av de gamle 50kV kraftledningene. Det opplyses at de nye mastene vil være bredere enn de gamle, og at de vil ha en høyde på ca. 30 meter. Høyden på de eksisterende 50kV mastene er ca. 21.5 meter. Der de nye og gamle ledningene går parallelt vil det båndlagte belte være ca. 43 meter.

Den økte høyden på de planlagte nye kraftledningene vil også føre til øket beslag på luftrommet i vertikalplanet, i tillegg økes spenningsnivået til 132 kV i de planlagte nye ledningene. Det må utredes nærmere hvordan nevnte faktorer vil påvirke naturmangfoldet når det gjelder insekter, flaggermus og fugler. Viser til omtalen av Krossberg våtmarksområde under pkt. 5.2.1 i «Fagrapport naturmangfold» fra Norconsult. De gamle og nye ledningstrasene vil gå parallelt like øst for Krossberg våtmarksområde.

Lnett skriver i e-mail av 08.02.22, som svar på spørsmål om hvorfor mastehøyden skal være så høy som 30 meter, at begrunnelsen er at da kan avstanden fra linetråd til underliggende terreng økes til 10 meter. Dette gjøres for å ta høyde for bruk av moderne landbruksmaskiner på dyrket mark, dagens gamle 50 kV linje har en vertikal avstand fra bakke til laveste ledning på 7 meter. Vi kan ikke se at det er noen begrunnelse for å øke mastehøyden til hele 30 meter, siden det eksisterende luftspenn (som vil ligge parallelt med det omsøkte) allerede har en lavere grense.

Vi har tidligere forstått det slik at den gamle 50kV kraftlinjen skulle saneres i 2030. Lnett opplyser nå at den gamle linjen blir stående helt til Buøy transformatorstasjon må oppgraderes (i år 2050 ?). Vi får et omfattende belte av høye master og kraftlinjer tvers gjennom et av Stavangers fineste og mest brukte nærfrilufts og naturområde. Det går flott opparbeidede turveier rundt både Stokkavatnet og Hålandsvatnet. Store områder er planlagt ytterligere vandalisert av skjemmende master og ledninger. Stavangerområdet er det byområdet i Norge som fra før har minst grøntareal til rådighet for innbyggerne. De visualiseringer av master og linjer som vises i Lnetts søknad er lite informative, og viser ikke på noen måte den reelle forringelsen av landskapets store estetiske verdier.

I utredningen «Vakre landskap i Rogaland» som ble utgitt av Rogaland fylkeskommune i 1995 omtales Stokkavatnet – Hålandsvatnet på side 63. Under estetiske landskapsverdier står det: «Vatna er av de få gjenværende store innlandsvatn på Låg-Jæren, og utgjør et svært viktig element innenfor storskalalandskapet på Nord-Jæren, hvor store landbruks- og utbyggingsområder dominerer.

Landskapsområdet har en særpreget og variert terrengform med fine vekslinger mellom tett vegetasjon og åpne jordbruksarealer. Dette gir flere gode landskapsrom med natur- og driftsmiljø rike på kontraster og varierte opplevelser» under avsnittet problemstillinger står det: «En trafostasjon og kraftledninger i området mellom de to vatna har størst negativ innvirkning på landskapsbildet»

I Meld.St.nr.14 (2011-2012) står det i kap. 1.1. side 6: «Nettet skal bygges ut på en skånsom måte som tar hensyn til natur, andre allmenne interesser og tredjeparter». Videre fra samme dokument: «Valg av ledningstrase og et helhetlig syn på kraftsystemet i området er ofte det viktigste for å redusere ulempene av en kraftledning»

Multiconsult har laget rapporten «Utredning av jordkabel mellom Krossberg-Harestad transformatorstasjoner» siste revisjon 3.12.21. Ingen av forslagene om jordkabel er omsøkt av Lnett.

Da melding med forslag til utredningsprogram (Lyse Elnett As november 2018) kom, ga tilbakemeldingene og høringsuttalelsene, unisont uttrykk for at de nye kraftledningene måtte føres fram som jordkabel, evt. at de ble lagt i Stokkavatnet til Tasta og videre lagt som jord/sjøkabel.

Lnett har i sin konsesjonssøknad av desember 2021 ikke søkt om jordkabel, det vises bla. til Meld. St.14 (2011-2012), «Vi bygger Norge – om utbygging av strømnettet». Hovedregelen er at ved nett fra over 22kV og til og med 132kV skal luftledning velges. I Meld. St. 14 (side 82) står det at: «Jord – eller sjøkabel kan velges på begrensede delstrekninger dersom: Luftledning vil gi særlig store ulemper for bomiljø og nærfriluftsområder der det er knapphet på slikt areal, eller der kabling gir særlige miljøgevinster». Lnett har prioritert trasekombinasjon 10, av de fem omsøkte kombinasjonene.

I Meld.St.nr.14 (2011-2012) står det i kap. 1.4 (side 7): «Tidshorisonten for meldingen, blant annet i omtalen av regionale kraftbalanser, er 10 til 15 år.» Nevnte melding, og den meget restriktive praksis NVE har lagt seg på, når det gjelder å bruke jordkabel istedenfor luftspenn, bør stå for fall. Den restriktive praksis i bruk av jordkabel møter stadig større politisk motbør og har liten legitimitet. I en artikkel i Stavanger Aftenblad 31.03.22 uttaler direktøren i Klepp energi at regelen om luftspenn kontra jordkabel vil bli endret i løpet av noen få år. Klepp kommune har vedtatt at kommunen skal dekke eventuelle merkostnader en jordkabel vil koste på strekket Håland-Vagle. Fungerende ordfører i Stavanger, Dagny Sunnanå Hausken, skrev en artikkel i Stavanger Aftenblad 06.04.22 med tittelen: «Jordkabel er trolig ikke dyrere enn luftspenn, om vi ser hele regnestykket».

Fylkestinget i Rogaland har nylig diskutert luftspenn kontra jord/sjøkabel. Fylkesordføreren ga uttrykk for at hun at hun synes nettselskapene trekker luftspenn-prinsippet for langt. I følge en artikkel i Stavanger Aftenblad (27.04.22) uttaler Fylkesordfører Chesak: «Det kan framstå som hovedprinsippet om luftledning for høyere spenning blir tolket for restriktivt og at samfunnsmessige kostnader på natur og landskap er verdsatt for lavt opp mot utbyggingskostnader».

Etter vårt syn har teknologer og økonomer i alt for stor grad fått legge premissene for den nær sagt enerådende bruk av luftspenn ved overføring av store spenningsnivåer. Ikke prissatte faktorer som naturødeleggelse, forringelse av kulturlandskap, reduksjon av artsmangfold, estetisk forringelse, ødeleggelse av nærfriluftsområder m.m. synes å spille liten, eller ingen, rolle i vurderingene. Den totalbelastningen som de ulike planlagte tiltak fra Statnett og Lnett vil påføre områdene ved

Stokkavatn/Hålandsvatn og Krossberg er formidable. Store deler av Stavangers innbyggerne vil sitte igjen med et nærfriluftsområde som vil bli sterkt preget av industrialisering, både under anleggstiden og i driftstiden. Viktigheten av gode og nære natur og rekreasjonsområder har spesielt vist seg under Covid 19 situasjonen, og spiller stor rolle for fysisk og psykisk helse.

I konsesjonssøknaden fra Lnett er konklusjonen når det gjelder jordkabel (K 3.0): «Lnett mener luftledning er betydelig rimeligere, og reduserer risikoen for å ikke ha tilstrekkelig kapasitet i området fremover. Dette betraktes å være gode argumenter for å ikke søke på jordkabel for den aktuelle strekningen» (side 106, avsnitt 5.4.3.4). Lnett mener videre om jordkabel alternativene K.STØ-1.1 og K.STØ-2.0: «Alternativet er vurdert til å ikke forsvare merkostnaden, og er ikke omsøkt» (konsesjonssøknaden s. 108) Det synes klart at Lnett baserer sine regnestykker utelukkende på faktorer som kun kan tallfestes i rene penger. Etter det vi har forstått fra kraftlinjesaken i Klepp kommune har det også hersket en uenighet mellom Lnett og Klepp energi når det gjelder det totale regnestykket på jordkabelen mellom Håland og Vagle.

Utredningen fra Multiconsult ang. jordkabel mellom Krossberg-Harestad er hovedsakelig basert på kartstudier, grunnforhold og gravekostnader er stipulert ut fra dette. Vi mener at regnestykket også må ta med at luftspenn gir et større energitap under kraftoverføringen enn jordkabling. Merkostnaden i rede penger, som en jordkabling eventuelt utgjør, er liten når den blir fordelt over anleggets forventede levetid.

Vi mener at den nevnte unntaksbeskrivelsen som står på side 82 i MeLd.St.14 må komme til anvendelse, og at Lnett som avbøtende tiltak, blir pålagt å legge de omsøkte kraftledninger under bakke/vann. Vurderingene om bruk av luftspenn kontra jordkabel/sjøkabel kan opplagt ikke være de samme i øde fjellområder, som i NLFR områder. NVE og nettselskapene viser ofte til likebehandling og presedenshensyn når de i svært stor grad vedtar luftspenn istedenfor jord/sjøkabel. Hver enkelt utbyggingssak har særegne momenter og hensyn, og kan oftest ikke likebehandles. Vår konklusjon er at de omsøkte kraftledninger, som avbøtende tiltak i dette unike naturområdet, må legges som jordkabel eller evt. som en kombinasjon jord/sjøkabel.

Leif Olsen/Karin Bjordal
Krossbergkroken 3
4047 Hafrsfjord

Fred Eriksen
Krossbergkroken 9
4047 Hafrsfjord

Frode Løvik
Krossbergkroken 23
4047 Hafrsfjord

3.36.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Det er riktig som høringsparten skriver at det legges til grunn en minstehøyde for linetråden på 10 meter over dyrket mark eller områder som kan dyrkes opp. Dette har Lnett innført som praksis i alle lignende prosjekter for å ta hensyn til landbruksmaskiner som blir stadig større. Lnett ser poenget angående at det allerede går en eksisterende ledning som er lavere, men den nye ledningen vil ha vesentlig lenger levetid enn dagens og vil derfor trolig bli stående lenge etter den eksisterende ledningen er revet.

Våtmarksområder har ofte en rik flora og fauna, og mange arter av planter, insekter, fugler og dyr er avhengig av disse områdene for å klare seg. I fagrapport for naturmangfold er blant annet Krossberg (våtmarksområdet) registret som et viktig område for flere fuglearter, og det er også et viktig område for insekter. Iht. fagrapport for naturmangfold er negative konsekvenser for fugl hovedsakelig knyttet til fragmentering og arealbeslag i artenes leveområde. Siden avstanden mellom fase-fase eller fase-jord på en 132 kV luftledning er stor, anses det ikke som fare for at elektrokusjon av fugl vil forekomme. Økt spenningsnivå antas dermed ikke å påvirke naturmangfoldet. Kraftledninger øker også risikoen for at fugler kolliderer med ledninger da fugler ofte flytter seg mellom områdene. Det vil også være enkelte fuglearter innenfor området, blant annet ender, svaner og gjess, som er mer utsatt og sårbare for kollisjon med luftledninger. Lnett viser til Statsforvalteren i Rogaland sin høringsuttalelse (kapittel 3.5) som påpeker at det vil være behov for avbøtende tiltak med fugleavvisere over Hålandsvatnet. Økt beslag på luftrommet og økt spenningsnivå antas heller ikke å påvirke insekter i stor grad.

Lnett har ikke mottatt informasjon om hvilke konsekvenser økt spenningsnivå og beslag på luftrommet vil få for flaggermus i området. Dette vil vurderes nærmere i oppdatert rapport for naturmangfold.

Det er foreløpig ikke en konkret plan for når 50 kV nettet i Stavanger sentrum blir bygget om til 132 kV. Det er derfor uklart hvor lenge eksisterende luftledning kan bestå, men det legges til grunn at den har en teknisk levetid frem til 2040-2050. Det er for øvrig opplyst at Randaberg transformatorstasjon planlegges revet rundt 2030.

Høringsuttalelsens henvisning til uttalelser fra direktør i Klepp Energi og fungerende ordfører i Stavanger tas til etterretning. Strømnettutvalget fremla nylig sin utredning «Nett i tide – om utvikling av strømnettet». Utredningen foreslår ingen større endringer i de nasjonale retningslinjene for kabel som alternativ til luftledning på bakgrunn av denne kunnskapsgjennomgangen, ut over unntakstilfellet med 132 kV jordkabel i *lett terreng*.

Påstått uenighet om saken i Klepp beror nok på en misforståelse. Differansen i byggekostnad handler primært om hvilken usikkerhet og påslag for byggherrekostnader man inkluderer i kalkylene. Det gjøres en egen utredning nå for å kvalitetssikre tallene, og utredningen bekostes av Klepp kommune.

Lnett viser ellers til svar gitt i kapittel 2.1 angående vurderingene som er gjort i forhold til jord- og sjøkabel.

3.37 Frode Johansen

Vi finner det beklagelig at de nye planlagte og svært inngripende tiltak fra Lnett og Statnett ikke presenteres som en helhetlig plan. Først kommer Statnett/Lnett med en konsesjonssøknad (juni 2021) om ny Krossberg transformatorstasjon. Denne konsesjonssøknaden er preget av særdeles slett og ufullstendig håndverk fra Statnett, og NVE etterspør en rekke utfyllende opplysninger i brev til Statnett av 25.03.22. I desember 2021 kommer Lnett med en konsesjonssøknad om 132 kV kraftledninger Krossberg-Harestad-Nordbø. I tillegg arbeides det med en konsesjonssøknad om nye kraftledninger inn til Krossberg/Stølaheia trafostasjoner fra Tjensvoll og Ullandhaug trafostasjoner.

I dag går det allerede en 50kV luftledning nordover fra Krossberg til Randaberg/Dusavik (satt i drift 1985). I sin konsesjonssøknad om ny 132 kV kraftledning Krossberg-Harestad-Nordbø prioriterer Lnett trasealternativet (trasekombinasjon 10) hvor den omsøkte 132kV kraftledningen legges parallelt og på østsiden av de gamle 50kV kraftledningene. Det opplyses at de nye mastene vil være bredere enn de gamle, og at de vil ha en høyde på ca. 30 meter. Høyden på de eksisterende 50kV mastene er ca. 21.5 meter. Der de nye og gamle ledningene går parallelt vil det båndlagte belte være ca. 43 meter.

Den økte høyden på de planlagte nye kraftledningene vil også føre til øket beslag på luftrommet i vertikalplanet, i tillegg økes spenningsnivået til 132 kV i de planlagte nye ledningene. Det må utredes nærmere hvordan nevnte faktorer vil påvirke naturmangfoldet når det gjelder insekter, flaggermus og fugler. Viser til omtalen av Krossberg våtmarksområde under pkt. 5.2.1 i «Fagrapport naturmangfold» fra Norconsult. De gamle og nye ledningstrasene vil gå parallelt like øst for Krossberg våtmarksområde.

Lnett skriver i e-mail av 08.02.22, som svar på spørsmål om hvorfor mastehøyden skal være så høy som 30 meter, at begrunnelsen er at da kan avstanden fra linetråd til underliggende terreng økes til 10 meter. Dette gjøres for å ta høyde for bruk av moderne landbruksmaskiner på dyrket mark, dagens gamle 50 kV linje har en vertikal avstand fra bakke til laveste ledning på 7 meter. Vi kan ikke se at det er noen begrunnelse for å øke mastehøyden til hele 30 meter, siden det eksisterende luftspenn (som vil ligge parallelt med det omsøkte) allerede har en lavere grense.

Vi har tidligere forstått det slik at den gamle 50kV kraftlinjen skulle saneres i 2030. Lnett opplyser nå at den gamle linjen blir stående helt til Buøy transformatorstasjon må oppgraderes (i år 2050 ?). Vi får et omfattende belte av høye master og kraftlinjer tvers gjennom et av Stavangers fineste og mest brukte nærfrilufts og naturområde. Det går flott opparbeidede turveier rundt både Stokkavatnet og Hålandsvatnet. Store områder er planlagt ytterligere vandalisert av skjemmende master og ledninger. Stavangerområdet er det byområdet i Norge som fra før har minst grøntareal til rådighet for innbyggerne. De visualiseringer av master og linjer som vises i Lnetts søknad er lite informative, og viser ikke på noen måte den reelle forringelsen av landskapets store estetiske verdier.

I utredningen «Vakre landskap i Rogaland» som ble utgitt av Rogaland fylkeskommune i 1995 omtales Stokkavatnet – Hålandsvatnet på side 63. Under estetiske landskapsverdier står det: «Vatna er av de få gjenværende store innlandsvatn på Låg-Jæren, og utgjør et svært viktig element innenfor storskalalandskapet på Nord-Jæren, hvor store landbruks- og utbyggingsområder dominerer.

Landskapsområdet har en særpreget og variert terrengform med fine vekslinger mellom tett vegetasjon og åpne jordbruksarealer. Dette gir flere gode landskapsrom med natur- og driftsmiljø rike på kontraster og varierte opplevelser» under avsnittet problemstillinger står det: «En trafostasjon og kraftledninger i området mellom de to vatna har størst negativ innvirkning på landskapsbildet»

I Meld.St.nr.14 (2011-2012) står det i kap. 1.1. side 6: «Nettet skal bygges ut på en skånsom måte som tar hensyn til natur, andre allmenne interesser og tredjeparter». Videre fra samme dokument: «Valg av ledningstrase og et helhetlig syn på kraftsystemet i området er ofte det viktigste for å redusere ulempene av en kraftledning»

Multiconsult har laget rapporten «Utredning av jordkabel mellom Krossberg-Harestad transformatorstasjoner» siste revisjon 3.12.21. Ingen av forslagene om jordkabel er omsøkt av Lnett.

Da melding med forslag til utredningsprogram (Lyse Elnett As november 2018) kom, ga tilbakemeldingene og høringsuttalelsene, unisont uttrykk for at de nye kraftledningene måtte føres fram som jordkabel, evt. at de ble lagt i Stokkavatnet til Tasta og videre lagt som jord/sjøkabel. Lnett har i sin konsesjonssøknad av desember 2021 ikke søkt om jordkabel, det vises bla. til Meld. St.14 (2011-2012), «Vi bygger Norge – om utbygging av strømnettet». Hovedregelen er at ved nett fra over 22kV og til og med 132kV skal luftledning velges. I Meld. St. 14 (side 82) står det at: «Jord – eller sjøkabel kan velges på begrensede delstrekninger dersom: Luftledning vil gi særlig store ulemper for bomiljø og nærfriluftsområder der det er knapphet på slikt areal, eller der kabling gir særlige miljøgevinster». Lnett har prioritert trasekombinasjon 10, av de fem omsøkte kombinasjonene.

I Meld.St.nr.14 (2011-2012) står det i kap. 1.4 (side 7): «Tidshorisonten for meldingen, blant annet i omtalen av regionale kraftbalanser, er 10 til 15 år.» Nevnte melding, og den meget restriktive praksis NVE har lagt seg på, når det gjelder å bruke jordkabel istedenfor luftspenn, bør stå for fall. Den restriktive praksis i bruk av jordkabel møter stadig større politisk motbør og har liten legitimitet. I en artikkel i Stavanger Aftenblad 31.03.22 uttaler direktøren i Klepp energi at regelen om luftspenn kontra jordkabel vil bli endret i løpet av noen få år. Klepp kommune har vedtatt at kommunen skal dekke eventuelle merkostnader en jordkabel vil koste på strekket Håland-Vagle. Fungerende ordfører i Stavanger, Dagny Sunnanå Hausken, skrev en artikkel i Stavanger Aftenblad 06.04.22 med tittelen: «Jordkabel er trolig ikke dyrere enn luftspenn, om vi ser hele regnestykket».

Fylkestinget i Rogaland har nylig diskutert luftspenn kontra jord/sjøkabel. Fylkesordføreren ga uttrykk for at hun at hun synes nettselskapene trekker luftspenn-prinsippet for langt. I følge en artikkel i Stavanger Aftenblad (27.04.22) uttaler Fylkesordfører Chesak: «Det kan framstå som hovedprinsippet om luftledning for høyere spenning blir tolket for restriktivt og at samfunnsmessige kostnader på natur og landskap er verdsatt for lavt opp mot utbyggingskostnader».

Etter vårt syn har teknologer og økonomer i alt for stor grad fått legge premissene for den nær sagt enerådende bruk av luftspenn ved overføring av store spenningsnivåer. Ikke prissatte faktorer som naturødeleggelse, forringelse av kulturlandskap, reduksjon av artsmangfold, estetisk forringelse, ødeleggelse av nærfriluftsområder m.m. synes å spille liten, eller ingen, rolle i vurderingene. Den totalbelastningen som de ulike planlagte tiltak fra Statnett og Lnett vil påføre områdene ved Stokkavatn/Hålandsvatn og Krossberg er formidable. Store deler av Stavangers innbyggerne vil sitte

igjen med et nærfriluftsområde som vil bli sterkt preget av industrialisering, både under anleggstiden og i driftstiden. Viktigheten av gode og nære natur og rekreasjonsområder har spesielt vist seg under Covid 19 situasjonen, og spiller stor rolle for fysisk og psykisk helse.

I konsesjonssøknaden fra Lnett er konklusjonen når det gjelder jordkabel (K 3.0): «Lnett mener luftledning er betydelig rimeligere, og reduserer risikoen for å ikke ha tilstrekkelig kapasitet i området fremover. Dette betraktes å være gode argumenter for å ikke søke på jordkabel for den aktuelle strekningen» (side 106, avsnitt 5.4.3.4). Lnett mener videre om jordkabel alternativene K.STØ-1.1 og K.STØ-2.0: «Alternativet er vurdert til å ikke forsvare merkostnaden, og er ikke omsøkt» (konsesjonssøknaden s. 108) Det synes klart at Lnett baserer sine regnestykker utelukkende på faktorer som kun kan tallfestes i rene penger. Etter det vi har forstått fra kraftlinjesaken i Klepp kommune har det også hersket en uenighet mellom Lnett og Klepp energi når det gjelder det totale regnestykket på jordkabelen mellom Håland og Vagle.

Utredningen fra Multiconsult ang. jordkabel mellom Krossberg-Harestad er hovedsakelig basert på kartstudier, grunnforhold og gravekostnader er stipulert ut fra dette. Vi mener at regnestykket også må ta med at luftspenn gir et større energitap under kraftoverføringen enn jordkabling. Merkostnaden i rede penger, som en jordkabling eventuelt utgjør, er liten når den blir fordelt over anleggets forventede levetid.

Vi mener at den nevnte unntaksbeskrivelsen som står på side 82 i MeLd.St.14 må komme til anvendelse, og at Lnett som avbøtende tiltak, blir pålagt å legge de omsøkte kraftledninger under bakke/vann. Vurderingene om bruk av luftspenn kontra jordkabel/sjøkabel kan opplagt ikke være de samme i øde fjellområder, som i NLFR områder. NVE og nettselskapene viser ofte til likebehandling og presedenshensyn når de i svært stor grad vedtar luftspenn istedenfor jord/sjøkabel. Hver enkelt utbyggingssak har særegne momenter og hensyn, og kan oftest ikke likebehandles. Vår konklusjon er at de omsøkte kraftledninger, som avbøtende tiltak i dette unike naturområdet, må legges som jordkabel eller evt. som en kombinasjon jord/sjøkabel.

3.37.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Høringsuttalelsen belyser i stor grad det samme som uttalelsen fra Leif Olsen og Karin Bjordal m/flere, kapittel 3.36. Lnetts kommentar vil være tilsvarende, se kapittel 0.

3.38 Friheim Vel v/May Karin Mannes

Vi finner det beklagelig at de nye planlagte og svært inngripende tiltak fra Lnett og Statnett ikke presenteres som en helhetlig plan. Først kommer Statnett/Lnett med en konsesjonssøknad (juni 2021) om ny Krossberg transformatorstasjon. Denne konsesjonssøknaden er preget av særdeles slett og ufullstendig håndverk fra Statnett, og NVE etterspør en rekke utfyllende opplysninger i brev til Statnett av 25.03.22. I desember 2021 kommer Lnett med en konsesjonssøknad om 132 kV kraftledninger Krossberg-Harestad-Nordbø. I tillegg forventes en konsesjonssøknad om nye kraftledninger mellom Tjensvoll og Ullandhaug i Q2/Q 2022. Nye kraftledninger planlegges også mellom Tjensvoll og Krossberg (fra presentasjon Folkemøte 5. April).

Dette er prosjekter som alle vil påvirke frilufts areal, bomiljø, jordbruksareal og naturmangfold i Stavanger kommune og må sees i sammenheng.

I presentasjon gitt på Folkemøte i Randaberg 5. April 2022 sier Lnett at bla følgende hensyn må vurderes i forbindelse med nye kraftledninger:

1. Traseer med lav synbarhet i terrenget - I dag går det allerede en 50kV luftledning nordover fra Krossberg til Randaberg/Dusavik (satt i drift 1985). Dagens luftledning innebærer 7 linjetråder over Krossberg og Hålandsvannet. I sin konsesjonssøknad om ny 132 kV kraftledning Krossberg-Harestad-Nordbø prioriterer Lnett trasealternativet (Kombinasjon 10) hvor den omsøkte 132kV kraftledningen legges parallelt og på østsiden av de gamle 50kV kraftledningene. Det opplyses at de nye mastene vil være bredere enn de gamle, og at de vil ha en høyde på ca. 30 meter. Høyden på de eksisterende 50kV mastene er ca. 21.5 meter. Der de nye og gamle ledningene går parallelt vil det båndlagte belte være ca. 43 meter. Den omsøkte løsningen innebærer 8 linjetråder over Krossberg og Hålandsvannet, noe som vil medføre totalt 15 linjetråder (7+8) over området dersom Lnett sin søknad godkjennes. Dette vil resultere i en «vegg av linjer» i vertikalplanet samt beslaglegge et belte på over 40 meter på bakkenivå. Disse faktorene vil medføre betydelig synbarhet dersom den prioriterte traseen (Kombinasjon 10) blir vedtatt.

2. Turområder – Da den eksisterende kraft infrastrukturen antas å være i drift frem mot 2040-2050 (mail fra Lnett datert 11. mai) vil den omsøkte traseen resultere i et omfattende belte av høye master og kraftlinjer tvers gjennom et av Stavangers fineste og mest brukte frilufts og naturområder. Det går flott opparbeidet turvei langs Hålandsvannet og som beskrevet ovenfor vil nye, høye master og linjer i tillegg til eksisterende være svært synlige i terrenget og medføre en sterk forringelse av dette turområdet. Som beskrevet innledningsvis er ikke Lnett sin søknad om nye kraftledninger fra Krossberg transformatorstasjon det eneste prosjektet som vil påvirke friluftsliv i området. Store arealer i forbindelse med ny transformatorstasjon og nye kraftlinjer fra Ullandhaug og til Krossberg via Tjensvoll vil medføre at dette viktige friluftsområdet ytterligere vandaliseres av skjemmende master og ledninger. Stavangerområdet er det byområdet i Norge som fra før har minst grøntareal til rådighet for innbyggerne. De visualiseringer av master og linjer som vises i Lnetts søknad er lite informative, og viser ikke på noen måte den reelle forringelsen av landskapets store estetiske verdier.

I utredningen «Vakre landskap i Rogaland» som ble utgitt av Rogaland fylkeskommune i 1995 omtales Stokkavatnet – Hålandsvatnet på side 63. Under estetiske landskapsverdier står det: «Vatna er av de få gjenværende store innlandsvatn på Låg-Jæren, og utgjør et svært viktig element innenfor storskalalandskapet på Nord-Jæren, hvor store landbruks- og utbyggingsområder dominerer. Landskapsområdet har en særpreget og variert terrengform med fine vekslinger mellom tett vegetasjon og åpne jordbruksarealer. Dette gir flere gode landskapsrom med natur- og driftsmiljø rike på kontraster og varierte opplevelser». under avsnittet problemstillinger står det: «En trafostasjon og kraftledninger i området mellom de to vatna har størst negativ innvirkning på landskapsbildet». Den omsøkte traseen over Krossberg og Hålandsvannet vil forsterke den negative innvirkningen på landskapsbildet ytterligere.

3. Færrest mulig boliger innenfor 50m fra senter luftledningstrase - I hht opplysninger fra Lnett (mail datert 11. Mai) vil avstand fra nærmeste bolig i Krossbergkroken til senter av omsøkt ledning være kun

25m, mens avstand til nærmeste bolig på Friheim vil være 72m. Lnett gir ingen informasjon om antall boliger som ligger innenfor eller nær denne grensen og heller ingen informasjon om tilsvarende tall for de identifiserte alternativene.

I Meld.St.nr.14 (2011-2012) «Vi bygger Norge – om utbygging av strømnettet». står det i kap. 1.1. side 6: «Nettet skal bygges ut på en skånsom måte som tar hensyn til natur, andre allmenne interesser og tredjeparter». Videre fra samme dokument: «Valg av ledningstrase og et helhetlig syn på kraftsystemet i området er ofte det viktigste for å redusere ulempene av en kraftledning». Hovedregelen er at ved nett fra over 22kV og til og med 132kV skal luftledning velges, men at: «Jord – eller sjøkabel kan velges på begrensede delstrekninger dersom: Luftledning vil gi særlig store ulemper for bomiljø og nærfriluftsområder der det er knapphet på slikt areal, eller der kabling gir særlige miljøgevinster» (s82). Lnett viser til hovedregelen og søker om luftledning. Jordkabel er utredet («Utredning av jordkabel mellom Krossberg-Harestad transformatorstasjoner» siste revisjon 3.12.21), men ingen av forslagene til jordkabel er omsøkt av Lnett. Dette på tross av at tilbakemeldingene og høringsuttalelsene i forbindelse med Lnett sitt forslag til utredningsprogram (november 2018), unisont ga uttrykk for at de nye kraftledningene måtte føres fram som jordkabel, evt. at de ble lagt i Stokkavatnet til Tasta og videre lagt som jord/sjøkabel. Vi mener at Lnett sin foretrukne trase over Krossberg og Hålandsvannet møter vilkår for bruk av jordkabel som beskrevet ovenfor og i Meld. St. 14 og at jordkabel må legges til grunn dersom denne traseen vedtas.

Lnett har beregnet at en jordkabel på hele strekket mellom Krossberg og Harestad vil ha en merkostnad (investeringskost) på kr. 71mill. NOK, mens forskjellen reduseres til kr. 37mill dersom jordkabel kun legges på strekningen Krossberg til Lyngnes (K.STØ 1.1). Dette alternativet vil redusere de negative konsekvensene knyttet til forringelse av bomiljø og friluftsliv betydelig. Lnett sine analyser viser at det er mulig å optimalisere jordkabel alternativet dvs jordkabel for hele strekningen Krossberg – Harestad ved å utsette legging av et 3.dje kabelsett i tid. Dersom et 3.dje kabelsett utsettes til 2060 vil differansen i nåverdi mellom luftledning og jordkabel være kr. 22 mill. (NPV21), men Lnett viser ikke tilsvarende optimalisering for alternativ K.STØ 1.1 (jordkabel mellom Krossberg og Lyngnes). Foruten forskjell i investeringskost, har ikke Lnett oppgitt hvilke forutsetninger som ligger til grunn for sammenligningen mellom disse alternativene. Flere utfordrer nå forutsetningene i Lnett sine regnestykker bla levetid og energitap. Fagfolk i Klepp Energi har regnet ut at kabel blir billigere enn luftspenn på strekningen Håland – Vagle i Klepp kommune, og viser til at energitapet blir 80% lavere med kabel sammenlignet med luftspenn. Med dagens strømpriser vil dette utgjøre en betydelig verdi. Fungerende ordfører i Stavanger, Dagny Sunnanå Hausken, skrev en artikkel i Stavanger Aftenblad 06.04.22 med tittelen: «Jordkabel er trolig ikke dyrere enn luftspenn, om vi ser hele regnestykket». Fylkestinget i Rogaland har nylig diskutert luftspenn kontra jord/sjøkabel. Fylkesordføreren ga uttrykk for at hun at hun synes nettselskapene trekker luftspenn-prinsippet for langt. I følge en artikkel i Stavanger Aftenblad (27.04.22) uttaler Fylkesordfører Chesak: «Det kan framstå som hovedprinsippet om luftledning for høyere spenning blir tolket for restriktivt og at samfunnsmessige kostnader på natur og landskap er verdsatt for lavt opp mot utbyggingskostnader».

Etter vårt syn har teknologer og økonomer i alt for stor grad fått legge premissene for den nær sagt enerådende bruk av luftspenn ved overføring av store spenningsnivåer. Ikke prissatte faktorer som naturødeleggelse, forringelse av kulturlandskap, reduksjon av artsmangfold, estetisk forringelse,

ødeleggelse av nærfriluftsområder m.m. synes å spille liten, eller ingen, rolle i vurderingene. Lnett har foretatt det de kaller en samfunnsøkonomisk analyse av hele prosjektet dvs etablering av ny 132kV kraftledninger vs (i) nullalternativet – å reinvistere i eksisterende løsning og (ii) nytt nett på 50 kV, men vi kan ikke se at analysen møter kravene til en samfunnsøkonomisk analyse. Et rundskriv dater 25 juni 2021 fra Finansdepartementet – «Prinsipper og krav ved utarbeidelse av samfunnsøkonomiske analyser», fastsetter at en samfunnsøkonomisk analyse bla skal inkludere verdien av liv og helse og verdien av miljøgoder. Analysen foretatt av Lnett inkluderer ikke slike effekter i den overordnede analysen og det er heller ikke foretatt en samfunnsøkonomisk analyse av jordkabel versus luftspenn. Den totalbelastningen som de ulike planlagte tiltak fra Statnett og Lnett vil påføre områdene ved Stokkavatn/Hålandsvatn og Krossberg er formidable. Store deler av Stavangers innbyggerne vil sitte igjen med et nærfriluftsområde som vil bli sterkt preget av industrialisering, både under anleggstiden og i driftstiden. Viktigheten av gode og nære natur og rekreasjonsområder har spesielt vist seg under Covid 19 situasjonen, og spiller stor rolle for fysisk og psykisk helse.

Vi mener at den nevnte unntaksbeskrivelsen som står på side 82 i MeLd.St.14 må komme til anvendelse, og at Lnett som avbøtende tiltak, blir pålagt å legge de omsøkte kraftledninger under bakke/vann. Vurderingene om bruk av luftspenn kontra jordkabel/sjøkabel kan opplagt ikke være de samme i øde fjellområder, som i NLFR områder. NVE og nettselskapene viser ofte til likebehandling og presedenshensyn når de i svært stor grad vedtar luftspenn istedenfor jord/sjøkabel. Hver enkelt utbyggingssak har særegne momenter og hensyn, og kan oftest ikke likebehandles. Vår konklusjon er at de omsøkte kraftledninger, som avbøtende tiltak i dette unike naturområdet, må legges som jordkabel

Med vennlig hilsen

Friheim Vel

3.38.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Fagrapporter for landskap, friluftsliv og turisme beskriver konsekvensene tiltaket vil ha for Friheim og omegn. Dette er skjønnsmessige vurderinger og det vil alltid være ulikheter i hvordan konsekvensene vurderes.

Antall boliger innenfor 50 meter fra senter trase er beskrevet i konsekvensutredningen, kapittel 6.1.2. Det er opplyst antall boliger og andre bygg for de omsøkte trasekombinasjoner forbi Friheim i tabell 34 i samme kapittel.

Vedrørende bruk av jordkabel er dette kommentert i kapittel 2.1 og 2.1.1. også som avbøtende tiltak for landskap.

Utsettelse av 3. kabelsett som omtalt i søknadens kapittel 5.4.3.4 vil også kreve at nyttehaver allerede ved første byggetrinn garanterer for finansiering for andre byggetrinn. Dette fremstår i etterpåklokskap som utfordrende å få til. Er det aktuelt for noen å garantere for en kostnad opptil 40 år frem i tid? Kostnaden vil også være usikker, gitt prisutviklingen vi har erfart i det siste. Et eventuelt byggetrinn 2 for alternativ K.STØ-1.1 vil være ekstra utfordrende, da det vil være snakk om 3. og 4. kabelsett, altså en bredere grøft.

Bruk av jordkabel gir gjerne lavere energitap enn luftledning, se kapittel 2.1.1. Lnett har beregnet tapsbesparelsen for tilfellet i Klepp, og det vil langt fra dekke merkostnaden med å bygge jordkabel, selv med de energipriser vi har erfart i det siste.

Lnett har utredet jordkabel med en teknisk/økonomisk tilnærming, som beskrevet i utredningsprogrammet fra NVE. En samfunnsøkonomisk vurdering har så langt ikke vært sett som aktuell.

3.39 Priscila Esteves Lopes

Vi finner det beklagelig at de nye planlagte og svært inngripende tiltak fra Lnett og Statnett ikke presenteres som en helhetlig plan. Først kommer Statnett/Lnett med en konsesjonssøknad (juni 2021) om ny Krossberg transformatorstasjon. Denne konsesjonssøknaden er preget av særdeles slett og ufullstendig håndverk fra Statnett, og NVE etterspør en rekke utfyllende opplysninger i brev til Statnett av 25.03.22. I desember 2021 kommer Lnett med en konsesjonssøknad om 132 kV kraftledninger Krossberg-Harestad-Nordbø. I tillegg arbeides det med en konsesjonssøknad om nye kraftledninger inn til Krossberg/Stølaheia trafostasjoner fra Tjensvoll og Ullandhaug trafostasjoner.

I dag går det allerede en 50kV luftledning nordover fra Krossberg til Randaberg/Dusavik (satt i drift 1985). I sin konsesjonssøknad om ny 132 kV kraftledning Krossberg-Harestad-Nordbø prioriterer Lnett trasealternativet (trasekombinasjon 10) hvor den omsøkte 132kV kraftledningen legges parallelt og på østsiden av de gamle 50kV kraftledningene. Det opplyses at de nye mastene vil være bredere enn de gamle, og at de vil ha en høyde på ca. 30 meter. Høyden på de eksisterende 50kV mastene er ca. 21.5 meter. Der de nye og gamle ledningene går parallelt vil det båndlagte belte være ca. 43 meter.

Den økte høyden på de planlagte nye kraftledningene vil også føre til økt beslag på luftrommet i vertikalplanet, i tillegg økes spenningsnivået til 132 kV i de planlagte nye ledningene. Det må utredes nærmere hvordan nevnte faktorer vil påvirke naturmangfoldet når det gjelder insekter, flaggermus og fugler. Viser til omtalen av Krossberg våtmarksområde under pkt. 5.2.1 i «Fagrapport naturmangfold» fra Norconsult. De gamle og nye ledningstrasene vil gå parallelt like øst for Krossberg våtmarksområde.

Lnett skriver i e-mail av 08.02.22, som svar på spørsmål om hvorfor mastehøyden skal være så høy som 30 meter, at begrunnelsen er at da kan avstanden fra linetråd til underliggende terreng økes til 10 meter. Dette gjøres for å ta høyde for bruk av moderne landbruksmaskiner på dyrket mark, dagens gamle 50 kV linje har en vertikal avstand fra bakke til laveste ledning på 7 meter. Vi kan ikke se at det er noen begrunnelse for å øke mastehøyden til hele 30 meter, siden det eksisterende luftspenn (som vil ligge parallelt med det omsøkte) allerede har en lavere grense.

Vi har tidligere forstått det slik at den gamle 50kV kraftlinjen skulle saneres i 2030. Lnett opplyser nå at den gamle linjen blir stående helt til Buøy transformatorstasjon må oppgraderes (i år 2050 ?). Vi får et omfattende belte av høye master og kraftlinjer tvers gjennom et av Stavangers fineste og mest brukte nærfrilufts og naturområde. Det går flott opparbeidede turveier rundt både Stokkavatnet og Hålandsvatnet. Store områder er planlagt ytterligere vandalisert av skjemmende master og ledninger.

Stavangerområdet er det byområdet i Norge som fra før har minst grøntareal til rådighet for innbyggerne. De visualiseringer av master og linjer som vises i Lnetts søknad er lite informative, og viser ikke på noen måte den reelle forringelsen av landskapets store estetiske verdier.

I utredningen «Vakre landskap i Rogaland» som ble utgitt av Rogaland fylkeskommune i 1995 omtales Stokkavatnet – Hålandsvatnet på side 63. Under estetiske landskapsverdier står det: «Vatna er av de få gjenværende store innlandsvatn på Låg-Jæren, og utgjør et svært viktig element innenfor storskalalandskapet på Nord-Jæren, hvor store landbruks- og utbyggingsområder dominerer. Landskapsområdet har en særpreget og variert terrengform med fine vekslinger mellom tett vegetasjon og åpne jordbruksarealer. Dette gir flere gode landskapsrom med natur- og driftsmiljø rike på kontraster og varierte opplevelser» under avsnittet problemstillinger står det: «En trafostasjon og kraftledninger i området mellom de to vatna har størst negativ innvirkning på landskapsbildet»

I Meld.St.nr.14 (2011-2012) står det i kap. 1.1. side 6: «Nettet skal bygges ut på en skånsom måte som tar hensyn til natur, andre allmenne interesser og tredjeparter». Videre fra samme dokument: «Valg av ledningstrase og et helhetlig syn på kraftsystemet i området er ofte det viktigste for å redusere ulempene av en kraftledning»

Multiconsult har laget rapporten «Utredning av jordkabel mellom Krossberg-Harestad transformatorstasjoner» siste revisjon 3.12.21. Ingen av forslagene om jordkabel er omsøkt av Lnett.

Da melding med forslag til utredningsprogram (Lyse Elnett As november 2018) kom, ga tilbakemeldingene og høringsuttalelsene, unisont uttrykk for at de nye kraftledningene måtte føres fram som jordkabel, evt. at de ble lagt i Stokkavatnet til Tasta og videre lagt som jord/sjøkabel. Lnett har i sin konsesjonssøknad av desember 2021 ikke søkt om jordkabel, det vises bla. til Meld. St.14 (2011-2012), «Vi bygger Norge – om utbygging av strømnettet». Hovedregelen er at ved nett fra over 22kV og til og med 132kV skal luftledning velges. I Meld. St. 14 (side 82) står det at: «Jord – eller sjøkabel kan velges på begrensede delstrekninger dersom: Luftledning vil gi særlig store ulemper for bomiljø og nærfriluftsområder der det er knapphet på slikt areal, eller der kabling gir særlige miljøgevinster». Lnett har prioritert trasekombinasjon 10, av de fem omsøkte kombinasjonene.

I Meld.St.nr.14 (2011-2012) står det i kap. 1.4 (side 7): «Tidshorisonten for meldingen, blant annet i omtalen av regionale kraftbalanser, er 10 til 15 år.» Nevnte melding, og den meget restriktive praksis NVE har lagt seg på, når det gjelder å bruke jordkabel istedenfor luftspenn, bør stå for fall. Den restriktive praksis i bruk av jordkabel møter stadig større politisk motbør og har liten legitimitet. I en artikkel i Stavanger Aftenblad 31.03.22 uttaler direktøren i Klepp energi at regelen om luftspenn kontra jordkabel vil bli endret i løpet av noen få år. Klepp kommune har vedtatt at kommunen skal dekke eventuelle merkostnader en jordkabel vil koste på strekket Håland-Vagle. Fungerende ordfører i Stavanger, Dagny Sunnanå Hausken, skrev en artikkel i Stavanger Aftenblad 06.04.22 med tittelen: «Jordkabel er trolig ikke dyrere enn luftspenn, om vi ser hele regnestykket».

Fylkestinget i Rogaland har nylig diskutert luftspenn kontra jord/sjøkabel. Fylkesordføreren ga uttrykk for at hun at hun synes nettselskapene trekker luftspenn-prinsippet for langt. I følge en artikkel i Stavanger Aftenblad (27.04.22) uttaler Fylkesordfører Chesak: «Det kan framstå som hovedprinsippet

om luftledning for høyere spenning blir tolket for restriktivt og at samfunnsmessige kostnader på natur og landskap er verdsatt for lavt opp mot utbyggingskostnader».

Etter vårt syn har teknologer og økonomer i alt for stor grad fått legge premissene for den nær sagt enerådende bruk av luftspenn ved overføring av store spenningsnivåer. Ikke prissatte faktorer som naturødeleggelse, forringelse av kulturlandskap, reduksjon av artsmangfold, estetisk forringelse, ødeleggelse av nærfriluftsområder m.m. synes å spille liten, eller ingen, rolle i vurderingene. Den totalbelastningen som de ulike planlagte tiltak fra Statnett og Lnett vil påføre områdene ved Stokkavatn/Hålandsvatn og Krossberg er formidable. Store deler av Stavangers innbyggerne vil sitte igjen med et nærfriluftsområde som vil bli sterkt preget av industrialisering, både under anleggstiden og i driftstiden. Viktigheten av gode og nære natur og rekreasjonsområder har spesielt vist seg under Covid 19 situasjonen, og spiller stor rolle for fysisk og psykisk helse.

I konsesjonssøknaden fra Lnett er konklusjonen når det gjelder jordkabel (K 3.0): «Lnett mener luftledning er betydelig rimeligere, og reduserer risikoen for å ikke ha tilstrekkelig kapasitet i området fremover. Dette betraktes å være gode argumenter for å ikke søke på jordkabel for den aktuelle strekningen» (side 106, avsnitt 5.4.3.4). Lnett mener videre om jordkabel alternativene K.STØ-1.1 og K.STØ-2.0: «Alternativet er vurdert til å ikke forsvare merkostnaden, og er ikke omsøkt» (konsesjonssøknaden s. 108) Det synes klart at Lnett baserer sine regnestykker utelukkende på faktorer som kun kan tallfestes i rene penger. Etter det vi har forstått fra kraftlinjesaken i Klepp kommune har det også hersket en uenighet mellom Lnett og Klepp energi når det gjelder det totale regnestykket på jordkabelen mellom Håland og Vagle.

Utredningen fra Multiconsult ang. jordkabel mellom Krossberg-Harestad er hovedsakelig basert på kartstudier, grunnforhold og gravekostnader er stipulert ut fra dette. Vi mener at regnestykket også må ta med at luftspenn gir et større energitap under kraftoverføringen enn jordkabling. Merkostnaden i rede penger, som en jordkabling eventuelt utgjør, er liten når den blir fordelt over anleggets forventede levetid.

Vi mener at den nevnte unntaksbeskrivelsen som står på side 82 i MeLd.St.14 må komme til anvendelse, og at Lnett som avbøtende tiltak, blir pålagt å legge de omsøkte kraftledninger under bakke/vann. Vurderingene om bruk av luftspenn kontra jordkabel/sjøkabel kan opplagt ikke være de samme i øde fjellområder, som i NLFR områder. NVE og nettselskapene viser ofte til likebehandling og presedenshensyn når de i svært stor grad vedtar luftspenn istedenfor jord/sjøkabel. Hver enkelt utbyggingssak har særegne momenter og hensyn, og kan oftest ikke likebehandles. Vår konklusjon er at de omsøkte kraftledninger, som avbøtende tiltak i dette unike naturområdet, må legges som jordkabel eller evt. som en kombinasjon jord/sjøkabel.

3.39.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Høringsuttalelsen belyser i stor grad det samme som uttalelsen fra Leif Olsen og Karin Bjordal m/flere, kapittel 3.36. Lnetts kommentar vil være tilsvarende, se kapittel 0.

3.40 Alexander Greten

Vi finner det beklagelig at de nye planlagte og svært inngripende tiltak fra Lnett og Statnett ikke presenteres som en helhetlig plan. Først kommer Statnett/Lnett med en konsesjonssøknad (juni 2021) om ny Krossberg transformatorstasjon. Denne konsesjonssøknaden er preget av særdeles slett og ufullstendig håndverk fra Statnett, og NVE etterspør en rekke utfyllende opplysninger i brev til Statnett av 25.03.22. I desember 2021 kommer Lnett med en konsesjonssøknad om 132 kV kraftledninger Krossberg-Harestad-Nordbø. I tillegg arbeides det med en konsesjonssøknad om nye kraftledninger inn til Krossberg/Stølaheia trafostasjoner fra Tjensvoll og Ullandhaug trafostasjoner.

I dag går det allerede en 50kV luftledning nordover fra Krossberg til Randaberg/Dusavik (satt i drift 1985). I sin konsesjonssøknad om ny 132 kV kraftledning Krossberg-Harestad-Nordbø prioriterer Lnett trasealternativet (trasekombinasjon 10) hvor den omsøkte 132kV kraftledningen legges parallelt og på østsiden av de gamle 50kV kraftledningene. Det opplyses at de nye mastene vil være bredere enn de gamle, og at de vil ha en høyde på ca. 30 meter. Høyden på de eksisterende 50kV mastene er ca. 21.5 meter. Der de nye og gamle ledningene går parallelt vil det båndlagte belte være ca. 43 meter.

Den økte høyden på de planlagte nye kraftledningene vil også føre til øket beslag på luftrommet i vertikalplanet, i tillegg økes spenningsnivået til 132 kV i de planlagte nye ledningene. Det må utredes nærmere hvordan nevnte faktorer vil påvirke naturmangfoldet når det gjelder insekter, flaggermus og fugler. Viser til omtalen av Krossberg våtmarksområde under pkt. 5.2.1 i «Fagrapport naturmangfold» fra Norconsult. De gamle og nye ledningstrasene vil gå parallelt like øst for Krossberg våtmarksområde.

Lnett skriver i e-mail av 08.02.22, som svar på spørsmål om hvorfor mastehøyden skal være så høy som 30 meter, at begrunnelsen er at da kan avstanden fra linetråd til underliggende terreng økes til 10 meter. Dette gjøres for å ta høyde for bruk av moderne landbruksmaskiner på dyrket mark, dagens gamle 50 kV linje har en vertikal avstand fra bakke til laveste ledning på 7 meter. Vi kan ikke se at det er noen begrunnelse for å øke mastehøyden til hele 30 meter, siden det eksisterende luftspenn (som vil ligge parallelt med det omsøkte) allerede har en lavere grense.

Vi har tidligere forstått det slik at den gamle 50kV kraftlinjen skulle saneres i 2030. Lnett opplyser nå at den gamle linjen blir stående helt til Buøy transformatorstasjon må oppgraderes (i år 2050 ?). Vi får et omfattende belte av høye master og kraftlinjer tvers gjennom et av Stavangers fineste og mest brukte nærfrilufts og naturområde. Det går flott opparbeidede turveier rundt både Stokkavatnet og Hålandsvatnet. Store områder er planlagt ytterligere vandalisert av skjemmende master og ledninger. Stavangerområdet er det byområdet i Norge som fra før har minst grøntareal til rådighet for innbyggerne. De visualiseringer av master og linjer som vises i Lnetts søknad er lite informative, og viser ikke på noen måte den reelle forringelsen av landskapets store estetiske verdier.

I utredningen «Vakre landskap i Rogaland» som ble utgitt av Rogaland fylkeskommune i 1995 omtales Stokkavatnet – Hålandsvatnet på side 63. Under estetiske landskapsverdier står det: «Vatna er av de få gjenværende store innlandsvatn på Låg-Jæren, og utgjør et svært viktig element innenfor storskalalandskapet på Nord-Jæren, hvor store landbruks- og utbyggingsområder dominerer.

Landskapsområdet har en særpreget og variert terrengform med fine vekslinger mellom tett vegetasjon og åpne jordbruksarealer. Dette gir flere gode landskapsrom med natur- og driftsmiljø rike på kontraster og varierte opplevelser» under avsnittet problemstillinger står det: «En trafostasjon og kraftledninger i området mellom de to vatna har størst negativ innvirkning på landskapsbildet»

I Meld.St.nr.14 (2011-2012) står det i kap. 1.1. side 6: «Nettet skal bygges ut på en skånsom måte som tar hensyn til natur, andre allmenne interesser og tredjeparter». Videre fra samme dokument: «Valg av ledningstrase og et helhetlig syn på kraftsystemet i området er ofte det viktigste for å redusere ulempene av en kraftledning»

Multiconsult har laget rapporten «Utredning av jordkabel mellom Krossberg-Harestad transformatorstasjoner» siste revisjon 3.12.21. Ingen av forslagene om jordkabel er omsøkt av Lnett.

Da melding med forslag til utredningsprogram (Lyse Elnett As november 2018) kom, ga tilbakemeldingene og høringsuttalelsene, unisont uttrykk for at de nye kraftledningene måtte føres fram som jordkabel, evt. at de ble lagt i Stokkavatnet til Tasta og videre lagt som jord/sjøkabel. Lnett har i sin konsesjonssøknad av desember 2021 ikke søkt om jordkabel, det vises bla. til Meld. St.14 (2011-2012), «Vi bygger Norge – om utbygging av strømnettet». Hovedregelen er at ved nett fra over 22kV og til og med 132kV skal luftledning velges. I Meld. St. 14 (side 82) står det at: «Jord – eller sjøkabel kan velges på begrensede delstrekninger dersom: Luftledning vil gi særlig store ulemper for bomiljø og nærfriluftsområder der det er knapphet på slikt areal, eller der kabling gir særlige miljøgevinster». Lnett har prioritert trasekombinasjon 10, av de fem omsøkte kombinasjonene.

I Meld.St.nr.14 (2011-2012) står det i kap. 1.4 (side 7): «Tidshorisonten for meldingen, blant annet i omtalen av regionale kraftbalanser, er 10 til 15 år.» Nevnte melding, og den meget restriktive praksis NVE har lagt seg på, når det gjelder å bruke jordkabel istedenfor luftspenn, bør stå for fall. Den restriktive praksis i bruk av jordkabel møter stadig større politisk motbør og har liten legitimitet. I en artikkel i Stavanger Aftenblad 31.03.22 uttaler direktøren i Klepp energi at regelen om luftspenn kontra jordkabel vil bli endret i løpet av noen få år. Klepp kommune har vedtatt at kommunen skal dekke eventuelle merkostnader en jordkabel vil koste på strekket Håland-Vagle. Fungerende ordfører i Stavanger, Dagny Sunnanå Hausken, skrev en artikkel i Stavanger Aftenblad 06.04.22 med tittelen: «Jordkabel er trolig ikke dyrere enn luftspenn, om vi ser hele regnestykket».

Fylkestinget i Rogaland har nylig diskutert luftspenn kontra jord/sjøkabel. Fylkesordføreren ga uttrykk for at hun at hun synes nettselskapene trekker luftspenn-prinsippet for langt. I følge en artikkel i Stavanger Aftenblad (27.04.22) uttaler Fylkesordfører Chesak: «Det kan framstå som hovedprinsippet om luftledning for høyere spenning blir tolket for restriktivt og at samfunnsmessige kostnader på natur og landskap er verdsatt for lavt opp mot utbyggingskostnader».

Etter vårt syn har teknologer og økonomer i alt for stor grad fått legge premissene for den nær sagt enerådende bruk av luftspenn ved overføring av store spenningsnivåer. Ikke prissatte faktorer som naturødeleggelse, forringelse av kulturlandskap, reduksjon av artsmangfold, estetisk forringelse, ødeleggelse av nærfriluftsområder m.m. synes å spille liten, eller ingen, rolle i vurderingene. Den totalbelastningen som de ulike planlagte tiltak fra Statnett og Lnett vil påføre områdene ved Stokkavatn/Hålandsvatn og Krossberg er formidable. Store deler av Stavangers innbyggerne vil sitte

igjen med et nærfriluftsområde som vil bli sterkt preget av industrialisering, både under anleggstiden og i driftstiden. Viktigheten av gode og nære natur og rekreasjonsområder har spesielt vist seg under Covid 19 situasjonen, og spiller stor rolle for fysisk og psykisk helse.

I konsesjonssøknaden fra Lnett er konklusjonen når det gjelder jordkabel (K 3.0): «Lnett mener luftledning er betydelig rimeligere, og reduserer risikoen for å ikke ha tilstrekkelig kapasitet i området fremover. Dette betraktes å være gode argumenter for å ikke søke på jordkabel for den aktuelle strekningen» (side 106, avsnitt 5.4.3.4). Lnett mener videre om jordkabel alternativene K.STØ-1.1 og K.STØ-2.0: «Alternativet er vurdert til å ikke forsvare merkostnaden, og er ikke omsøkt» (konsesjonssøknaden s. 108) Det synes klart at Lnett baserer sine regnestykker utelukkende på faktorer som kun kan tallfestes i rene penger. Etter det vi har forstått fra kraftlinjesaken i Klepp kommune har det også hersket en uenighet mellom Lnett og Klepp energi når det gjelder det totale regnestykket på jordkabelen mellom Håland og Vagle.

Utredningen fra Multiconsult ang. jordkabel mellom Krossberg-Harestad er hovedsakelig basert på kartstudier, grunnforhold og gravekostnader er stipulert ut fra dette. Vi mener at regnestykket også må ta med at luftspenn gir et større energitap under kraftoverføringen enn jordkabling. Merkostnaden i rede penger, som en jordkabling eventuelt utgjør, er liten når den blir fordelt over anleggets forventede levetid.

Vi mener at den nevnte unntaksbeskrivelsen som står på side 82 i MeLd.St.14 må komme til anvendelse, og at Lnett som avbøtende tiltak, blir pålagt å legge de omsøkte kraftledninger under bakke/vann. Vurderingene om bruk av luftspenn kontra jordkabel/sjøkabel kan opplagt ikke være de samme i øde fjellområder, som i NLFR områder. NVE og nettselskapene viser ofte til likebehandling og presedenshensyn når de i svært stor grad vedtar luftspenn istedenfor jord/sjøkabel. Hver enkelt utbyggingssak har særegne momenter og hensyn, og kan oftest ikke likebehandles. Vår konklusjon er at de omsøkte kraftledninger, som avbøtende tiltak i dette unike naturområdet, må legges som jordkabel eller evt. som en kombinasjon jord/sjøkabel.

3.40.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Høringsuttalelsen belyser i stor grad det samme som uttalelsen fra Leif Olsen og Karin Bjordal m/flere, kapittel 3.36. Lnetts kommentar vil være tilsvarende, se kapittel 0.

3.41 Sandra Schmitz Meisel

Vi finner det beklagelig at de nye planlagte og svært inngripende tiltak fra Lnett og Statnett ikke presenteres som en helhetlig plan. Først kommer Statnett/Lnett med en konsesjonssøknad (juni 2021) om ny Krossberg transformatorstasjon. Denne konsesjonssøknaden er preget av særdeles slett og ufullstendig håndverk fra Statnett, og NVE etterspør en rekke utfyllende opplysninger i brev til Statnett av 25.03.22. I desember 2021 kommer Lnett med en konsesjonssøknad om 132 kV kraftledninger Krossberg-Harestad-Nordbø. I tillegg arbeides det med en konsesjonssøknad om nye kraftledninger inn til Krossberg/Stølaheia trafostasjoner fra Tjensvoll og Ullandhaug trafostasjoner.

I dag går det allerede en 50kV luftledning nordover fra Krossberg til Randaberg/Dusavik (satt i drift 1985). I sin konsesjonssøknad om ny 132 kV kraftledning Krossberg-Harestad-Nordbø prioriterer

Lnett trasealternativet (trasekombinasjon 10) hvor den omsøkte 132kV kraftledningen legges parallelt og på østsiden av de gamle 50kV kraftledningene. Det opplyses at de nye mastene vil være bredere enn de gamle, og at de vil ha en høyde på ca. 30 meter. Høyden på de eksisterende 50kV mastene er ca. 21.5 meter. Der de nye og gamle ledningene går parallelt vil det båndlagte belte være ca. 43 meter.

Den økte høyden på de planlagte nye kraftledningene vil også føre til øket beslag på luftrommet i vertikalplanet, i tillegg økes spenningsnivået til 132 kV i de planlagte nye ledningene. Det må utredes nærmere hvordan nevnte faktorer vil påvirke naturmangfoldet når det gjelder insekter, flaggermus og fugler. Viser til omtalen av Krossberg våtmarksområde under pkt. 5.2.1 i «Fagrapport naturmangfold» fra Norconsult. De gamle og nye ledningstrasene vil gå parallelt like øst for Krossberg våtmarksområde.

Lnett skriver i e-mail av 08.02.22, som svar på spørsmål om hvorfor mastehøyden skal være så høy som 30 meter, at begrunnelsen er at da kan avstanden fra linetråd til underliggende terreng økes til 10 meter. Dette gjøres for å ta høyde for bruk av moderne landbruksmaskiner på dyrket mark, dagens gamle 50 kV linje har en vertikal avstand fra bakke til laveste ledning på 7 meter. Vi kan ikke se at det er noen begrunnelse for å øke mastehøyden til hele 30 meter, siden det eksisterende luftspenn (som vil ligge parallelt med det omsøkte) allerede har en lavere grense.

Vi har tidligere forstått det slik at den gamle 50kV kraftlinjen skulle saneres i 2030. Lnett opplyser nå at den gamle linjen blir stående helt til Buøy transformatorstasjon må oppgraderes (i år 2050 ?). Vi får et omfattende belte av høye master og kraftlinjer tvers gjennom et av Stavangers fineste og mest brukte nærfrilufts og naturområde. Det går flott opparbeidede turveier rundt både Stokkavatnet og Hålandsvatnet. Store områder er planlagt ytterligere vandalisert av skjemmende master og ledninger. Stavangerområdet er det byområdet i Norge som fra før har minst grøntareal til rådighet for innbyggerne. De visualiseringer av master og linjer som vises i Lnetts søknad er lite informative, og viser ikke på noen måte den reelle forringelsen av landskapets store estetiske verdier.

I utredningen «Vakre landskap i Rogaland» som ble utgitt av Rogaland fylkeskommune i 1995 omtales Stokkavatnet – Hålandsvatnet på side 63. Under estetiske landskapsverdier står det: «Vatna er av de få gjenværende store innlandsvatn på Låg-Jæren, og utgjør et svært viktig element innenfor storskalalandskapet på Nord-Jæren, hvor store landbruks- og utbyggingsområder dominerer. Landskapsområdet har en særpreget og variert terrengform med fine vekslinger mellom tett vegetasjon og åpne jordbruksarealer. Dette gir flere gode landskapsrom med natur- og driftsmiljø rike på kontraster og varierte opplevelser» under avsnittet problemstillinger står det: «En trafostasjon og kraftledninger i området mellom de to vatna har størst negativ innvirkning på landskapsbildet»

I Meld.St.nr.14 (2011-2012) står det i kap. 1.1. side 6: «Nettet skal bygges ut på en skånsom måte som tar hensyn til natur, andre allmenne interesser og tredjeparter». Videre fra samme dokument: «Valg av ledningstrase og et helhetlig syn på kraftsystemet i området er ofte det viktigste for å redusere ulempene av en kraftledning»

Multiconsult har laget rapporten «Utredning av jordkabel mellom Krossberg-Harestad transformatorstasjoner» siste revisjon 3.12.21. Ingen av forslagene om jordkabel er omsøkt av Lnett.

Da melding med forslag til utredningsprogram (Lyse Elnett As november 2018) kom, ga tilbakemeldingene og høringsuttalelsene, unisont uttrykk for at de nye kraftledningene måtte føres fram som jordkabel, evt. at de ble lagt i Stokkavatnet til Tasta og videre lagt som jord/sjøkabel. Lnett har i sin konsesjonssøknad av desember 2021 ikke søkt om jordkabel, det vises bla. til Meld. St.14 (2011-2012), «Vi bygger Norge – om utbygging av strømnettet». Hovedregelen er at ved nett fra over 22kV og til og med 132kV skal luftledning velges. I Meld. St. 14 (side 82) står det at: «Jord – eller sjøkabel kan velges på begrensede delstrekninger dersom: Luftledning vil gi særlig store ulemper for bomiljø og nærfriluftsområder der det er knapphet på slikt areal, eller der kabling gir særlige miljøgevinster». Lnett har prioritert trasekombinasjon 10, av de fem omsøkte kombinasjonene.

I Meld.St.nr.14 (2011-2012) står det i kap. 1.4 (side 7): «Tidshorisonten for meldingen, blant annet i omtalen av regionale kraftbalanser, er 10 til 15 år.» Nevnte melding, og den meget restriktive praksis NVE har lagt seg på, når det gjelder å bruke jordkabel istedenfor luftspenn, bør stå for fall. Den restriktive praksis i bruk av jordkabel møter stadig større politisk motbør og har liten legitimitet. I en artikkel i Stavanger Aftenblad 31.03.22 uttaler direktøren i Klepp energi at regelen om luftspenn kontra jordkabel vil bli endret i løpet av noen få år. Klepp kommune har vedtatt at kommunen skal dekke eventuelle merkostnader en jordkabel vil koste på strekket Håland-Vagle. Fungerende ordfører i Stavanger, Dagny Sunnanå Hausken, skrev en artikkel i Stavanger Aftenblad 06.04.22 med tittelen: «Jordkabel er trolig ikke dyrere enn luftspenn, om vi ser hele regnestykket».

Fylkestinget i Rogaland har nylig diskutert luftspenn kontra jord/sjøkabel. Fylkesordføreren ga uttrykk for at hun at hun synes nettselskapene trekker luftspenn-prinsippet for langt. I følge en artikkel i Stavanger Aftenblad (27.04.22) uttaler Fylkesordfører Chesak: «Det kan framstå som hovedprinsippet om luftledning for høyere spenning blir tolket for restriktivt og at samfunnsmessige kostnader på natur og landskap er verdsatt for lavt opp mot utbyggingskostnader».

Etter vårt syn har teknologer og økonomer i alt for stor grad fått legge premissene for den nær sagt enerådende bruk av luftspenn ved overføring av store spenningsnivåer. Ikke prissatte faktorer som naturødeleggelse, forringelse av kulturlandskap, reduksjon av artsmangfold, estetisk forringelse, ødeleggelse av nærfriluftsområder m.m. synes å spille liten, eller ingen, rolle i vurderingene. Den totalbelastningen som de ulike planlagte tiltak fra Statnett og Lnett vil påføre områdene ved Stokkavatn/Hålandsvatn og Krossberg er formidable. Store deler av Stavangers innbyggerne vil sitte igjen med et nærfriluftsområde som vil bli sterkt preget av industrialisering, både under anleggstiden og i driftstiden. Viktigheten av gode og nære natur og rekreasjonsområder har spesielt vist seg under Covid 19 situasjonen, og spiller stor rolle for fysisk og psykisk helse.

I konsesjonssøknaden fra Lnett er konklusjonen når det gjelder jordkabel (K 3.0): «Lnett mener luftledning er betydelig rimeligere, og reduserer risikoen for å ikke ha tilstrekkelig kapasitet i området fremover. Dette betraktes å være gode argumenter for å ikke søke på jordkabel for den aktuelle strekningen» (side 106, avsnitt 5.4.3.4). Lnett mener videre om jordkabel alternativene K.STØ-1.1 og K.STØ-2.0: «Alternativet er vurdert til å ikke forsvare merkostnaden, og er ikke omsøkt» (konsesjonssøknaden s. 108) Det synes klart at Lnett baserer sine regnestykker utelukkende på faktorer som kun kan tallfestes i rene penger. Etter det vi har forstått fra kraftlinjesaken i Klepp kommune har det også hersket en uenighet mellom Lnett og Klepp energi når det gjelder det totale regnestykket på jordkabelen mellom Håland og Vagle.

Utredningen fra Multiconsult ang. jordkabel mellom Krossberg-Harestad er hovedsakelig basert på kartstudier, grunnforhold og gravekostnader er stipulert ut fra dette. Vi mener at regnestykket også må ta med at luftspenn gir et større energitap under kraftoverføringen enn jordkabling. Merkostnaden i rede penger, som en jordkabling eventuelt utgjør, er liten når den blir fordelt over anleggets forventede levetid.

Vi mener at den nevnte unntaksbeskrivelsen som står på side 82 i MeLd.St.14 må komme til anvendelse, og at Lnett som avbøtende tiltak, blir pålagt å legge de omsøkte kraftledninger under bakke/vann. Vurderingene om bruk av luftspenn kontra jordkabel/sjøkabel kan opplagt ikke være de samme i øde fjellområder, som i NLFR områder. NVE og nettselskapene viser ofte til likebehandling og presedenshensyn når de i svært stor grad vedtar luftspenn istedenfor jord/sjøkabel. Hver enkelt utbyggingssak har særegne momenter og hensyn, og kan oftest ikke likebehandles. Vår konklusjon er at de omsøkte kraftledninger, som avbøtende tiltak i dette unike naturområdet, må legges som jordkabel eller evt. som en kombinasjon jord/sjøkabel.

3.41.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Høringsuttalelsen belyser i stor grad det samme som uttalelsen fra Leif Olsen og Karin Bjordal m/flere, kapittel 3.36. Lnetts kommentar vil være tilsvarende, se kapittel 0.

3.42 Kevin Brian Meisel

Vi finner det beklagelig at de nye planlagte og svært inngripende tiltak fra Lnett og Statnett ikke presenteres som en helhetlig plan. Først kommer Statnett/Lnett med en konsesjonssøknad (juni 2021) om ny Krossberg transformatorstasjon. Denne konsesjonssøknaden er preget av særdeles slett og ufullstendig håndverk fra Statnett, og NVE etterspør en rekke utfyllende opplysninger i brev til Statnett av 25.03.22. I desember 2021 kommer Lnett med en konsesjonssøknad om 132 kV kraftledninger Krossberg-Harestad-Nordbø. I tillegg arbeides det med en konsesjonssøknad om nye kraftledninger inn til Krossberg/Stølaheia trafostasjoner fra Tjensvoll og Ullandhaug trafostasjoner.

I dag går det allerede en 50kV luftledning nordover fra Krossberg til Randaberg/Dusavik (satt i drift 1985). I sin konsesjonssøknad om ny 132 kV kraftledning Krossberg-Harestad-Nordbø prioriterer Lnett trasealternativet (trasekombinasjon 10) hvor den omsøkte 132kV kraftledningen legges parallelt og på østsiden av de gamle 50kV kraftledningene. Det opplyses at de nye mastene vil være bredere enn de gamle, og at de vil ha en høyde på ca. 30 meter. Høyden på de eksisterende 50kV mastene er ca. 21.5 meter. Der de nye og gamle ledningene går parallelt vil det båndlagte belte være ca. 43 meter.

Den økte høyden på de planlagte nye kraftledningene vil også føre til øket beslag på luftrommet i vertikalplanet, i tillegg økes spenningsnivået til 132 kV i de planlagte nye ledningene. Det må utredes nærmere hvordan nevnte faktorer vil påvirke naturmangfoldet når det gjelder insekter, flaggermus og fugler. Viser til omtalen av Krossberg våtmarksområde under pkt. 5.2.1 i «Fagrapport naturmangfold» fra Norconsult. De gamle og nye ledningstrasene vil gå parallelt like øst for Krossberg våtmarksområde.

Lnett skriver i e-mail av 08.02.22, som svar på spørsmål om hvorfor mastehøyden skal være så høy som 30 meter, at begrunnelsen er at da kan avstanden fra linetråd til underliggende terreng økes til 10 meter. Dette gjøres for å ta høyde for bruk av moderne landbruksmaskiner på dyrket mark, dagens gamle 50 kV linje har en vertikal avstand fra bakke til laveste ledning på 7 meter. Vi kan ikke se at det er noen begrunnelse for å øke mastehøyden til hele 30 meter, siden det eksisterende luftspenn (som vil ligge parallelt med det omsøkte) allerede har en lavere grense.

Vi har tidligere forstått det slik at den gamle 50kV kraftlinjen skulle saneres i 2030. Lnett opplyser nå at den gamle linjen blir stående helt til Buøy transformatorstasjon må oppgraderes (i år 2050 ?). Vi får et omfattende belte av høye master og kraftlinjer tvers gjennom et av Stavangers fineste og mest brukte nærfrilufts og naturområde. Det går flott opparbeidede turveier rundt både Stokkavatnet og Hålandsvatnet. Store områder er planlagt ytterligere vandalisert av skjemmende master og ledninger. Stavangerområdet er det byområdet i Norge som fra før har minst grøntareal til rådighet for innbyggerne. De visualiseringer av master og linjer som vises i Lnetts søknad er lite informative, og viser ikke på noen måte den reelle forringelsen av landskapets store estetiske verdier.

I utredningen «Vakre landskap i Rogaland» som ble utgitt av Rogaland fylkeskommune i 1995 omtales Stokkavatnet – Hålandsvatnet på side 63. Under estetiske landskapsverdier står det: «Vatna er av de få gjenværende store innlandsvatn på Låg-Jæren, og utgjør et svært viktig element innenfor storskalalandskapet på Nord-Jæren, hvor store landbruks- og utbyggingsområder dominerer. Landskapsområdet har en særpreget og variert terrengform med fine vekslinger mellom tett vegetasjon og åpne jordbruksarealer. Dette gir flere gode landskapsrom med natur- og driftsmiljø rike på kontraster og varierte opplevelser» under avsnittet problemstillinger står det: «En trafostasjon og kraftledninger i området mellom de to vatna har størst negativ innvirkning på landskapsbildet»

I Meld.St.nr.14 (2011-2012) står det i kap. 1.1. side 6: «Nettet skal bygges ut på en skånsom måte som tar hensyn til natur, andre allmenne interesser og tredjeparter». Videre fra samme dokument: «Valg av ledningstrase og et helhetlig syn på kraftsystemet i området er ofte det viktigste for å redusere ulempene av en kraftledning»

Multiconsult har laget rapporten «Utredning av jordkabel mellom Krossberg-Harestad transformatorstasjoner» siste revisjon 3.12.21. Ingen av forslagene om jordkabel er omsøkt av Lnett.

Da melding med forslag til utredningsprogram (Lyse Elnett As november 2018) kom, ga tilbakemeldingene og høringsuttalelsene, unisont uttrykk for at de nye kraftledningene måtte føres fram som jordkabel, evt. at de ble lagt i Stokkavatnet til Tasta og videre lagt som jord/sjøkabel. Lnett har i sin konsesjonssøknad av desember 2021 ikke søkt om jordkabel, det vises bla. til Meld. St.14 (2011-2012), «Vi bygger Norge – om utbygging av strømnettet». Hovedregelen er at ved nett fra over 22kV og til og med 132kV skal luftledning velges. I Meld. St. 14 (side 82) står det at: «Jord – eller sjøkabel kan velges på begrensede delstrekninger dersom: Luftledning vil gi særlig store ulemper for bomiljø og nærfriluftsområder der det er knapphet på slikt areal, eller der kabling gir særlige miljøgevinster». Lnett har prioritert trasekombinasjon 10, av de fem omsøkte kombinasjonene.

I Meld.St.nr.14 (2011-2012) står det i kap. 1.4 (side 7): «Tidshorisonten for meldingen, blant annet i omtalen av regionale kraftbalanser, er 10 til 15 år.» Nevnte melding, og den meget restriktive praksis

NVE har lagt seg på, når det gjelder å bruke jordkabel istedenfor luftspenn, bør stå for fall. Den restriktive praksis i bruk av jordkabel møter stadig større politisk motbør og har liten legitimitet. I en artikkel i Stavanger Aftenblad 31.03.22 uttaler direktøren i Klepp energi at regelen om luftspenn kontra jordkabel vil bli endret i løpet av noen få år. Klepp kommune har vedtatt at kommunen skal dekke eventuelle merkostnader en jordkabel vil koste på strekket Håland-Vagle. Fungerende ordfører i Stavanger, Dagny Sunnanå Hausken, skrev en artikkel i Stavanger Aftenblad 06.04.22 med tittelen: «Jordkabel er trolig ikke dyrere enn luftspenn, om vi ser hele regnestykket».

Fylkestinget i Rogaland har nylig diskutert luftspenn kontra jord/sjøkabel. Fylkesordføreren ga uttrykk for at hun at hun synes nettselskapene trekker luftspenn-prinsippet for langt. I følge en artikkel i Stavanger Aftenblad (27.04.22) uttaler Fylkesordfører Chesak: «Det kan framstå som hovedprinsippet om luftledning for høyere spenning blir tolket for restriktivt og at samfunnsmessige kostnader på natur og landskap er verdsatt for lavt opp mot utbyggingskostnader».

Etter vårt syn har teknologer og økonomer i alt for stor grad fått legge premissene for den nær sagt enerådende bruk av luftspenn ved overføring av store spenningsnivåer. Ikke prissatte faktorer som naturødeleggelse, forringelse av kulturlandskap, reduksjon av artsmangfold, estetisk forringelse, ødeleggelse av nærfriluftsområder m.m. synes å spille liten, eller ingen, rolle i vurderingene. Den totalbelastningen som de ulike planlagte tiltak fra Statnett og Lnett vil påføre områdene ved Stokkavatn/Hålandsvatn og Krossberg er formidable. Store deler av Stavangers innbyggerne vil sitte igjen med et nærfriluftsområde som vil bli sterkt preget av industrialisering, både under anleggstiden og i driftstiden. Viktigheten av gode og nære natur og rekreasjonsområder har spesielt vist seg under Covid 19 situasjonen, og spiller stor rolle for fysisk og psykisk helse.

I konsesjonssøknaden fra Lnett er konklusjonen når det gjelder jordkabel (K 3.0): «Lnett mener luftledning er betydelig rimeligere, og reduserer risikoen for å ikke ha tilstrekkelig kapasitet i området fremover. Dette betraktes å være gode argumenter for å ikke søke på jordkabel for den aktuelle strekningen» (side 106, avsnitt 5.4.3.4). Lnett mener videre om jordkabel alternativene K.STØ-1.1 og K.STØ-2.0: «Alternativet er vurdert til å ikke forsvare merkostnaden, og er ikke omsøkt» (konsesjonssøknaden s. 108) Det synes klart at Lnett baserer sine regnestykker utelukkende på faktorer som kun kan tallfestes i rene penger. Etter det vi har forstått fra kraftlinjesaken i Klepp kommune har det også hersket en uenighet mellom Lnett og Klepp energi når det gjelder det totale regnestykket på jordkabelen mellom Håland og Vagle.

Utredningen fra Multiconsult ang. jordkabel mellom Krossberg-Harestad er hovedsakelig basert på kartstudier, grunnforhold og gravekostnader er stipulert ut fra dette. Vi mener at regnestykket også må ta med at luftspenn gir et større energitap under kraftoverføringen enn jordkabling. Merkostnaden i rede penger, som en jordkabling eventuelt utgjør, er liten når den blir fordelt over anleggets forventede levetid.

Vi mener at den nevnte unntaksbeskrivelsen som står på side 82 i MeLd.St.14 må komme til anvendelse, og at Lnett som avbøtende tiltak, blir pålagt å legge de omsøkte kraftledninger under bakke/vann. Vurderingene om bruk av luftspenn kontra jordkabel/sjøkabel kan opplagt ikke være de samme i øde fjellområder, som i NLFR områder. NVE og nettselskapene viser ofte til likebehandling og presedenshensyn når de i svært stor grad vedtar luftspenn istedenfor jord/sjøkabel. Hver enkelt

utbyggingssak har særegne momenter og hensyn, og kan oftest ikke likebehandles. Vår konklusjon er at de omsøkte kraftledninger, som avbøtende tiltak i dette unike naturområdet, må legges som jordkabel eller evt. som en kombinasjon jord/sjøkabel.

3.42.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Høringsuttalelsen belyser i stor grad det samme som uttalelsen fra Leif Olsen og Karin Bjordal m/flere, kapittel 3.36. Lnetts kommentar vil være tilsvarende, se kapittel 0.

3.43 Livar Voll

Det vises til referanse 201842140-157. Dette er en klage Lnetts søknad om luftspenn over Mosterøy og subsidiært klages det også på luftspenn over Bru i forbindelse med Lnetts søknad om trasevalg for ny kraftledning.

Mens store deler av den norske befolkning har fått øynene opp for hvordan naturen blir forurenset med de nye store vindmølleparkene på land slik at disse nå i stor grad blir stanset, så får altså nettselskapene fritt spillerom til noen gigantiske master som til de grader ødelegger naturen. Dette får de altså lov til fordi de gjemmer seg bak utdaderte regelverk som sier at en fortrinnsvis skal ha høyspentlinjer i luft og ikke nedgravde kabler. Dette igjen for a spare penger. Etter mitt skjønn går vi altså baklengs inn i fremtiden.

Jeg er altså på «de grøne øyane» i gamle Rennesøy kommune og nærmere bestemt på Mosterøy. Hva innebærer dette begrepet, ja fra mitt ståsted innebærer det at vi fra naturens side er beriket med bra med nedbør, men for meg innebærer det også at her satses det på naturen. Vi ønsker å spille på lag med naturen og ta grep slik at bevarer denne på best mulig måte for fremtiden. Implisitt i dette ligger også at vi må være villige til å betale noe ekstra for å ta viktige vernegrep. Naturen er viktig for oss og vi forsøker i smaskala å leve av dette via å tilby dette område til turister og andre friluftsmennesker via naturopplevelser. Vi har hele Klosterøya som i stor grad er vernet og vi forsøker etter det beste evne og videreføre disse verdiene også på andre øyane som utgjør Mosterøy. Vi har sogar fatt «KULA» status som innebærer kulturlandskap med store verdier. Hvor er dette ivaretatt fra søknaden fra Lnett. Nei, det druknet i at en sjøkabel vil gjøre prosjektet noen prosent dyrere.

Her må noen gripe inn og fortelle at vi snakker om naturinteresser som blir ødelagt for alltid ved disse mastene og som langt overstiger denne merkostnaden som sjøkabel utgjør. Hvor er dette regnstykket. Det er mange ting en kunne grepet tak i, at ledningen skal under Byfjorden og svinge oppom på Bru så en ny tur i sjøen og opp på Mosterøy. Enda en kort tur over Mosterøy og på ny ned i sjøen og opp på Rennesøy. Hvor hensiktsmessig er dette, og en betydelig økning i muligheten for feil i alle disse endepunktene. En kunne også grepet tak i de formidable overskuddene som nå dannes i energiselskapet hvor jo Lnett er tilknyttet 100 prosent. Ekstraregningen Lyse gruppen ville bli påført ved en sjøkabel er totalt neglisje bart. Jeg lar det imidlertid være å uttype dette nærmere fordi jeg mener det er inngrepene i naturen som her er det sentrale. Vi er i et område som har «KULA» status og da tror jeg NVE ser at her må det tas andre hensyn enn utelukkende de økonomiske hensyn som så langt er hensyntatt. Skal tildelingen av «KULA» status overhodet ha noen betydning, ja da må det være nettopp i slike sammenhenger dette kommer til syne, slik at ikke målbare kulturverdier også får en verdi som gjør at utbygger må ta hensyn til dette og finne andre veivalg.

Mimimumsløsningen må være at ledningen blir en sjøkabel slik at den blir lagt gjennom Dysjalandsvågen og ut på Vaula. Dette var altså et alternativ som ble fremhevet tidligere, men falt ut i jakten på den tilsynelatene rimeligste løsning. Når jeg skriver tilsynelatene er det jo selvsagt fordi ikke målbare kulturverdier ikke er tillagt noen verdi slik dette blir presentert av utbygger.

3.43.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Vedrørende KULA vises til kommentar i kapittel 2.7.

Angående feilstatistikk for overganger mellom luftledning og kabel så er det riktig at slike overganger medfører økt sannsynlighet for feil. Lnett har likevel vurdert at den reduserte feilsannsynligheten samt kostnaden en feil kan medføre ikke forsvarer merkostnaden for sjøkabel. Lnett har i mai 2022 sendt melding til NVE om ny 132 kV forbindelse fra Veland/Tau via Finnøy til Nordbø transformatorstasjoner. Denne forbindelsen vil redusere eventuelle KILE kostnader ved feil ettersom det opprettes tosidig forsyning til både Finnøy og Nordbø transformatorstasjoner.

3.44 Terence Allen

Regarding the Trase between Stålhei trans stasjon and FV 409 dvs alts 1.0 and 1.1

The current 32 KV trasse passes close to the houses at the west end of Friheim (of which one is mine) The youngest boy in the neighbors house closest to the current trasse (Friheim 37A) died of cancer some 3 -4 years ago. Lived about 60 meters from the current trase --"stråling" probable cause of death. Would at least indicate that the trase to the WEST of the current line is the the safest option.

Note also that the current trase was built before the new nature trail around Hålandsvatent was built so the new 132 Kv trase come into conflict with the kommune investment in the new nature trail.

So better to go for a buried line between Stølhei trans and FV 409
" Tapt verdi " will undoubtedly become an issue to be addressed in the future

3.44.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Vedrørende EMF vises til kommentar i kapittel 2.5.

Vedrørende jordkabel vises til kapittel 2.1.

3.45 Forum for natur og friluftsliv Rogaland

Forum for natur og friluftsliv i Rogaland (FNF, 998 129 028) viser til høring av ny 132 kV kraftledning Krossberg-Harestad-Nordbø og nye Harestad og Nordbø transformatorstasjoner. FNF er et samarbeidsnettverk bestående av natur- og friluftslivsorganisasjoner i Rogaland. Til sammen representerer vi betydelige allmenne interesser innen naturvern, landskap og friluftsliv.

Jordkabel
FNF mener at traseen på land bør legges som jordkabel. Dette vil gi minimalt med inngrep i

landskapskvalitetene. Landskapet på Nord-Jæren er relativt flatt, og høyspentmaster blir svært synlige inngrep. Luftspenn øker også faren for kollisjon med fugl.

Sjøkabel
Slik traseen er planlagt vil sjøkabelen gå fra Mekjarvik til Bru før den går over øya i luftspenn. FNF mener at man bør legge sjøkabel i hele traseen fra Mekjarvik til Mosterøy. Slik anlegget er planlagt nå vil den nordlige delen av Bru få enda høyere master i et landskap som ellers ikke er preget av tekniske installasjoner. Ved å legge sjøkabel rundt øya vil man ved fjerning av dagens 50 kV linje åpne opp og restaurere en del av landskapskvalitetene.

Ved kryssingen av Mosterøy mener FNF at traseen bør legges med sjøkabel gjennom Dysjalandsvågen. Dette vil gi minimalt med inngrep.

Transformatorstasjon
Transformatorstasjonen ved Harestad bør legges til alternativ 5. Dette bør gjøres for å unngå større tekniske inngrep tett på grønt draget mellom Harestadmyra og Odnaberget.

Fjerning av anlegg
FNF har merket seg at fjerningen av eksisterende transformatorstasjoner og 50 kV linje vil bli søkt om på et senere tidspunkt. I tidsplanen er det planlagt rivning i 2026. Ettersom det nye 132 kV anlegget er ment som en erstatning mener vi at rivning av 50 kV anlegget må være et vilkår for konsesjonen. 50 kV anlegget kan ikke bli stående som en reserve.

3.45.1 Lnetts kommentar til høringsuttlelse

Jordkabel
Lnett viser til svar gitt i kapittel 2.1 angående vurderingene som er gjort i forhold til jordkabel.

Sjøkabel
Lnett viser til svar gitt i kapittel 2.1 angående vurderingene som er gjort i forhold til sjøkabel.

Transformatorstasjon
Lnett tar til etterretning ønske om plassering av Harestad transformatorstasjon.

Fjerning av anlegg
Riving som er omtalt i fremdriftsplanen i kapittel 2.9 i søknaden gjelder bare dagens kontrollbygg på Nordbø transformatorstasjon. Dette vil bli overflødig når nye Nordbø er satt i drift.

Lnett ønsker å beholde eksisterende 50 kV kraftledning fra Randaberg til Nordbø som reserve frem til ny 132 kV forbindelse fra Veland/Tau via Finnøy til Nordbø er etablert. Lnett sendte melding til NVE for dette tiltaket i mai 2022. Tidsplan i meldingen angir en mulig idriftsettelse for ny 132 kV forbindelse i 2026 og at riving av eksisterende 50 kV kan skje etter det.

Angående 50 kV luftledning som i dag går fra Stølaheia transformatorstasjon nordover til Dusavik og Randaberg transformatorstasjoner vil denne inngå i forsyningen av stasjoner i sentrale deler av Stavanger frem til disse bygges om til 132 kV, antatt nærmere 2040-2050.

Planer for utviklingen av nettet i området for omsøkt tiltak er beskrevet i kapittel 3.13 i søknaden.

3.46 Elisabet Kolnes og Øystein Otterdal

Toppen av høyspentmasten som kommer nærmest vår eiendom vil trolig bli Randabergs høyeste punkt og vil kunne sees fra store deler av kommunen. Både for innbyggerne generelt og spesielt for oss som nettopp har bygget nytt hus rett nede i skråningen for masten og luftspennet, vil den planlagte utbyggingen føre til visuell forurensning av det flotte kulturlandskapet som vil være ødelagt i uoverskuelig fremtid.

Vi er også veldig bekymret for støyplagene vi vil få fra høyspentledningene. De vil også være til fare for fuglelivet i området med både ørn, sjøfugl og småfugler. Dette området blir flittig brukt til trening, turer og friluftsliv av folk i distriktet. Det er også mye brukt til turer av barnehagen på Steindal gård.

Vi støtter forslaget som kom opp på folkemøtet om å fortsette med jordkabel også mellom fv 521 Harestadveien og nordover mot Mekjarvik og legge den under eksisterende gang og sykkelvei. Det vil være en billigere løsning med bare Statens Vegvesen å forholde seg til om rettighetserverv.

Det er veldig trist om et så fint og unikt kulturlandskap skal bli skjemmet av høyspentmaster og luftspenn i uoverskuelig fremtid. Retningslinjene om at luftspenn skal prioriteres er utdaterte og bryter helt tydelig med folkets vilje - jordkabler er fremtidens løsning i et slikt folketett område som Randaberg er!

3.46.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett har utredet jordkabel fra Harestadveien til landtak ved Randabergbukta. Lnett er enig i høringsparten at grunnerverv kan bli enklere ved å følge offentlig gang- og sykkelveg, men det vil også trolig medføre mer konflikt med eksisterende infrastruktur, trafikkavvikling, asfaltering o.l. som kan øke kostnaden sammenlignet med utredet løsning.

Lnett viser også til svar gitt i kapittel 2.1.2 angående vurderingene som er gjort i forhold til jordkabel.

Det vises også til kapittel 2.4 vedrørende støy og 2.9 om naturmangfold.

3.47 Leif Harestad

lnnsigelser på planlagt linjetraså Krossberg - Harestad - Nordbø

lnnsigelsene gjelder eiendommen gnr. 244, bnr.9, adr. Bruveien 259 i Stavanger kommune.

Jeg viser til skriv fra Lyse Lnett, datert 15.03.2A22, folkemøte og <åpen kontordag> på Rennesøy der det ble gitt informasjon om den planlagte linjen.

Jeg ber om at følgende innsigelser blir tatt hensyn til ved konsesjonsbehandling for oven nevnte linjetrase.

1 Kabelalternativ

Som de andre grunneierne på Bru, Ønsker jeg primært at forbindelsen legges som sjøkabel rundt Bru.

Hvis kabelalternativet ikke kan innfris, ber jeg om at følgende anmerkninger blir tatt hensyn til.

1 Riggplass

Det er planlagt riggplass på gårdens jordbruksvei som hindrer adkomsten til store dyrkede områder. Jeg har foreslått ny riggplass på ett fjellplatå ca. 300 meter lenger vest som ligger utenfor dyrket mark. I møte med Lyse Lnett ble det vedtatt å ta en befaring på stedet.

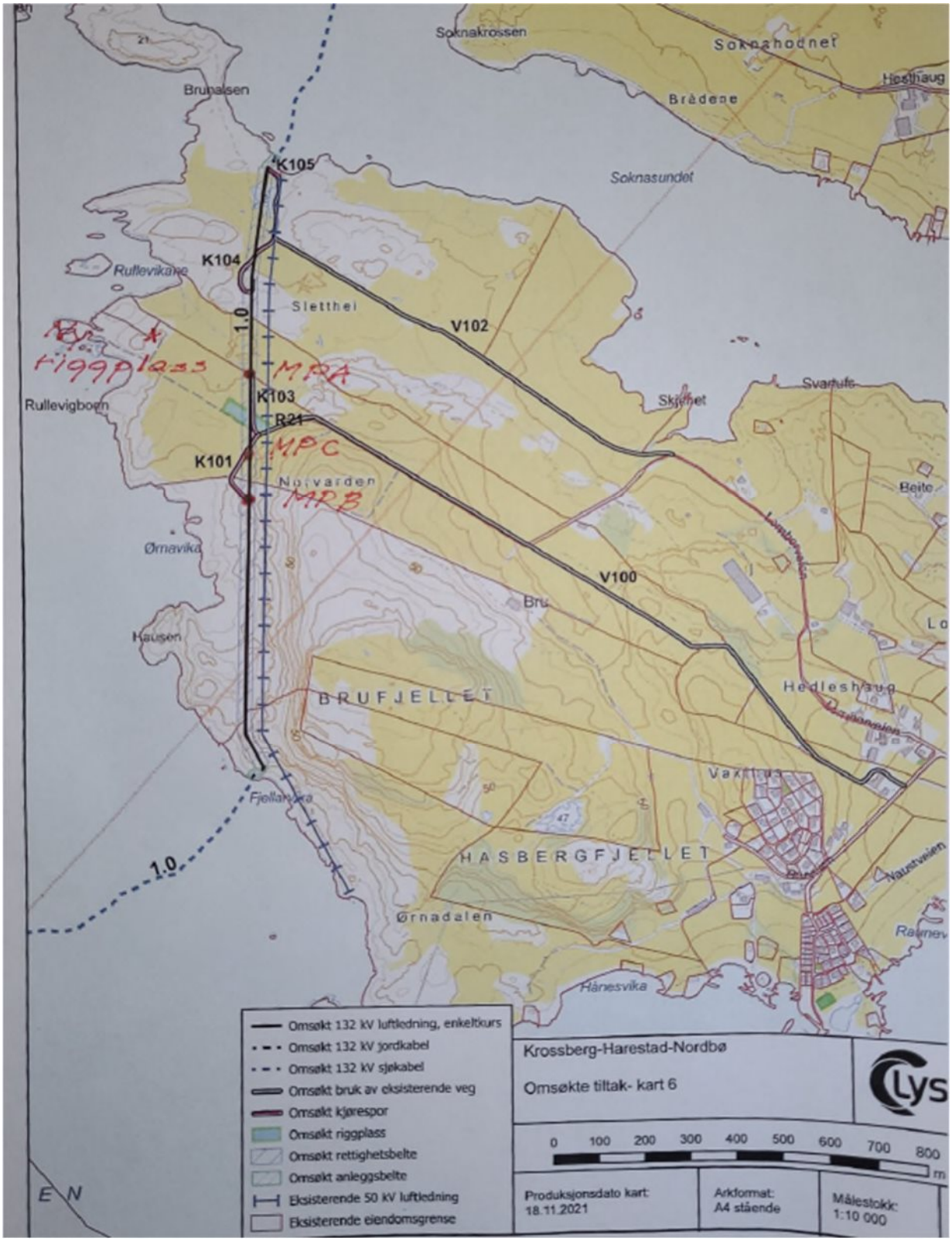
2 Flytting av mastepunkt

Nåværende mastepunkt, merket A, i eiendomsgrensen mellom bnr.7 og 9 foreslås å flytte nordover langs trasåen, utenfor dyrket/dyrkbar mark. Mastepunkt B flyttes nordover langs trasåen inn på bnr 9, avmerket C på vedlagte kart. Med en slik plassering unngår en mastepunkt på dyrket/dyrkbart mark og anlegging av kjørespor på dyrket mark.

3 Trykkbegrensing veier
Jordbruksveien på eiendommen vil neppe tåle vekten av betongbiler. I stedet vil jeg foreslå å bruke Mekjarvik som utgangspunkt for transport av betong. Avstanden i luftlinje fra Mekjarvik til anleggsområdet på Bru er kort. Da slipper en å belaste jordbruksveien og sparer en drøy mil med veitransport.

4 Eventuell tilbakeføring av dyrket jord og avlingstap.

Hvis anleggsarbeidet medfører inngrep på dyrket mark, skal den tilbakeføres til den stand det var før inngrepet. Det skal inngås skriftlig avtale som omhandler avlingstap, såing, dreneringsgrøfter og langtidsfjerning av stein.

Soknakrossen
Soknahodnet
Hesthaug
Brubalsen
Brådene
K105
Soknasundet
K104
Rullevikane
Sletthei
V102
1.0
MPA
Rullevigboen
K103
R21
MPC
K101
MPB
Ørnavika
V100
Bru
Kausen
BRUFJELLET
Hedleshaug
Fjellanka
HASBERGFJELLET
1.0
Ørnadalen
Hånesvika
Omsøkt 132 kV luftledning, enkeltkurs
Omsøkt 132 kV jordkabel
Omsøkt 132 kV sjøkabel
Omsøkt bruk av eksisterende veg
Omsøkt kjørespor
Omsøkt riggplass
Omsøkt rettighetsbelte
Omsøkt anleggsbelte
Eksisterende 50 kV luftledning
Eksisterende eiendomsgrense
Krossberg-Harestad-Nordbø
Omsøkte tiltak- kart 6
0 100 200 300 400 500 600 700 800 m
Produksjonsdato kart: 18.11.2021
Arkformat: A4 stående
Målestokk: 1:10 000
E N

3.47.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett tar ønsket om sjøkabel til etterretning.

Høringsparten kommer med forslag til riggplass, justering av mastepunkter, begrensinger knyttet til bruk av eksisterende veger. Lnett har vært på befaring sammen med høringsparten og er positive til å vurdere justeringene. Lnett mener dette er naturlig å gjøre i forbindelse med utarbeidelse av MTA-plan. Det vises for øvrig til kapittel 2.8.

Hvis det oppstår avlingstap som en følge av arbeiderne vil grunneieren få dette erstattet. Lnett inngår skriftlige avtaler for permanente og midlertidige anlegg. Avtalene omhandler også erstatning for avlingstap samt hvordan istandsetting skal foregå dersom dette er aktuelt på eiendommen. Ellers vises det til kommentar i kapittel 2.6.

3.48 Hans Petter Solberg

Jordkabel må velges for traseen. Luftspenn vil gi en betydelig verdi og levestandard forringelse for beboerne på Friheim og et meget populørt utfartsområde for befolkningen i Stavanger / Randaberg.

Området er nok belastet med høyspent og trafo fra før. Vi kan ikke ha enda en luftspenn i området.

3.48.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett viser kapittel 2.1 angående vurderingene som er gjort i forhold til jord- og sjøkabel.

3.49 Anne-Christine Schlenker-Bø

Først av alt ønsker jeg å gi uttrykk for at jeg er glad for at det så langt ikke har blitt vedtatt i Stortinget at kraftledningen skal bygges.

Jeg forstår selvsagt at folk på Randaberg og Rennesøy trenger strøm. Jeg vet også godt at ledninger og rør blir gamle og muligens må skiftes ut.

Samtidig opplever jeg det som alvorlig at fagrapportene til de ulike konsulentfirmaene som jobbet med konsekvensutredning, konkluderer med at byggingen av 132kV vil ha mellom middels til store, negative konsekvenser!

Det er sikkert ikke vanskelig å forstå at jeg som eier av en tomt på Randaberg ikke er begeistret for planene til L-nett, men de er IKKE utgangspunktet for mitt innspill. Personlig er jeg mest opptatt av hva vi egentlig holder på med når det gjelder klima/miljø!

Vi har nok fortsatt ikke forstått alvoret når det gjelder naturen, mangfoldet og klimaet! Her på Østlandet sliter vi nå med vannmangel, folk har blitt bedt om å dusje mindre og kortere av kommunen osv. Norges fremtidige konge Kronprins Håkon uttalte offentlig i forrige uke: « Vi må få havet i balanse igjen!» Hvordan da, lurer jeg på. Helt sikkert ikke ved å legge 132kV osv. under fjorden!

Oslofjorden er tømt for fisk! Måkene er på land og mates – her på Tøyen – av folk som kaster matrester rett ut på diverse offentlige steder! En salig blanding av måker og duer midt i byen.....

Jeg har selv sett et utall døde lomvier liggende langs Oslofjorden for ikke lenge siden. Et heftig syn! De lå der med vel 1 meters avstand. Virkeligheten i 2022!

Hva hjelper det med større internettkapasitet på Rennesøy, når vi ikke har mat (f.eks. i form av fisk) eller vann som trengs for å få dyrket f.eks. korn i Norge?

3.49.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Omsøkte sjøkabeltraseer berører ikke noen registrerte fiskefelt for aktive redskap (jf. figur 5-7 i fagrapport for landbruk, fiskeri og akvakultur). Fiske med passive redskap forventes å bli mindre påvirket av en eventuell sjøkabel.

3.50 Odd Tommy Bredal

Innsigelse

I forbindelse med ny høyspent trase 132kwa, er jeg en berørt grunneier Gnr/Bnr 247/4. Jeg ser at dere har laget noen alternativer til traseer, og jeg ser at trase 1.0 og 1.2 kommer til å komme i konflikt med en hel del dyrket mark og sprede areal og de vil komme veldig nær bebyggelse.

Ønsket trase er 3.0 eller 2.0 eller en kombinasjon av 2.0 og forslag til en ny trase 2.1.1 som er foreslått fra 2.0 via Askje Vest. Denne vil følge gang og sykkelsti ned til Kadlaneset. SE VEDLEGG 1. Denne traseen vil stort sett ikke berøre eller komme i konflikt med noe dyrket mark, sprede areal eller bebyggelse, og vil ha mindre inngriping på KULA. Dette vil også være ett bedre alternativ med tanke på service og vedlikehold.

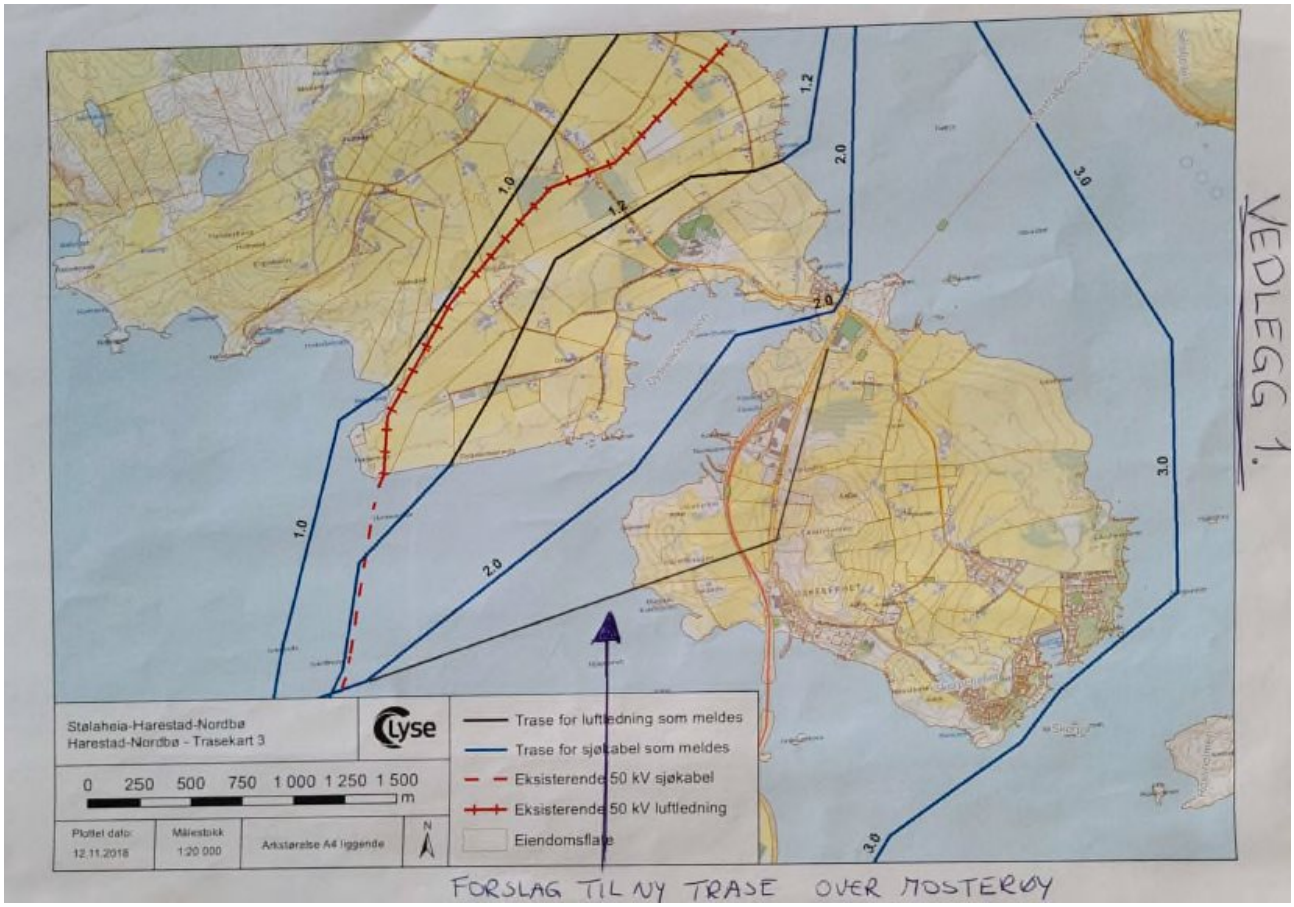
Vi merker oss at L-nett ikke har utredet jordkabel som ett alternativ. Denne løsning vil ha en mye mindre inngripende konsekvens for natur, landbruk og bebyggelse. Som nevnt tidligere er vi en del av KULA, og utfra kapittel 9 i KULA handler det om Rennesøy og Mastrafjorden der det går frem at nær hele tidligere Rennesøy kommune karaktiseres som kulturhistorisk landskap av nasjonal interesse, verdt å ta vare på. Om Rennesøy og Mastrafjorden skriver Riksantikvaren i KULA at høye installasjoner og bygninger vil forstyrre den historiske lesbarheten og sammenhengen i landskapet, og at fortsatt landbruksdrift, beite og tradisjonell skjøtsel av kystlyngheiene er avgjørende for å hindre gjengroing. Større planerings- masseutfyllingsuttak som vil endre landskapets karakter og påvirke det helhetlige landskapet bør unngås, og den åpne kystlinjen er særlig sårbar for nye store inngrep og anlegg som kan forstyrre opplevelsen av den historiske kystlinjen og landskapetselementene. Både mastene, arbeidet med å sette dem opp og at de skal vedlikeholdes, vil være direkte ødeleggende for mye av dette området som nå er utpekt som en del av nasjonal viktig kulturlandskap.

I 2019/2020 investerte vi i ny driftsbygning til ca 3 millioner kroner. Konsekvensen for vår eiendom er dersom 1.2 blir valgt er at vi vil miste sprede areal på ca. 20 da. Vi sprer husdyr gjødsel med kanon, som er det eneste alternativet til å få husdyrgjødselen ut på dette arealet. Det vil ikke la seg gjøre ved dette trase valget, noe som igjen fører til at vi må redusere på dyre antallet så mye at hele

driftsgrunnlaget vårt forsvinner. Og da ser vi oss nødt til å avvikle driften. Dette får da en stor økonomisk konsekvens for oss. Hvem skal dekke den kostnaden?

I møtet 27 april 2022 med L-nett tok vi opp vedlikehold av grøfter under kraftlinjen, og jeg mener at det ikke kom klart nok frem hvordan vi skal forholde oss til dette. L-nett svarte med at utstyr som skal brukes som eks gravemaskin, måtte påmonteres høydebegrensninger. Hvem skal ta denne kostnaden, er det grunneier som blir påtvunget dette, eller er det L-nett? Eller må man leie inn entreprenør med dette dette utstyret? Dette utstyret er ikke standard utstyr, så dette vil også være en stor kostnad. Må man ha kompetanse bevis/L-nett kurs for å grave under høyspent på egen eiendom? Dette vil også medføre ekstra kostnader.

Vi tok også opp dette med Eiendomsskatt, dette er heller ikke blitt informert om. L-nett var heller ikke sikre på hvordan dette skal løses. L-nett informerte oss om at de er i dialog med sin advokat angående om de skal være med å dekke denne pålagte skatt som kommunen vil pålegge oss.

3.50.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett har utredet kostnader og konsekvenser for traseforslaget som høringsparten viser til. Traseforslaget er omtalt på side 97 i søknaden og er vist på figur 48 i søknaden. Trasealternativet vil ha store negative konsekvenser for naturmangfold og kulturminner og er estimert til å gi en merkostnad på ca. 18 MNOK sammenlignet med omsøkte løsninger.

Angående spredeareal viser Lnett til kapittel 2.2.

Justering av trasealternativ 1.2 iht. forslag fra andre høringsparter på Mosterøy kan redusere berørt spredeareal og vil trolig ha lik eller lavere kostnad sammenlignet med omsøkt løsning.

Når det gjelder påpekte utfordringer med grøfter så mener Lnett vedlikehold/utbedringer bør være mulig uten særskilte maskiner. De må selvsagt inngås en NærVedAvtale med driftspersonell hos Lnett, men høyden på ledningene tilsier at det bør kunne brukes gravemaskiner opp til 15-20 tonn uten at dette vil kreve særskilte høydebegrensninger på maskinene.

Når det gjelder erstatning vises det til kapittel 2.6.

3.51 Alexander Greten

Som beboere og grunneiere på Krossberg har vi kommentarer til Lyse Elnetts planer om ny kraftledning fra Stølaheia. Flere av oss grunneiere har eiendommer som har vært i familiens eie i flere generasjoner.

Stølaheia transformatorstasjon ble vedtatt bygget i 1983 og satt i drift i 1985 ifølge boken «Ingen skal fryse med kraft fra Lyse».

Som kjent går det i dag en 50 kV kraftledning ut fra transformatorstasjonen i Stølaheia og videre nordover til Randaberg og til Nordbø på Rennesøy. Den nye kraftlinjen vil dimensjoneres for 132 kV. I forbindelse med den planlagte nye kraftledningen er det planlagt at den gamle linjen fremdeles skal bli stående. På informasjonsmøtet som NVE og Lyse Elnett arrangerte på Varen kulturscene i Randaberg 07.03.19 ble det opplyst at den gamle linjen på 50 kV ville bli stående minst fram til år 2030. Dagens master har en høyde på ca. 21 meter. Mastene på den nye kraftlinjen vil, etter det vi får opplyst, ha en høyde på mellom 18 og 30 meter.

I et sårbart og unikt naturmiljø ser Lyse Elnett for seg en dobbel masterekke med svært synbare og skjemmende master.

Vi siterer fra boka «Vakre landskap i Rogaland» under avsnittet «Stokkavatnet – Hålandsvatnet»: «Estetiske landskapsverdier. Vatna er av de få gjenværende store innlandsvatn på Låg-Jæren, og utgjør et svært viktig element innenfor storskalalandskapet på Nord-Jæren, hvor store landbruk - og utbyggingsområder dominerer. Landskapsområdet har en særpreget og variert terrengform med fine vekslinger mellom tett vegetasjon og åpne jordbruksarealer. Dette gir flere gode landskapsrom med natur- og driftsmiljø rike på kontraster og varierte opplevelser. Problemstillinger. En trafostasjon og kraftlinjer mellom de to vatna har størst negativ innvirkning på landskapsbildet» (Stavanger Turistforenings årbok 2009 s. 63).

Multiconsult har laget en rapport for Statnett SF hvor det framgår: «Delområde B4 Landbruksområdene ved Stokkavatnet ligger innenfor Låg-Jæren. Området rundt Stokkavatnet og Hålandsvatnet er relativt flatt og åpent, med en variasjon mellom landbruksområder og skogområder. Det er også noen områder med tettere bebygd strøk i delområdet. Stokkavatnet og Hålandsvatnet beriker delområdet og er et populært turmål.» Videre: «Området er vurdert til å ha middels til stor

verdi, der landskapet er uvanlig i et større områdeområde/region» «Overordna konsekvensanalyser konsept 3 (Lyse – Stølaheia 420 kV) 2015 s. 41, dokumentkode 126112-B RIM-RAP-001).

Store Stokkavatn er det største vannet i Stavanger med et areal på 2,12 kvadratkilometer. Hålandsvatnet er det nest største vannet i Stavanger med et areal på 1,2 kvadratkilometer. Rundt begge vann er det anlagt flotte og belyste turstier med en lengde på 7,5 – 8 km, turveien rundt Hålandsvatnet var ferdig anlagt i 2005. Turområdene rundt begge vannene benyttes i stor grad av tallrike befolkningsgrupper året rundt. Det er god gang og sykkelforbindelse mellom begge vannene og veien Krossbergkroken benyttes av mange som går tur mellom og rundt de to vannene. For et par år siden anla Stavanger kommune en gang og sykkelsti fra Sundekrossen langs Krossbergveien til Friheim. Dette har ført til at natur og rekreasjonsområdene på Krossberg og langs Hålandsvatnet har blitt lettere tilgjengelig for flere.

I de senere år har både Randaberg og Stavanger kommuner investert store pengesummer for å minske avrenningen til Hålandsvatnet. I vannet er det brukbare bestander av røye og ørret, faktisk et av de beste fiskevann i Rogaland, noe som sportsfiskere vet å sette pris på.

I følge boka «På tur i Stavangers natur» er det registrert 88 ulike fuglearter i og ved Hålandsvatnet. Helt sørøst i vannet er det en vegetasjonsrik bukt med takrørskog (Krossberg våtmarksområde). Dette området er av stor betydning for fuglelivet, området som utgjør 10-15 dekar, er at av de viktigste områdene for våtmarks fugl i Hålandsvatnet. Området ligger ca. 900 meter nord av Stølaheia. Det er velkjent at fugler kolliderer med luftspenn, og det er gjort flere funn av døde fugler langs det eksisterende 50 kV luftspennet (s. 207).

Stavanger roklubb har klubbhus og roanlegg som benyttes flittig i nordre ende av Stokkavatnet. Det ligger en bueskytterbane mellom Hålandsvatnet og Stokkavatnet. Turområdet ved Krossberg benyttes ellers av mosjonister, orienteringsløpere, speidere, ornitologer, skoleklasser m.m. Den norske turistforening driver et lager med utlånsvirksomhet av turutstyr. På Krossberg er det flere som driver med hester, ridning og utleie av stallplasser. Selvåg gartneri driver grønn næringsvirksomhet i form av hagesenter og gartneri. Området har gjennom generasjoner vært brukt til grønn næringsvirksomhet, jordbruk, matproduksjon og rekreasjon. Området er et unikt og verdsatt turområde for en rekke ulike brukergrupper fra mange av Stavangers bydeler. Slik ønsker vi at området også skal framstå for kommende generasjoner.

Pr. i dag foregår det et større arbeid med å omregulere deler av Madla-Revheim, ref. plan 2424. Totalt er planområdet på 787 dekar og det planlegges utbygd med opp mot 4000 boliger. Avstanden til Hålandsvatnet fra den nye bydelen er ca. 2 km.

I saksfremlegget til ny reguleringsplan av 29.11.17 står det: «Ved bruk av sykkel når man innenfor 10 minutter blant annet steder som Mosvannet, Stokkavatnet, Hålandsvatnet og universitetsområdet» (s.8).

På side 9 står det: «Kraftledning. Gjennom planområdet går det i dag en kraftledning i luftstrekk med funksjon som «motorvei» for det store elnettet til Stavanger. Dagens kraftledning er på 300 kV og

forårsaker en ca 100 meter bred hensynssone. Kraftledningen kommer inn sør for planområdet, fra Møllebukta, og går i luftstrekk til sentralnettstasjonen i Stølaheia». (s. 11).

På side 12 står det: «Det er en forutsetning for planen at eksisterende kraftledning gjennom området legges om til kabel i tunnel eller jordkabel, slik at dagens båndlagte hensynssone (magnetfelt) for kraftledning i luftstrekk frigjøres til annen arealbruk» (Saksframlegg ny reguleringsplan datert 29.11.17 s. 8, 9 og s.11 og12, saksnummer 16/010119-33).

Det er nå enighet mellom Statnett og Stavanger kommune om at kraftledningen foreslås lagt i jordkabel, og at omleggingen gjennomføres i 2027. På Nordre Sunde er utbyggingen av en ny bydel i full gang. Det er planlagt bygget 700 boenheter. Firmaene Østerhus og Øgreid er store utbyggere av denne nye bydelen. Utbyggerne bruker nettopp tilgang til gode og nære turområder ved Hålandsvatnet som en del av markedsføringen av sine boliger og blir dermed ansett som et fellesgode for allmennheten.

Vi kan ikke skjønne at det vil være fremtidsrettet, og samfunnsmessig rasjonelt, å legge en ny 132 kV kraftledning i luftspenn nordover fra Stølaheia. Som nevnt er Krossbergområdet allerede i dag mye brukt som turområde. Store utbygginger av nye bydeler i nærområdet vil gi en stor økning i etterspørsel etter nære, og mest mulig uberørte natur og grøntområder. Rekreasjonsområder og grøntområder er et knapphetsgode som det må vernes om. Det vil framstå som underlig at det store sentrale luftspennet på 300 kV (planlagt oppgradert til 420 kV?) fjernes og legges som jordkabel, mens den nye regionale kraftledningen ut fra Stølaheia, eventuelt legges som luftspenn.

To parallelle luftspenn nordover fra Stølaheia vil sterkt forringe opplevelsen av et unikt og verdifullt kulturlandskap, og vil fremstå som en markert visuell forsøpling av landskapet. Terrenget er relativt flatt slik at det er få muligheter til å «skjule» mastene i terrenget.

Vi ber om at Lyse Elnett pålegges å utrede nærmere den økte betydningen Krossberg - og Hålandsvatnet området vil få som rekreasjons og grønt- og turområde, sett i lys av de planlagte nye bydelene på Madla/Revheim/Sunde.

Vi er skeptiske til at et nytt luftspenn planlegges så nær bebyggelsen i Alvasteinveien, Krossbergveien, Krossbergkroken og Friheim. Det har over lengre tid blitt registrert flere krefttilfeller blant naboer til kraftlinjene. Disse har bodd nær luftspennet gjennom flere år og vært eksponert for elektromagnetisk stråling i lang tid. Dette gjelder både naboer til sentralnettet inn til Stølaheia og naboene til det regionale nettet ut fra Stølaheia. Vi ber om at dette undersøkes nærmere av en uavhengig instans.

I Lyse Elnetts «Melding med forslag til utredningsprogram» vises det spesielt til fremtidig økt kraftbehov til Green Mountain Data Center (GMDC) på Rennesøy. Det forventes også et større kraftbehov i forbindelse med E39 Rogfast og diverse industriutbyggingsprosjekter i Randaberg. Etter det vi har skjønt så får GMDC en vesentlig reduksjon i nettleien i forhold til privatkunder, det ville være rimelig å foreslå at GMDC bidrar til finansieringen av den foreslåtte nye kraftledning. Det tenkes spesielt på en jordkabel.

Lyse Elnett viser ofte til Meld.St.14 (2011-2012), melding til Stortinget. I denne meldingen heter det at sentralnettet som hovedregel skal bygges som luftledning. Den foreslåtte nye kraftledning er etter det vi har skjønt en del av det regionale nett. At sentralnettet som hovedregel bygges som luftledning kommer av at det er linjer som går over store avstander, og som oftest ligger i lite befolkede områder. Topografien gjør det ofte vanskelig, eller umulig, å legge slike ledninger i jordkabel, dette er som oftest kraftledninger med 300 el 420 kV.

Den nye kraftledningen fra Stølaheia til Nordbø på Rennesøy er relativt kort, store deler av kraftledningen må nødvendigvis legges som sjøkabel. Det er kun en mindre del som går over land. Den delen av kraftlinja som går over land går til gjengjeld gjennom svært folkerike områder. Topografien er flat, noe som gjør at en utbygging i form av luftspenn vil bli svært synbar og skjemmende i landskapet.

Vi viser til St. Meld. 14 hvor det står:

«Nettet skal bygges ut på en skånsom måte som tar hensyn til natur, andre allmenne interesser og tredjeparter» (s. 6) og videre:

«Regionalnettet: For nett fra over 22kV og til og med 132 kV skal luftledning velges som hovedregel. Jord- eller sjøkabel kan velges på begrensede delstrekninger dersom:

luftledning er teknisk vanskelig eller umulig, som ved kryssing av sjø eller der den kommer nærmere bebyggelse enn tillatt etter gjeldende lover og forskrifter

luftledning vil gi særlig store ulemper for bomiljø og nærfriluftsområder der det er knapphet på slikt areal, eller der kabling gir særlige miljøgevinster – kabling kan gi en vesentlig bedre totalløsning alle hensyn tatt i betraktning, for eksempel der alternativet ville vært en innskutt luftledning på en kortere strekning av et kabelanlegg, eller ved at kabling inn og ut av transformatorstasjoner kan avlaste av hensyn til bebyggelse nærmiljø» (ibid s.82).

Utbygger av nye de kraftlinjene må ta et samfunnsansvar og ikke bare legge snevre kortsiktige bedriftsøkonomiske hensyn til grunn. Vi mener jordkabel og sjøkabel vil være klart den beste løsningen for berørte beboere, brukere av natur- og kulturområdet, samt dyrelivet her. Denne løsningen vil etter vårt syn være den mest bærekraftige for miljøet, både på kort og lang sikt.

Som naboer til den planlagte nye kraftlinje foreslår vi at kraftlinjen fra transformatorstasjonen i Stølaheia legges som jordkabel ned til Stokkavatnet, videre som sjøkabel gjennom Stokkavatnet – jordkabel via Gabbas på Tasta og ned til Byfjorden – sjøkabel langs Byfjorden til ny transformatorstasjon i Harestadområdet.

Som alternativ løsning: jordkabel tilnærmet langs nåværende kraftlinjetrase.

Hvis det ikke lar seg gjøre å legge sjøkabel langs Byfjorden foreslås det jordkabel fra Gabbas på Tasta til den nye transformatorstasjonen på Harestad.

3.51.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Fagrapporter for landskap, friluftsliv, turisme, naturmangfold og kulturmiljø beskriver konsekvensene tiltaket vil ha. Dette er skjønnsmessige vurderinger og det vil alltid være ulikheter i hvordan konsekvensene vurderes.

Foreslåtte trasealternativ er utredet og beskrevet i kapittel 5.4.3 i konsesjonssøknaden. Lnett viser også til svar gitt i kapittel 2.1 og 2.1.1 angående vurderingene som er gjort i forhold til jord- og sjøkabel.

Lnett er kjent med at eksisterende 300 kV dobbeltkurs luftledning gjennom Madla-Revheim vurderes kablet. Forutsetningen for at dette skal gjennomføres er at utbyggerne i området finansierer kostnaden for kablingen. Lnett er ikke kjent med at det er bestemt tidspunkt for kablingen.

3.52 Gry Hodnefjell Haugen

Jeg er grunneier på Mosterøy. Min landbrukseiendom vil bli berørt dersom trasé alt 1,0 blir valgt.

Jeg ønsker at høyspentlinjen blir lagt i sjøkabel, fortrinnsvis alt 2,0, evnt alt 2,1, alt 3 eller alt 3,01. Det er vanskelig å se en god grunn til å bruke luftlinje over Mosterøy. Naturen her langs trasé alt 1,0 er unik, landskapet er nakent og åpent ut mot havet her. Vi har et kulturlandskap som må tas hensyn til. Her er flere fornminner. Blant annet har vi helleristninger her. Skolen her på Mosterøy går ofte hit for å vise elevene helleristningene. Det er flere gravhauger her som også er fredet. Her ute i havgapet finnes et rikt fugleliv, med bla. havørn. Det er et flott rekreasjonsområde her, mange liker å gå tur langs strandlinjen her. Vi har gjennom generasjoner tatt vare på kulturlandskapet og fornminner som finnes her.

Vi har alltid vist respekt for dette unike området vi forvalter. Da er det veldig frustrerende å se at Lnett kan komme hit og ødelegge alt. Vi er bekymret for hva dette vil ødelegge for gårdsdriften. Vi kommer til å miste areal, verdifull matjord, spredeareal. Hvor stort spredeareal vi har, har betydning for hvor mange dyr vi kan ha i produksjonen. Når spredeareal blir beslaglagt som følge av høyspentlinjen, gjør det at vi taper inntekter. Det eneste riktige her er å legge høyspentkabel i Dysjalandsvågen, trasé alt 2,0.

Hvis høyspentlinjen likevel må komme i luftlinje, bør en annen enn trasé alt 1,0 velges. Dette fordi luftlinje trasé alt 1,0 vil være veldig synlig i kulturlandskapet her. Det er heller ikke bra at det kommer ny luftlinje rett i nærheten av/parallelt med eksisterende linje, da dette vil ødelegge hele landskapet i området. Det kan være lurt å legge evnt. ny luftlinje i annen trasé enn alt 1,0, der det blir enklere å plassere mastene pga. en trenger ikke ta hensyn til den eksisterende linjen. Jeg vet at eksisterende linje skal fjernes når hele prosjektet er fullført, men om annen trasé enn alt 1,0 velges nå - da er det klart til å legge linjen langs grensene om 50-80 år, når høyspentmastene igjen må skiftes ut.

Det er veldig vanskelig å forstå hvorfor dere ikke ønsker å legge sjøkabel i Dysjalandsvågen, da kabelen allerede ligger i sjøen. Det må jo være sårbare punkter der kablene går i land. Alt ligger jo til rette for for at kabelen kan gå gjennom Dysjalandsvågen, det er bare å se på kartet. Det blir ikke en lengre trasé, naturen blir spart, og kabelen kan ligge uavbrutt i sjø fra Randaberg til Rennesøy. Hvis

linjen fortsatt må gå i luftlinje over Mosterøy er trasé alt 1,2 det beste alternativet. Dette fordi det vil ikke ruve så mye i landskapet som alt 1,0. Trasé 1,2 har mer naturlig bakgrunnsdekning enn trasé 1,0. Langs trasé 1,2 er det mer skog, trær og annen vegetasjon som vil bidra til at høyspentlinjen blir mer skjult i landskapet.

Da vi var i Rennesøy kommune var det mye snakk og skriverier om «Dei grøne øyane», at vi måtte ta godt vare på det flotte kulturlandskapet her. Er det ingen som tar vare på det lenger? Riksantikvaren har utpekt dette området i «Kulturhistorisk landskap av nasjonal interesse», KULA. Her kan vi bla. lese at «Høye installasjoner og bygninger som vil forstyrre den historiske lesbarheten og sammenhengene i landskapet bør unngås». Jeg ber om at dere tar hensyn til dette. Det er vanskelig å akseptere at området Bekkjarvik/Humleneset kan bli fullstendig forsøplet av store høyspentmaster. 100-metersbeltet i strandsonen er fredet, hvordan kan et kraftselskap få tillatelse til dette? Utstein kloster, Norges best bevarte middelalderkloster ligger i området her, disse store mastene vil også være ødeleggende i inngangsporten til Utstein kloster. Ikke minst fra luften.

Vi leser at 20 millioner kroner vil bli spart på å velge luftspenn over Mosterøy i stedet for sjøkabel i Dysjalandsvågen. For oss høres 20 millioner ut som en liten sum i et så stort prosjekt. Er det noen som har regnet på det økonomiske tapet ved å velge luftlinjer over Mosterøy? Verdien av tap av matjord? Folkehelsen som følge av belastning ved å bo nær en høyspentlinje, stråling fra elektromagnetiske felt, støy fra høyspentlinjer, og det å se det vakre kulturlandskapet bli ødelagt.

Tapet av unikt kulturlandskap for generasjoner etter oss. Valg av alt 1,0 vil gjøre at vi taper mye verdifull matjord på Mosterøy, særlig det at eksisterende høyspentlinje går her over grenser fra før, gjør at nye master «presses» midt ut i verdifull matjord. Det påfører gårdene her store økonomiske tap. Se om dere kan finne andre traseer, der master kan plasseres ved grenser slik det er gjort på eksisterende trasé over Mosterøy, eller ved skog/vegetasjon som kan spare matjord og samtidig ruve mindre i landskapet.

Det er skuffende å se at alternative traseer over Askje som lokalbefolkningen spilte inn i forrige runde ikke er omsøkt nå. Begrunnelsen om at «Disse alternativene vil ha negative konsekvenser for naturmangfold og kulturminner...». Dette er i et industriområde, utbygd med veier osv. Området er heller ikke KULA område. Det er mye større konsekvenser for naturmangfold og kulturminner der de to omsøkte traseene er. Det er en grunn til at det er KULA område her! Det beste alternativet er sjøkabel. Vi vil ha trasé alternativ 2,0.

Mvh Gry Hodnefjell & Sigve Haugen

3.52.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Vedrørende KULA er dette kommentert i kapittel 2.7.

Angående plassering av master i dyrket mark så søker alltid Lnett mot å redusere ulemper for landbruksdrift ved å plassere master i grenser og utenfor dyrket mark der dette lar seg gjøre på en rasjonell måte. Dette vurderes nærmere i dialog med berørte grunneiere ifm. utarbeidelse av MTA-plan, se også kapittel 2.8.

Der kraftledningen krysser over dyrket mark planlegges kraftledningen med en minstehøyde på 10 meter for å hensynta moderne landbruksmaskiner.

Angående spredeareal viser Lnett til kommentar i kapittel 2.2.

3.53 Joachim Skjervik

Høringsuttalelse om trasèvalg av ny 132 kV kraftledning fra Stølaheia - Harestad - Nordbø og ny Hareheia transformatorstasjon

Løsning nr. 1 på trasèvalg:

Jordkabel nedgravd under turstien på vestsiden av store stokkavannet fra Trafo til nordside av store stokkavannet.

Slik som denne blå streken viser:

Fordeler:

Rimelig i forhold til graving ettersom det graves i gruslaget i turstien.
Ligger godt beskyttet under grus i forhold til stormer/ orkaner/ snøvær og dermed sikrer vi høy forutsigbarhet på kraftleveransen og mindre nedetid.
Enkel føringsvei, lite hindringer på veien.
Sparer tid i forbindelse med prosjektering av store master og kabelstrekk.
Enkelt å reparere brudd på kabel.
Eventuelle trær som er i veien kan enkelt hogges/ fjernes.

En usynlig og usjenerende løsning.
Bevarer de flotte friområdene i området som er brukt av hundretusenvis av besøkende hvert år.
Det er mulig å hjelpe til i arbeidet med kabellegging med båt om det skulle være behov.
Det kan legges ned trekkerør for så mange kabler det er behov for. Kan også legges enkelt legges ned trekkerør for fremtidig utvidelse.
Unngår problemer med arkeologiske funn ettersom denne stien allerede er gravd ut og godkjent.
Unngår problemer med viktige hekkeområder.
Unngår problemer med viktige biologiske arter.
Avgir et lite fotavtrykk.
Unngår å etablere transportveier for etablering av strømmaster og oppheng av kabler.
Fullt mulig å komme seg inn med bil/ lastebil inn til tursti rundt store stokkavannet.
Unngår kostbare strømmaster laget av stål. Nå om dagen er stålprisene ute av dimensjoner og skyhigh.
Unngår sjenerende strømmaster som er synlige 360 grader over hele byen/ nabobyer/ nabotettsteder.
Får god avstand til hjemmene(husene) til menneskene i området.
Unngår støy fra mastene.
Unngår kreftfare fra mastene.
Kun sporadisk ferdsel over kabler.
Unngår å oppta areal på jordene til bøndene med store fundamenter og master.
Unngår å måtte rive barndomshjemmene til familier som følge av ekspropiering. Tenk om det var ditt barndomshjem som måtte rives som følge av noen strømkabler?

Løsning nr. 2 på trasèvalg:

Kabel lagt på bunn av Store Stokkavannet fra Stølaheia til nordenden av Store Stokkavannet.

Slik som denne oransje streken viser:

Fordeler:

Enkel og rask å legge.
Får god kjøling av kablene i vannet, som jeg antar gjør at kapasiteten kan være høyere i kablene.
Kabel ligger uten hindringer.
Fremtidig utbytting av kabler er nokså enkel.
Kabel ligger godt beskyttet i forhold til stormer/ orkaner/ snøvær/ flom.
Graving og fundamentering blir redusert til minimum.
Sparer tid i forbindelse med prosjektering av store master og kabelstrekk.
Enkelt å reparere brudd på kabel.
En nesten usynlig og usjenerende løsning.
Bevarer de flotte friområdene i området som er brukt av hundretusenvis av besøkende hvert år.
Det er mulig å hjelpe til i arbeidet med kabellegging med båt.
Unngår problemer med arkeologiske funn.
Unngår problemer med viktige hekkeområder.
Unngår problemer med viktige biologiske arter.
Avgir et lite fotavtrykk.
Unngår å etablere transportveier for etablering av strømmaster og oppheng av kabler.
Unngår kostbare strømmaster laget av stål. Nå om dagen er stålprisene ute av dimensjoner og skyhigh.
Unngår sjenerende strømmaster som er synlige 360 grader over hele byen/ nabobyer/ nabotettsteder.
Får god avstand til hjemmene(husene) til menneskene og familiene i området.
Unngår støy fra mastene.

Unngår kreftfare fra mastene.
Kun sporadisk ferdsel over kabler.
Unngår å oppta areal på jordene til bøndene med store fundamenter og master. Unngår å måtte rive barndomshjemmene til familier som følge av ekspropriasjon. Tenk om det var ditt barndomshjem som måtte rives som følge av noen strømkabler?

Generell uttalelse om prosjektet:

Vi er tross alt i 2022 og skal vi få en by vi fortsatt kan være stolt av i årene fremover så er løsning med høyspentmaster veldig gammeldags, umoderne, sjenerende og lite bærekraftig. Tenk på f.eks energibruken som går med på å lage stål og betong. Det er mye energi som må til, tenk bare på hvor mye energi som må brukes for å frakte stål og betong. Ikke bærekraftig.

I vårt distrikt klarer vi å lage verdens lengste undersjøiske tunnel og da må vi vel også få til noe bedre enn høyspentmaster? Hva om vi kunne vært et distrikt som kunne vært et forbilde for andre fylker/ byer/ tettsteder der vi viser vei med jordkabler/ sjøkabler fremfor luftkabler. Vi klarte å legge kraftkabler i sjøen hele veien fra Norge til England og da må vi vel kunne klare å få til noen mye kortere sjøkabler/ jordkabler enn det som var tilfelle der?

Med den høye inntekten fra utenlandskablene til Norge fra Europa så er sjøkabler/ jordkabler noe vi fint i Norge kan ta oss råd til. Er det ikke på tide å tenke nytt og være fremoverlent?

Paris har et kjent landemerke med navn Eiffeltårnet. Vil vi virkelig at det nye landemerke til Stavanger/ Randaberg skal være strømmastene?

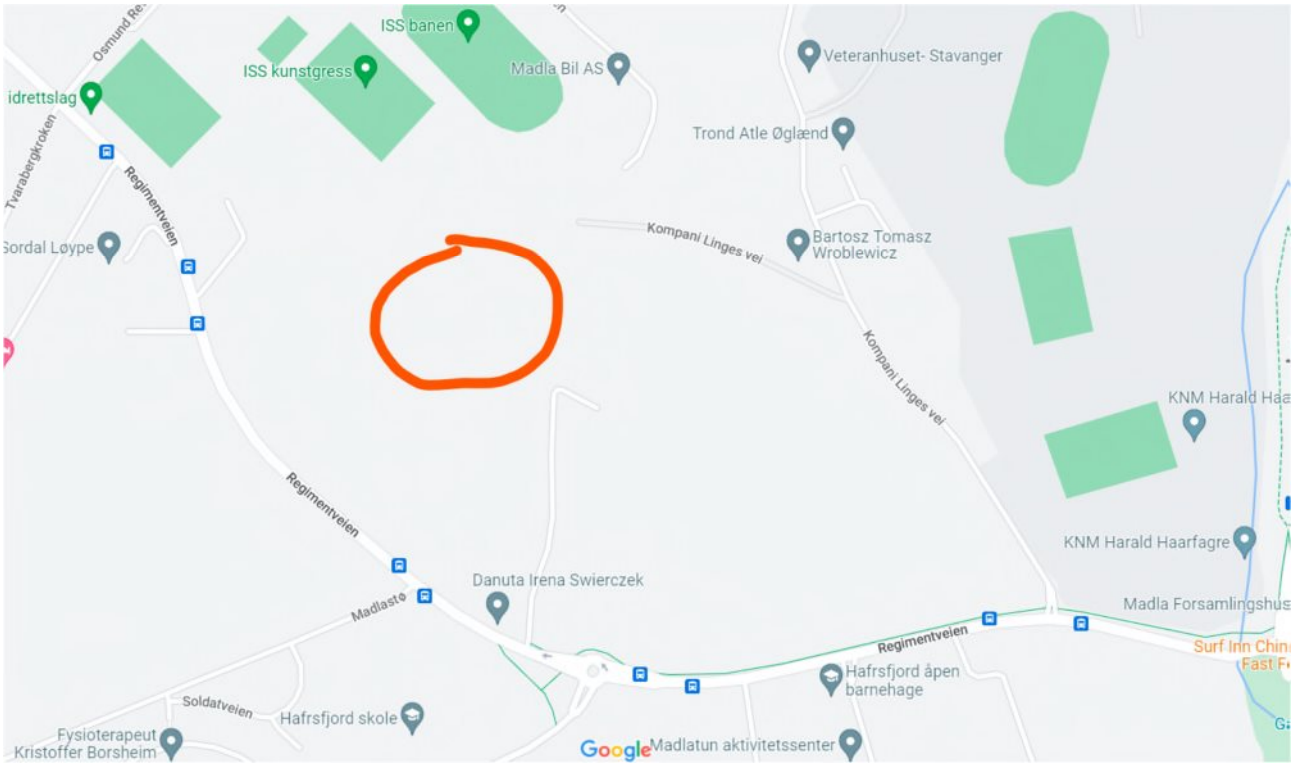
Høyspentmaster reduserer muligheten for en by å vokse seg større og tettere ved å oppta store arealer til kraftledninger/ master pga. sikkerhetsavstander som kreves i stedet for at disse arealene kunne blitt brukt til vekst og utvikling eller slik dem benyttes idag.

Setter veldig stor pris på om dere tar en seriøs og grundig vurdering av disse løsningene.

Forslag til plassering av ny trafo i forbindelse med nye 132 kV kraftlinjer:

Hva med å plassere en ny trafo her istedet for utvidelse av Stølaheia trafo? Denne plasseringen ligger i nærheten av eksisterende trafo i Hafrsfjord, det er allerede kraftmaster/kraftlinjer der fra før, dette området ligger i en dal, området ser nokså uberørt ut, lite begyggelse i direkte nærhet og jeg antar at det blir lite sjenerende for naboer. For å få det enda mindre sjenerende så burde det gå fint å senke nytt trafobygg godt ned i bakken og gjerne også under bakken? Her vil den ligge nokså diskre for omgivelsene tror jeg. Dette er også mellom stølaheia trafo og hafrsfjord trafo.

3.53.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Høringsparten viser til 2 ulike løsninger for fremføring av kabel fra Krossberg og nordøst mot E39, men ikke hvordan traseen skal føres videre mot Harestad. Den første løsningen med jordkabel i grusstien langs Store Stokkavatnet er ikke utredet av Lnett, men K2.0 som er omtalt i kapittel 5.4.3.2 mener

Lnett er dekkende med tanke på å beskrive kostnader for en slik løsning. Den andre løsningen med kabel i Store Stokkavatnet er utredet som en del av K3.0 løsningen som er omtalt i kapittel 5.4.3.3. Felles for disse er at alternativ K1.0, kapittel 5.4.3.1 i søknaden, fremstår rimeligere. Lnett viser for øvrig til kommentar i kapittel 2.1 og 2.1.1 angående vurderingene som er gjort i forhold til jord- og sjøkabel.

Innspillende til plassering av Krossberg transformatorstasjon (omsøkt av Statnett) er videresendt til Statnett.

3.54 Jebb Peria

nei takk. i dont want them to build a new line in our neighborhood.

3.54.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett tar uttalelsen til etterretning.

3.55 Sigbjørn Ekrene m/flere i Kvernevikveien

Høyspentmaster er sterk uønsket grunnet:

1. De omsøkte mastene med luftlinjer er skjemmende i landskapet. De skjærer med det randabergske og det jærske landskapet som er flatt av natur. Høyspentmaster vil i et slikt unikt landskap være svært skjemmende.

2. Omsøkte traseer vil være visuelt skjemmende fra våre eiendommer, og i kan være en kilde til støy.

a. Mener at løsningen er å legge ledningene i jordkabel, slik at at ingen innbyggere i Randaberg blir plaget av master og luftledninger. (Endring av traseer for luftlinjer vil bare føre til at andre blir berørt.)

3. Kostnadene ved luftlinjer vil være høyere enn jordkabel når vi ser på levetiden til anlegget. Kalkylene som var nevnt var at en merkostnad for jordkabel kunne komme på rundt 70 millioner kroner (for Stavanger og Randaberg til sammen).

a. Da det var utbygging for 40 år siden ble det sagt at merkostnaden for å legge kabel i jorden var på ca 2 millioner (i datidens kurs fra Håland til Sande). Oppfatningen her er fra de som fulgte saken den gang at det burde la seg gjøre å legge jordkabel for mindre enn 70 millioner. Spesielt med tanke på at man har bedre teknologi og maskiner for å utføre selve jobben sammenlignet med for 40 år siden.

b. Gitt en faktisk merkostnad på 70 millioner og med en levetid som fort kan bli 70 år for anlegget, så vil den årlige merkostnaden for å velge jordkabel være 1 million. Mener gevinsten vil være vesentlig høyere enn verdien av 1 million (også etter justert for nåverdi vs framtidig verdi). Verdien av å unngå de skjemmende luftlinjene vil alene ha større verdi for befolkningen i regionen enn de ekstra kostnadene (på ca 1 million) årlig. Utover at folket som i Stavanger og Randaberg blir skånet for de omfattende forandringene av et landskap som har vært unikt i generasjoner, vil master og luftlinjer også redusere regionens verdi som turistdestinasjon.

4. Høyspentmaster og luftlinjer skaper usikkerthet og bekymring for de som bor i nærheten med tanke på innvirkning på helse.

Med hilsen fra

Inger Lise Horve og Mons horve, Kvernevikveien 228

Oddny Sørensen og Jan Sørensen, Kvernevikveien 224

Inger Marie Kolnes og Oddvar Kolnes, Kvernevikveien 220

Asle Johnsen, Kvernevikveien 223

Eirik Fosse, Kvernevikveien 235

Jan K. Johnsen, Kvernevikveien 215

Sigbjørn Ekrene, Kvernevikveien 247

3.55.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

1. Konsekvensene av tiltaket for landskapet er utredet og beskrevet. Oppsummert er de vurdert å gi middels negativ konsekvens.
2. Vedrørende støy vises til kapittel 2.4.
    a. Vedrørende kabel vises til kapittel 2.1 og 2.1.1.
3. Vedrørende kabel vises til kapittel 2.1 og 2.1.1. angående vurderingene som er gjort i forhold til jord- og sjøkabel.
4. Vedrørende helse antas det dette dreier seg om EMF, og det vises i den sammenheng til kapittel 2.5.

3.56 Ola Hodnefjell Haugen

Hei, jeg refererer til konsekvensutredningen for trasèalternativene over Mosterøy i sak 201842140.

Jeg stusser på en del av konsekvensutredningen som angår trasealternativ 1.0, 1.2 og 2.0.
Landskap: Her står det "ubetydelig" på trasè 1.0, "stor negativ" på alternativ 1.2 og "middels negativ" på alternativ 2.0. Dette virker absurd, da konsekvensen for landskap i realiteten er nokså lik for både 1.0 og 1.2. Noe som virker enda mer spesielt er at 2.0 som ikke berører landskap er i kategori "middels negativ". Kan du forklare hvordan dette har seg? Jeg lurer også på hvorfor alternativ 2.0 har fått "noe negativ" på Friluftsliv og reiseliv?

3.56.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

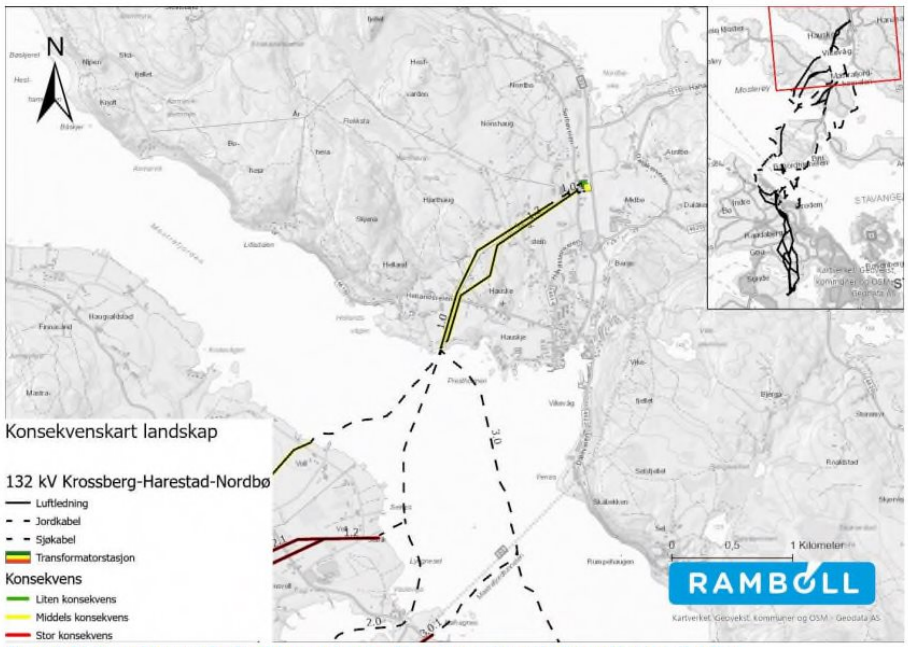
Innhold i konsekvensutredningen er hentet fra blant annet fagrapport landskap, friluftsliv og reiseliv. Aktuelle traseer er vist i blant annet figur 12 fra konsekvensutredningen. Trase 1.0 er luftledning over Mosterøy vest for eksisterende, trase 1.2 og 1.2.1 er luftledning over Mosterøy øst for eksisterende og trase 2.0 er sjøkabel via Dysjalandsvågen og Vaulaviga, sistnevnte er ikke omsøkt.

Figur 12 Harestad-Nordbø, ikke omsøkte traseer i området Randaberg-Rennesøy

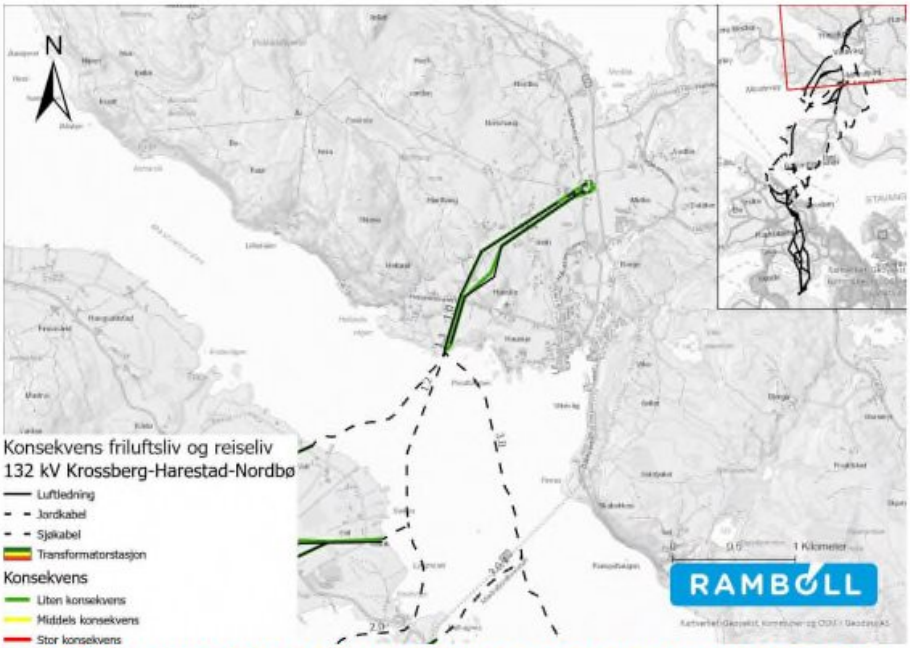
Konsekvensen for landskap er ikke vurdert lik for 1.0 og 1.2. Dette skyldes blant annet at alternativ 1.0 i større grad følger eksisterende trase, i motsetning til alternativ 1.2 som i større grad går i ny trase. Ut fra dette vurderes alternativ 1.0 til å ha mindre konsekvens enn 1.2.

I fagrapporten er trasé for strekningen Helland-Nordbø omtalt som alternativ 2.0 i figur 6-73 side 48. Det er gjort en skrivefeil i rapporten. Konsekvensene gjelder for alternativ 1.3 over Rennesøy som omtales på side 43 og vises på kart i figur 6-74 i fagrapporten. Denne strekningen er satt til “middels konsekvens” og er markert i gult (se figur under).

Figur 6-74 Konsekvenser for landskap ved ny kraftledning mellom Mosterøy/Askje – Nordbø.

Av samme grunn gjelder konsekvensene for friluftsliv/reiseliv alternativ 1.3 som vises på kart i figur 7-29 i fagrapporten. Denne strekningen er satt til "liten konsekvens" og markert i grønt (se figur under).

Figur 7-29 Konsekvenser for friluftsliv og reiseliv ved ny kraftledning mellom Mosterøy/Askje – Nordbø.

Generelt sett er konsekvensutredning en skjønnsmessig vurdering og det vil alltid være ulikheter i hvordan den enkelte konsekvens vurderes. For samlet konsekvensutredning for omsøkte alternativer 1.0 og 1.2 over Mosterøy se tabell 26 side 86 i konsekvensutredningen.

3.57 Tor Birger Bjordal

Hørings uttalelsen fra Tor Birger Bjordal med familie

Uttalelsen gjelder ny 132kv trase fra Krossberg trafo.

Lnett har uttalt at de vil søke konsesjon på alternativ 1.1, dette alt vil medføre at de må krysse en eksisterende linje fra Stølaheia som utløser at det må bygges en monstermast på ca. 45m.

En monstermast på 45 m i dette terrenget vil bli veldig dominerende. Bare det å komme på og prosjektere en monstermast i den dimensjonen viser at Lnett ikke tar hensyn til naboer eller grunneiere. Det er direkte trist å lese, at de ikke har eller legger frem andre alternativer til kryssing av eksisterende linje, enn å bygge en monstermast. Etter vårt syn så legger Lnett en større byrde på oss ved et slikt forslag, i tillegg til de andre byrdene som blir tillagt oss ved denne utbyggingen av linje og ny trafostasjon. Ut fra vårt ståsted må da alternativ 1.1 skrotes og alternativ 1.0 brukes for da behøver Lnett ikke å krysse eksisterende linje.

Fra vårt ståsted ønsker vi at linjen blir lagt i jordkabel.

Vårt gårdsbruk driver i dag med produksjon av høy. For noen år siden ble det dyrket grønnsaker. Da var det er problem med at fugler satt på eksisterende linje og gjorde fra seg. Vi kunne se klare spor av avføring på grønnsakene under linjen.

Dette er enda et moment for at ny linje skal legges i kabel.

Det har siden 1978, blitt leid ut deler av drivsbygningen til hester. Der hvor det nå er forslag om bygging av mast, er på et område hvor det er parkering og opparbeidet egen ridebane slik hestene kan trenes.

Der er også laget luftegårder for hest der mast alternativ 1.0 er foreslått.

De siste 20 årene er det barn og barnebarn som har drevet med sportshester på gården, og det er i dag 3 kostbare hester som står på stall 365 dager i året.

Ved en anleggsperiode så kan ikke disse dyrene være på gården/ i nærheten til anlegg stedet når dette pågår.

Det vil tilfalle utbygger en kostnad på 8000 – 10000kr pr. hest pr. måned for oppstalling på ridesenter.

3.57.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Omsøkt prioritert trasekombinasjon K10 forutsetter at eksisterende 50 kV luftledning krysses like ved Stølaheia transformatorstasjon. Dagens mast er ca. 18 meter høy og for å komme over linjen ved dette punktet må mast for 132 kV ledning være ca. 33-34 meter høy etter foreløpig vurderinger.

Lnett registrerer at flere lokale og regionale myndigheter peker på trasekombinasjon K10 (som trasealternativ 1.1 er en del av) vil være den minst konfliktfylte trasekombinasjonen på strekningen.

Hvis kryssing rett nord for Stølaheia transformatorstasjon skal unngås vil kryssing måtte skje nord for Hålandsvatnet. Det er et mer krevende punkt å krysse på, og som kan medføre at det må benyttes master med planoppheng i krysningspunktet. Konsekvensen av det er at det blir en vridning fra vertikaloppheng til planoppheng i spennet over Hålandsvatnet.

Angående problemene knyttet til at fugleekskrementer vises det til svar gitt i kapittel 2.3.

Vedrørende støy og hestehold vises til kapittel 2.4 og 2.4.1.

3.58 Grunneiere på Bru v/Anders Nesheim

Berørte grunneierne på øya Bru har gitt sammen og sender samlet høringsinnspill.

En av grunneierne har sendt inn eget skriv til NVE, men dette omhandler linjealternativet som er omsøkt og knyttet hovedsakelig til denne grunneierens eiendom.

Grunneierne har hatt en skriftlig dialog med Lnett. Som uttrykt på folkemøte holdt av NVE og Lnett 6.4.22, stiller vi oss tvilende til Lnett sin opplyste merkostnad på 10 millioner for sjøkabel forbi Bru.

Lnett tilbakeviste på folkemøtet at kostnadsestimatet kan vare for høyt, men etter flere spørsmål har vi ikke lykkes med å få et underlag som underbygger estimatet på 10 millioner.

I e-post datert 6.5.22 argumenterer Lnett med Offentleglova §23 og 13 for å hindre oss innsyn i kostnadsestimat. Det både overasker og skuffer oss at Lnett ikke kan legge fram noen vesentlige tall som underbygger en oppgitt merkostnad på 10 millioner. Hadde dette estimatet vist at merkostnaden var 0 kr ville sannsynligvis ikke Lnett anbefalt linjealternativet over Bru. Dermed er dette et svært viktig underlag som vi ikke får tilgang til.

Kjartan Asheim er både grunneierne på Bru og ansatt i Lnett. Han har jobbet og jobber fortsatt med sjøkabel. ldenne saken ba han om en habilitetsvurdering i 2017, og ble vurdert inhabil slik at han kan ivareta sine interesser som grunneier på Bru. Han har dermed ikke kunnet diskutere saken med sine kollegaer i Lnett og kan heller ikke ta detaljkunnskap fra sitt ansettelsesforhold i Lnett med i høringsinnspill. Det blir enda mer krevende nir Lnett tilbakeviser pistander som at L0 millioner er for høyt estimat, men ikke legger fram noen form for dokumentasjon for egne påstander.

Vi har ikke juridisk kompetanse slik både NVE og Lnett besitter, men oppfatter at formålet med offentlighetslova er at offentlig forvaltning skal vere åpen og etterprøvbar. I tillegg til dette oppfatter vi at forvaltningsloven gir en berørt part ekstra rettigheter til innsyn, slik at en skal kunne ivareta egne rettigheter. Når Lnett ikke underbygger egne estimater blir det umulig å kunne vurdere om dette er korrekt.

Vi mener Lnett burde underbygget estimat på 10 millioner i ekstrakostnader og at dette er mulig uten å utlevere konkurranseunderlag fra leverandører.

Vi mener heller ikke NVE kan legge til grunn et kostnadsestimat som ikke er underbygget. Har Lnett oversendt kostnadsestimat som underbygger 10 millioner i ekstrakostnad, ber vi om innsyn i dette

eller disse dokumentene. Vi ber også om innsyn i dette hvis det blir oversendt i løpet av konsesjonsbehandlingen.

NVE opplyste på folkemøte at det var noen argumenter for at en kunne legge kabel framfor linje, som er det som primert skal bygges på dette spenningsnivdet, ref Stortingsmelding som ble presentert på folkemøte. Ett av unntakene var korte innskutte linjer i en kablet forbindelse. Over Bru er det en kort innskutt linje i et kablet nett, 1,2 km er en kort linje på dette spenningsniviet når det er kabel på hver side og en kan gå i kabel videre. En kan jo undre seg på hvor kort linje en kan ha innskutt siden det ikke er vurdert linje over Sokn. Vi har vert ute og sett på lynavlederen på Nordsiden av Bru i overgangen mellom linje og sjøkabel. Den viser at det har vert 228 stk lynpulser. Over linjen sin levetid betyr dette at det i snitt har vart et lynnedslag annenhver måned i denne endemasten. Dette underbygger at det er et utsatt området både med hensyn til lyn aktivitet og det er veldig verutsatt nesten uten skjerming for Nordsjøen. Høyere master må en også kunne anta vil fange opp flere lyn enn dagens 50kV linje.

Lnett skriver at de har vert i kontakt med Seløy undervannsservice om lastekapasitet uten at dette er underbygget med tallmateriale. Vi skulle gjerne ha fått tallmateriale som underbygger påstander om at en må frakte kabel en ekstra tur fra kabelfabrikken.

Vi oppfatter at Lnett er kjent med at det er truede rovfugler i omridet. Dette er også vi som grunneiere kjent med, men skriver ikke navn på arten da vi oppfatter at dette er unntatt offentligheten ref offentlighetsloven. Vi forventer at NVE har satt seg inn i dette og tar med i betraktningen at denne fuglearten er i området og at de nye linjene fort kan vere i innflygningshøyde siden de nye mastene er høyere enn de gamle.

Deler av foreslått linjetrase over Bru går i landskapstypen kystlynghei. Bevaring av denne landskapstypen gjøres gjennom kontrollert avsviing (brann). På grunn av dagens 50kV linje har en ikke kunnet gjennomføre slik kontrollert brenning, og det er på høy tid å gjennomføre pleie av kytslyngheia i området. En har vert i kontakt med Lnett tidligere angiende avsviing ved dagens 50kV-linje og fitt beskjed om at skal det gjennomføres må en bekoste flytting av linjen først. Når problemstillingen tas opp i forbindelse med ny linje får en tilbakemelding om at Lnett har en intern dialog med Driftsavdelingen, og en ønsker å komme på en befaring for å få mer informasjon. Vi er positivt til at Lnett nå ønsker å finne løsninger der en kan avsvi et større område, men får dette er mer konkret og basert på tidligere dialog, mener vi en må se bort fra at dette kan gjøres uten at vi som grunneiere sitter igjen med en betydelig økonomisk risiko.

Det blir henvist til at en kan inngå NærVedAvtale både for brenning av vegetasjon, spredning av gjødsel under linjen med egnet utstyr osv. Vi mener at hvis det blir linje over Bru må disse begrensingene konkretiseres av Lnett og det må tas inn som en del av skjønnsvilkårene, slik at grunneierne får dekket de ekstra kostnadene dette vil medføre i levetiden til linjen.

Vi skulle gjerne kommet med mer konkret tilbakemelding til NVE på hvorfor vi mener det er bedre å gå med sjøkabelforbi Bru istedenfor en kort innskutt linje, men det blir tilnermet umulig når vi ikke får tilgang til underlag som blir brukt som hovedargument for at en innskutt linje er det billigste

alternativet. Vi håper NVE gjør god og kritiske vurderinger kostnadsestimater som ikke er underbygget.

Vi mener ikke det er god saksbehandlingspraksis at vi ikke får tilgang til underlag for hovedargumentet som blir brukt mot den løsningen vi ønsker.

Vedlegg:

Korrespondansen med Lnett etter folkemøtet på Rennesøy 06.04.22 samlet i en PDF-fil.

Innspillet er sendt inn på vegne av:
Leif Harestad
Knut Bru
Torleiv Bru
Kjartan Åsheim
Anders K Nesheim

3.58.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Høringsparten beskriver at området er værutsatt og at en ny 132 kV kraftledning vil være mer utsatt for lyn sammenlignet med dagens 50 kV. Lnett tar dette til etterretning og dette er nyttig informasjon til prosjektering av luftledningen. Atmosfæriske overspenninger skal ledningen være bygget for å tåle og Lnett har ikke driftserfaringer som tilsier at det er flere utfall på dagens luftledning enn andre steder i nettet. Det arbeides med å etablere tosidig 132 kV forsyning til Nordbø transformatorstasjon fra Finnøy/Ryfylke, noe som vil bedre forsyningssikkerheten sammenlignet med dagens situasjon.

Lnett ønsker ikke å offentliggjøre detaljerte kostnadsestimat som kan påvirke konkurranse og kostnadsnivå ved en senere anskaffelse. Lnett kan imidlertid gjerne sende over et noe mer detaljert estimat til NVE hvis dette er nødvendig.

Lnett viser til dialogen med høringsparten angående beskrivelse av hvordan en har kommet frem til en kostnadsdifferanse på ca. 10 MNOK: *Lnett laget i forkant av innsending av konsesjonssøknad (i slutten av 2020) et estimat for merkostnad ved å legge sjøkabel forbi Bru sett opp mot alternativet med luftledning over Bru. Vi fikk bistand fra Seløy Undervannsservice for å estimere kostnader for legging av sjøkabel samt sikring av sjøkabel i landtak og andre områder på dyp ned til 20 m. For arbeidene på land var det Norconsult som bisto Lnett med estimering av luftledning, kostnader for landtak (på land), skjøter og endeavslutninger. Kostnadsnivået for luftledning ble også vurdert opp mot Lnetts pågående prosjekter. Når det gjald sjøkabel, baserte Lnett seg på reelle priser på et foregående prosjekt, samt budsjettpriser fra to leverandører.*

Høringsparten mener at Lnett ikke underbygger behov for en ekstra tur for å hente kabel fra fabrikk. Dette er også omtalt i dialogen mellom Lnett og høringsparten: *I utgangspunktet har man i beregningen lagt til grunn samme design som RENs beredskapskabel for 132 kV sjøkabel. Dette vil i så fall innebære at total vekt på kabel vil overstige kapasiteten på den typen fartøy som må anses rasjonelt å bruke på dette arbeidet (grunnet vektbegrensning). En vil derfor måtte hente kabel 2 ganger på fabrikken dersom strekket ved Bru skal utføres ved bruk av sjøkabel (i motsetning til 1*

henting av kabel hvis Bru utføres som luftledning). Hvis man velger et annet design med lavere vekt kan dette unngås, og kostnadsdifferansen kan da reduseres med ca. 1,4 MNOK (avhengig av hvor en henter kabel). Her ligger det altså en mulig reduksjon i merkostnad.

Imidlertid ble opprinnelig estimat gjort på et tidspunkt hvor markedssituasjonen var vesentlig annerledes enn i dag. Siden estimatet ble laget, har både råvareprisene og energiprisene økt dramatisk. Det er også stor usikkerhet knyttet til tilgang på ulike råvarer. Et sjøkabelalternativ har mye større materialkostnader enn et luftledningsalternativ. Den økningen som vi nå opplever i markedet, vil dermed øke kostnadsdifferansen mellom luftledning og sjøkabelalternativet, og innebærer at reell merkostnad må antas å ligge vesentlig høyere enn det opprinnelige estimatet.

Lnett har i vedlegg 6 til konsekvensutredningen opplyst NVE om truede arter berørt av prosjektet.

Lnett har i dialogen med høringsparten kommentert muligheten for å brenne og spre gjødsel under luftledningen. Dette må man for øvrig også forholde seg for eksisterende luftledning i området.

3.59 Ole Kristian Skibenes

Ønsker jordkabel på streket forbi eiendom. Grunnet nærhet til huset og eiendom og støy.

3.59.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett finner at Skibenes er registrert med flere eiendommer. Lnett antar uttalelsen gjelder for eiendom på Rennesøy. Omsøkt ledning er tenkt plassert mellom eksisterende ledning og aktuell eiendom. Avstand mellom bygning og nærmeste fase på omsøkt ledning er ca. 45 meter. Bygningen ligger utenfor utredningsgrense mht. EMF, men vil kunne høre koronastøy fra ledningen. Eksisterende 50 kV ledning går forbi aktuell bygning i en avstand av ca. 70 meter. Det vises også til kapittel 2.4 vedrørende støy og kapittel 2.5 vedrørende EMF.

Lnett viser også til svar gitt i kapittel 2.1 angående vurderingene som er gjort i forhold til jord- og sjøkabel.

3.60 Arve Jaatun

Plassering av trafostasjoner på Randaberg.

Alle alternativene for plassering av trafostasjon som er vurdert av LNett, er på enten dyrket mark eller i "urørt" natur. I 2022 med det fokuset som er på vern av matjord, nedbygging av natur og rasering av biologisk mangfold, er det svært forunderlig at andre alternativer i nærliggende industriområder ikke er vurdert. Både Dusavik, Harestadvika og Mekjarvik har og vil etter hvert få enda større arealer egnet til industriformål, som tross alt en trafostasjon kan kategoriseres som. Harestadvika ligger mindre enn 1km fra alternativ 1, Dusavik litt i overkant av 1km fra alternativ 5 og Mekjarvik knappe 1,5km fra alternativ 1.

Av de fem vurderte alternativene, så står LNett igjen med to alternativer i søknaden til NVE:

Alternativ 1 ligger på dyrket mark og dessuten i et viktig rådyrtrekk. Begge disse faktorene tilsier at området ikke skal raseres ved å ta jordbruksareal ut av produksjon ved å legge et industribygg i dette området. Om hvilken som helt annen bedrift hadde søkt om å sette opp et tilsvarende industribygg her, så ville søknaden trolig blitt blankt avvist enkelt begrunnet med at jordbruksjord er viktig og at industri skal legges til etablere arealer i nærliggende industriområder.

Alternativ 5 ligger i det som i dag fremstår som urørt natur, ettersom det ikke har vært dyrket opp og dermed ikke benyttet til matproduksjon på svært mange år. Området er derimot et av de svært få områdene i Randaberg som er helt skjermet fra menneskelige påvirkninger til tross for at det ligger tett opp til E39. Det er ingen trafikk inn og ut av området verken av biler, landbruksmaskiner eller turgåere. Området er dermed en skjermet øy i et ellers svært så tungt utnyttet landskap. Slike områder som har blitt liggende som restlokaliteter i kulturlandskapet har svært høy verdi i forhold til det biologisk mangfoldet. Dette fordi Jærregionen er en høgproduktiv sone, som stort sett har blitt nedbygd. Alle restlokaliteter er dermed øyer av biologisk mangfold, der spesielt fuglefaunaen søker tilflukt. Et tydelig eksempel på dette er de to artene hønsehauk og hornugle som fluktuerer mellom å ta i bruk de få og små treklyngene som er igjen.

I konsekvensutredningen står området notert som "vil ikke komme i berøring med registrerte naturverdier", noe som tyder på at konsulenten ikke har besøkt område, men kun forholdt seg til registreringene i Artsdatabanken. Grunnen til at det ikke er registreringer i Artsdatabanken er fordi ingen noen gang har besøkt område med den hensikt i å gjennomføre en registreringer. Om en bare hadde kikket inn i dette området, ville en ved første øyekast sett at dette er dagleie til en av Randaberg sine største rådyrstammer. En grundig undersøkelse ville utvilsomt vist et stort naturmangfold som er tilfellet i tilsvarende øyer på Jæren. Veien til trafostasjon legges dessuten inn mot «Myrå» og vil svekke naturopplevelsen i å ferdes der.

Søknaden fra Lnett er av overnevnte grunner derfor svært mangelfull når en fullstendig registrering ikke er foretatt. NVE må av den grunn avvise søknaden på grunnlag av mangelfull utredning av alternativ 5 og at alternativ 1 tar verdifull landbruksjord ut av produksjon.

3.60.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Vedrørende vurdering av Harestad transformatorstasjon ifm. landbruk er alternativ 1 og 5 rangert, og alternativ 5 er rangert høyest. Alternativ 1 beslaglegger jordbruksareal verdisatt til stor verdi. Arealet ligger utenfor kjerneområde for landbruk i gjeldende kommuneplan. Alternativ 5 ligger innenfor kjerneområde for landbruk, men vil medføre et mindre arealbeslag i verdisatt jordbruksareal. I tillegg vil alternativ 5 medføre arealbeslag over dyrket mark for adkomstvei og et større arealbeslag i en teig med skog.

Ifm. naturmangfold er Rygg vest et registrert økologisk funksjonsområde for artene rådyr og spurvefugl. Området gis middels KU-verdi, og trekkes noe opp på grunn av at det er en relativt stor potensiell habitatøy for rådyr i et ellers svært fragmentert landskap med få intakte leveområder. Harestad tranformatorstasjon alternativ 1 er plassert ved randen av dette området. Rygg vest strekker seg ikke til området hvor tranformatorstasjon alternativ 5 er plassert. Betydningen skogen har for nærvilt vil bli nærmere vurdert i oppdatert rapport for naturmangfold.

Samlet sett med vurdering i fagtemaene støy, naturmangfold, kulturarv, landbruk, landskap, friluftsliv og reiseliv er alternativ 5 rangert høyest.

3.61 Finnøy, Rennesøy, Fogn, Ombo og Stjerneøy bondelag v/Karl Olav Hodnefjell

Utalelse frå Bondelaga i Stavanger kommune om nye kraftlinjer over Rennesøy kommunedel

Grunneigarar på Fogn, Finnøy og Rennesøy har fått varsel om at L Nett skal styrke straumnettet på Finnøy og Rennesøy med nye forsyningskablar. Dette skal i neste omgang fordelast videre ut i øyane i Ryfylke slik me forstår det. Denne nye straumforsyninga ser bondelaga på som ei styrking av områda våre og sikrar ei straumforsyning og auka kapasitet som me treng. Dette arbeide synst me er både riktig og viktig.

Det medlemmene i bondelaga og svært mange andre bebuarar reagerer på er den nokså rigide haldninga til L Nett om at det er høgspentmaster og luftstrekk som er alternativa til å frakte straumen over Fogn, Finnøy og Rennesøy. På informasjonsmøte som L nett hadde blei andre alternativ aviste grunna dette ville koste for mykje.

Høgspentlinjer og master skal etter det me skjønar stå i 80 år, sikkert lengre også når dei blir vedlikehaldne. Det vil seie at det valet me tek no er det generasjonen etter oss som må leve med. Å kunn vise til pris ved byggjestart vil ikkje gi et riktig bilde av dei kostnadane med som bur her, driv jordbruk eller som nyttar friluftslivet må leve med i lang tid.

Høgspentmaster og linjer engasjerer miljøet i området sterk. Det som alle er einige om er at ingen ynskjer luftstrekk på sin eigedom eller på naboen sin eigedom! Argumenta for dette er at det svekka friluftslivet og kulturlandskapet, gjer dårleg jordvern og gjer driftsvanskar for gardbrukarane.

I øyane i Ryfylkebassenget er det et rikt fugleliv. Me har havørn, viper og hubro som er på raudlista over trua dyreartar.

I Stavanger kommune har me eit svært aktivt og effektivt jordbruk. Gardane blir godt ivaretatt og dei blir utvikla. Bøndene treng mykje spreieareal for drive dette landbruket og for og drifte det flotte kulturlandskapet. Dette spreiearealet er svært pressa i dag, og presset vil auke med ny gjødselbrukforskift. Linjetraseane vil gi redusert spreieareal sidan Statsforvaltaren ikkje vil godkjenne spreieareal under høgspentlinjer på innmarksbeite. Et belte på 30m bredde og med lange trasear over innmarksbeitet vil gi enorme reduksjonar på spreiearealet. Dette arealet kan ikkje erstattast med ei anna areal sidan alt tilgjengeleg spreieareal allereie er brukt opp. Det vil sei at enkelte bønder får beskjed om å redusere dyretalet. Med ein høg gjeldsgrad og låg inntening i jordbruket kan dette gjere at dei vil gå ei usikker framtid i møte.

Ei slik linje vil gi andre restriksjonar som byggeforbod og gjere vedlikehald av jord, vegar og grøfting meir komplisert sidan det ikkje utan vidare kan nyttast maskinar under linjetraseen. Mange er òg uroa for støy ifrå linjene.

Ved bygging av høgspentlinjar vil dyrka jord gå med. Areala på øyane er under press og me har ikkje meir jordbruksareal enn naudsynt. På landsbasis er kunn 3% av landarealet dyrkbart, og Stortinget har vedteke eitt jordvernmål på 4000 daa omdisponert areal i året. Dette jordvernmålet er venta å reviderast til eitt lågare nivå i den nære framtid. Det er alle aktørars ansvar å bidra til å nå jordvernmålet, og særleg offentleg eigde selskap. Å leggje kablane i grunn vil spare areal og evigvarande ressursar.

Me som bønder og gartnarar opplever at når ny straumforsyning skal etablerast eller forsterkast er det eitt alternativ som gjeld frå L Nett. Grav kabelen ned i jord, uansett kostnad! Då meiner me som bønder og grunneigarar at det same gjeld L Nett sjølve, grav kablane ned! På blant anna Finnøy har me to alternativ me meiner bør være gode alternativ som bør kunne la seg gjennomføre.

Bondelaget sitt syn på traseen over Mosterøy er at den må legges i sjø inn Dysjalandvågen over Vaula vidare til Rennesøy. Alle andre traseer vil ha store negative konsekvensar for landbruket.

Når det gjeld Helland - Nordbø traseèn ser bondelaget ingen annan løsning enn at den må gravas ned. Et luftspenn her vil føra til store konsekvensar for landbruket.

Riksantikvaren har nettopp laga kart over kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA) på Mosterøy og Rennesøy. Dette skal være eit verktøy for kommunane slik at dei kan ivareta viktige landskapsverdiar i si planlegging. Hele forslaget til trase på land over Mosterøy er merka som landskap av nasjonal interesse. Det same gjelder det meste av traseen på Rennesøy. KULA-området bør vises i kommuneplanens arealdel som hensynssone c) med særleg hensyn til land ¬ skap. Det bør utarbeidast retningslinjer til hensynssonen samt generelle bestemelsar til kommuneplanens arealdel for å ivareta verdiane og sette rammar for arealbruk. Stavanger kommune er midt i rulleringa av første arealdel til kommuneplanen der spørsmål knyta til landskapsverdiane her blir vurdert. Riksantikvaren angir viktige punkter for planlegging og forvaltning av dette landskapet i sin veileiar og seier blant annet: «Høye installasjonar og bygningar som vil forstyrre den historiske lesbarheita og samanhengane i landskapet bør ein unngå.»

Finnøy Bondelag
Rennesøy Bondelag
Fogn Bondelag
Ombo Bondelag
Stjernerøy Bondelag

3.61.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett oppfatter uttalselen til å gjelde det konsesjonssøkte tiltaket Krossberg-Harestad-Nordbø, men også tiltaket Tau-Veland-Finnøy-Nordbø. Sistnevnte er et prosjekt som er i tidlig fase, og der melding ble sendt NVE i mai 2022. Meldingen venter på saksbehandling fra NVE, og Lnett oppfordrer bondelaget til å sende inn uttalelse til meldingen når denne kommer på høring.

Lnett har gjennom fagrapporten for landbruk belyst ev. utfordringer knyttet til landbruket og det omsøkte tiltaket. Luftledningen er omsøkt med en minste høyde over terrenget på 10 meter, for å legge til rette for videre drift av landbruksarealene.

Lnett har omtalte aktuelle rødlistete fugler i konsekvensutredningen samt i dennes vedlegg 6.

Angående spredeareal viser Lnett til svar gitt på dette under kapittel 2.2.

Arbeid nær luftledning vil kunne skje med en NærVedAvtale, der man vurderer hvordan arbeidet kan skje på en trygg måte. Se f.eks. https://www.l-nett.no/arbeid-i-landbruk/.

Vedrørende støy vil vises til kapittel 2.4.

Med hensyn til jordvern vil Lnett tilstrebe å plassere mastepunkt utenfor dyrka mark, men heller i eiendomsskiller, ved veg o.l.

Bondelaget skriver Lnett krever jordkabel når kunder har behov for forsterkning av nettet, men at Lnett selv bygger luftledning. Her må det skilles mellom distribusjonsnett og regionalnett. I distribusjonsnettet, altså opp til og med 22 kV, er standarden å benytte jordkabel. Lnett følger standarden også der Lnett bygger distribusjonsnett på eget initiativ.

Lnett vil la NVE avgjøre om sjøkabel via Dysjalandsvågen og jordkabel over Rennesøy skal utredes nærmere mtp. ev. fremtidig konsesjonssøknad. Lnett viser ellers til svar gitt i kapittel 2.1 angående vurderingene som er gjort i forhold til jord- og sjøkabel.

Vedrørende KULA vises til kapittel 2.7.

3.62 Grunneierlag Mosterøy v/Karl Olav Hodnefjell

Høringsuttalelse fra grunneierlag v/Karl Olav Hodnefjell i forbindelse med ny 132 kV kraftledning Krossberg-Harestad-Aordbog ny Harestad og Nordbø transformatorstasjoner Saksnummer 201842140

De berrte grunneiere pa Mosterøy har vurdert de omsøkte traseene for luftlinje over Mosterøy med hensyn til matproduksjon og miljøhensyn. Vår oppfatning er at kraftlinje i luftlinje er uforsvarlig av flere grunner.

Det faktum at vi driver matproduksjon, i all hovedsak dyrehold, på et avgrenset område hvor vi ikke har noe som helst areal a miste, gjør at vi reagerer sterkt på tap av spredeareal på innmarksbeite i et 30 meter bredt belte langs traseen. Dette vil kreve reduksjon av dyretall og dermed redusert arealutnyttelse med tap for bonden.

I tillegg vil det for dyrket areal bli forbudt a benytte seg av høyttrykksutstyr til spredning av husdyrgjødsel som i dag i vesentlig grad benyttes, da spesielt slangespredere. Slangespredерutstyr er noe flere av bøndene i dette konkrete området har investert i, og benytter seg av i dag. Dette er gjort etter oppfordring fra landbruksmyndighetene om et mer miljøvennlig alternativ med redusert tilførsel av klimagasser til luft. Dette vil føre til økte kostnader med påbud om rør under strekket for a kunne benytte utstyr fra andre side av linje utenfor faresonen. Det vil også bety alternativt spredeutstyr uten hyttrykkspumpe under linje. I sum betyr dette økte kostnader og tap av tid flere ganger hver gjdslingssesong (vår, sommer og host).

Det vil også være restriksjoner knyttet til graving under linje, noe som nødvendigvis fører til økt kostnad da bonden ikke kan utføre grøftevedlikehold eller annen graving selv.

Merkostnad med sjøkabel er liten, sett opp mot inngrep ved bygging av linje i luftspenn, og de konsekvensene dette får for oss grunneiere. I henhold til energiloven skal bygging og drift av kraftledninger være samfunnsmessig rasjonelle. Det vil si at fordelene med ledningen må være større enn ulempene for samfunnet som helhet. Målt opp mot at det finnes et alternativ som ikke er omsøkt, hvor man legger hele strekket fra Harestad i sjø, så er det ikke samfunnsmessig rasjonelt a gi tillatelse til de omsøkte traseer. Lnett AS oppgav på informasjonsmøtet på Rennesøy kostnad på sjøkabel på hele strekket til 20 MNOK, et svært lavt beløp på et prosjekt i størrelsesorden 557-573 MNOK, hvilket utgjør 3,5% av oppgitt totalkostnad.

Utdrag fra fagrapport om kulturarv:
Nord for Randaberg, gjennom delomrade 2, rangerar det lengste sjøalternativet, Harestad- Nordbo 3.0, hogast med ubetydeleg miljoskade (0). Mellom alternativa for luftspenn i delområde 2, er det austlege alternativet over Mosteroy fretrekkje {Harestad-Nord bø 1.2 med betydeleg miljskade (--) (for kulturmiljø på Mosterøy). Dei andre luftspenna over Mosterøy, Bru og Askje er alle vurderte til å medføre alvor/eg miljøskade (---) på dei respektive øyane. Lnett har uttalt at en er i tråd med og har tatt hensyn til KULA-prosjektet hos Riksantikvaren, dette er helt uforståelig. Prosjektet i sin helhet med luftspenn over de "grne oyane' er stikk i strid med Riksantikvarens KULA-register (Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse) som har til hensikt å bevare verdifulle landskapsverdier.

Dersom en ikke tar hensyn til Riksantikvaren sine anbefalinger for området, bør Riksantikvaren revurdere sine KULA-vurderinger for området og om mulig finne andre landskap a verne om.

Utdrag fra riksantikvaren (info ark om KULA):
HVORFOR KULA? Landskapet har alltid vært i endring, men nå skjer forandringene raskere enn noen gang. Da er det større fare for at viktige landskapsverdier går tapt. Vi trenger derfor kunnskap om landskap, hvilke verdier de inneholder og hva som skal til for å ta vare på dem og utvikle dem videre. Når nye hovedveier skal bygges, vindmøller reises eller kraftlinjer føres fram, er det viktig at man har kartlagt nasjonalt viktige landskap slik at disse ikke ødelegges av slike store utbygginger.

Vi kan ikke se at kriteriet for at det omsøkte trasevalget oppfyller energilovens kriterium for samfunnsmessig rasjonelle kraftledninger. Valg av luftlinje vil derfor ikke kunne forsvares, så lenge det finnes et kostnadsmessig helt akseptabelt alternativ, som ikke utgjør inngrep med hensyn til matproduksjon, kulturarv og miljø.

Denne høringsuttalelsen er skrevet på vegne av følgende gnr. bnr.:
Harald Dirdal 249/3
Dagfinn Edland 249/1
Olav Edland 249/11
Gry Hodnefjell Huagen 250/8-11
Ivar Andre Hodnefjell 248/35
Karl Olav Hodnefjell 250/2

Kleng Hodnefjell 250/13
Odd Tommy Bredal 247/4
Livar Voll 249/2-4
Atle Ravndal 248/9
Lars Ravndal 248/1
Olav Dysjaland 248/2
Svein Arne Hauge 248/3

3.62.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Angående spredeareal viser Lnett til svar i kapittel 2.2.

Lnett er kjent med at det benyttes høyttrykksutstyr til spredning av husdyrgjødsel, blant annet slangespredere, under eksisterende luftledninger. Lnett har ikke restriksjoner knyttet til dette utstyret spesielt. Det vises for øvrig til kapittel 2.2.

Arbeid nær luftledning vil kunne skje med en NærVedAvtale, der man vurderer hvordan arbeidet kan skje på en trygg måte. Det vises også til https://www.l-nett.no/arbeid-i-landbruk/.

Lnett har beskrevet i søknadens kapittel 5.3.2 merkostnaden med å bruke sjøkabel gjennom Dysjalandsvågen i stedet for luftledning over Mosterøy, og dette er estimert til 20 MNOK. Det vises for øvrig til kapittel 2.1.2.

Vedrørende KULA vises til kapittel 2.7.

NVE vil vurdere søknaden, konsekvensutredningen og høringsinnspillene. De vil be om tilleggsutredninger dersom de ser behov for det. NVE vil deretter fatte vedtak om tiltaket skal bygges, og hvordan.

3.63 FAU Mosterøy skole v/Ingebjørg Finnesand

Høringsuttalelse fra FAU v/ Mosterøy skole i forbindelse med ny 132 kV kraftledning Krossberg-Harestad-Nordbø og ny Harestad og Nordbø transformatorstasjoner Saksnummer 201842140

Foreldrerådets arbeidsutvalg ved Mosterøy skole har vurdert de omsøkte traseene for luftlinje over Mosterøy med hensyn til barns helserisiko.

På bakgrunn av usikkerhet rundt helserisiko forbundet med elektromagnetiske felt så er det ikke ønskelig at det gis tillatelse til høyspentlinjer i nærheten av skolen. Forskningen som finnes kan ikke utelukke en sammenheng mellom leukemi/kreft og høyspentlinjer.

Hvor stor det elektromagnetiske feltet rundt linjene vil være er avhengig av spenningen. Styrken på feltet øker når spenningen i anlegget øker. De verdiene som er oppgitt i konsesjonssøknaden er basert på den planlagte bruken. Det er en risikofaktor at man ikke vet hvor mye strøm som vil kjøres gjennom linjene i fremtiden ved feks etablering av kraftkrevende industri.

Iflg Statens strålevern er det ikke dokumentert negative helseeffekter ved eksponering for elektromagnetiske felt så lenge verdiene er lavere enn grenseverdiene på 200 mikrotesla. Dette er et svakt argument, det er ikke gjort forskning av god kvalitet så dette har man ikke evidens på. Det kan heller ikke skaffes evidens fordi det ville være utenkelig å gjennomføre dobbelblindete, randomiserte og kontrollerte studier på mennesker for å dokumentere evt helserisiko. Det er sterkt tilrådelig at man handler etter føre-var prinsipp all den tid dette angår barns helse.

I henhold til energiloven skal bygging og drift av kraftledninger være samfunsmessig rasjonelle. Det vil si at fordelene med ledningen må være større enn ulempene for samfunnet som helhet. Det finnes ingen større samfunnsmessig verdi enn den oppvoksende slekts helse. Målt opp mot at det finnes et alternativ som ikke er omsøkt, hvor man legger hele strekket fra Harestad i sjø, så er det ikke samfunnsmessig rasjonelt å gi tillatelse til de omsøkte traseer. Lnett AS oppga på informasjonsmøtet på Rennesøy kostnad på sjøkabel på hele strekket (Harestad-Rennesøy) til 20 MNOK, et svært lavt beløp på et prosjekt i størrelsesorden 557-573 MNOK, hvilket utgjør 3,5% av oppgitt totalkostnad. FAU kan ikke se at kriteriet for at det omsøkte trasevalget oppfyller energilovens kriterium for samfunnsmessig rasjonelle kraftledninger. Valg av luftlinje vil derfor ikke kunne forsvares så lenge det finnes et kostnadsmessig helt akseptabelt alternativ som ikke utgjør noen helserisiko.

3.63.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Utredningsprogrammet fra NVE beskriver blant annet hvordan elektromagnetiske felt skulle utredes. Lnett har omtalt utredningene i kapittel 6.1.1 i konsekvensutredningen. For luftledningen mellom Harestad og Nordbø er det beregnet at utredningsnivået på 0,4 µT ligger ca. 40 meter fra senter trase i 2045 og ca. 45 meter i 2060. Det er ingen bygninger for varig opphold som blir eksponert for verdier over utredningsnivået mellom Harestad og Nordbø. Se også kapittel 2.5.

Avstand fra Mosterøy skole til trasealternativ 1.2.1/1.2, som er det nærmeste omsøkte alternativet, er ca. 270 meter. Avstanden er så stor at skolens bygninger ikke vil bli eksponert for verdier over utredningsnivået selv om luftledningen blir kontinuerlig belastet med 100 % av overføringsevnen.

Vedrørende kostnad for å benytte sjøkabel som alternativ til luftledning, er dette omtalt i søknadens kapittel 5.3.2. Merkostnaden med sjøkabel på hele strekningen mellom Harestad og Rennesøy er estimert til 50 MNOK. Sjøkabel i Dysjalandsvågen, som alternativ til luftledning over Mosterøy, er estimert til 20 MNOK merkostnad. Se for øvrig kapittel 2.1.2.

3.64 Bernt Ellingsen og Olav Edland

1. Kort om saken

Lnett har søkt om en ny 132 kV kraftledning fra Krossberg (Stølaheia) transformatorstasjon, via en ny transformatorstasjon på Harestad til en ny Nordbø transformatorstasjon på Rennesøy.

NVE har høringsfrist for behandling av søknaden den 13.05.22.

Som eiere av gnr. 249, bnr. 17 og gnr. 249 bnr 11, inngis her en uttalelse til høringen.

De sentrale poeng i høringsuttalelsen, er at de omsøkte luftledninger over Mosterøy vil ha svært negative konsekvenser for blant annet naturmangfold, kulturarv og landbruk på Mosterøy, i tillegg til at det vil påvirke grunneiernes rettigheter klart negativt.

Det gjøres gjeldende at utredet, men ikke omsøkt, løsning med sjøkabel gjennom Dyskelandsvågen, Vaudl og Vaulaviga - alternativ 2.0 i Lnett sine utredede alternativer – eller utenom Askje – alternativ 3.0 - er de klart beste alternativene for å sikre vernede interesser og hensynet til grunneierne. Disse løsningene vil forhindre det Lnett omtaler som «store negative konsekvenser uavhengig av kombinasjon» ved luftledninger over Mosterøy. At tiltaket er kostnadsmessig dyrere enn å legge kablene i luft over øyen, kan ikke alene forsvare avgjørelsen om a ikke omsøke sjøkabel ved alternativ 2.0 eller 3.0.

Det gjøres videre gjeldende at det omsøkte alternativ 1.0.2-1.0 (heretter omtalt som 1.0) over Mosterøy, vil ha såpass negative konsekvenser for blant annet kulturarv, nærområdene og grunneierne at det under ingen omstendighet kan prioriteres foran det omsøkte alternativ 1.2-1.2.1-1.2 (heretter omtalt som 1.2).

Eierne av gnr. 249, bnr. 3, gnr. 249, bnr. 11, og gnr. 249, bnr. 1 har i en egen høringsuttalelse av 08.05.22 gitt uttrykk for et tilsvarende syn, og har i tillegg presentert en justering av det omsøkte alternativ 1.2, omtalt i høringsuttalelsen som alternativ 1.2.x. Dette alternativet skal sikre at tiltaket får minst mulige negative konsekvenser for vernede interesser og grunneierne på Mosterøy, dersom man først skal legge luftledninger over øyen. Forslaget fremstår samtidig kostnadsmessig forsvarlig. Bernt Ellingsen stiller seg bak dette forslaget, for det tilfellet at Lnett ikke pålegges a legge sjøkabel i stedet for luftledninger over Mosterøy.

For det tilfellet at alternativ 1.0 mot formodning skulle velges som det alternativ som gjennomføres, gjør Ellingsen (grunnet kabel og mast nærhet til bolig) gjeldende at Lnett under enhver omstendighet må tilrettelegge for at kabelen legges i jorden det siste stykket ned mot Vodlaveien/Mastrafjorden - ca. 100 meter før overgangen til sjøkabel i Mastrafjorden.

2. Konsekvensutredningen

Lnett har utredet flere alternative traseer for ny kraftledning, med ulike kombinasjoner av sjø-, luft-, og jordkabler.

Lnett har utgitt en konsekvensutredning av desember 2021, som bygger på fagrapporter for naturmangfold, landskap, friluftsliv, reiseliv, kulturarv, landbruk, fiskeri, akvakultur og støy.

Lnett har, basert på konsekvensutredningen, søkt til NVE om oppføring av ulike alternative traseer. Se bildet under.

Slik det fremgår av det ovenstående bildet, har Lnett lagt opp til at den nye kabelen skal gå i sjø frem til Mosterøy, og i luft over Mosterøy, før den igjen går i sjø over Mastrafjorden til Rennesøy. De to alternative traseene over Mosterøy er betegnet 1.0 og 1.2, slik det fremkommer av bildet under.

Enkelte av alternativene som er utredet er ikke omsøkt, herunder sjøkabel forbi Mosterøy og Askje, enten ved alternativ 2.0 eller 3.0. Se bildet under.

2.1 Konsekvenser for omsøkte tiltak

Lnett konkluderer i sammendraget på side 1 med at:

For strekningen Harestad-Nordbø vil det være store negative konsekvenser uavhengig av kombinasjon.

I lys av at Lnett kun har omsøkt løsninger med luftledning over Mosterøy - alternativ 1.0 og 1.2 - innebærer uttalelsen at begge de omsøkte alternativer vil ha store negative konsekvenser, uavhengig

av om man velger alternativ 1.0 eller 1.2. Det fremgår videre på samme side at: Mellom Harestad og Nordbø prioriteres det ikke mellom de to omsøkte alternativene over Mosterøy.

Alternativ 1.0 og 1.2 er dermed antatt likestilte alternativer.

2.1.1 Konsekvenser for miljø, naturressurser og samfunn for omsøkte tiltak

Det fremgår av side 35-36 i konsekvensutredningen at alternativ 1.0 og 1.2 pa strekningen Harestad-Nordbø vil ha følgende konsekvenser for miljø, naturressurser og samfunn:

> *Kombinasjon 1.0 på strekningen Harestad-Nordbø vurderes samlet sett å gi **stor negativ** konsekvens for naturmangfold.*
>
> ...
>
> *Både i sjø og på land berører kombinasjon 1.2 de samme verdisatte delområdene som kombinasjon 1.0.*
>
> ...
>
> *Kombinasjon 1.2 på strekningen Harestad-Nordbø vurderes samlet sett å gi **stor negativ** konsekvens for naturmangfold, og rangeres som dårligere enn kombinasjon 1.0.*

Konsekvensene for miljø, naturressurser og samfunn er oppsummert i oversikten under:

Kombinasjon	1.0	1.2
Delstrekninger	1.0 – 1.0.2 – 1.0	1.0 – 1.2 – 1.2.1 – 1.2 – 1.0
Konsekvens	Stor negativ	Stor negativ
Rangering	1	2

2.1.2 Konsekvenser for landskap og opplevelsesverdi

Det fremgår av side 45- 46 i konsekvensutredningen at alternativ 1.0 og 1.2 på strekningen Harestad-Nordbø vil ha følgende konsekvenser for landskap og opplevelsesverdi:

> *Samlet sett vurderes kombinasjon 1.0 d medfore middels negativ konsekvens for landskapet og landskapsopplevelsen, da den berører en rekke verdifulle og sårbare fjordlandskap.*
>
> ...
>
> *Samlet sett vurderes kombinasjon 1.2 å medføre middels negativ konsekvens for landskapet og landskapsopplevelsen på strekningen. Den vurderes imidlertid som en dårligere løsning enn kombinasjon 1.0, siden den vil krysse områder som ikke tidligere er berørt av kraftledninger. Kombinasjon 1.2 rangeres derfor under kombinasjon 1.0.*

Konsekvensene for landskap og opplevelsesverdi er oppsummert i oversikten under:

Kombinasjon	1.0	1.2
Delstrekninger	1.0 - 1.0.2 - 1.0	1.0 - 1.2 - 1.2.1- 1.2- 1.0
Konsekvens	Middels negativ	Middels negativ
Rangering	1	2

2.1.3 Konsekvenser for kulturarv

Det fremgår av side 58 - 59 i konsekvensutredningen at alternativ 1.0 og 1.2 på strekningen Harestad-Nordbø vil ha følgende konsekvenser for kulturarv:

> Samlet sett vurderes kombinasjon 1.0 gi stor negativ konsekvens for kulturarv på delstrekningen Harestad-Nordbø.
>
> ...
>
> Samlet sett vurderes kombinasjon 1.2 å gi stor negativ konsekvens for kulturarv på de/strekningen Harestad-Nordbø, men vurderes å vere marginalt bedre enn kombinasjon 1.0 da direkte konflikt med det verdisatte delområdet KM27 (stor KU-verdi) unngås.

Konsekvensene for kulturarv er oppsummert i oversikten under:

Kombinasjonsalternativ	1.0	1.2
Delstrekninger	1.0 – 1.0.2 – 1.0	1.0 – 1.2 – 1.2.1 – 1.2 – 1.0
Konsekvenser	Stor negativ	Stor negativ
Rangering	2	1

2.1.4 Konsekvenser for friluftsliv og reiseliv

Det fremgår av side 71 - 72 i konsekvensutredningen at alternativ 1.0 og 1.2 på strekningen Harestad-Nordbø vil ha følgende konsekvenser for friluftsliv og reiseliv:

> *Samlet sett vurderes konsekvensen av kombinasjon 1.0 å være middels negativ for friluftslivet i området.*
>
> ...
>
> *Den alternative traseen over Mosterøy, med kombinasjon 1.2, vil ikke berøre registrerte friluftslivsområder eller -verdier, og det har følgelig ingen betydning for friluftslivet som sådan*

om man velger kombinasjon 1.0 eller 1.2. Konsekvensgraden av kombinasjon 1.2 settes som middels negativ.

Konsekvensene for kulturarv er oppsummert i oversikten under:

Kombinasjonsalternativ	1.0	1.2
Delstrekninger	1.0 – 1.0.2 – 1.0	1.0 – 1.2 – 1.2.1 – 1.2 – 1.0
Konsekvens	Middels negativ	Middels negativ
Rangering	1	2

2.1.5 Konsekvenser for landbruk, sjøbruk og akvakultur

Lnett har på side 80 i konsekvensutredningen oppstilt konsekvensene for landbruk slik:

Kombinasjonsalternativ	1.0	1.2
Delstrekninger	1.0 – 1.0.2 – 1.0	1.0 – 1.2 – 1.2.1 – 1.2 – 1.0
Konsekvens	Stor negativ	Stor negativ
Rangering	1	2

2.1.6 Oppsummert konsekvensvurdering for omsøkte kombinasjoner

Lnett har på side 86 i konsekvensutredningen oppstilt en oppsummering av konsekvensvurderinger for omsøkte kombinasjoner.

Kombinasjon	Naturmangfold	Kulturarv	Landbruk	Landskap/ opplevelse	Friluftsliv/ reseliv
Kombinasjon 1	Stor negativ	Stor negativ	Middels negativ	Middels negativ	Middels negativ
Kombinasjon 2	Stor negativ	Middels negativ	Stor negativ	Middels negativ	Middels negativ
Kombinasjon 8	Stor negativ	Middels negativ	Middels negativ	Middels negativ	Middels negativ
Kombinasjon 9	Stor negativ	Middels negativ	Stor negativ	Middels negativ	Middels negativ
Kombinasjon 10	Noe negativ	Middels negativ	Middels negativ	Middels negativ	Middels negativ
Kombinasjon 1.0	Stor negativ	Stor negativ	Stor negativ	Middels negativ	Middels negativ
Kombinasjon 1.2	Stor negativ	Stor negativ	Stor negativ	Middels negativ	Middels negativ

Både kombinasjon 1.0 og 1.2 omfatter strekningen Harestad-Nordbø, med luftkabler over Mosterøy. Lnett konkluderer med overvekt av kategorien stor negativ konsekvens for de risikoområder som er vurdert, både for 1.0 og 1.2.

2.2 Konsekvenser for ikke-omsøkte sjøkabler - alternativ 2.0 og 3.0

Lnett har i Punkt 4 i konsekvensutredningen omtalt utredede, men ikke omsøkte, tiltak. Herunder alternativ 2.0 og 3.0, som innebærer at kablene legges i sjø forbi Mosterøy.

Lnett har på side 27 oppstilt oversikt over konsekvensene av ikke omsøkte alternativer. Konsekvensene for de ikke omsøkte alternativene for sjøkabel forbi Mosterøy og Askje - alternativ 2.0 og 3.0 - er oppført med følgende konsekvenser:

Trase	Naturmangfold	Kulturarv	Landskap	Friluftsliv og reseliv	Landbruk og akvakultur
2.0	Middels negativ	Ubetydelig	Middels negativ	Noe negativ	Noe negativ
3.0	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig	Middels negativ

3. Ytterligere negative konsekvenser ved luftkabler

Utover de forhold som er omtalt i konsekvensutredningen, kan det også legges til at nye luftkabler over Mosterøy - alternativ 1.0 og 1.2- potensielt vil kunne ha store negative konsekvenser i form av sjenanse og støy (knitring fra kabler) for eiere av eiendommer som ligger under eller i nærheten av de nye kabeltraseene, særlig dersom det ikke tidligere har vært slike kabler over eiendommen. Støy, bebyggelse og bomiljø er omtalt i konsekvensutredningen, men hovedfokus er da på transformatorstøy og elektromagnetiske felt, noe som ikke nødvendigvis er treffende for den belastning de omsøkte luftlinjer vil ha for grunneierne på Mosterøy.

På generelt grunnlag vil slike luftkabler - og tilhørende master - potensielt også kunne negativt påvirke verdien av nærliggende eiendommer ved eventuelt fremtidig salg.

Bernt Ellingsens eiendom ligger ved strandlinjen like ved området hvor alternativ 1.0 går over i sjøkabel. Alternativet vil komme langt nærmere Ellingsens eiendom enn den eksisterende luftlinjen, og vil kunne påvirke hans eiendom negativt både med tanke på bomiljø og verdi.

4. Sammenligning av konsekvenser for alternativer med luftkabler og sjøkabler

De omsøkte tiltakene med luftkabel over Mosteroy - alternativ /kombinasjon 1.0 og 1.2- fremstår å ville ha stor negativ konsekvens for naturmangfold, kulturarv og landbruk, og middels negativ konsekvens for landskap/ opplevelse og for friluftsliv /reiseliv.

Til sammenligning fremstår konsekvensene av de ikke omsøkte alternativ 2.0 og 3.0 med sjøkabel, å være langt mindre alvorlige på de vesentligste av punkter.

Det eneste punktet hvor de ikke omsøkte alternativene med sjøkabel fremstår å ha den samme konsekvenskategorien som de omsøkte tiltakene, er innenfor landbruk og akvakultur, hvor også alternativ 3.0 vil ha middels negativ påvirkning.

Basert på hvilke konsekvenser de ulike alternativene er vurdert å ville få, fremstår alternativene med sjøkabel å ville ha mindre negative konsekvenser enn luftkabel over Mosterøy. Tiltakene med sjøkabel er likevel ikke omsøkt av Lnett.

Lnett skriver på side 25 i konsekvensutredningen at:

> *Videre er det utredet sjøkabel i stedet for luftledning ved Bru, Mosterøy og hele strekningen fra Randaberg til Rennesøy. Alle alternativene vil vesentlig øke investeringskostnadene for forbindelsen og er ikke omsøkt.*

Basert på uttalelsene, fremstår beslutningen om a ikke omsøke alternativene for sjøkabel forbi Mosterøy og Askje - alternativ 2.0 og 3.0- å vere grunngitt utelukkende med kostnadsvurderinger.

I lys av de sterkt negative konsekvenser som både alternativ 1.0 og 1.2 vil ha, sammenlignet med de ubetydelige eller mindre negative konsekvensene av alternativ 2.0 og 3.0, fremstår fraværet av ytterligere vurderinger og begrunnelse for valget om å ikke omsøke løsningene for sjøkabel, utover kostnadshensyn, som uforsvarlig.

Bernt Ellingsen og Olav Edland gjør gjeldende at NVE i denne høringsrunden må vurdere hvorvidt Lnett i tilstrekkelig grad har foretatt forsvarlige vurderinger av a ikke omsøke alternativ 2.0 og 3.0 med sjøkabel forbi Mosterøy, basert på de konklusjoner Lnett selv har for konsekvensene av luftkabel sammenlignet med sjøkabel.

5. Alternativ 1.0 vil ha langt mer negative konsekvenser enn 1.2

For det tilfellet at det skulle konkluderes med at de utredede alternativer for sjøkabler ikke er aktuelle, slik at den endelige avgjørelsen vil falle på et av alternativene med luftlinjer, gjør Ellingsen gjeldende at alternativ 1.0 vil ha langt mer negative konsekvenser enn alternativ 1.2, med den følge at alternativ 1.2 må prioriteres.

Alternativ 1.0 vil i større grad ha negative konsekvenser for påviste kulturminner og kulturarv, og vil samtidig være mer synlig og sjenerende for bebyggelsen, som følge av at kablene er tenkt plassert i åpne områder uten naturlig vegetasjon som kan skjerme linjene. Motsetningsvis, er alternativ 1.2 i større grad plassert slik at linjene vil skjules av naturlig vegetasjon, samtidig som linjene er plassert avstandsmessig lengre unna bebyggelse enn alternativ 1.0.

Det vises for øvrig til omtalen av alternativ 1.0 i del 1 i høringsuttalelsen fra eierne av gnr. 249, bnr. 3, gnr. 249, bnr. 11, og gnr. 249, bnr. 1 av 08.05.22, som Ellingsen stiller seg bak.

5.1 Alternativ trase presentert av øvrige grunneierne

I høringsuttalelsen fra eierne av gnr. 249, bnr. 3, gnr. 249, bnr. 11, og gnr. 249, bnr. 1 av 08.05.22, er det i tillegg presentert justeringer av alternativ 1.2, omtalt i uttalelsen som alternativ 1.2.x.

Alternativ 1.2.x skal sikre at tiltaket får minst mulige negative konsekvenser for vernede interesser og grunneierne på Mosterøy, dersom man først skal legge luftledninger over øyen.

Alternativet innebærer justeringer av trase og plassering av master, samtidig som det skal redusere behovet for sjøkabel med ca. 500 meter. Alternativet fremstår dermed som kostnadsmessig forsvarlig.

Ellingsen stiller seg bak dette forslaget som den beste løsningen, forutsatt at ikke alternativene 2.0 eller 3.0 med sjøkabler velges.

6. Dersom alternativ 1.0 velges, må kabelen legges i jorden fra nest siste mast mot Mastrajorden.

For det tilfellet at alternativ 1.0 mot formodning skulle velges som det alternativ som gjennomføres, gjør Ellingsen og Edland gjeldende at Lnett under enhver omstendighet må tilrettelegge for at kabelen legges i jorden det siste stykket ned mot Vodlaveien - ca. 100 meter før overgangen til sjøkabel i Mastrafjorden. Dette for å forhindre at det oppføres sjenerende master og legges luftlinjer helt ned til bebyggelsen i strandsonen.

Et slikt tiltak vil forhindre de mest negative ulempene ved alternativ 1.0 for bebyggelsen, i form av sjenanse og potensielt støy, og vil samtidig være kostnadsmessig forsvarlig.

Mosterøy 12.05.2022

Bernt Ellingsen
Olav Edland

3.64.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Vedrørende støy vises til kapittel 2.4.

Det vises til kapittel 2.1 vedrørende Lnetts vurderinger rundt bruk av jord- og sjøkabel.

Lnett tar det øvrige av uttalelsen til etterretning.

3.65 Familien Dahl v/Synne Clausen Dahl

Jeg heter Synne Clausen Dahl og skriver dette høringsinnspillet på vegne av familien min, som har hatt hytte på Mosterøy i fire generasjoner. Vi mener at dersom det gis konsesjon til å bygge ut ny 132 KV kraftledning mellom Krossberg-Harestad-Nordø, vil alle de alternative traseene (K1, K2, K8, K9, K10, 1.0 og 1.2) som Lnett har søkt om føre til at ulempene blir større enn fordelene. NVE skriver at de ønsker å ta hensyn til vernede områder på land og sjø, samt kulturminner og miljø. I

konsekvensanalysen kommer det tydelig frem at utbyggingen vil ha store negative konsekvenser både for naturmangfold, kulturarv, landbruk og at det vil forringe landskapet og opplevelsen til menneskene som bor og oppholder i området.

Ikke forenelig med nasjonale mål for å bevare naturmangfold

Alle traseene som går på land har fått samlet konsekvensvurdering mellom middels negativ til stor negativ konsekvens. Alle utenom K10 vil ha stor negativ konsekvens på naturmangfoldet. I Norge har det blitt satt flere nasjonale mål for å bevare naturmangfold; to av miljødirektoratets mål er at «ingen arter eller naturtyper skal utryddes» og at «utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres». Miljødirektoratet peker på nedbygging, oppstykking og endret bruk av areal som en av de viktigste grunnene til at mange naturtyper i Norge står i fare for å bli borte (Miljødirektoratet, 2021). Regjeringen har også utarbeidet nasjonale forventninger til arealplanlegging, hvor de legger vekt på at det skal identifiseres og tas hensyn til viktig naturmangfold, friluftsområdet, kulturhistoriske verdier, kulturmiljø og landskap. Dersom man gis konsesjon til å bygge i de søkte områdene, vil dette motstride de nasjonale forventningene og målene for å bevare naturmangfold (Regjeringen.no, 2022).

Regjeringen har også lagt mye vekt på at de ønsker å unngå skade på ytterligere natur, fremfor å bruke økonomiske midler på å reparere ødelagt natur. De innrømmer selv at det er problemer med dagens metoder for verdsetting av natur, og at verdien av økosystemtjenester ikke blir godt nok integrert i plan- og vedtaksprosesser (Regjeringen.no, 2022). Dette betyr at naturen ofte nedprioriteres, ettersom det stadig konkluderes med at de økonomiske eller samfunnsmessige fordelene er mye større enn ulempene som følger med tap av natur.

I Natur for livet – norsk handlingsplan for naturmangfold (Meld. St. 14 (2015-2016) inkluderer tiltak for hvordan vi skal nå Aichi-målene som ble laget under FN-konvensjonen om biologisk mangfold i 2010. Meldingen hevder at en forutsetning for å lykkes med det grønne skiftet er å ta vare på naturmangfoldet for nåværende og fremtidige generasjoner, og at vi må «legge til rette for produksjon og forbruk med langt mindre negative konsekvenser for klima og miljø enn i dag». Det understrekes at det er helt avgjørende at forvaltningen skjer i tråd med aichi-målene, for å ivareta naturmangfoldet på lang sikt (Regjeringen.no, 2015).

Aichi-mål 5 lyder som følgende: «Innen 2020 er tapsraten for alle naturlige habitater (leveområder), inkludert skog, minst halvert og hvor mulig brakt ned mot null, og forringelse og fragmentering er betydelig redusert» (Regjeringen.no, 2015). Dette målet har ikke blitt nådd innen 2020, og det er fortsatt et problem som vi må forholde oss til. Meld. St. 14 peker på arealendringer som en kilde til tap av habitater, forringelse og fragmentering (Regjeringen.no, 2015).. Miljødirektoratet oppgir arealendringer som den største trusselen mot naturmangfoldet i Norge, samt den største årsaken til at arter og naturtyper kommer på rødlista (Miljødirektoratet, 2021).

Sjøarealene – tareskog og ålegras

Sjøarealet som alternativene 1.0 og 2.0 går gjennom rommer mange viktige marine naturtyper. Særlig i området mellom Bru og Mosterøy er det gitt svært stor KU-verdi, ettersom det har en høy økologisk verdi. Her er det registrert både store bløtbunnsområder og ålegrassamfunn. Spesielt viktig for dette

området er de store tareskogsforekomstene som er registrert. Det står ikke spesifisert hvilken type tareskog det er, men både sukkertareskog (EN) og stortareskog (NT) er truede naturtyper.

Tareskoger er utrolig viktige i økologisk sammenheng, og regnes som «spesielt produktive økosystemer med stor artsrikdom». Disse undersjøiske skogene danner hjemmet til utallige arter. Ifølge Havforskningsinstituttet er det «ikke uvanlig å finne opp til hundre arter knyttet til en eneste tareplante, og det gjennomsnittlige antall individer på en tarestilk kan være opp til ti tusen individer».(Havforskningsinstituttet, 2021). Også ålegrasenger regnes som utrolig viktige marine økosystemer, og studier viser at tilstedeværelsen av ålegras har stor betydning for flere fiskearter langs kysten. Dersom det oppstår fragmentering av ålegrasengene, fungerer det som en barriere som gjør det vanskelig for mange arter å utveksle genetisk materiale med andre populasjoner. Genflyt mellom populasjoner er helt nødvendig for å sikre at arter skal klare å tilpasse seg endringer i miljøet og gjøre dem mer robuste i møte med overfiske (Kirkesæther, 2022). Disse områdene er med andre ord avgjørende for å opprettholde levedyktige bestander og for å sikre naturmangfold. Det er også viktig at de ikke fragmenteres, ettersom det vil ha sterk forringende effekt.

I tillegg spiller både tareskoger og ålegressenger en viktig rolle i det globale karbonkretsløpet. Ifølge miljødirektoratet utgjør opptak av CO2 i marin vegetasjon 50% av karbonet som blir tatt opp av levende organismer på verdensbasis. Norsk forskning anslår at mengden CO2 fra tareskog som til slutt ender i sedimentene på havbunnen, tilsvarer samme mengde som lagres i norsk skogsjord (Miljødirektoratet, 2019). Dette er enda en grunn til å ta ekstra hensyn til disse naturtypene, ettersom det kan hjelpe oss å nå de nasjonale målene om å redusere CO2-utslipp og for å begrense ytterligere oppvarming.

Landarealene – trenger bedre utredning

På land er det også viktige naturområder som burde tas hensyn til. Vi mener at det mangler en grundig konsekvensanalyse av alternativene 1.0 og 1.2 som går over Mosterøy. Her virker det som utredning av området har blitt helt utelatt, ettersom det ikke er registrert viktige naturtyper innenfor området som skal bygges på. Kystlynghei er en viktig utvalgt naturtype som finnes i ulike områder på Mosterøy. Selv om disse områdene ikke finnes rett under de planlagte traseene, vil utbygging her fortsatt ødelegge for fremtidig reetablering av denne naturtypen. Dersom Norge ønsker å bedre tilstanden til truede naturtyper og arter, vil det være viktig å tilrettelegge for at allerede eksisterende områder kan utvides. Vi mener også at det er for dårlig konsekvensutredning når det gjelder effekten på fuglelivet i området. I det området hvor kabelen skal gå på land på Mosterøy er det registrert flere truede arter, blant annet ærfugl (VU) og grønnfink (VU). Ellers har området et rikt fugleliv, og vi observerer stadig ulike kritisk truede arter som hettemåke (CR) og vipe (CR).

Konklusjon

Alle hovedalternativene (K1,K2, K3, K4, K5, K7, K8 og K9) mellom Harestad-Nordbø har blitt vurdert til å ha stor samlet negativ konsekvens for naturmangfoldet. Vi mener derfor at det ikke burde gis konsesjon til noen av disse alternativene. Fra konsekvensanalysene virker det som om alternativ 3.0 (det lengste sjøalternativet) vil medføre minst negative konsekvenser. Det er derfor merkverdig at

dette ikke har blitt tatt med i hovedalternativene. Vi ønsker derfor at dere vurderer dette som en mulig løsning, og at det gjøres grundigere konsekvensutredninger for å legge hele kabelen i havet.

Vi ber dere om å ikke undervurdere de negative effektene disse gigantiske luftmastene vil ha på menneskene og naturen i området. Mosterøy, en øy som vår familie har satt utrolig pris på og som vi har oppsøkt for å finne ro og nyte naturen, står nå i fare for å bli sterkt forringet dersom Lnett sine planer gjennomføres. Det er en liten øy som preges av flotte kulturlandskap og et yrende dyreliv. Dette er noe som vi ønsker å bevare i lang fremtid, og vi håper at dere forstår konsekvensene av dette prosjektet.

Kilder

Naturtuyper i arealplanlegging (22.11.2021), Miljødirektoratet (https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/arealplanlegging/miljohensyn-i-arealplanlegging/naturmangfold/naturtyper-i-arealplanlegging/).

15. Livet på land (05.04. 22), Regjeringen.no (https://www.regjeringen.no/no/tema/fns-barekraftsmal/15.-liv-pa-land/id2590204/?expand=factbox2596969)

Meld. St. 14; Natur for livet – Norsk handlingsplan for naturmangfold (2015) (https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-14-20152016/id2468099/?ch=1)

Tareskogforekomster (09.09.2021). Havforsningsinstituttet. https://www.hi.no/hi/radgivning/marine-naturverdier-og-tiltak-i-kystsonen/marint-biologisk-mangfold/tareskog).

Liv E. Kirkesæther, (23.03. 2022). Havforsningsinstituttet. (https://www.hi.no/hi/nyheter/2022/mars/alegress-binder-fiskebestandene-pa-kysten-sammen).

Havets rolle i klimasystemet (2019), Miljødirektoratet (https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m1374/m1374.pdf

3.65.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

I konsekvensutredningen er truede og nært truede arter hensyntatt. Dette vil også vektlegges i en MTA-plan.

I fagrapport for Naturmangfold er konsekvensene for verdiene i sjøarealet vurdert små eller ubetydelige. Årsaken til dette er denne naturtypen vurderes å være robust i forhold til den svært begrensede negative påvirkningen som arealbeslaget med sjøkabel vil utgjøre i driftfasen. I forbindelse med MTA-plan vil Lnett vurdere om det kan gjøres tilpasninger av anleggsperioden for å redusere virkningene ved anleggsarbeidet. Se også kapittel 2.8.

Lnett har forhørt seg med fagutreder for naturmangfold vedrørende konsekvensanalyse av alternativ 1.0 og 1.2 over Mosterøy. Ifølge fagutreder ble Mosterøy oppsøkt og kartlagt mht. naturtype under befaring som ble gjort i forbindelse med konsekvensutredningen. Det ble ikke registrert verdifulle naturtyper i dette området. Fagutreder påpeker at det finnes kystlynghei lengre vest på Mosterøy, men disse områdene ble vurdert å være utenfor influensområder til tiltaket.

Tiltakets påvirkning på rødlistede arter som har hekkeområder i nærheten av tiltaket vil bli nærmere omtalt i oppdatert rapport for naturmangfold.

Vedrørende trase 3.0 mellom Harestad og Nordbø vises det til kapittel 2.1.2 for Lnetts vurderinger rundt bruk av sjøkabel.

3.66 Jan Harestad

Min høringsuttalelse med følgende konklusjon er vedlagt:

1.Kraftlinja fra Harestad til Norbø må gå korteste vei til Byfjorden gjennom buffersonen til Harestadvika. Dette er helt klart den teknisk/økonomiske gunstige løsningen

2.Luftlinje mellom Harestad og Randeberg over Todnemhøydene er visuelt og miljømessig ikke akseptabelt

3.En eventuell sjøkabel fra Randabergvika må benytte jordkabel på hele strekningen fra transformatorstasjonen på Foren/Rygg.

Fra vedlegg til uttalelsen:

Høringsuttalelsen berører kun plassering av Harestad (Rygg (5) eller Foren (1)) transformatorstasjon og 132 kV linjen til kabelen til Bru over Byfjorden.

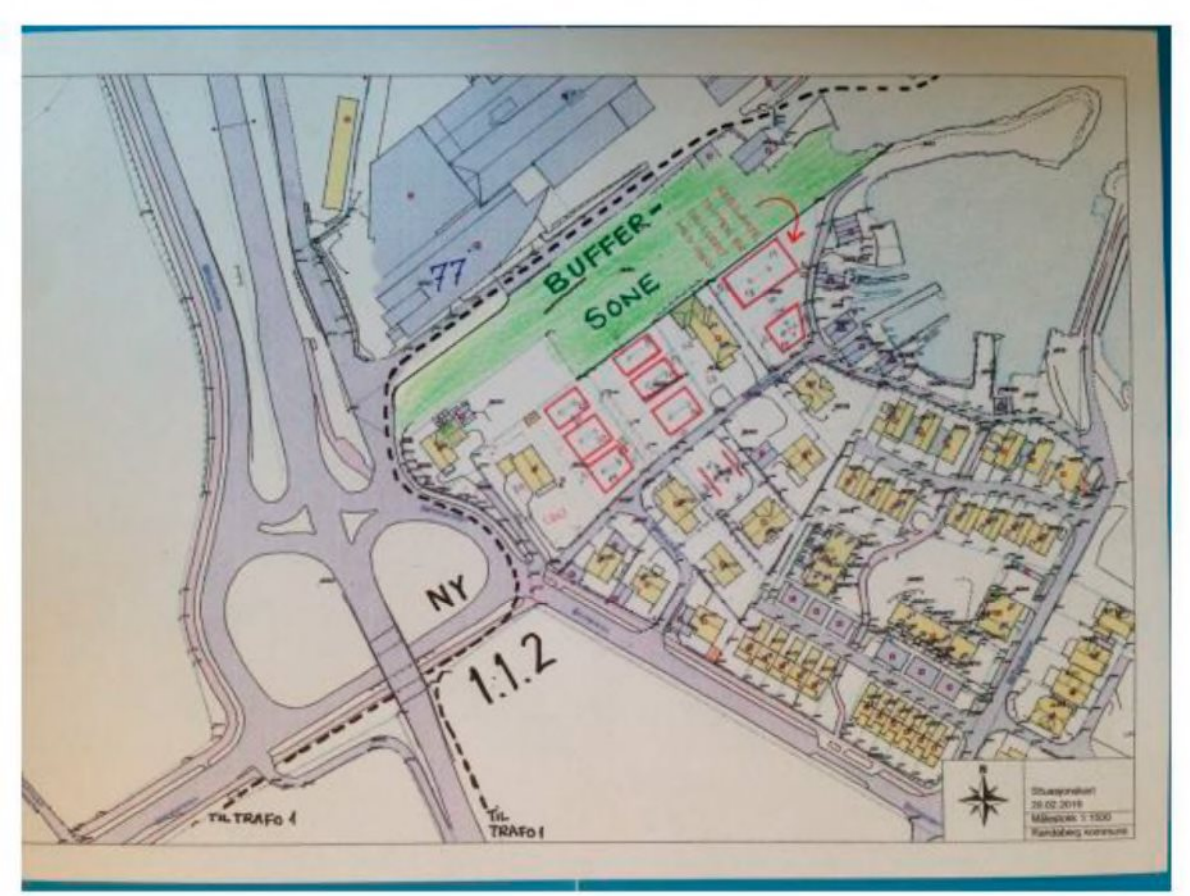
Jeg er tidligere eier (kårkall) av gårdsnummer 50, bruksnummer 2.

Jeg er også leder av Randaberg og Foren Velforening med 40 boenheter. Ikke alle disse enhetene er berørt av det omsøkte, men de fleste som var eller fortsatt er berørt av kraftlinja støtter denne uttalelsen.

ANBEFALT TRASE TIL BYFJORDEN – KABEL TIL HARESTADVIKA

Jeg støtter behovet for ny transformatorstasjon og kraftlinje. Jeg er også prinsipielt enig i at økonomiske argumenter for valg av trase og teknisk løsning er rett. Jeg mener derfor at kraftlinjen må gå den korteste kabeltraseen fra den nye trafostasjonen til Byfjorden. Den omsøkte traseen med sjøkabel fra Randabergvika er 3 ganger så lang (ca 2500m) som til Harestadvika (ca 750m) fra omsøkt kabelendepunkt på Harestadhøyden.

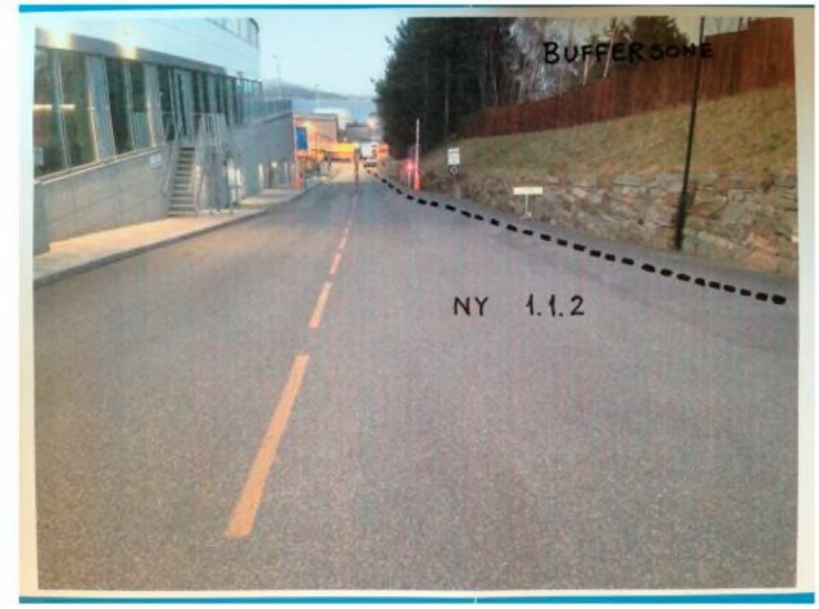
Jeg mener derfor fortsatt (som i 2019) at kabelen bør gå i sjøen i nordre del av Harestadvika via kabel lagt i buffersonen mellom Eskildsens boligeiendommer og Randaberg Industrier, skissert nedenfor:

Med transformatorstasjon plassert på Rygg - alternativ 5, bør jordkabel snarest mulig krysse E39, for å kunne legges på østsiden av eksisterende vegtrase. Da bør det også være mulig å plassere kabelen utenfor berørt anleggsområde for ny E39 Smiene-Harestad, som vist på figuren ovenfor.

Dersom transformatorstasjonen plasseres på Foren – alternativ 1, er omsøkt kabel til Harestadveien den klart beste løsningen, siden vestsiden av ny E39 er svært uklar mht arealbruk.

Fra Harestadhøyden fortsetter kabelen på sør-siden av Harestadveien til eksisterende krysningsområde med dagens E39/Rennfast. På grunn av mye infrastruktur i og rundt dette krysset (vann, avløp, høgspent tele og gass), vil en anbefalt løsning være å krysse Harestadveien ovenfor avkjørsel til Mekjarvikveien for så å trekke kabelen i en boret tunell under dette vegkrysset til buffersonen. Buffersonen har ingen infrastruktur og kabelen kan legges i støyvollen eller langs vegen, se figuren under:

OMSØKT ALTERNATIV – LUFTLINJE IKKE AKSEPTABELT

Luftlinje fra Harestadhøyden til eksisterende 50 kV på Randeberg er unødig kostbar løsning på grunn av den totale lengden på traseen. En løsning med luftlinje over Todnem - på vestsiden av de 3 høyeste toppene i Randaberg - er ikke en visuelt akseptabel løsning. På hele strekningen med luftlinje, vil så vel master som linjer vise i silhuett og profil mot himmelen i øst. Fra Tungenesveien vil 20 meter høye master stikke 35 – 40 meter over Randabergs høyeste punkt – Signalhaugen.

Visualiseringene i konsesjonssøknaden gir ikke riktig inntrykk, siden mange av bildene er tatt fra høyder der vi ser ned på kraftlinja. Et eksempel er bildet fra Randebergfjellet møt sør:

Bildet gir feil inntrykk siden bildet er tatt ovenfra og ned, slik kraftlinja får bakgrunn av natur og skog. Samme motiv fra Tungenesveien visert hvordan hele denne strekningen vil framstå over høydedraget himmelen som bakgrunn mot øst:

Utsikt ved kabelendemaster

Kabel-endemastene på Harestadhøyden og Randeberggeilen blir særlig dominerende i landskapet. Spesielt vil den på Harestadhøyden ødelegge en av de fineste utsiktene fra bilveg i kommunen. Som skissert nedenfor, vil masta komme midt i den flotte utsikten mot Bjørheimskjeften og Strandalandet.

Salat og kålproduksjon

De første 350 meterne av luftlinje-traseen er utleid til salat- og kålproduksjon av Einar Hanasand. Han hadde et vektig innlegg på folkemøtet om avføring fra fugler under kraftlinjer. (Utfylling av myra på bildet er fullført. Det er fylt på 3-5 meter i myra, så fundamentering av masta midt på bildet kan bli en utfordring.)

HARESTADHØYDEN TIL 50 kV RANDEBERG - FORSLAG TIL EVENTUELL KABELTRASE

I vedlegg 9 figur 1 er det utført en «Teknisk-økonomisk utredning av kabelalternativ» mellom Harestadhøyden og Randeberggeilen. Den går gjennom vår eiendom gnr 50/bnr2, og med min kjennskap til traseen, betrakter jeg utredningen som en provokasjon og et forsøk på å unngå jordkabel

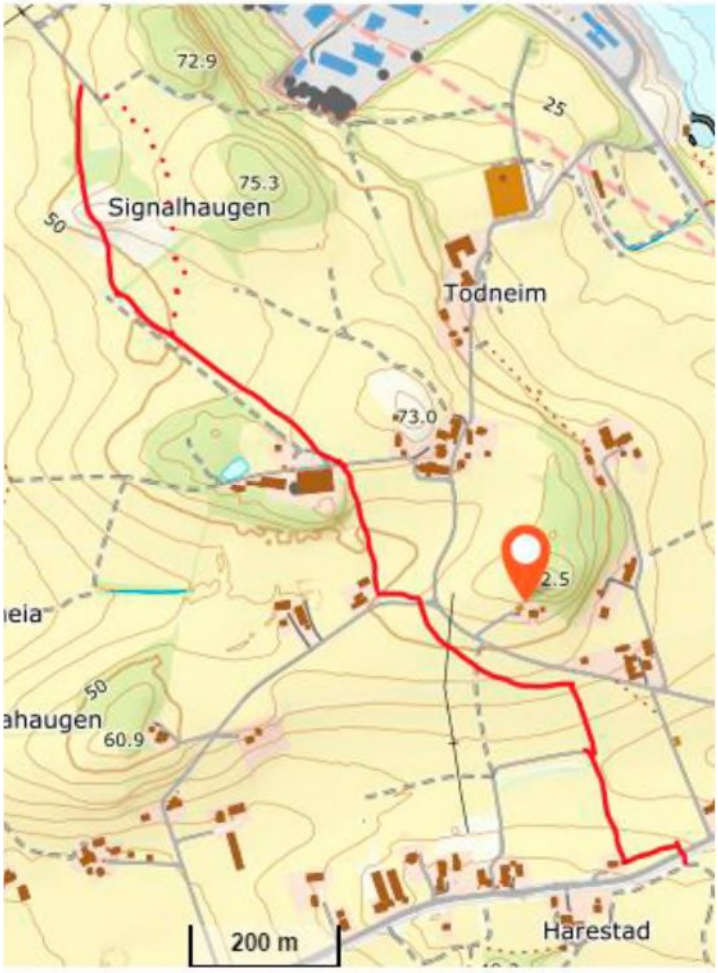
på denne strekningen. Traseen vil komme i berøring med infrastruktur som kloakkanlegg, tele, - og fiberkabel og dreneringsgrøfter.

På minst 600 meter av denne traseen er jordlaget under 20 cm!

Forslag til eventuell kabeltrase

Dersom det ikke er teknisk mulig å legge kabelen fra trafostasjonen til sjøen i Harestadvika, foreslår jeg en ny trase for jordkabel fra Harestadhøyden til Randeberggeilen. Traseen vil i grove trekk følge den omsøkte luftledningen, men gjennom gnr50/bnr3 vil den gå mellom gardstunet og det nye fjøset på østsiden av skogen og tjernet» Torvbakken», skissert med rød strek i bildet nedenfor.

Denne traseen krysser lite eksisterende infrastruktur i form av grøfter og kabler. Den følger for det meste grensegjerder mellom eiendommer, og der er eksisterende bil-/traktor veg store deler av traseen. På den siste strekningen mot eksisterende 50kV linje, er der skissert 2 mulige traseer der den stiplede linjen vil være litt kortere, men jeg er usikker på hvor dypt der er til fjell.

Lengden på denne traseen er ca 1600m.

Bortsett fra de siste 400 meterne, vil det være minimalt sprengning for kabelgrøften.

KONKLUSJON

1. Kraftlinja fra Harestad til Norbø må gå korteste vei til Byfjorden gjennom buffersonen til Harestadvika. Dette er helt klart den teknisk/økonomiske gunstige løsningen

2. Luftlinje mellom Harestad og Randeberg over Todnemhøydene er visuelt og miljømessig ikke akseptabelt

3. En eventuell sjøkabel fra Randabergvika må benytte jordkabel på hele strekningen fra transformatorstasjonen på Foren/Rygg. Jeg mener at min foreslåtte trase for jordkabel over Todnem vil være den beste løsningen.

3.66.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Angående traseforslaget ved å gå i sjøen fra Harestadvika så viser Lnett til kommentaren til Randaberg kommunes uttalelse der kommunen foreslår samme trase, se kapittel 3.1.1 på side 24.

Vedrørende fugleekskrementer og salatproduksjon vises til kapittel 2.3.

Lnett viser til svar gitt i kapittel 2.1 angående vurderingene som er gjort i forhold til jord- og sjøkabel.

3.67 Vilhelm Sunnanå

Jeg vil gjerne gi et høringsinnspill angående utbyggingsplanene til Lnett, av den nye 132 kV høyspentlinje traseen.

Jeg bor på Mosterøy, og er ikke grunneier av noen del av traseen men vil allikevel bli berørt.

Ble oppgitt og forbauset over Lnett som ikke har tatt seg bryet med å søke NVE om å legge jordkabel istedenfor luftstrekk, på grunn av at det ville bli for dyrt. Så utfallet er vel allerede fattet.

Etter min mening burde ikke luftstrekk være noe alternativ til jordkabler. At det i dag, i 2022, skal være nødvendig å ta denne kampen med å få gravd ned dette kabelnettet er helt forkastelig.

Bare at luftstrekk fører til nedsatt livskvalitet til de mest berørte grunneiere burde være nok til å ikke ha dette som et alternativ i det hele tatt. Ellers fører jo også luftstrekk til støy, død over fugler, eiendommer faller i verdi osv. Det fører også til ødeleggelse av natur og miljø for utallige generasjoner fremover.

Jeg har dessverre ikke noe særlig forhåpninger om at dere vil ta til fornuft. Som jeg ser så sender dere bare ballen over til myndighetene som igjen kun tenker på billigste alternativ.

Jeg synes at høyspentmaster med luftstrekk kan i en viss grad sammenlignes med teppebombing av landet vårt med vindturbiner i havet og på land. Som jeg mener må være Norges største miljøforurensing gjennom tidene, med myndighetenes velsignelse. Så dessverre så blir nok også luftstrekk presset gjennom uten konsekvens hensyn i likhet med utbyggingen av vindturbiner. Det hele dreier seg om penger. Kari og Ola Nordmann har bidratt med flere hundre milliarder ekstra via økt nettleie, som de så fint har kalt for grønne sertifikater. Disse midlene brukes til massiv ødeleggelse av natur og miljø som vindturbiner skaper, og kabelnett til dette. Snitt pris å produsere en kwh med strøm i Norge koster 11,57 øre kwh. Og utsalgsprisen til forbrukerne har nå kommet opp i flere 1000% med politikernes velsignelse. Hvorfor er ikke disse enorme summene som våre politikere regelrett raner fra Kari og Ola Nordmann, nok til at vi skal få jordkabler istedenfor luftstrekk.

Jeg håper at mitt innspill kan bidra til at dere åpner øynene litt.

3.67.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett viser til svar gitt i kapittel 2.1 angående vurderingene som er gjort i forhold til jord- og sjøkabel.

3.68 Einar Hanasand

1. INNLEDNING

Det vises til Lnetts søknad om konsesjon for utbygging av nye 132kV kraftledninger i Randaberg-Rennesøy prosjektet, og fristen for å komme med uttalelse til prosjektet fastsatt til 13. mai 2022.

Einar Hanasand, org.nr. 969 444 062 vil med dette gi sin uttalelse til prosjektet.

Hanasand er eier av gnr. 47 bnr. 1 og 494, gnr. 49 bnr. 59, gnr. 53 bnr. 14, gnr. 62 bnr. 10 og 31, gnr. 63 bnr. 3, 9, 25 og 59 på Randaberg. I tillegg leier han store landbruksareal på Randaberg, og disponerer totalt ca. 1800 dekar landbruksjord. Eiendommene som Hanasand eier og leier nyttes alle til grønnsaksproduksjon. Hanasand har drevet med produksjon av grønnsaker siden 1978, og produserer blant annet blomkål, kinakal, rosenkål, brokkoli, sommerkål, persille, dill, ruccola, babyleaves, isbergsalat, hjertesalat og andre typer salater i store mengder. Grønnsakene pakkes i forskjellige pakninger og selges over hele landet, blant annet via Coop, Rema og Norgesgruppen. Samtlige av de fem trasekombinasjonene som Lnett søker konsesjon for, vil gå over Hanasands landbrukseiendommer. Et luftledningsnett vil ha merkbare, uheldige konsekvenser for hans næringsvirksomhet.

I tillegg vil et luftledningsnett komme i konflikt med de kommunale og nasjonale landbrukspolitiske målsetningene, herunder målet om å øke norsk produsert mat og særlig grønnsaker.

De særlige ulemper et luftledningsnett vil ha for landbruksinteressene som berøres, tilsier at strekningen mellom Krossberg, Harestad og Mekjarvik må legges i jordkabel.

Endelig vises det til signalene om at de nasjonale retningslinjene for utbygging av strømnettet kan bli endret, slik at det i langt større utstrekning nyttes jordkabel ved nye kraftledninger. For det tilfelle at det ikke besluttes å legge kraftledningene i jordkabel allerede nå, bør prosjektet i alle fall settes på vent inntil det blir avklart hvorvidt de nasjonale retningslinjene for utbygging av strømnettet endres.

Hanasand vil i de følgende punkter gjøre nærmere rede for konsekvensene ved valg av luftledningsnett, for både ham og øvrige landbruksinteresser i området.

2. KONSEVENSER VED VALG AV LUFTLEDNING

2.1. Innledning

De fem trasekombinasjonene som Lnett har søkt konsesjon for, vil alle gå over areal hvor Hanasand produserer grønnsaker. Omfanget av areal som berøres avhenger av trasevalg, men samtlige trasekombinasjoner vil berøre store landbruksareal med grønnsaksproduksjon. På kart vedlagt som bilag 1, er de aktuelle arealene som eies (markert med blått) og leies (markert med gult i Randaberg og rødt i annen kommune) av Hanasand markert.

I tillegg vil ledningsnettet krysse over betydelige landbruksareal på Randaberg, utover de areal som disponeres av Hanasand.

2.2. Begrensninger knyttet til bruk av maskiner og utstyr til vanning, gjødsling mv.

Et luftledningsnett over landbruksareal kan sette begrensninger for hvilket utstyr som tillates brukt i forbindelse med blant annet vanning og gjødsling av arealene under ledningsnettet.

Utviklingen i landbruket går i retning av mer og mer bruk av moderne teknologi, såkalt presisjonslandbruk. Dette for å optimalisere produksjonen, imøtekomme stadig økende krav til miljø og bærekraft, og redusere bruk av både plantevernmidler og mineralgjødsel.

Hanasand har allerede investert i større, moderne maskiner tilpasset vanning og gjødsling av arealer som nyttes til grønnsaksproduksjon. Videre har han investert i mye utstyr som både styres av GPS-signaler, og annet utsyr som blant bruker optiske kamera for å redusere bruk av gjødsel og plantevernmidler. Det vil være en reell fare for at han ikke kan nytte disse maskinene og utstyret under ledningsnettet, selv om ledningsnettet eventuelt løftes.

Det må også tas i betraktning at utstyr med bedre kapasitet og teknologi vil komme på markedet, og at et luftledningsnett kan hindre muligheten til bruk av slikt utstyr. Dersom Hanasand som følge av nytt ledningsnett blir hindret fra å være med i denne utviklingen, vil det føre til merarbeid i forhold til produksjonen, og til tapt konkurransekraft og mulig avvikling av produksjonen.

Videre er det av avgjørende betydning ved grønnsaksproduksjon at pløying og plantebed legges etter vannstrømmen på det aktuelle arealet. Dette for å sikre korrekt avrenning og motvirke at det etableres vannoppsamlinger som begrenser/ hinder vekst. Det innebærer at Hanasand har begrenset mulighet til a tilpasse etableringen av plantebed etter luftledningsnettet. Resultatet av dette vil være at et ledningsnett på tvers av produksjonsarealet, påvirker mulighetene til en fremtidsrettet grønnsaksproduksjon på hele det aktuelle arealet.

2.3. Stråling slår ut på maskiner og utstyr, risiko for personell

Som nevnt er automatiseringen av landbruket i gang. På utstyrssiden skjer det en rivende utvikling som også endrer dyrkingssystemene. Eksempler på dette er utvikling av roboter og droner, som er med på å skape et presisjonsjordbruk i en helt ny skala, med både avlingsmessige, økonomiske og utslippsreduserende virkninger. Herunder nevnes blant annet sprøyte som leser lus, vanningssystem som leser farger og lukeroboter. Det vil i enkelte tilfelle kunne redusere bruk av plantevernmidler med opptil 95 prosent ved at det sprøytes kun på de feltene av jordet som har ugras, eller bare sprøytes direkte på ugrasplantene, uten å treffe kulturplantene. Det er en stor økonomisk gevinst for produsentene at bruken kan reduseres og begrenses kun til felter det er helt nødvendig. Samtidig er det en gevinst for miljøet. Det vises til rapport «Grøntsektoren mot 2035» s. 25, vedlagt som bilag 2.

Denne robotteknologien og presisjonssprøytingen er også på rask vei inn i grøntnæringen, og Hanasand har allerede tatt i bruk roboter i forbindelse med sin grønnsaksproduksjon. I tillegg er det

forventet at utviklingen forsetter de neste årene. Dette bidrar til å effektivisere produksjonen og logistikken rundt grønnsaksproduksjonen.

Etablering av et luftledningsnett og strålingen som dette gir, vil være egnet til å slå ut på det automatiserte utstyret og installert GPS. Hanasand har allerede erfaring med selvgående åkersprøyte, hvor GPS slår ut ved bruk under høyspentmast. Konsekvensen av dette er at utstyret ikke kan brukes under ledningsnettet, og / eller at arbeidet blir utilfredsstillende utført. Dette vil medføre at effektiviteten i produksjonen går ned, merarbeid for Hanasand og økte kostnader som reduserer lønnsomheten i produksjonen.

Selv om utviklingen går i retning av et mer automatisert landbruk, vil det fortsatt være behov for å opprettholde et ikke ubetydelig antall personell til å utføre fysisk arbeid i forbindelse med grønnsaksproduksjonen. Disse menneskene kan periodevis arbeide over tid på samme sted. Slikt arbeid vil nødvendigvis også måtte skje på Hanasands areal som blir liggende under en eventuell luftlinje. I den anledning må det tas i betraktning at det ikke kan utelukkes at arbeid under elektromagnetisk felt kan utgjøre en helserisiko.

2.4. Fugler på linjene

I forbindelse med utbygging av luftledningsnett blir ofte fuglekollisjoner fremhevet som en negativ konsekvens. For Hanasand og grønnsaksproduksjonen vil imidlertid fugler som setter seg på linjene, potensielt kunne utgjøre en betydelig helsemessig risiko og omsetningstap.

Luftledningsnett vil erfaringsmessig samle fugler, og gjerne flokker med fugler, som setter seg på linjene. En naturlig konsekvens av dette er at fuglene legger igjen avføring på arealene under ledningsnettet. Avføringen vil være størst like under ledningsnettet, men avføringen vil også spre seg til et større areal med vind.

Mattilsynet og omsetningskjedene (dagligvarekjedene) stiller stadig strengere krav til kvaliteten på grønnsakene som produseres. Avføring fra fugl i grønnsakstypene som Hanasand produserer, vil ha ulike konsekvenser. For flere grønnsakstyper vil dette resultere i at produktet må kastes, noe som fører til mindre mengde salgbar vare og økt matsvinn.

Et luftledningsnett vil innebære at Hanasand må skjerpe rutinene for kontroll av grønnsakene som produseres. Øke forekomst av avføring i grønnsakene vil kunne svekke hans omdømme som leverandør av grønnsaker med høy kvalitet. Den økte kontrollen med grønnsakene, og redusert omsetning som følge av at grønnsaker med fugleavføring må kastes, vil utgjøre en betydelig kostnad for Hanasand.

2.5. Begrenser muligheten for nybygg og fare for duk over ledningsnett

Sikringssonen som etableres under et eventuelt luftledningsnett, innebærer begrensninger med tanke på etablering av bygg, herunder nye veksthus for grønnsakproduksjon. Dette vil utgjøre en ulempe både for Hanasand, og andre som driver landbruksdrift under de omsøkte trasekombinasjonene.

Det har over tid vært et nasjonalt mal å øke produksjon og omsetning av norske grønnsaker, og kvaliteten på jorda på Randaberg gjør at arealene er særlig egnet for slik produksjon. Mer om dette nedenfor i punkt 2.6 og 2. 7. Etablering av et luftledningsnett legger imidlertid begrensninger knyttet til disponering av arealene og muligheten for oppføring av veksthus for grønnsaksproduksjon.

Videre er det ikke uvanlig at duk som nyttes over areal med grønnsaksproduksjon, løsner og blir tatt av vinden. Dette skyldes kontrasten i klima innenfor og utenfor duken. Slike duker er hyppig brukt i forbindelse med grønnsaksproduksjon, slik at det er en reell risiko knyttet til at slike duker treffer ledningsnettet, med de konsekvenser dette vil kunne innebære.

2.6 I strid med Randaberg kommunes visjon og mål

Randaberg kommune er en tradisjonell landbrukskommune, hvor landbruket opptar ca. 65 prosent av kommunens totale landareal. Landbruket er variert både i type drift og størrelse, og spenner fra husdyrhold til grønnsaksproduksjon.

Randaberg kommune har som visjon å fortsatt være en landbrukskommune, hvor en del av arealstrategien for kommunen er å ta vare på det grønne. Kommunen skal redusere nedbygging av landbruksjord og utnytte arealer som allerede er utbygd bedre. Et langsiktig mål i kommunen er å ivareta et tydelig jordvern, hvor det blant annet skal unngå bruk av landbruksjord til bebyggelse og hvor utbygging utenfor dyrket mark skal prioriteres. Se Kommuneplan samfunnsdel 2018-2030 vedtatt i kommunestyret 20.06. 19 s. 12-16 vedlagt som bilag 3.

Et luftledningsnett vil være i strid med Randaberg kommunes visjon og langsiktige mål. Samtlige av de fem trasekombinasjonene vil krysse over store landbruksareal, herunder areal nyttet til grovforproduksjon og grønnsaksproduksjon. Konsekvensene av et luftledningsnett vil variere avhengig av hvilken produksjon som drives på arealene, og er større ved produksjon av grønnsaker enn ved grasproduksjon / beite. I den anledning må det imidlertid tas i betraktning at areal som per i dag ikke nyttes til grønnsaksproduksjon, kan bli nyttet til slik produksjon i fremtiden. Dette må ses i sammenheng med at grønnsaksproduksjon krever vekstskifte. Kvaliteten på jorda i det aktuelle området og arealenes utforming, gjør at landbruksarealene som berøres ved et eventuelt luftledningsnett er særlig egnet for grønnsaksproduksjon. For å imøtekomme de politiske mål om å redusere forbruket av kjøtt, samtidig som forbruket av fisk, frukt, bær og grønnsaker skal økes, vil Randaberg kommune være avhengig av at denne fleksibiliteten opprettholdes.

Utbygging av et luftledningsnett vil derfor få store konsekvenser for landbruksverdiene på Randaberg.

Et luftledningsnett vil også komme i konflikt med nasjonal jordvernstrategi.

I juni 2021 vedtok Stortinget en ny nasjonal jordvernstrategi, hvor målene for omdisponering av dyrket jord ble betydelig innskjerpet, jf. Prop. 200 S (2020-2021). Stortinget sluttet seg til at den årlige omdisponeringen av dyrket jord ikke skal overstige 3000 dekar, og at målet skal være nådd innen 2025.

Videre fremgår det blant annet av Hurdalsplattformen for 2021-2025 at regjeringen har som mål at mer matjord skal dyrkes opp, og mindre matjord skal bygges ned. Det nye langsiktige målet er at omdisponeringen av dyrket mark ikke skal overstige 2000 dekar årlig, jf. Hurdalsplattformen s. 18-20. Regjeringens mål om selvforsyning og jordvern tydeliggjøres også av brev fra Landbruks- og matminister Borch og kommunal- og distriktsminister Gram til kommunene datert 23.03.22, jf. vedlagt som bilag 4. I brevet understreker statsrådene at bevaring av dyrket mark er en nasjonal interesse, og at en må ta vare på landbruksarealene for å styrke beredskapen og matsikkerheten. Brevet presiserer kommunenes ansvar for å følge opp den nasjonale jordvernstrategien, og at hensynet til utbygging av industri, infrastruktur og boliger må balanseres godt mot det langsiktige hensynet til matproduksjon.

2.7 I strid med nasjonalt mål om økt produksjon av norske grønnsaker

Det har over tid vært et nasjonalt mål å øke produksjon og omsetning av norske grønnsaker. I den anledning har det blitt gitt en rapport fra rådgivende utvalg for innovasjon, vekst og økt norskandel i grøntsektoren «Grøntsektoren mot 2035». I rapporten fremkommer det blant annet at ambisjonen for totalmarkedet fram mot 2035 er «fem om dagen», jf. det eksisterende myndighetsmålet om fem porsjoner grønnsaker, frukt og bær per dag. Overført på hele grøntsektoren gir dette en vekstambisjon på 75 prosent. Samtidig følger det av mandatet at norskandelen skal vokse. Utvalget mener derfor at en vekstambisjon for norskandelen skal være 50 prosents økning, jf. rapporten vedlagt som bilag 2 side 29.

Videre heter det i rapporten på side 32-33:

«Klimaendringene vil også påvirke forutsetningene for å dyrke mat ulike steder i verden. Det er grunn til å tro at verden vil oppleve økt konkurranse og kamp om mat og begrensede ressurser. Klimaendringene kan også utløse eller forsterke humanitære kriser. Det er i øyeblikket vanskelig å vurdere konsekvensene for konkurransesituasjonen for norsk grøntsektor, inkl. behovet for import som følge av klimaendringer. Vi anser det imidlertid som ganske sikkert at klimaendringene kan skape bekymringer for den fremtidige matforsyningen, ikke bare i Norden og Europa for øvrig, men mange steder i verden. Krisen som er forårsaket av korona-viruset, er en annen faktor som på kort sikt vil kunne skape bekymring for forsyningssikkerheten. Behovet for å kunne sikre tilstrekkelig og trygg mat vil øke, noe som understreker betydningen av å støtte den nasjonale matproduksjonen, inkl. en livskraftig og omstillingsdyktig grøntsektor.»

Utbygging av luftledningsnettet som omsøkt av Lnett over areal som per i dag nyttes til grønnsaksproduksjon, og over areal som i fremtiden kan nyttes til grønnsaksproduksjon, står i strid med det nasjonale målet om å øke produksjonen av norske matvarer, herunder særlig grønnsaker.

3. KOSTNADER

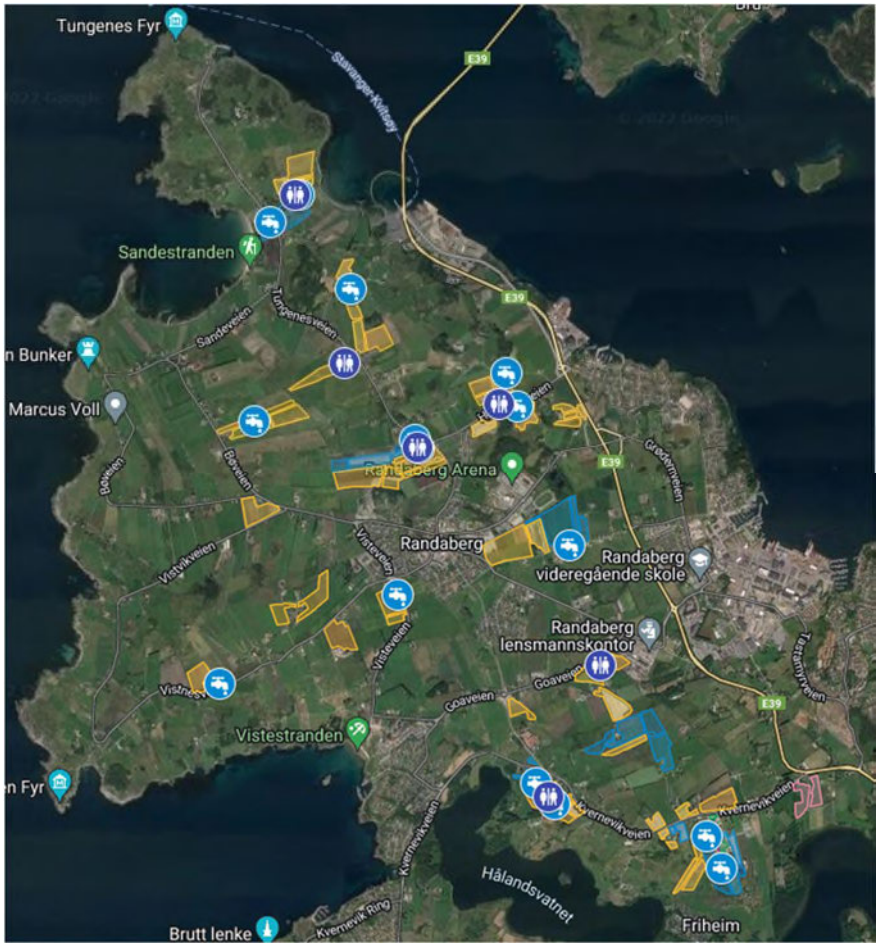
I Lnetts konsekvensutredning for landbruk, fiskeri og akvakultur datert 01.09.20, er det i punkt 5.4.1 gjort rede for virkningene av tiltaket for jordbruket. Der er det lagt til grunn at virkningene først og fremst vil være knyttet til fysisk arealbeslag ved mastepunktene, og eventuelle arronderingsmessige ulemper som mastepunkter i teiger med dyrka mark kan medføre.

Arealet som i rapporten legges til grunn vil bli båndlagt, er fastsatt for lavt i forhold til de areal et luftledningsnett i praksis vil båndlegge. Som skissert i punkt 2, vil et luftledningsnett ha betydelige ulemper utover mastepunktene, som i tilfelle utbygging skal erstattes. Kostnadene ved et luftledningsnett vil derfor bli betydelig høyere enn det Lnett legger til grunn. Differansen mellom jordkabel og luftledningsnett vil av den grunn sannsynligvis være mindre enn det Lnett har lagt til grunn.

Utbygging av luftledningsnett over areal som Hanasand nytter til grønnsaksproduksjon, vil påføre ham et betydelig tap, skade og ulemper som skal erstattes.

Ved erstatningsutmålingen må det tas i betraktning at dette er areal som nyttes til grønnsaksproduksjon, hvor avkastningen ligger betydelig over landbruksareal som nyttes til grovforproduksjon eller beite. I forbindelse med Randaberg kommunes ekspropriasjon av areal fra Hanasand i 2012, ble erstatningen ved skjønn og overskjønn fastsatt til kr. 550 pr. kvm. Det bemerkes at skjønnet er 10 år gammelt, og at takstmann for Landkreditt i Østfold, sivilagronom Per Boe Guren, den gang la til grunn en kapitalisert verdi på kr. 2.113 pr kvm. Skjønnet og overskjønnet vedlegges som bilag 5 og 6.

Bilag 1:

3.68.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Vedrørende begrensninger knyttet til bruk av maskiner og utstyr til vanning, gjødsling mv. anerkjenner Lnett at noe av utstyret som brukes i landbruket kan være i konflikt med en luftledning. Lnett er likevel av den formening av det skal la seg gjøre å vanne og gjødsle dyrket mark selv om en luftledning krysser over marken. Det vises til https://www.l-nett.no/arbeid-i-landbruk/. Avbøtende tiltak som eksempelvis ytterligere heving av luftledning over arealer det drives grønnsaksproduksjon på kan også vurderes.

Vedrørende "stråling" som slår ut på maskiner og utstyr samt risiko for personell kjenner ikke Lnett til forskning som bekrefter at GPS påvirkes av luftledninger, men at mastekonstruksjon kan skygge for GPS-signaler. Lnett er i dialog med NLR om å gjøre nye undersøkelser, men det er foreløpig ikke laget noen fremdriftplan for dette arbeidet. Det kunne være interessant å involvere høringsparten i et slikt arbeid. Når det kommer til elektromagnetiske felt er det varig opphold som legges til grunn for eventuelle utredningsnivå, f.eks. boliger, skoler o.l. Arbeid utendørs under luftledninger inngår ikke i dette. Det vises for øvrig til kapittel 2.5.

Angående grønnsaker og erstatning vises det til kapittel 2.3 og 2.6.

Vedrørende begrensning av muligheten for nybygg og fare for duk over ledningsnett vil kjente og pågående planer om byggetiltak tas hensyn til. Lnett er ikke kjent med registrerte planer for nybygg i omsøkte ledningstraseer. Duk og landbruksplast er i bruk i dag i områder Lnett har luftledninger. Erfaringene så langt er at dette ikke er et stort problem. Duk og landbruksplast på avveie vil kunne medføre mange utfordrende situasjoner, blant annet i trafikken, og bør benyttes på en slik måte at den i minst mulig grad kommer på avveie.

Vedrørende at tiltaket er i strid med Randaberg kommunes visjon og mål mener Lnett at jordbruk kan praktiseres med luftledninger kryssende over dyrket mark. Mastepunkt vil beslage areal, men disse søkes plassert til minst mulig heft for jordbruket. Omsøkte luftledninger båndlegger en bredde på 30 meter, mens arealet under ledningene kan fortsatt brukes til jordbruksdrift. Dersom man på et senere tidspunkt vil bygge f.eks. drivhus, vil bygget trolig måtte plasseres utenfor det båndlagte området.

Vedrørende at tiltaket er i strid med nasjonalt mål om økt produksjon av norske grønnsaker mener Lnett at jordbruk kan praktiseres med luftledninger kryssende over dyrket mark, og at tiltaket derfor ikke er vesentlig i strid med målet.

3.69 Kjell Vestvik

Hei, mitt navn er kjell Vestvik og er eier av gnr 47 bnr 20-58 i Randaberg kommune. Jeg leier også Gnr 61 bnr 21 og gnr 47 bnr 10. Jeg er grønnsakprodusent og dyrker salat og rosenkål diverse andre småkulturer. Hva som kan dyrkes under disse mastene er jeg veldig i tvil om. Fugler som sitter på lingjene og skiter vil fyke over store områder alt etter vindretning. Det er ingen som vil omsette eller kjøpe salat som er full av fugleskitt. Det blir også problemer med å vanne med store vanningsvogner. Hva dette vil bety økonomisk har jeg ikke oversikt over på det nåværendet tidspunkt. Men at det er ett betydelig beløp hvert år. Vi høster for ca. 40 000 pr. dekar på hvert hold og noen ganger blir der

plantet 2 hold pr år. Det er alternativ 1 som skaper mest promlemer for meg, men alternativ nr 5 er heller ikke noen god løsning. Det er ikke sikkert at kabler i bakken bli så mye dyrere enn luftspenn når det må betales ut erstatninger hvert år. Håper dette blir tatt hensyn til under den videre behandlingen og godkjenningen. Håper på svar eller en kommentar til mitt innspill.

3.69.1 Lnetts kommmentar til høringsuttalelse

Lnett viser til svar i kapittel 2.3 vedrørende grønnsaksproduksjon og 2.6 vedrørende erstatning.

3.70 Chris Lie

Vi er bosatt på Krossberg og er berørt av lnett sin planlagte utbygging av kraftledning sammen med mange andre som bor i og eller benytter seg av dette området.

Som privatpersoner og foreldre i full jobb er dagene svært travle, og det er utfordrende å sette seg inn i slike saker og virkelig kunne vurdere eller overprøve utredninger som er gjort uten å engasjere eksterne konsulenter for å kunne gi en mest mulig saklig uttalelse. Utgiftene med å engasjere eksterne konsulenter for å bistå oss i denne saken er heller ikke innenfor en vanlig privatøkonomi sine rammer. Denne saken er og blir derfor i alle tilfeller uansett å oppleve som overtramp.

Vi ønsker likevel å forsøke å gi et bilde av hva Krossberg er, og hvorfor vi mener at høyspentmaster i dette område er svært uheldig.

Visuelle virkninger:

Krossberg er Stavanger sin grønne lunge og rekreasjonsområdet. Krossberg ligger midt mellom Hålandsvannet og Store Stokkavann. Disse to vannene og området mellom dem, har vært Stavanger kommune sitt satsingsområde i forhold til friluftsliv for innbyggere i Stavanger i mange år. Det er etablert turstier rundt begge vannene. Ved Stokkavannet finnes en fin og åpen mark som benyttes som badeplass for svært mange i bydelen og som speidere benytter flere ganger i uken, med egen gapahauk. Ved Stokkavannet finnes også ridebane som svært mange fra flere omkringliggende staller benytter seg av.

Turstiene rundt disse vannene er så aktive at kommunen har valgt å gjøre vedlikeholdsarbeider på disse turstiene på nattestid. Det forteller litt om hvor mange og hvor mye disse område benyttes av Stavanger og Randaberg sine innbyggere.

Området ellers på Krossberg består av et fåtall hus, skog og grønne fine marker tilhørende gårder i området.

For oss som bor på Krossberg merker vi tydelig hvordan Stavanger kommune håndhever sin friluftsatsing i området når de har regulert dette til såkalt LNF område, og hver minste ting vi skal foreta oss av byggesaker i området må behandles som dispensasjonssaker. All bygging av nye boliger blir avslått. Med tanke på hvor restriktive Stavanger kommune er med byggesaker i dette området, oppleves det enda mer som et overtramp når Staten plutselig kommer inn og oppfører seg som om alle disse hensynene vi alle har måtte ta i lang tid, ikke gjelder i denne saken.

Merkostnaden med å grave ned disse linjene har vist seg å være neglisjerbare i den store sammenheng. Med hensyn på alle de negative konsekvensene slike linjer har i et området som dette, er det for oss uforståelig hvorfor disse linjene vurderes hengt opp i master i det hele tatt.

Støy: Vi ser at det er utredet støy i forhold til transformatorstasjoner lnett skal etablere på Harestad blant annet. Vi kan ikke se at det er gjort noen utredninger rundt støy fra selve mastene. Vi som i dag allerede har en mast på eksisterende 50kV linje nært til huset, opplever ofte støy fra denne masten. Som vi alle vet støyer disse mastene mer når det er fuktig i været. Utfordringen i Stavanger og på vestlandet er at det svært ofte er fuktig vær. På Krossberg og Krossbergkroken ved Hålandsvannet er det generelt fuktig som følge av dette terrenget ligger lavt med åser på flere kanter, området er relativ flatt og det er dårlig avrenning mot Hålandvannet. Dette fører til at vannet samler seg i grunnen. Dette området er ofte disete eller tåkelagt på ettermiddager og formiddager, både sommer og vintertid. Den generelle fuktigheten i dette området gjør at det ikke skal særlig fuktig vær til før mastene begynner å knitre. En problemstilling er at de støyer mye. En annen er at de støyer ofte og lenge. Har forstått det slik at det er regulert hvor mye de kan støye, men det burde være en del av vurderingen hvor ofte eller hvor mange timer en slik mast støyer. For oss som bor ved en slik mast i et slikt fuktig område kan vi skrive under på at denne støyen er virkelig til sjenanse. Tanken på at det nå skal komme en mast til ved siden av den andre, enda nærmere huset gjør at vi er engstelige for hvor mye støy dette kommer til å resultere i. Dette er til sjenanse for oss som bor i nærheten, men også for de alle som oppholder seg i området, enten de går tur, ligger i sivene og titter på fugler med kikkert, ror/ padler på Hålandsvannet eller slår seg ned for å slappe av og nyte utsikten over Hålandsvannet.

Kan også nevne at Krossberg (Stavangers grønne lunge) allerede er mye belastet med støy fra hyppig flytrafikken med innflyging rett over, og langsgående med traseen som lnett nå planlegger for sine kraftlinjer.

Når man begynner å legge sammen støyen fra flytrafikken, pumpestasjonen like ved Hålandsvannet og den hyppige knitringen fra høyspentmastene er det ikke mye som ligner et grønt friluft- og rekreasjonsområde lenger. Lukker man øynene kan man til tider forveksle området med et verft midt i et næringsområdet. Ber om at dere ser på den totale støybelastningen i området og vurderer å grave ned både gammel og ny kraftlinje over Krossberg, så skal vi sørge for å få ryddet vekk flytrafikken også etter hvert. Da blir Krossberg det friluftsområdet det har til hensikt å være for Stavangers innbyggere.

Håper og ber om at det vil bli gjort utredning i forhold til støy fra mastene. Tenker da på støy nivå, og hyppighet og varighet av støy, spesielt i det fuktige området ved Hålandsvannet på Krossberg.

Usikkerhet rundt helsemessig påvirkning:

Dere sier at det ikke er påvist helsefare forbundet med å bo nær slike kraftlinjer. Likevel rår det ord og en del påstander og usikkerhet rundt dette temaet. Det er nemlig heller ikke sli at noen går ut og sier at de garanterer at det ikke har en helsemessig konsekvens. Vi vet at kraftlinje en planlagt med god margin i forhold til grenseverdier for hvor nær de kan legges boliger osv. Likevel er temaet så ullent og usikkert at det bekymrer oss som bor og oppholder oss så nær disse kraftlinjene. Det skaper en uro og usikkerhet som til slutt drar med seg engstelse, mistrivsel og redusert livskvalitet i eget hjem. Dette burde NVE ihensynta i mye større grad enn de tilsynelatende gjør etter vår mening.

Lnett har to alternative traseer forbi Krossbergkroken. Et på vestsiden av eksisternde 50kV og et på østsiden. Vi vet at lnett foretrekker alternativet på østsiden, som også er det alternativet som kommer nærmest vårt hus. Av hensyn som beskrevet ovenfor håper vi selvfølgelig at traseen på vestsiden av eksisterende kraftledning benyttes dersom disse kraftlinjene blir et faktum.

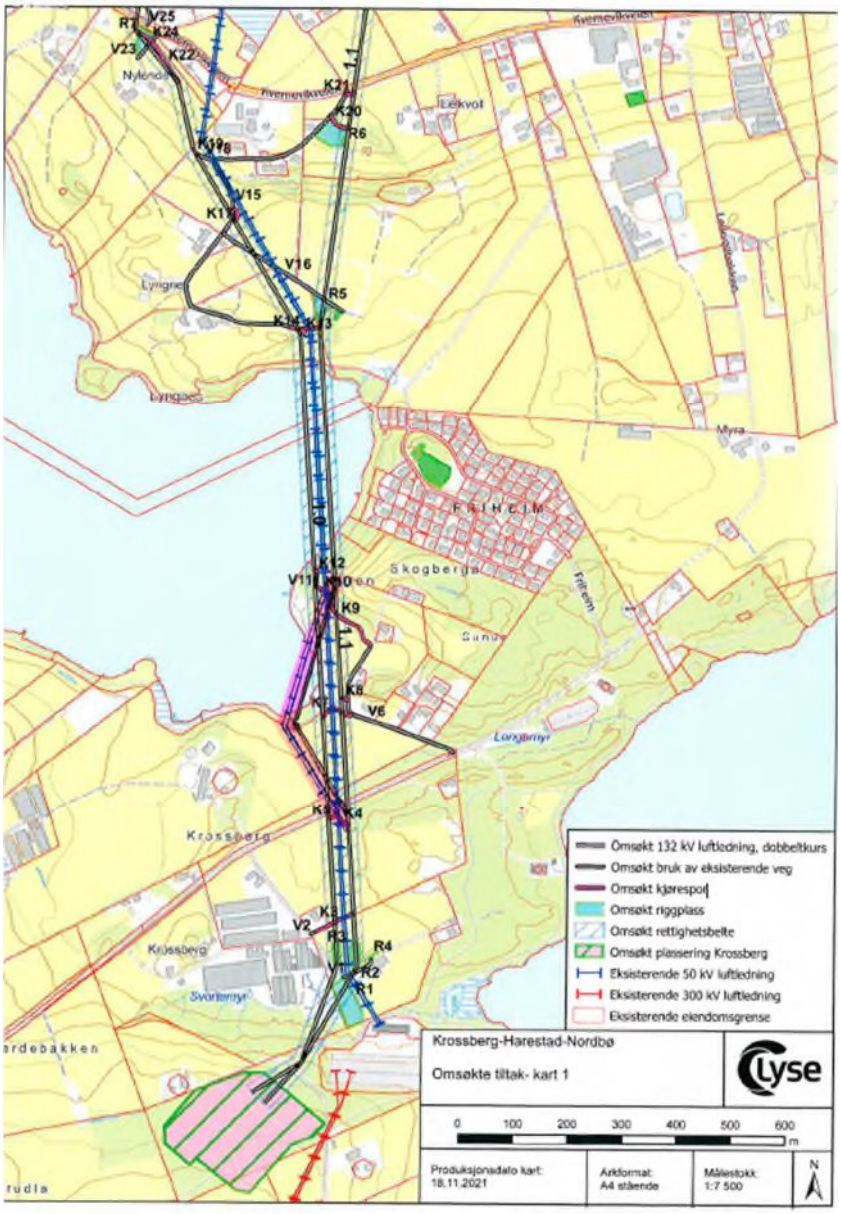
Vi foreslår også en liten trasejustering for både ny og gammel kraftlinje for å bedre litt på situasjonen og hjelpe oss til å sove bedre om natta og trives bedre i hjemmet som vi har brukt så mange år på å bygge opp. Vi ønsker absolutt ikke å måtte flytte, men ønsker heller ikke å mistrives i eget hjem med alle de konsekvenser det vil kunne dra med seg. Trasejusteringen er foreslått i vedlegg 1.

Telefondekning: Telefondekningen i Krossbergkroken er svært dårlig. Vi kan snakke i telefonen på en tørr og fin dag. Straks det er fuktighet i luften forsvinner store deler av telefondekningen. Når vi nå får enda en kraftlinje vil vi anta at telefondekningen forsvinner helt på fuktige dager (fuktige dager har vi mye av i Stavanger).

For oss er telefondekningen i utgangspunktet ikke av viktighet og egentlig ikke av betydning, og det siste vi ønsker er at dette resulterer i en ekstra telefonmast i området. Da vil vi heller være uten telefondekning.

Det vi legger merke til er at telefondekningen varierer med fuktigheten. Vi vet at telefondekningen er påvirket av eksisterende 50kV kraftlinje. Hvordan kraftlinjen påvirker telefondekningen ytterligere ved fuktighet er det som virker skremmende. Dette styrker vår helsemessige engstelse rundt hvorvidt vi er mer eksponert for magnetfeltet ved fuktig vær.

Til Slutt: Vi håper NVE kommer til den beslutningen at kraftlinjene over Krossberg må graves ned. Skulle det likevel ikke bli slik at kraftlinjene ikke graves ned, håper vi dere vil vurdere forslaget til trasé justering for å bedre på de helsemessige konsekvensene som vil kunne komme som følge av mistrivsel i eget hjem. Dette er en liten trasé justering som betyr veldig mye for oss som får kraftlinjene så nær boligen.

3.70.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Vedrørende konsekvenser for landskap og eventuell kabling vises det til kapittel 2.1 og 2.1.1.

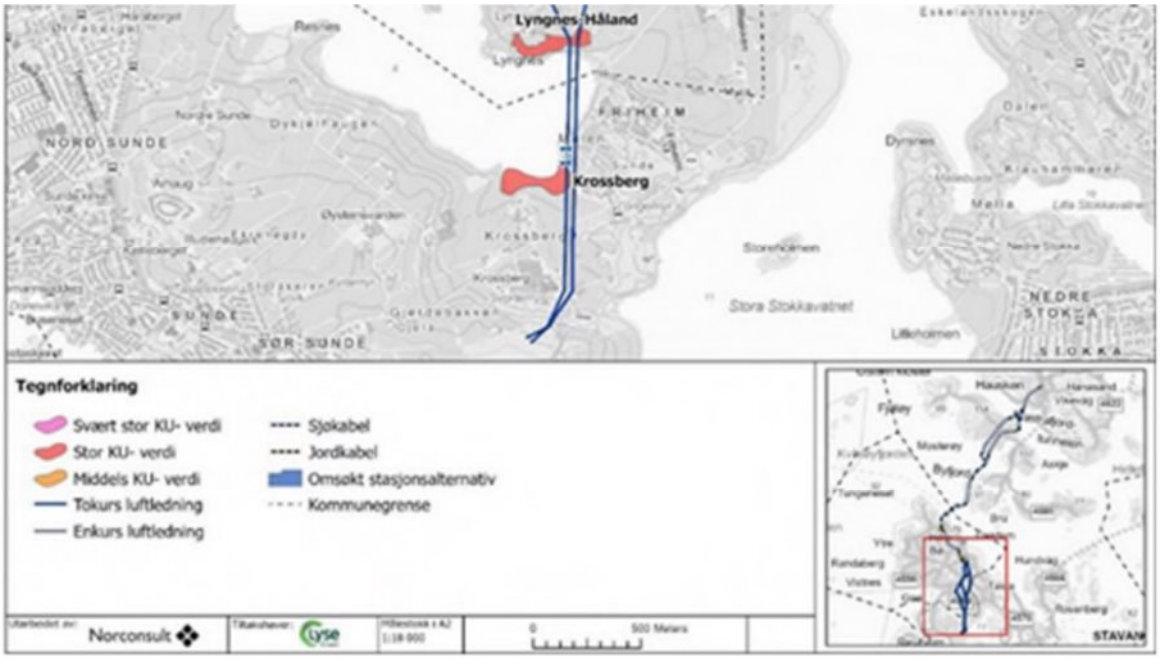
Vedrørende støy vises det til kapittel 2.4. Aktuell bolig vil være mer enn 30 meter fra luftledningen.

Vedrørende elektromagnetisk felt vises til kapittel 2.5. Aktuell bolig har feltnivå under utredningsnivået.

Angående forslaget om trasejustering på både omsøkt og eksisterende luftledninger er Lnett enig i at det kan redusere eksponering for magnetfelt samt støy for bebyggelsen i Krossbergkroken. Imidlertid vil Lnett påpeke at det vil medføre andre negativ virkninger.

Justeringen vil medføre at det må bygges 3 vinkelmaster i stedet for 3 bæremaster for begge omsøkte alternativer på strekningen. Vinkelmaster er kraftigere og mer dominerende sammenlignet med bæremaster samt at vinkelendringer også vil være forstyrrende og gi visuelle virkninger.

Trasejusteringen vestover vil medføre at traseen går over verdisatt delområde for naturmangfold som vist i figur 14 i konsekvensutredningen.

Figur 14 Krossberg-Harestad - verdisatte delområder for naturmangfold

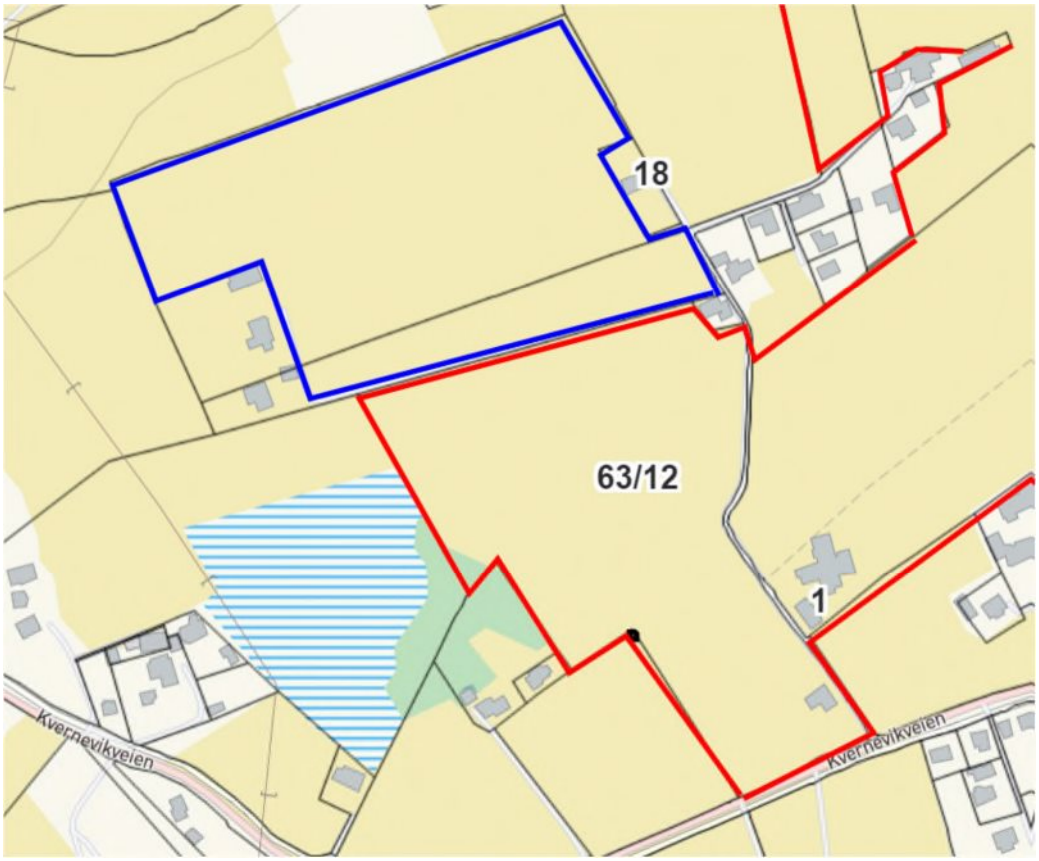
I tillegg kommer økte kostnader for vinkelmaster (økt kostnad på 0,5-1,0 MNOK pr. mast) samt kostnadene ved omlegging av eksisterende ledning (grovt estimert til 1,0–1,5 MNOK pr. mast). Totalt estimeres kostnaden for trasejusteringen i størrelsesorden 4,5–7,5 MNOK.

Samlet sett kan ikke Lnett se at fordelene med foreslått trasejustering er så store at det anbefales å utrede denne nærmere.

3.71 Inger Narvestad og Kolbjørn Anda

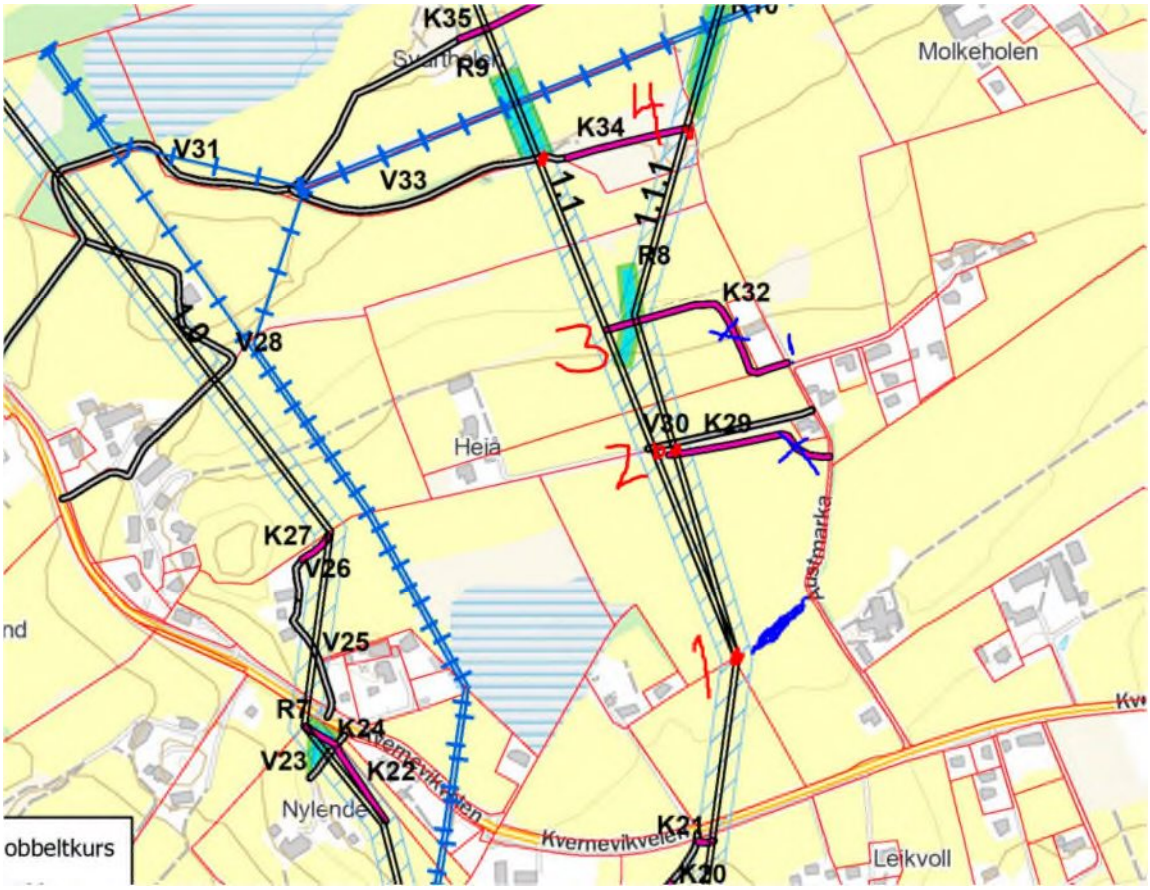
Først vil vi seie at vi tykkjer det er uheldig at det berre er søkt om konsesjon for luftspenn og ikkje jordkabel og vatn/sjøkabel på strekninga Stølaheia-Harestad.

Vi eig og driv eigedomane gnr. 63, bnr. 12 og gnr. 62, bnr. 23 og 46 (rød strek) på Leikvoll i Randaberg. I tillegg leiger vi og driv gnr. 62, bnr. 18 og 34(blå strek).

All jord er fulldyrka jord med svært god jordkvalitet (NIBIO). Produksjonen er i dag mjølkeproduksjon og jorda blir brukt til grasproduksjon og beite. Mesteparten av gjødsla blir kjørt ut med slagespreider. Vi står framfor generasjonsskifte i nær framtid. Det er truleg at nye drivarar vil ha ein meir allsidig planteproduksjon med til dømes meir frukter. To av linjetraseane som det er søkt om, 1.1 og 1.1.1, går over eigedomen vår.

Dei to traseane vil ha om lag lik verknad for oss. Avstanden frå bustadhuset til mast i knekkpunkt nord for Kvernevikvegen er ca 120 meter og vil bli svært synlig frå huset. Trace 1.0 har små konsekvensar for oss og av den grunn vil vi helst at denne blir bygd dersom et ikkje blir kabel.

I søknaden er det tre mastepunkt som direkte får konsekvensar for eigedomen og drifta vår. Punkta er nummerert på kartet over og i tillegg er det skissert forslag til endra tilkomstar.

Mastepunkt 1 er eit knekkpunkt som kjem rett i utsikta frå stova vår. Det er ikkje teikna inn tilkomst til dette punktet. Aktuell tilkomst vil truleg måtte leggast på fulldyrka jord på vår eigedom. Vi er redd for at anleggsperioden vil føre til at jorda som blir omfatta vil få redusert verdi til jordbruk i lang tid.

Mastepunkt 2 er plassert i kanten av jordet i eksisterande hekk. Plasseringa ser grei ut, men det er teikna inn to tilkomstar. Det kan ikkje vere nødvendig. Det må holde med å bruke eksisterande veg V30. K29 må gå ut.

Mastepunkt 3 ligg ikkje på vår eigedom, men vi leiger og driftar her. Det er viktig for oss at mastepunktet blir plassert slik at det ikkje hindrar tilkomst til dei ulike teigane. Tilkomsten til punktet er teikna over fulldyrka jord. Vi foreslår å legge tilkomsten til eksisterande køyrespor aust og nord for Austmarka 18. Eksisterande kjørespor aust for Austmarka 18 vil og kunne forlengast nordover til mastepunkt 4 . Vi korkje eig eller driv jorda aust for Austmarka 18.

Vi er lite glade for å få ei kraftlinje over eigedomen og så tett på bustadhuset. Dersom det blir aktuelt å byggje linja her vil vi krevje erstatning for areal til mastepunkt, areal som blir bandlagt langs linja og for midlertidig anleggsområde. Vi vil og krevje erstatning for ulemper og bandlegging av areal som hindrar utvikling i framtida. Det er viktig at erstatninga dekker ulemper for framtidig drift av jord langs

og under linja og tap av avling i ei rimelig tid etter at anlegget er ferdig. Anleggsarbeid over dyrka jord har ulike konsekvensar avhengig av årstid og verforhold. For oss er det viktig at anleggsarbeidet blir utført slik at det blir til minst mogeleg skade for jorda.

For oss verkar det framleis mest naturleg å legge kabel gjennom Stokkavatnet og opp til E39 for følgje vegen utover til Harestad eller å fortsetje ned til Dusavik og så sjøkabel vidare til Harestad. Grunnen til at vi meiner det er rett å velje kabel er at landskapet i Randaberg er ope, det er lite vegetasjon og terreng å kamuflere mastene mellom. Landet er ulikt og det er ulike omsyn å legge vekt på. I Randaberg et det opne landskapet viktig.

Andre opplysningar: Langs den traseen er det noko myr og dessutan blåleire under ca. 1,5 meter. Vi har detaljerte kart over grøfter og kanalar på eigedomen som vil være til nytte ved vidare planlegging og prosjektering.

På neste side er det modellerte bilete som viser oversikt over landskap og utsikt frå bustadhuset vårt.

Bileta er henta frå LNett sin kartmodell.

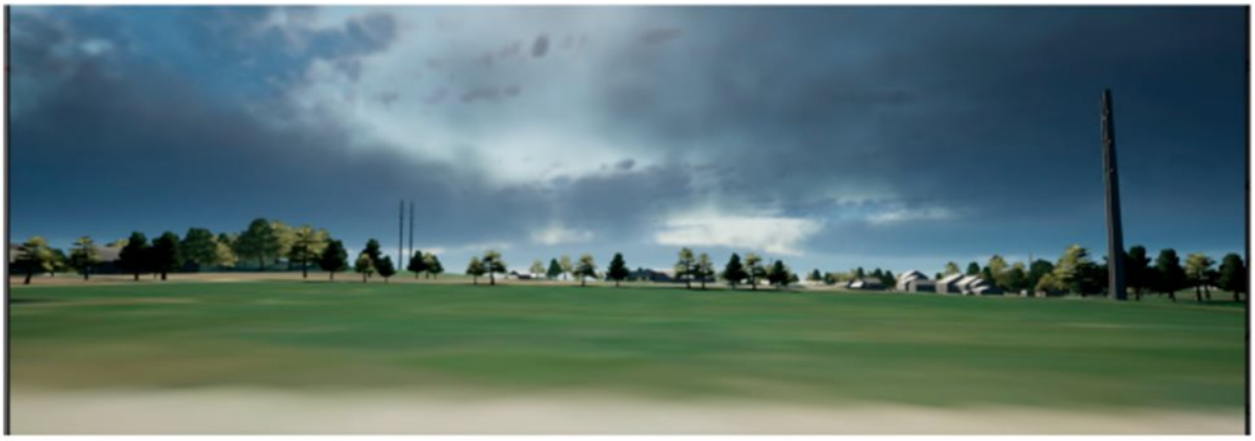
Helsing Inger Narvestad og Kolbjørn Anda

Figur 1 Oversikt over landskapet

Figur 2 Utsikt mot vest/nordvest (solnedgang)

Figur 3 Utsikt mot sørvest

3.71.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett vil ha dialog med berørte parter knyttet til adkomst til tiltaket under utarbeidelse av MTA-plan. Det er veldig bra grunneier blant annet har oversikt over private grøfter og kanaler på eiendommene. Se for øvrig kapittel 2.8.

Ulemper knyttet til landbruksdrift og avlingstap er en naturlig del av forhandligene om erstatninger til berørte grunneiere. Det vises også til svar gitt i kapittel 2.6.

Angående jordkabel viser Lnett til svar gitt i kapittel 2.1.

3.72 Beboere/grunneiere i Kleivane byggefelt på Mosterøy ved Halvor Hodnefjell

1. Innledning

Det vises til brev fra NVE datert 14.03.2022 (deres ref. 201842140-157) vedrørende høring knyttet til konsesjonssøknad og konsekvensutredning fra Lnett for en ny 132 kV kraftledning fra Statnetts planlagte Krossberg transformatorstasjon, via ny Harestad transformatorstasjon til ny Nordbø transformatorstasjon.

Denne høringsuttalelsen fremsettes av oss som innbyggere i boligfeltet Kleivane på Mosterøy. Vi har derfor i det etterfølgende anført våre synspunkter og kommentarer til søknadens innhold hva angår Lnetts foreslåtte traséalternativer over Mosterøy spesielt samtidig som vi også kommenterer deler av det konseptvalget som Lnett legger opp til for strekningen Harestad - Nordbø.

2. Sammendrag

Lnett beskrev i sin melding med forslag til utredningsprogram som ble fremlagt i november 2018 at det et overordnet mål å «....sørge for at utbyggingene skjer med minst mulig belasting for tredjeparter, naturmangfold, landskap og andre arealinteresser».

Etter en grundig gjennomgang av søknaden med tilhørende underlagsdokumentasjon er det vår vurdering at de omsøkte traséalternativer over Mosterøy ikke gir den beste løsningen med hensyn på å oppnå ovennevnte målsetning.

Et minst like viktig forhold er at Lnetts foreslåtte løsning heller ikke representerer den mest optimale løsningen med hensyn til verken økonomi eller samfunnsmessig fornuftig forvaltning av elektrisk kraft som knapphetsressurs:

- Totaldistansen fra Harestad transformatorstasjon til Nordbø transformatorstasjonen er cirka 15km. Omtrent halve denne distansen er planlagt med sjøkabel. Den resterende distansen på 7,5km er planlagt utbygd med luftledning. Basert på et estimert effektuttak på 35 MW (175 Amper) ved Nordbø i 2035, vil energitapet knyttet til luftledningsalternativet over en 40-års periode bli på 10 305 680 kWh mer enn det en løsning med sjøkabel vil medføre. Dette tilsvarer ett års strømforbruk for 400 eneboliger. Omgjort til estimert verdi utgjør ovennevnte energitap 20,6 MNOK i form av tapte salgsinntekter over en 40-års periode.

- Lnetts spesifiserte luftledningsalternativ 1.0/1.2 over Mosterøy vil ha en overføringskapasitet som kun tilsvarer om lag 25% av overføringskapasiteten for sjøkabelalternativ 2.0. Dersom man vedtar utbygging basert på luftledningsalternativ 1.0/1.2 vil det følgelig være behov for fremtidig kapasitetsutbygging dersom det blir behov for hele eller deler av den ekstra overføringskapasitet som sjøkabelalternativet allerede fra starten av tar høyde for. Når kostnader for fremtidig oppgradering av overføringskapasitet for luftledningsalternativ 1.0/1.2 tas med i regnestykket vil den oppgitte ekstrakostnad (20 MNOK) for sjøkabelalternativ 2.0 reduseres.

Vi vil fra vår side hevde at sjøkabeltraséalternativ 2.0 (alternativt jordkabel) bør velges fremfor de omsøkte to alternative luftledningstraséer over Mosterøy. Dette er det alternativet som vil gi minst belasting for tredjeparter, naturmangfold, landskap og andre arealinteresser samtidig som det åpner for en betydelig bedre energiutnyttelsesgrad.

Vår anbefaling er ytterligere begrunnet i det nedenforstående.

3. Traséalternativer over Mosterøy – mangler ved søknadsunderlag

3.1 Bakgrunn

Lnett legger i sin søknad til grunn de samme to luftledningsalternativer (1.0 og 1.2) over Mosterøy som lå til grunn for utredningsprogrammet, dog med mindre traséjusteringer. I våre kommentarer til utredningsprogrammet anførte vi en rekke negative konsekvenser knyttet til disse alternativene. Vi ba samtidig om at primært sjøkabelalternativene (2.0 og 3.0) og sekundært luftledningstrasé i et område (Askje 2.1.1) med større avstand til boligområder og hvor topografien på en helt annen måte gir mulighet for bakgrunnsdekning, etc., måtte utredes. Det samme har flere andre berørte parter bedt om.

3.2 Kabelløsning versus luftledning

Lnett har utredet både sjøkabelalternativet 2.0 via Dysjalandsvågen og luftledningsalternativet 2.1.1 over Askje. Ingen av disse alternativene er likevel omsøkt. Begrunnelsen fra Lnett er i hovedsak, som følger:

Sjøkabelalternativet 2.0 via Dysjalandsvågen:

- Estimert tilleggskostnad på 20 MNOK (jf. pkt. 5.3.2 i Konsesjonssøknad) sammenlignet med luftledning 1.0/1.2

Luftledningsalternativene 2.1.1:

- Estimert tilleggskostnad på 18 MNOK (jf. pkt. 5.3.2 i Konsesjonssøknad) sammenlignet med luftledning 1.0/1.2
- «.....vil gi konsekvenser for naturmangfold og kulturminner...» (jf. pkt. 4.2.2 i Konsekvensutredning)

Merk: Vi er ikke gitt tilgang til underlag for ovennevnte kostnadstall.

De ovenfor oppgitte begrunnelser er etter vår vurdering misvisende og danner et feilaktig beslutningsunderlag for NVE. Dette er nærmere redegjort for i pkt. 3.2.1 og 3.2.2 nedenfor.

3.2.1 Økt energitap ved bruk av luftledning i stedet for kabel

Lnett har ikke oppgitt den forventede lastprofil men kun oppgitt en effektprognose for Rennesøy (ref. figur 5 i Konsesjonssøknaden samt figur 2.4 i Melding med forslag til utredningsprogram fra November 2018). Effektprognosen tilsier at det ved Nordbø transformatorstasjon vil være et

maksimalt effektuttak på 50 MW (250 Amper) i 2035. Prognosen tilsier at det maksimale effektuttaket deretter vil være jevnt stigende frem mot 2060. Effektuttaket for Nordbø transformatorstasjon vil i hovedsak dekke to hovedgrupper av forbrukere:

- Green Mountain Data Center (GMDC) (circa 60%)

- Husstander, jordbruk og annen industri på øyene som tidligere inngikk i Rennesøy kommune (cirka 40%)

Ettersom lastprofil mangler i dokumentasjonsunderlaget for søknaden har vi, med utgangspunkt i ovennevnte effektprognoser, lagt til grunn et gjennomsnittlig effektuttak på 35 MW (175 Amper) for Nordbø transformatorstasjon i 2030. Dette bygger vi på følgende forutsetninger:

- 85% av maksimalt effektuttak for GMDC *)

- 50% av maksimalt effektuttak for husstander, jordbruk og annen industri på øyene som tidligere inngikk i Rennesøy kommune *) Gitt den type virksomhet som drives av GMDC på Rennesøy må det antas at dette er en bruker med behov for et relativt konstant energibehov uten store svingninger gjennom året (ref. servere med et betydelig behov for konstant, sikker og redundant kraft for drift og kjøling).

Dersom en legger til grunn 35 MW gjennomsnittlig effektuttak ved Nordbø og distansen med totalt 7,5km luftledning fra Harestad transformatorstasjon til Nordbø transformatorstasjon vil forskjellen i årlige energitap for henholdsvis luftledning og sjø-/ jordkabel, bli som følger:

Energitap for luftledning: 3 X 0,490 X 175 X 175 = 45 019W per år

- Energitap for sjøkabel/jordkabel: 3 X 0,169 X 175 X 175 = 5 527W per år

= Differanse: = 29 492W per år

Årlig ekstra energitap ved bruk av luftledning (7,5km) blir derved på 29492W X 8736 timer= 257 642 kWh.

Over en 40-års periode blir ekstra energitap knyttet til luftledningsalternativet 10 305 680 kWh, noe som tilsvarer ett års strømforbruk for 400 eneboliger. Omgjort til estimert verditap utgjør ovennevnte energitap 20,6 MNOK i tapte salgsinntekter, gitt en strømpris på 2 NOK/kWh. Med hensyn til den strømprisen vi legger til grunn for dette regnestykket (2 NOK/kWt) viser vi til den siste tids i utvikling verdens energimarked (ref. sterk økning i energipriser i et varig endret sikkerhetspolitisk bilde, blant annet med forventet fremtidig uteblivelse av gassforsyning fra Russland) og til regjeringens nylig fremlagte revidert nasjonalbudsjett. Det som med hensyn på strømpriser for bare noen få måneder siden ble betraktet som en «ekstraordinær situasjon» av regjeringen, blir i revidert nasjonalbudsjett av mai 2022 nå omtalt som en situasjon som gir et varig høyere nivå på skatteinntektene fra kraftselskapene på grunn av høye kraftpriser.

Energitapet i en elektrisk leder tilsvarer motstand multiplisert med strømmen i kvadrat, pr fase og motstanden i lederen er omvendt proporsjonal med tverrsnittet. Basert på de spesifikasjoner Lnett legger til grunn for henholdsvis luftledning og sjø- og jordkabelalternativene fra Harestad til Nordbø vil derfor motstanden for luftlednings-alternativet være betydelig større enn hva tilfellet vil være ved benyttelse av sjø-/jordkabel for samme strekning. Dette betyr at betydelige mengder energi vil kunne spares dersom man benytter sjø-/jordkabel for hele strekningen Harestad – Nordbø, i stedet for de omsøkte luftledningsalternativer og besparelsen vil økes kvadratisk ved økt belastning. Med tanke på hvor raskt behovet for elektrisk kraft nå viser seg å øke, er det ikke usannsynlig at de prognoser som ble utarbeidet i henholdsvis 2018 og i 2021 underestimerer beregnet behovet etter 2030.

Behovet for å unngå unødvendig energitap og behovet for å unngå tap av inntekter som i siste instans kommer samfunnet og konsumentene til gode tilsier at sjøkabel (eventuelt jordkabel) bør velges fremfor luftledningsalternativ.

3.2.2 Ulike forutsetninger for kostnadssammenligning av luftledning og sjøkabel

Lnett fremholder i sin søknad at det i hovedsak er ekstrakostnader knyttet til sjøkabel som gjør at de anbefaler luftledning i stedet for sjøkabel for kryssing av Mosterøy. Dersom en skal sammenligne kostnadene for de to alternativene må begge alternativer være basert på samme forutsetninger.

Luftledningen som Lnett har spesifisert for det omsøkte luftledningsstrekket over Mosterøy og sjø- og jordkabler spesifisert fra Harestad til Nordbø, har følgende spesifikasjoner:

- Luftledning: 444 mm2 Aluminium
- Jordkabel: 1600mm2 Aluminium
- Sjøkabel: 800mm2 Kopper som har en ledningsevne på 1.6 i forhold til aluminium og derved tilnærmet samme overføringskapasitet som 1600mm2 Aluminiuum jordkabel

Den spesifiserte luftledningen vil derved ha en overføringskapasitet som kun tilsvarer om lag 25% av det man vil ha dersom luftledning erstattes med den spesifiserte sjøkabel/jordkabel for samme strekning.

Ved kostnadssammenligning mot luftledning må man derfor regne inn kostnader knyttet til den kapasitetsutbygging av luftledningsanlegget som i fremtiden vil være nødvendig dersom har behov for å oppnå samme overføringskapasitet som det allerede fra starten av gjøres investeringer for når det gjelder sjøkabelen. For å oppnå samme kapasitet med luftledning som med den spesifiserte sjøkabelen må luftledningskapasiteten tredobles. Selv om denne ekstra utbyggingskostnaden vil ligge noe frem i tid må den likevel tas med i regnestykket når totalkostnadene for luftledning og sjøkabel skal sammenlignes.

Uten å ha tilgang på eksakte kostnader knyttet til fremtidig kapasitetsøkning for luftledningen er det rimelig å anta at den oppgitte relativt moderate kostnadsforskjellen (20 MNOK) i favør av luftledning helt eller delvis vil utlignes av disse fremtidige ekstrakostnadene. Sammenholdt med de øvrige ulemper knyttet til luftledningsalternativet tilsier dette at sjøkabel 2.0 (eventuelt jordkabel) bør velges fremfor luftledning 1.0/1.2 over Mosterøy.

3.3 Mangelfull utredning knyttet til traséalternativ 2.1.1

Argumentet knyttet til naturmangfold og kulturminner med hensyn til alternativ 2.1.1 er, slik vi forstår det, basert på Fagrapport Naturmangfold og Fagrapport Kulturarv utarbeidet av henholdsvis Norconsult og Eucofact AS – Prosjektil AS. Felles for vurderingene gjort i begge disse fagrapportene er at de i tillegg til å liste opp tilstedeværelsen av mer eller mindre truede plantearter og tilstedeværelse av forhold som er av kulturmessig og historisk interesse, ikke foretar noen konkret og realistisk drøfting av hvorvidt en eventuell utbygging på de berørte stedene likevel vil kunne gjennomføres på en akseptabel måte. Å basere en anbefaling av trasévalg utelukkende på hvilke løsningsalternativer som klassifiseres med lavest alvorlighetsgrad på en generisk skala gir ingen mening. Disse klassifiseringene (ref. «betydelig miljøskade» versus «alvorlig miljøskade», etc.) kan kun tas med i vurderingen når disse settes inn i en konkret sammenheng hvor man veier de anførte negative forhold opp mot også de fordeler som er mulig å oppnå med nettopp disse trasévalgene. Vi understreker i så henseende at lufttrasèalternativ 2.1.1 i stor grad faktisk gir mulighet for å oppnå en bakgrunnsdekning (i nor-syd retning) fra høydedrag (fjell) syd for linjen. Lufttrasèalternativene 1.0/1.2 gir til sammenligning ingen mulighet for slik bakgrunnsdekning. Det er vanskelig å forstå at relativt få og begrensede «fotavtrykk» fra master plassert i dette området, som for øvrig i stor grad allerede er regulert til industriområde og hvor det foregår jordbruksaktivitet med bruk av tunge jordbruksmaskiner og beiting fra dyr, vil være sterkt ødeleggende selv for truede floraarter. I tillegg bør det gjøres en vurdering av hvordan konkrete mitigerende tiltak kan bidra til å unngå uønskede konsekvenser av utbyggingen. Dette er ikke gjort og konsekvensutredningen er etter vår vurdering derfor ufullstendig på dette punktet.

3.4 Negative konsekvenser ved de omsøkte luftledningsalternativene 1.0 og 1.2

Våre innvendinger knyttet til luftledningsalternativene 1.0 og 1.2 er utfyllende beskrevet i våre kommentarer til utredningsprogrammet innsendt i 2019. Vi gjentar imidlertid noen av de viktigste punktene i denne sammenheng:

- Luftledningen med tilhørende master (opp til 27m høyde) vil være meget dominerende i et ellers flatt og åpent landskapsrom uten mulighet for å dempe det visuelle inntrykket.
  Det gjøres også oppmerksom på at NVEs utredningsprograms krav til visualisering er mangelfullt oppfylt fra søkers side. Traséalternativ 1.0 er ikke visualisert i tilknytning til boligfeltet Kleivane og ingen av boligene i byggefeltet Kleivane er tatt med på foto illustrasjon av traséalternativ 1.2. Det foreligger derfor ingen representativ visualisering knyttet til ledningstraseene i nærheten av boligfeltet Kleivane.
- Ettersom eksisterende 50 kV luftledning vil bli beholdt i en foreløpig ikke definert periode etter oppføring av ny 132 kV kraftledning vil byggefeltet Kleivane havne midt mellom de to luftledningstraseene hvis 1.2 blir valgt, noe som vil medføre en vesentlig forsterkning av de belastninger som generelt sett følger med luftledninger
- Ettersom byggefeltet Kleivane ligger i et område hvor det praktisk talt ikke eksisterer noen form for bakgrunnsstøy (ligger langt fra trafikk etc.) vil man for disse boligene oppleve en betydelig og konstant støyplage fra luftledningstraseen (mest fra 1.2 på grunn av større nærhet)

- Stråling i tilknytning til luftledning vil berøre et betydelig større område sammenlignet med et jordkabelalternativ. Per dags dato er det mange omstridte luftledningstrasèer i boligområder hvor det hevdes at ståling er årsak til alvorlig sykdom, bl. annet blodkreft.
- Tomte- og boligverdien i nærheten av traseen vil bli betydelig redusert.

4. Konklusjon og anbefaling

Av alle traséalternativer som i konsekvensutredningssammenheng har blitt vurdert for strekningen Harestad – Nordbø er det sjøkabelalternativene som samlet sett fremstår med minst belasting for tredjeparter, naturmangfold, landskap og andre arealinteresser. Sammenlignet med luftledningsalternativene vil kabelalternativene også legge til rette for en betydelig bedre energiutnyttelsesgrad.

Å velge kabel fremfor luftledning for det aktuelle strekket vil heller ikke være i strid med føringer gitt i Meld. St. 14 (2011–2012) Vi bygger Norge – om utbygging av strømnettet, som blant annet gir åpning for å velge kabelløsning når:

- luftledning vil gi særlig store ulemper for bomiljø og nærfriluftsområder der det er knapphet på slikt areal, eller der kabling gir særlige miljøgevinster
- kabling kan gi en vesentlig bedre totalløsning alle hensyn tatt i betraktning, for eksempel der alternativet ville vært en innskutt luftledning på en kortere strekning av et kabelanlegg

Det vil i denne sammenheng også være opportunt å minne om at den geopolitiske situasjon som verden i dag befinner seg i med stor tydelighet viser at den rene og fornybare elektriske kraften vi produserer i Norge er en knapphetsressurs av stor økonomisk og miljømessig verdi. Dette gjør at vi både på lokalt, regionalt og nasjonalt plan har plikt til å velge utbyggingsløsninger som legger til rette for at denne energien kan utnyttes optimalt.

Vi mener at vi i det ovenforstående har tilstrekkelig dokumentert at sjøkabeltraséalternativ 2.0 (alternativt jordkabel) bør velges fremfor de omsøkte to alternative luftledingstraséer 1.0/1.2 over Mosterøy og anbefaler derfor at NVE legger sjøkabeltraséalternativ 2.0 (alternativt jordkabel) til grunn for sin beslutning.

3.72.1 Lnetts kommentar til høringuttalelse

Vedrørende tap i nettet vil det ofte være mindre tap i en kabel eller sjøkabel sammenlignet med en luftledning. Tapet for hele strekningen mellom Harestad og Nordbø som ømsøkt med en kombinasjon av primært luftledning og sjøkabel er estimert til en nåverdi på 2,4 MNOK med 444 Al 59 linetråd og 1,7 MNOK med 685 Al 59. Lnett mener at det derfor ikke er mulig at en eventuell tapsbesparelse ved bruk av mer kabel eller sjøkabel vil forsvare den økte investeringskostnaden.

På den omsøkte forbindelsen mellom Harestad og Nordbø vil det være sjøkabelen som er begrensende for overføringsevnen. En luftledning kan relativt enkelt oppgraderes med større tverrsnitt på linetråden, mens traseen i sjøen vil kreve flere kabelsett for å få økt overføringsevne. Aktuell sjøkabel er primært definert av tilgang på beredskapskabel. En 444 AL 59 har en overføringsevne på ca. 1100 A ved 20 ˚C omgivelsestemperatur. For sjøkabel med 800 mm² kobber vil overføringsevnen

være ca. 1192 A ved omgivelsestemperatur på 15 ˚C. For jordkabel med 1600 mm² aluminium vil overføringsevnen være ca. 1030 A ved omgivelsestemperatur på 15 ˚C. Lnett mener høringspartens påstand om at luftledningen har 25 % overføringsevne sammenlignet med sjøkabel dermed er feil. Bekymring rundt kostnader for på et senere tidspunkt å måtte øke overføringsevnen for luftledningen er heller ikke relevant. Faktisk er levetiden for kabler generelt kortere enn luftledninger, så kabler må reinvesteres tidligere og representerer på den måten en økt kostnad.

Vedrørende påstand om mangelfullt utført konsekvensutredning vil Lnett tilføye at avbøtende tiltak for å redusere de konsekvenser tiltaket måtte ha er beskrevet i søknadens kapittel 6.8 og spesielt 6.8.4 vedrørende kamuflasje av luftledning.

Lnett har inkludert en fotovisualisering fra Kleivane i retning omsøkt trase 1.2, se visualisering nr. 13 i vedlegg 10 til søknaden. Lnett mener denne visualiseringen gir et inntrykk av hvordan trase 1.2 vil påvirke landskapet, sett fra boligfeltet i Kleivane på Mosterøy.

Eksisterende 50 kV luftledning planlegges revet når ny 132 kV forbindelse er bygget mellom Rennesøy og Ryfylke, som omtalt i søknadens kapittel 3.13. Fremdriften er usikker, da etablering av ledningen til Ryfylke også er i konsesjonsprosess. Lnett håper denne ledningen kan være i drift i 2026. Informasjon om det aktuelle prosjektet finnes på https://www.l-nett.no/strand-finnoy-nordbo/. For øvrig er avstanden fra de nærmeste boligene i Kleivane til eksisterende 50 kV luftledning ca. 130 meter.

Vedrørende støy fra luftledninger vises til kapittel 2.4. Opplevelsen av koronastøy endres etter nivå av bakgrunnsstøy man har i området. Lnett antar det finnes noe bakgrunnsstøy knyttet til blant annet jordbruksvirksomhet i området samt flyplassen like ved. Koronastøy kan inntreffe ved regn og tåke, men også ved snøfall og frost på ledningene. På det grunnlag kan ikke Lnett si seg enig i at man vil "oppleve en betydelig og konstant støyplage fra luftledningstraseen".

Vedrørende elektromagnetisk felt vises til kapittel 2.5. Ingen av boligene ved Kleivane får et feltnivå over utredningsnivået.

Når det gjelder spørsmål om eventuell verdiforringelse på eiendommer vises det til svar i kapittel 2.6.

Lnett viser ellers til svar gitt i kapittel 2.1 og spesielt 2.1.2 angående vurderingene som er gjort i forhold til jord- og sjøkabel.

3.73 Lisa Marie Stokke

Grunner til at å velge kraftledning som jordkabel fremfor luftlinje

-Prisen på jordingskabel er relativt liten sett i sammenligning med økonomien til totalprosjektet.

-Kostnader til grunnerverv og erstatninger vil være dyrere for luftledning sammenlignet med jordkabel. 90 000 kr per kilometer kontra 60 000 kr per kilometer, ref konsesjonsøknad desmsber 2021, kap 5.4.2.

-St 36, 2020,- energieffektivisering
o 4-6 % mindre energitap på jordkabel enn luftspenn
o LCC kostnaden med stigende strømpriser kan bli bedre enn med luft

-Luftledning vil gi særlig store ulemper for bomiljø, dyrket mark, nærfriluftsområde og dyreliv spesielt med tanke på eksponering av støy/knitring og elektromagnetisk felt. Med jordkabel unngår vi dette. Eksisterende 50kV kraftlinje som går langs Hålandsvannet og populært nærfriluftsområde høres det i dag knitring svært godt på fuktige dager, og med ny kraftledning med 132 kV vil støynivå øke med opptil 2.5 ganger. Støyeksponering er negativt for både beboere, friluftsmennesker og dyreliv med at støy kan føre til økt stress, og økt stressnivå kan føre til helseplager. Dette gjelder også for frekvenser som vi ikke hører, men kroppen fremdeles opplever.

-Elektromagnetisk felt bører dyrket mark og skaper tapt inntekt. På lengre sikt vil tapt inntekt overstige merkost for jorkabel. Samfunnsøkonomisk vil jordkabel være det beste alternativet, da Randaberg er en landbrukskommune.

-Strømsikkerhet ifm sabotasje er vanskeligere å gjennomføre med jordkabel

-Og til slutt, fugler på luftlinjer forurenser dyrket jord, la oss ikke drite i salaten!

3.73.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Selv om merkostnad for jordkabel oppleves som en relativt liten sammenlignet med totalkostnaden for prosjektet, er differansen mellom jordkabel og luftledning fortsatt betydelig og relevant. Det vises for øvrig til kapittel 2.1.

Energitapet er lavere med jordkabel enn luftledning, men reduserte tapskostnader forsvarer ikke merkostnaden for jordkabel.

Vedrørende støy vises til kapittel 2.4.

Vedrørende elektromagnetisk felt vises til kapittel 2.5.

Angående fugleekskrementer og grønnsaksproduksjon under luftledning vises det til 2.3.

Lnett sine vurderinger knyttet til bruk av jordkabel er beskrevet i kapittel 2.1.

3.74 Grunneiere Helland - Nordbø, Rennesøy ved Per Ivar Raugstad

På vegne av grunneiere Helland - Nordbø, Rennesøy,
Per Ivar Raugstad - Hauskenveien 56 4150 Rennesøy
Jon Tore Helland - Hellandsveien 100 4150 Rennesøy

Høringsuttalelse 201842140
Felles høringsuttalelse for grunneiere på strekket Helland – Nordbø

Oppsummering/konklusjon:

Vi, grunneiere på strekket Helland – Nordbø, krever at strekket legges i bakken.

Grunneiere vil danne et spleiselag for å sikre fremtidig landbruk og næringsutvikling ved å legge kabel i jord, dersom NVE skulle konkludere med at det ikke er grunnlag for at Lnett må bære denne kosten i tråd med stortingsmelding (se nedenfor).

Lnett må utrede jordkabel for strekket Helland - Nordbø på Rennesøy

Samarbeid vil bidra til raskere fremdrift som gir vesentlige økonomiske fordeler for alle parter.

Vi har følgende å anføre:

1. Innspill til rapportgrunnlag – forholdet til Riksantikvarens KULA-rapport samt Meld. St. 14 (2011–2012)

Utdrag fra fagrapport om kulturarv:

«På Rennesøy vil alle alternativ medføre betydeleg (--) eller alvorleg miljøskade (---) med luftspenn gjennom KM 33 sør på Rennesøy. Ingen kombinasjonar av alternativ vil såleis medføre mindre enn betydeleg miljøskade (--) på den samla strekninga Stølaheia-Nordbø, på grunn av konflikta med KM 33. På Rennesøy er alternativet Harestad-Nordbø 1.0 å føretrekkje framfor alternativ 1.3.»

Grunneiere mener at Lnett endrer vurderingene i sin søknad til NVE ved å slå sammen alle trasealternativene og dermed utvanne/«pynte på», konsekvensene som er utredet i fagrapportene for KM33 trasealternativ 1.0.

Tabell 20 viser konsekvenser for ikke omsøkte alternativer. Sammenligningsgrunnlaget vil variere med lengden på delstrekket, da det ikke er utarbeidet kombinasjonsalternativer for Harestad-Nordbø for ikke omsøkte alternativer. Flere av traseene er sjøkabler som kan ha varierende konsekvens for akvakultur eller registrerte naturverdier. For trasealternativene er det gjort en rangering av landbruk i fagrapporten, og vurderingen i Tabell 20 er basert på mengde areal i verdisatte delområder som omfattes av rydde- og rettighetsbeltet for kraftledningene. Konsekvensene kan ikke vektlegges likt med konsekvensene for de andre fagtemaene.

Tabell 20 Harestad-Nordbø, konsekvensvurdering ikke omsøkte trasealternativ

Trasealternativ	Naturmangfold	Kulturarv	Landskap	Friluftsliv	Landbruk og akvakultur
1.0	Noe negativ	Noe negaitv	Ubetydelig	Noe negaitv	Noe negativ
1.0.1	Stor negativ	Stor negativ	Noe negativ	Stor negativ	Middels negativ
1.1	Ubetydelig	Noe negativ	Middels negativ	Ubetydelig	Noe negativ
1.1.1	Ubetydelig	Ubetydelig	Noe negativ	Noe negativ	Noe negativ
1.1.2	Ubetydelig	Ubetydelig	Noe negativ	Ubetydelig	Noe negativ
1.1.3	Ubetydelig	Ubetydelig	Middels negativ	Noe negativ	Noe negativ
1.3	Middels negativ	Stor negativ	Middels negativ	Noe negativ	Stor negativ
1.2	Ubetydelig	Middels negativ	Stor negativ	Noe negativ	Noe negativ
2.0	Middels negativ	Ubetydelig	Stor negativ	Noe negativ	Noe negativ
2.1	Svært stor negativ	Stor negativ	Stor negativ	Stor negativ	Middels negativ
2.1.1	Stor negativ	Stor negativ	Stor negativ	Stor negativ	Middels negativ
3.0	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig	Middels negativ
3.0.1	Svært stor negativ	Stor negativ	Middels negativ	Noe negativ	Middels negativ
3.1	Noe negativ	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig
3.2	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig	Noe negativ
3.3	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig	Noe negativ

Flere grunneiere har kommet med innspill som ikke er hensyntatt hos Lnett. Lnett har uttalt at prosjektet har tatt hensyn til og er i samsvar med Riksantikvarens landsomfattende register over kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse, KULA (Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse). Dette har en vanskelig for å forstå. Prosjektet i sin helhet, med luftspenn over «dei grønne øyane», er tvert imot stikk i strid med KULA. Det reageres sterkt på dette og dersom Riksantikvarens vurderinger her undergraves, fremstår hele KULA-prosjektet verdiløst.

> Utdrag fra riksantikvaren (info ark om KULA) :
> HVORFOR KULA? Landskapet har alltid vært i endring, men nå skjer forandringene raskere enn noen gang. Da er det større fare for at viktige landskapsverdier går tapt. Vi trenger derfor kunnskap om landskap, hvilke verdier de inneholder og hva som skal til for å ta vare på dem og utvikle dem videre. Når nye hovedveier skal bygges, vindmøller reises eller kraftlinjer føres fram, er det viktig at man har kartlagt nasjonalt viktige landskap slik at disse ikke ødelegges av slike store utbygginger

Det vises videre til Stortingsmelding 14 (2011-2012) («Vi bygger Norge – om utbygging av strømnettet») som legger føringer for hvordan blant annet regionalnett skal planlegges og bygges. Det er vår oppfatning at de nedenfor uthevede argumenter for jordkabel til fulle er til stede i herværende tilfelle.

Det vises til følgende generelle utbyggingspremisser: «For nett fra over 22 kV og til og med 132 kV skal luftledning velges som hovedregel, men jord- eller sjøkabel kan velges på begrensede delstrekninger dersom:

• luftledning er teknisk vanskelig eller umulig

• luftledning vil gi særlig store ulemper for bomiljø og **nærfriluftsområder der det er knapphet på slikt areal, eller der kabling gir særlige miljøgevinster**

• kabling kan gi en vesentlig bedre totalløsning alle hensyn tatt i betraktning

• kabling av eksisterende overordnet distribusjonsnett kan frigjøre traseer til ledninger på høyere spenningsnivå

• kablingen er finansiert av nyttehavere med det formål å frigjøre arealer til for eksempel boligområder eller næringsutvikling » (våre uthevinger).

2. Kommentarer til konsesjonssøknaden

Her listes opp noen av våre kommentarer til søknaden som vi mener er problematiske eller selvmotsigende. Dette med bakgrunn i noen av Lnetts vedlagte rapporter og KULA-rapporten for Rogaland. Utdrag fra Lnetts Konsesjonssøknad side 75-76

4.6.1 Utforming av kraftledning
For å ta høyde for bruk av større landbruksmaskiner planlegges det å øke høyden på master der luftledningen går over dyrka mark eller over områder som med stor sannsynlighet kan bli dyrket opp. Krav i forskrift om elektriske forsyningsanlegg 17, tabell 6-1 og 6-2, tilsier at den strømførende linetråden skal være minst 6,7 meter over terreng, men med økt mastehøyde planlegges det å ha en minimumshøyde på ti meter over bakken. Typisk avstand mellom mastepunktene vil være 200-300 meter.

Utdrag fra Fagrapport landbruk, fiskeri og akvakultur:

6.8 Skadereduserende tiltak Aktuelle skadereduserende tiltak kan være:

• Masteplassering utenfor verdifulle arealer med dyrka mark.

• Økt mastehøyde gjennom jordbruksareal med spesielle krav til utstyr som krever økt overhøyde til ledning.

Utdrag fra Riksantikvarens KULA-rapport for Rogaland - Kapittel 9 Rennesøy og Mastrafjorden:

● Høye installasjoner og bygninger som vil forstyrre den historiske lesbarheten og sammenhengene i landskapet bør unngås.

● Fortsatt landbruksdrift, beite og tradisjonell skjøtsel av kystlyngheiene er avgjørende for å hindre gjengroing.

● Nye bygninger i tilknytning til landbruksdriften bør tilpasses eksisterende tun, omgivelsene og terrenget både med hensyn til volum, materialvalg og form.

● Verneverdig gårds-, naust, og sjøhusbebyggelse bør ivaretas.

● Større planerings- og massefyllingstiltak som vil endre landskapets karakter og påvirke det helhetlige landskapet bør unngås.

● Den åpne kystlinjen er særlig sårbar for nye store inngrep og anlegg som kan forstyrre opplevelsen av den historiske kystlinjen og landskapselementene som finnes her (eldre naust, kaianlegg, båtstøer med mer).

Figur: Til Venstre: KULA-område Rennesøy og Mastrafjorden. Til høyre Lnetts omsøkte traseer gjennom KULA-område.

● **Motsetninger mellom KULA-rapportens anbefalinger og hensyn til landbruket**

> I Lnetts fagrapport om landbruk og konsesjonssøknad står det at det skal bygges høyere master over dyrket mark. Traseen går nesten utelukkende over dyrket mark på både Rennesøy og Mosterøy og gjennom områder som er definert som KULA-landskap. Dette er i direkte motstrid til anbefalingene fra KULA-rapporten som sier at høye installasjoner og bygninger som vil forstyrre lesbarheten i landskapet bør unngås.

● Landbruksområde underlagt KULA og høyspent-kraftlinjer gir dobbelt ulempe for landbruk i KULA-område

> Doble ulemper: I forbindelse med at Rennesøy og Mastrafjorden blir definert som KULA-område ilegges landbruket i disse områdene en del restriksjoner. Disse restriksjonene, kombinert med Lnetts og NVEs restriksjoner som følge av ny kraftlinje, er ikke utredet i Lnetts konsekvensutredning. KULA-rapporten forutsetter fortsatt landbruksdrift for å hindre

gjengroing i området. Ilegges landbruket for mange og tunge restriksjoner, vil videre drift være vanskelig.

- Sterkt misvisende rangering av konsekvenser for trasealternativer.

  Denne kommentaren gjelder tabellen som er vist på side 101 i konsesjonssøknaden og som er brukt som grunnlag for vurdering av trasealternativer.

  Det er ikke utarbeidet kombinasjonsalternativer for Harestad-Nordbø for ikke-omsøkte traseer. Da er det uforståelig hvordan Lnett har klart å konkludere med at trase 1.0 er det beste kombinasjonsalternativet.

  Tabellen fremstår også som om den sammenligner hele kombinasjonsalternativ 1.0 opp mot de ulike delstrekkene på kortere strekk langs traseen Harestad-Nordbø. Dette er også uforståelig da dette umulig kan være sammenlignbart.

  Hvordan påvirkningen på "Landskap" kan karakteriseres som "ubetydelig" gjennom et KULA-område, er uforståelig for oss. Vi ønsker innsyn i hva som er underlaget/metode som er brukt for å komme frem til denne vurderingen.

- Neglisjering av utredning av delstrekk Helland-Nordbø

  I rapport om Landbruk, Fiskeri og akvakultur side 40 karakteriseres vurderingsgrunnlaget for strekket Helland-Nordbø "med hensyn på virkninger for jordbruk" som "svakt". Dette er uholdbart og vi krever at Lnett her må sikre en skikkelig utredning.

- 3D modell

  3D modellen til Lnett er svak når det gjelder å vise den faktiske påvirkningen 132kV linjen vil ha på landskapet. Svake farger og mer skog enn det som er realistisk, er med på å skjule faktisk påvirkning og gir et falskt inntrykk av at traseen vil gå i ett med landskapet.

3. Innspill dyreliv/planteliv

Rapportene som er beskrevet, har liten eller ingen betydning for hva som er omsøkt. Første søylepunkt på Helland er plassert midt i området der hvor rødlistet art vokser (Dvergmarikåpe - Aphanes australis), og som er registrert i artsdatabasen som sterkt truet. Statsforvalteren i Rogaland har i mai 2022 informert om at en starter med kartlegging av naturtyper i området hvor den omsøkte høyspentlinjen er planlagt. Dette arbeidet skal pågå fra mai til oktober 2022. Dette er noe NVE må hensynta før en eventuell behandling av prosjektet.

Det er rikt fugleliv i området; hubro, havørn, åkerrikse, myrrikse for å nevne noen av de truede fuglearter som lever i nærhet til planlagt luftlinje trase. Dette kan finnes igjen i artsdatabasen.

4. Planarbeid

Vi som grunneiere sitter igjen med en klar oppfatning av at planarbeidet på strekket Helland - Nordbø ikke er grundig nok gjennomført. Vi anbefaler sterkt at Lnett utreder nedgraving av traseen. Dette strekket er delvis nedgravd på Nordbø-siden og har flere retningsendringer som gjør strekket dyrt å ha i luftlinje. Dermed er differansen kostnadsmessig liten contra å legge hele strekket i bakken. Luftstrekket vil være svært dominerende i landskapet og vil være nær bebyggelse og de ruvende mastene vil endre landskapet i betydelig grad. Det vil medføre konsekvenser for oss grunneiere med økt belastning av lyd, stråling, begrensning i spredeareal og spredemetoder og ødelegge for fremtidige planer for drift, tap av eiendomsverdi, estetikk og hinder for utsikt.

5. Snarlig fjerning av gammel 50kV

Lnett og NVE uttalte på folkemøtet at gammel 50kV linje skal fjernes når Harestad-Nordbø og Strand - Finnøy – Nordbø er ferdigstilt. Vi ser ingen grunn til å vente med å fjerne gammel 50kV allerede når den første utbyggingen, Harestad-Nordbø traseen, står ferdig. Ny 132kV vil gi godt med overskuddskapasitet sammenlignet med dagens situasjon og det er ingenting som tilsier at det er behov for redundante linjer til området da forsyningssikkerheten er god allerede i dag med èn linje. Det bør derfor heller ikke være noe problem å legge ny trase så nært opp mot gammel trase som mulig.

Lnett bør forplikte seg til å fjerne gammel 50kV når ny 132kV på strekket står ferdig.

6. Ekstrakostnader for jordkabel

NVE/Lnett uttalte på informasjonsmøtet at det var tilfeller der ekstra kostnader ved å legge kabel i bakken ble betalt av andre enn Lnett. Vi som grunneiere har fått estimat for hva det vil koste å legge i strekket i bakken. Dette estimatet er oppgitt til å være mellom 3 til 8 millioner kroner i ekstra kost. Slik vi ser det, skadevirkningen av luftlinje tatt i betraktning, er dette en lav ekstrakost. Vi som grunneiere på strekket Helland - Nordbø krever at NVE pålegger Lnett å foreta en nærmere utredning av ekstra kostnader ved å legge kabel i bakken. Dette slik at vi kan vurdere å etablere et spleiselag for å dekke inn disse.

7. Samfunnskostnader/miljøkostnader/bærekraft

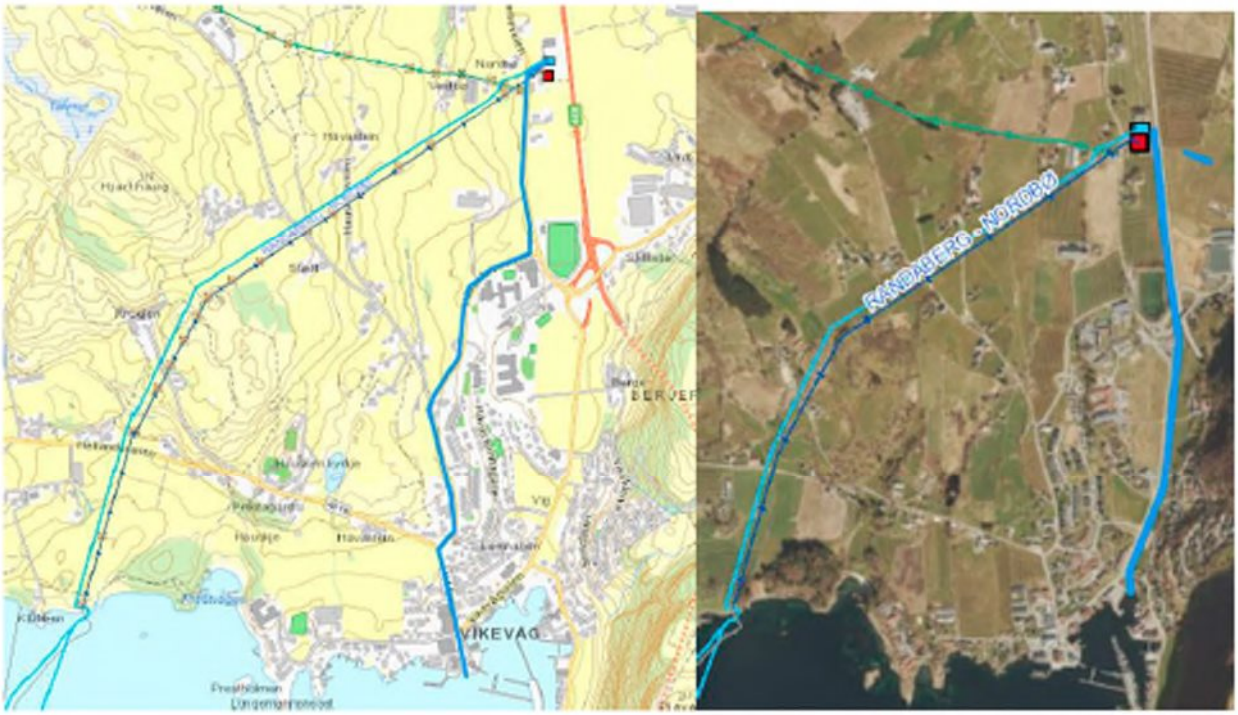
Vi har vanskelig for å forstå at Lnett ikke i større grad ser de positive og fremtidsrettede sidene ved å legge strekket i bakken. Dersom en legger 132 kv linje i bakken og fjerner 50 kv luftstrekket, vil en tilbakeføre naturlandskapet som vil bidra positivt for miljø, landskap, natur, dyreliv og ikke minst redusere belastningen for oss grunneiere og naboer til linjen. Det er også lenger levetid på kabel i bakken (og sjø) i forhold til luftlinje og mindre registrerte strømbrudd selv om Lnett påstår det motsatte. Dette er noe som også bør støttes med midler fra Riksantikvaren, Statsforvalteren og Stavanger kommune.

Vi som grunneiere stiller oss behjelpelige med å finne alternative løsninger/traseer så lenge dette strekket blir lagt i bakken. Vi vil anta at samarbeid vil bidra til raskere fremdrift som gir vesentlige økonomiske fordeler for alle parter.

8. To alternativer til trase utenfor KULA området

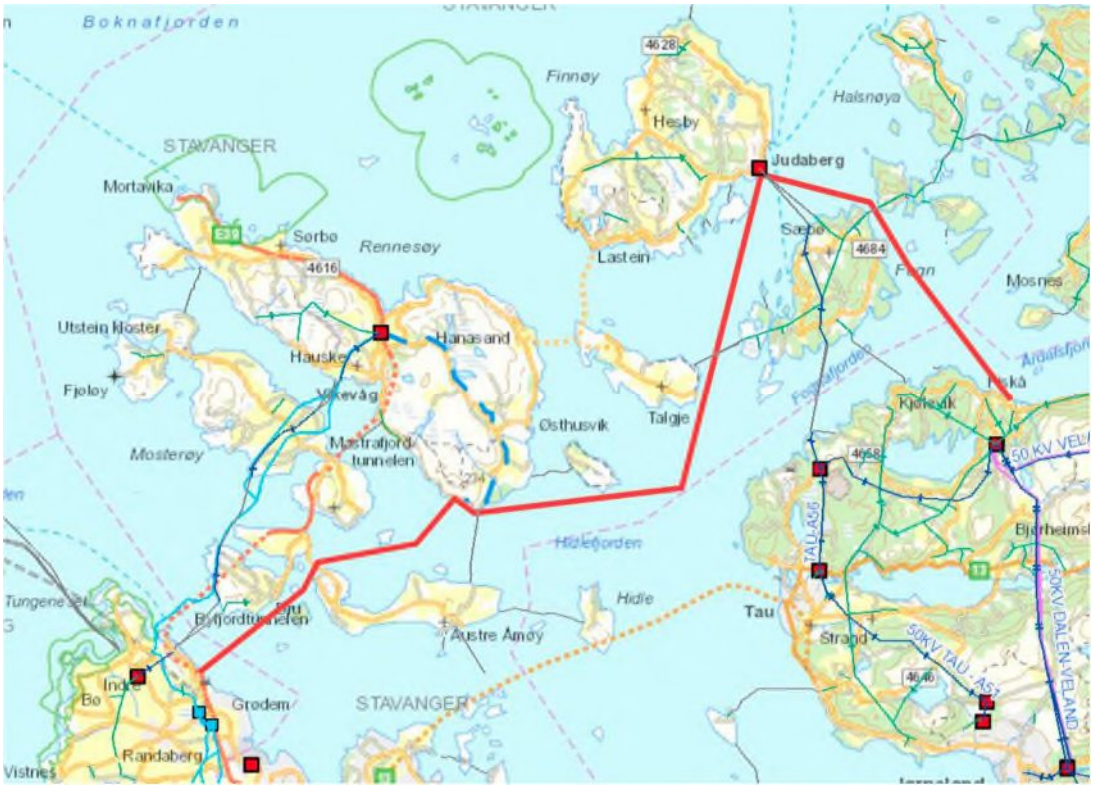
a. Trase forslag I

Vikevåg – Nordbø. Grave ned linje utenfor KULA-området. Tettstedet (tidligere kommunesenteret til Rennesøy) er ikke innbefattet av KULA. Grave ned linje langs eksisterende vei er rimeligere med tanke på gravearbeid. Dette medfører også kortere kabelgrøft.

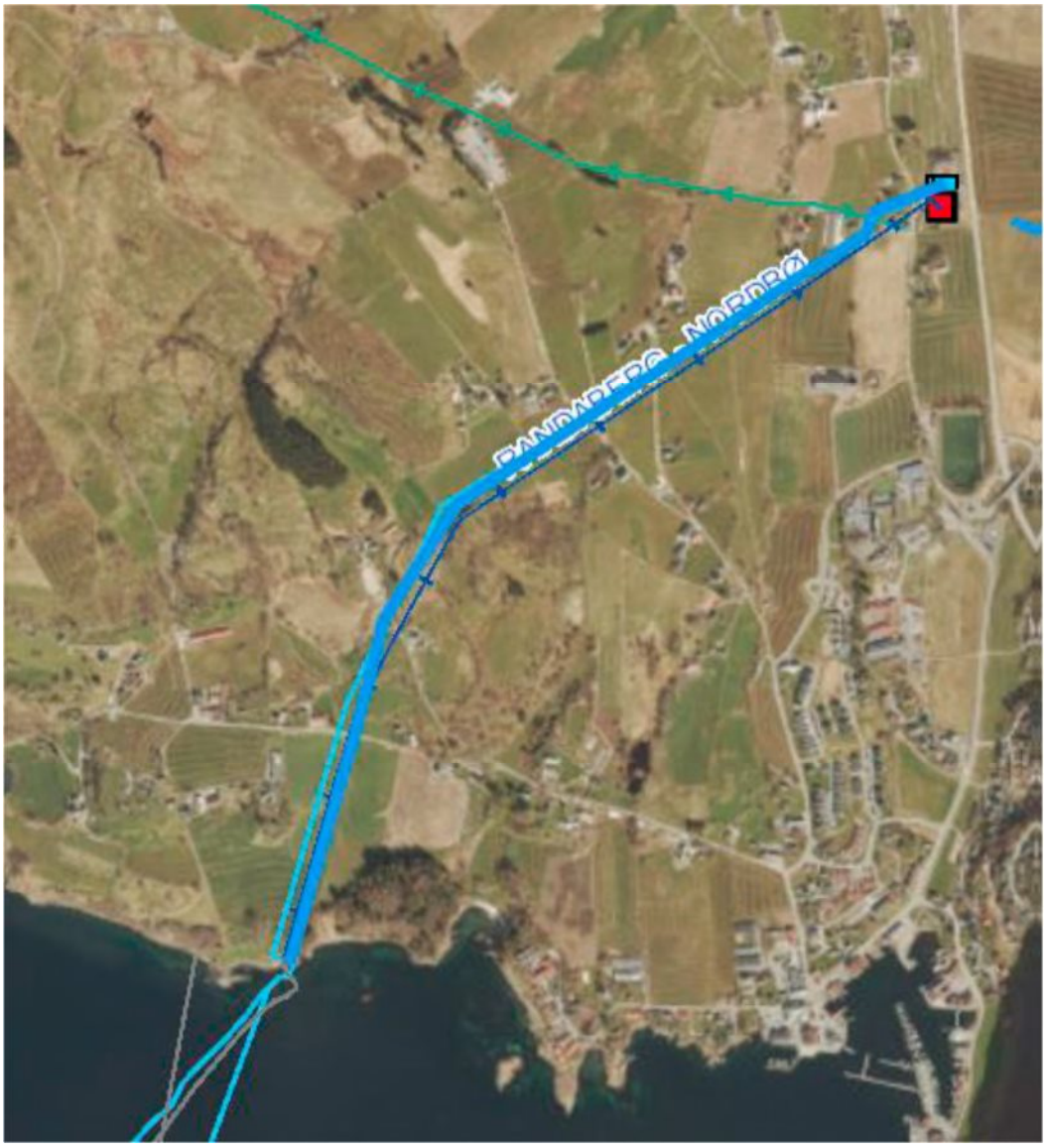

b. Trase forslag II

Legge traseen i sjø fra Randaberg til Hodne («Green Mountain»). Sette trafostasjon på Hodne. Gå i bakkelinje til trafostasjon på Nordbø. Det er allerede utbedret kapasitet mellom Hodne og Nordbø. Videre med sjøkabel til Judaberg og deretter til Tau.

c. Trase forslag III

Trase i bakken langs planlagt luftlinje. Uønsket.

Høringsuttalelsen er skrevet for følgende grunneiere naboeiendommer - gnr.brn :
Jon Tore & Maren Helland 215/5 (Grunneier)
Torborg & Bjørn Lauvsnes 215/9 (Grunneier)
Trond Arne Asbjørnsen 216/15, 216/17 Leietaker 215/9, 216/18 (Grunneier)
Tom Eirik Vestrheim & Lisa Kristin Johannessen 216/6 (Grunneier)
Eirik Skjærseth og Anne-Sofie Engelschiøn 216/4 (Grunneier)
Ivar Raugstad og Sigrid Gunhild Hovdejord Haga Raugstad 216/18 (Grunneier)
Ove & Siv Elin Hausken 216/11 (Grunneier)
Per Christian Håvarstein & Karin Voll 217/11 (Grunneier)
Reidunn & Jostein Håvarstein 217/1 (Grunneier)
Olav & Kirsten Hausken 217/5 (Grunneier)
Lene Håvarstein og Kim Aslaksen 217/36 (nabo eiendom)
Bård Helland Bø & Ida Elisabeth Innvær 215/15 , 215/43 (nabo eiendom)

Marie & Morten Lauvsnes Hovde 215/14 (nabo eiendom)
Jorunn & Tjærand Frafjord 215/1 (nabo eiendom)
Karen Margrethe & Ruben Veland 215/35 (nabo eiendom)
Per Ivar Raugstad og Ellinor Bolette Langåker (fremtidige grunneiere 216/18)

Høringssvar fra hver enkelt grunneier langs omsøkt trase

Nedenfor følger svar fra hver enkelt grunneier om hvilke ulemper, problemer og konsekvenser den omsøkte traseen 1.0 vil ha og hva som må utredes videre av Lnett/NVE.

Gardsnummer 216/18
Grunneier - Ivar Raugstad

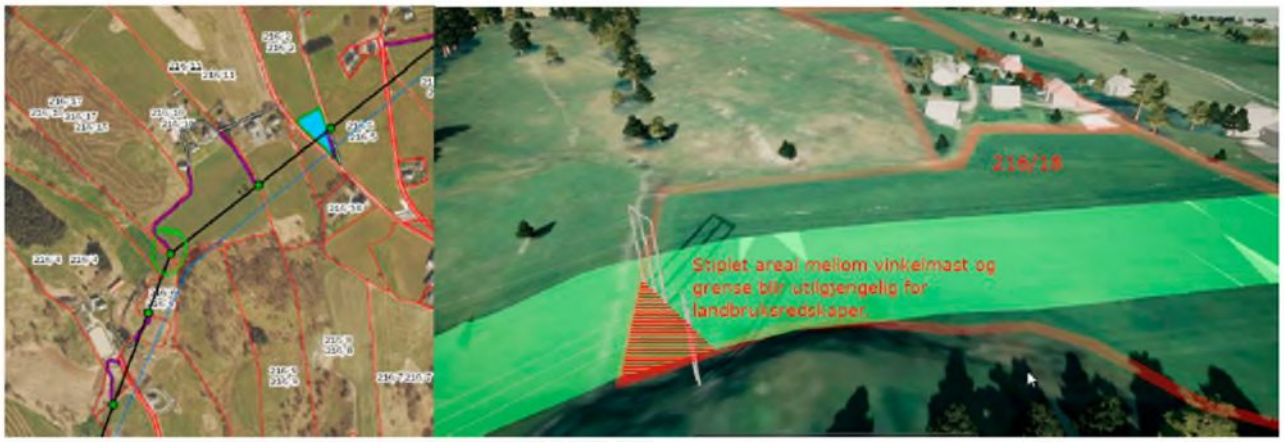
For gardsnummer 216/18 er traseen 1.0 som krysser 216/18 uaktuell slik den er omsøkt i dag og her må andre alternative løsninger eller traseer utredes. Det spesielt to punkter som ikke kan aksepteres.

● **Vinkelmast plassert i dyrket mark** – I sitt omsøkte trasealternativ, har Lnett plassert vinkelmast på skrå i dyrket mark på sørlige del på gnr 16/18. Her må alternativ masteplassering utredes.

● **Avstand til eksisterende 50kV linje** - Linje over sørlige del av 216/18 videre fra omtalt vinkelmast og til Nordbø vil medføre et ufordelaktig og unødvendig stort forbudsbelte når det totale arealet ses sammen med eksisterende 50kV. Alternativet kommer i konflikt med planer om fremtidige driftsbygninger/veksthus på dette området. Samtidig som spredearealet som fjernes blir unødvendig stort.

Omsøkt vinkelmast i trase 1.0 på 216/18

Etter å ha etterspurt masteplasseringer fra Lnett, viser det seg at vinkelmast i trase 1.0 blir plassert i dyrket mark på sørlige del av 216/18. 3D-modellen til lyse viser at denne ikke bare vil plasseres på dyrket mark, men at den også vil stå på skrå i forhold til gjerdet. Dette kan ikke aksepteres da det vil føre til for store ulemper for drift. Det vil være problematisk for alle typer landbruksredskaper som er i bruk her i dag. Området mellom masten og hjørnet på jordet vil i praksis være utilgjengelig for f.eks gjødselspreder og slåmaskin. Mastens plassering vil i praksis ødelegge for et større areal enn selve fotavtrykket til masten i seg. Areal vist i bildet nedenfor.

Bildet viser plasseringen av vinkelmast i kart og Lnett sin 3D-modell

Omsøkt linjetrase 1.0 over 216/18

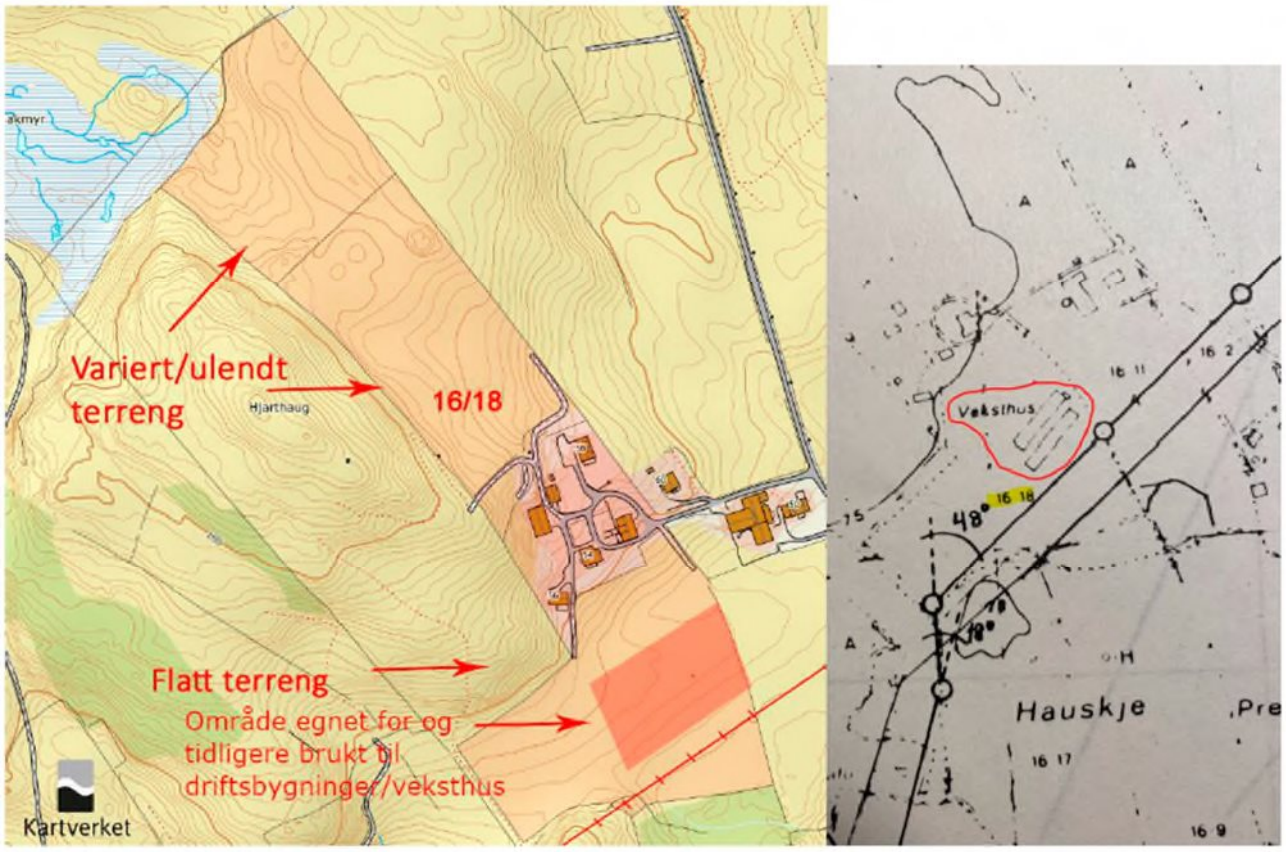
Ny linjetrase kommer i konflikt med planer om driftsbygninger på 216/18. Avstanden mellom omsøkt 132kV og eksisterende 50kV er på sitt største, langs hele 1.0 traseen, der den krysser 216/18. Dette ilegger 216/18 et unødvendig stort forbudsbelte og kommer i konflikt med fremtidige planer om driftsbygninger/veksthus. Det er tydelig fra andre steder i traseen at avstanden mellom traseene kan gjøres så kort som 20 m. I følge Lnett skal 50kV også fjernes og vi kan derfor ikke se hva som er grunnen til at de to traseene legges med så stor avstand her.

Avstand mellom 132kV og 50kV over gårdsnummer 216/18 (40 m) sammenlignet med der linjen tas opp på Helland (20 m)

Gårdsnummer 216/18 ligger i et terreng som gjør at et begrenset område er egnet til å sette opp driftsbygninger. Den er også konsesjonsbelagt og vi må derfor ta vare på alle muligheter som finnes for å bevare mulighet for fremtidig drift. I 2017 ble gjort større investeringer sør-østre del, og i nordre

del av jordet i sørlige del, for å sørge for god drenering og for å sikre fremtidig utnyttelse av arealet. Denne investeringen vil være av mindre verdi dersom trase 1.0 blir stående som omsøkt.

Bildet til venstre viser en beskrivelse av terrenget på 216/18 og til høyre vises det på kart fra 1982 hvor det tidligere har stått to veksthus på dette området.

Problematikken som blir beskrevet her har også blitt belyst tidligere i høringsinnspill (Ivar Raugstad, grunneier, 26. mars 2019) som ble gitt til "melding om ny 132kV", men dette synes å ha blitt ignorert av både NVE og Lnett.

Kulturarv
Utredningen av området sør på 216/18 er mangelfull i Lnett sine rapporter som tar for seg kulturarv.

● Skulestykkjet
Området sør på 216/18 er av lokalhistorisk verdi og blir ofte omtalt som "Skulestykkjet" av lokale. Det var her Rennesøy sitt første faste skolebygg ble oppført i 1850. Historien om Rennesøys første faste skole er omtalt i Dreyers Grafiske Anstalt (1981) 'Skulestellet', Rennesøy prestegjeld 1837 - 1937 Rennesøy - Mosterøy - Kvitsøy, 42-59.

● Gammel rideveg til Sørbø kirke, Helland-Hausken-Sørbø
Den gamle kirkevegen til Sørbø går i skillet mellom 216/18 og 216/11, der Lnett planlegger sitt kjørespor K152 i tillegg til et av mastepunktene som vil stå midt i denne vegen. Historien rundt denne

fra rundt 1860-årene og utover er også omtalt i Dreyers Grafiske Anstalt (1981) 'Vegstellet', Rennesøy prestegjeld 1837 - 1937 Rennesøy - Mosterøy - Kvitsøy, 128-130.

Bruk av kjørespor K151 gnr 216/18:

Bruk av K151 vil ikke være mulig under bygging da denne ikke vil eksistere lenger pga av renovering av hauskenveien 56. K152 skal være tilstrekkelig for tilkomst. Dette ble også tatt opp med Lnett på åpen kontordag på Rennesøy.

Konklusjon
Gardsnummer 216/18 står nært ovenfor et generasjonsskifte og overtakelse. Beslutninger som tas nå, i forbindelse med overtakelse vil binde den nye generasjonen til området i mange tiår fremover. Samtidig vil beslutninger som NVE nå tar, ilegge neste generasjon store ulemper og hinder for videre drift. Dette vil neste generasjon måtte leve med dersom Lnett får bygge traseen slik den er planlagt i dag. Ved jordkabel kontra luftstrekk, vil begge innsigelsene i dette høringssvaret sannsynligvis falle vekk. Masteplassering vil ikke lenger være et problem og jordkabel gir et totalt byggeforbudsbelte på 6-8 meter kontra 30 meter for luftspenn i tillegg til at den vil kunne legges på en måte som ikke hindrer bygging av driftsbygninger.

Gardsnummer 215/2 : 216/15 : 216/17 Leietaker 215/9 : 216/18

Grunneier Trond Arne Asbjørnsen

-Som aktiv bonde vil dette gå utover driften på flere måter. Jeg mister flere mål med spredeareal. Dette vil føre til økonomisk tap på grunn av økte gjødsel kostnader siden jeg må kompensere med handelsgjødsel. Det vil også sette en stopper for dagens bruk av stripespreder på all dyrket mark under høyspenten siden dette foregår med et arbeidstrykk på 14bar. Dette vil påføre meg et stort økonimisk tapt, dårligere kvalitet på gjødslingen og mindre miljøvennlig spreding av husdyrgjødselen.

Gardsnummer 216/11

Grunneier - Ove Hausken

Da dere i Lyse Elnett kom med uttalelsen om å bygge høyspentmast her på de grønne øyene skapte det forferdelse og stor oppstandelse blant oss innbyggere her på Rennesøy.

Vi bor på gård, og drifter denne, med sau og høns. En konsekvens av et slikt oppsett vil være at spredearealet minskes. Som videre vil føre til tap av inntekt for meg og min familie. Dere sparer kanskje noen kroner på å sette opp master, dere som en bedrift. Men alle bøndene og familiene som blir påvirket av dette vil tape store summer. Mener dere å fortelle oss at økonomien til bedriften deres er viktigere enn økonomien til bøndene på Rennesøy og deres familier? I tillegg ødelegger dere hele utsikten vår, som vi har blitt så glad i. Det var faktisk en grunn til at vi valgte å bosette oss her. Og slike master lager mye støy, støy som vil påvirke oss som bor her, hver dag. Tenk over hvor irriterende det ville vært for dere selv å ha slik koronastøy rundt dere, hver eneste dag!

Hvordan vil dette påvirke oss når det kommer til helse og sykdom? Ja, vi er klar over at det ikke finnes forskning som viser akutt helseskade ved å oppholde seg i nærheten av det elektromagnetiske feltet som mastene sender ut. Vi er også fullt klar over at det ikke finnes tilstrekkelig forskning på langtidsvirkningene av en slik elektromagnetisk stråling. Hvordan vil dette påvirke oss som skal bo i disse områdene i flere år til, helsemessig? Vi har forstått det slik at det er av økonomiske grunner dere ønsker å sette opp høyspentmaster, istedenfor jordkabler. Likevel vil det være å forvente at det dere sparer, og enda mer, må brukes på erstatningskravet dere mottar om 20-30 år, når vi trolig har fått alvorlige helseskader, grunnet deres tankeløshet. Forskningen som er gjort på område er motstridende. Noen forskere mener at slike elektromagnetiske felt er kreftfremkallende, andre mener at det ikke er noen akutt fare. Det de alle er enige om er at det er altfor lite kunnskap om langtidsvirkningene og hva som kan forventes her.

Rennesøy har et rikt dyre- og fugleliv. Oppe på Hausken finner man en liten skog med flere fugler, blant annet ørn, kattugle, og gjøk. Ved å bygge høyspentmaster vil dette påvirke fugle- og dyrelivet i område rundt. Det er blitt gjort mye forskning rundt dette, og resultatet av forskningen viser at høyspentmaster dreper, spesielt fugler. Ikke minst er dette et populært turområde. Naturen har en positiv effekt på vår psykiske helse, og fungerer som terapi. En tur ute i skogen, eller i fjellet, har stor effekt på vår mentale helse. I dagens samfunn blir mange utbrent, og «møter veggen». Dette er noe som samfunnet taper utrolig mye penger på. Flere av dem klarer å hente seg inn igjen med hjelp av naturen. Har dere virkelig lyst til å ødelegge flere menneskers mentale lindring?

Vet dere at Rennesøy faktisk har kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse? Nei, det kunne dere umulig vite, for ingen fornuftige mennesker ville tenkt det var en god ide og forurense og ødelegge et slikt landskap. I 2021 utgav Riksantikvarens vitenarkiv ut en rapport over KULA-områder i Rogaland. Rennesøy ble inkludert i denne rapporten. De skriver «Rennesøy utgjør et vakkert og frodig jordbruks- og fiskerlandskap med stor tidsdybde». Og dette har dere tenkt å ødelegge med høyspentmaster, når det hele helt enkelt kunne vært løst med jordkabel.

Det dere gjør er et overgrep mot naturen, et overgrep mot fuglene og dyrene, og et overgrep mot oss mennesker i nærområdene av høyspentmastene. Vi håper inderlig at dere tar til fornuft, og heller starter planleggingen av å grave ned jordkabler! For oss er jordkabel det eneste alternativet! Dersom dere velger å gå for høyspentmastene, nå i 2022, så er det en stor skandale!

Gardsnummer 215/5

Grunneier – Jon Tore Helland

Høringsuttalelse :

Omsøkt linje vil medføre store konsekvenser for området og det er uforståelig at ikke Lnett har utredet linje i bakken og alternative linjer traseer en den trase som er omsøkt. Traseen som er omsøkt over 215/5 er totalt helt uaktuell for grunneier av 215/5 som føler seg grundig overkjørt, dette kan vi ikke akseptere at skjer i 2022 – vi kan ikke tillate dette overfor våre barn som skal ta dette med videre i fremtiden. Mer grundig begrunnelser er forklart i felles høringssvar for grunneiere på strekket Helland - Nordbø.

Sjøkabel
Innspill til trase i sjø, vi bruker området ved sjøen mye og har en molo hvor omsøkt sjøkabel kommer for nær, det vil medføre risiko for skade på sjøkabel og begrensinger for mudring og eventuell utfylling/endring/vedlikehold av molo. Det foreligger planer for molo området, og det vil redusere bruksområdet for sjølinjen vi har, kan ikke se at det er hensikt med å ha sjøtraseen som omsøkt, sjøkabel må ligge på øst-siden (Vikevåg side) av eksisterende sjøkabel for å ha avstand til molo. Lnett har tatt hensyn med å omsøke å ta opp kabel på øst-siden av eksisterende linje, men klarer merkelig nok å svinge seg inn mot molo området som er svært grunt.

Mastepunkter
Første mastepunkt er omsøkt å settes opp vest for eksisterende linje, hvor mastepunkt er plassert midt i området der hvor rødlistet art vokser, og som er registrert i artsdatabasen. som sterkt truet. (Dvergmarikåpe - Aphanes australis) Dette er informert til Lnett fra grunneier. Første mastepunkt kan ikke stå på omsøkt plassering.

Steingarder
På strekket vil en komme i konflikt med steingarder, her må en ta hensyn til hvor en kan krysse. Grunneier kan påvise hvor det kan være aktuelt å grave ned en eventuell jordkabel.

Reduksjon i spredeareal, spredemetoder.
Gardene på Rennesøy og Mosterøy er ikke store, og når det kommer til reduksjon av spredeareal og begrensning av spredemetoder så er dette enda en spiker i kista for å kunne drive landbruk på dei grøne øyane.

Estetikk
Mastepunkt ved sjøen vil være svært synlig fra sjøside og i linje retning opp mot Hellandsveien. Lnett

har sendt 3D bilder på forespørsel av hvordan det planlagte luftspennet vil se ut, men det er svært svake farger på stolper og linjer som blir brukt for å skjule inngripen de nye mastene vil gjør.

Den eksisterende linjen vises omtrent ikke igjen i 3D modellene som er laget.

Bilde er fra sjø, hvor ny trase er omsøkt med en massiv mast er planlagt på venstre side av eksisterende linje.

Bilde av dagens linje som viser godt igjen i landskapet, bilde er tatt fra tunet Hellandsveien 100 mot Trumfane/Krogjen.

Kjørespor/midlertidig omsøkt anleggsvei, bruk av eksisterende vei, lagringsområdet.
Omsøkt kjørespor kan ikke bygges der hvor omsøkt, det er ingen fornuft i å lage kjørespor på sjøsiden av steingjerdene, hvorfor sier seg selv - det vil rasere steingarder og naturen langs sjølinje som er berg/svaberg og omsøkt kjørespor kommer rett i området hvor det er Dvergmarikåpe. Skal en ha større anleggsmaskiner eller tyngre utstyr, så er det mulig å leie anleggs ferje (Skyssbåtservice AS) for å transportere frem utstyr og materiell. Det er også mer fornuftig å legge eventuell anleggsvei på

oversiden av steingjerdene.

Gårdsnummer 216/6

Grunneiere: Lisa K. Johannessen og Tom Erik Vestrheim

Den planlagte 132 KV kraftledning med tilhørende master vil krysse over vår eiendom i ubehagelig nærhet av vår bolig.

Vi er sterkt imot den planlagte luftledningslinje og kan ikke med vår beste fantasi forstå at en ikke kan få lagt ledningen(e) i jorda. Ledningene, og ikke minst mastene, oppleves til dels gigantiske og vil ha en sterkt ødeleggende virkning på naturen og landskapet her på eiendommen spesielt og Rennesøy generelt. Vi opplever i tillegg den planlagte høyspentlinje som en visuell katastrofe.

Vi er en familie på fire, hvorav to barn på hhv. 5 og 8 år. Vi er dypt bekymret for den stråling barna vil utsettes for dersom de nye luftledningene blir en realitet. Det er et faktum at det fortsatt er vitenskapelig usikkerhet knyttet til årsakssammenheng mellom barneleukemi og magnetfelt. Som kjent har WHO klassifisert lavfrekvente magnetfelt som mulig kreftfremkallende. Våre barn har sin lekeplass i området rundt boligen, også direkte under de planlagte ledninger. Dette vil de ha i en årrekke fremover (lang eksponeringstid). Vi aksepterer ikke at våre barns helse skal gå på bekostning av noen «skarve» millioners merkostnad ved å legge ledningene i bakken!

Vi stiller også spørsmål til hvorvidt avstandskravet mellom bolig og ledninger er overholdt. Under alle omstendigheter dreier det seg om en marginal sikkerhetsmargin som for oss oppleves som teoretisk.

Vi har driveplikt på eiendommen. Vi kjøpte da også eiendommen for å drive med sau og hest. Imidlertid finnes det ikke driftsbygninger på eiendommen, bare et bolighus. For å ivareta driveplikten må vi snarest mulig oppføre en eller flere driftsbygninger. Disse er vi nødt til å oppføre på den del av eiendommen som hensyntar jordarealet med best produksjonsegenskaper. Dette vil være under eller i umiddelbar nærhet av den planlagte trasè. Oppføres master og ledninger slik som planlagt, vil det ikke være mulig for oss å overholde driveplikten og samtidig drive på en landbruksmessig forsvarlig måte.

Ledningsgaten vil videre båndlegge store deler av en landbrukseiendom som i utgangspunktet er arealmessig begrenset og derved i vesentlig grad redusere potensialet for å kunne drive en fornuftig

landbruksvirksomhet. I tider der jordvern og selvberging er kraftig aktualisert, fremstår dette som særdeles lite fremtidsrettet.

For det det er verdt; Vi har også konstatert at det er en relativt stor forekomst av ellers utrydningstruede humler og bier på eiendommen vår. Den pollinering de står for antas å være en direkte årsak til den til dels rike og mangfoldige flora som er i området. Dette er også årsaken til at vi planlegger å drive honningproduksjon av et visst omfang. Samtidig tyder pilotstudier på at bier er sårbare for elektromagnetisk stråling (påvirker blant annet orienteringsevnen – se bl.a. Nilsson M. De pollinerande insekterna minskar. Miljömagasinet 2007; 27. april). Det er stor fare for at de påtenkte luftledninger i negativ grad vil kunne påvirke villhumlene/villbiene på eiendommen og også biene som vil inngå i den planlagte honningproduksjon. Dette vil igjen begrense pollineringen og etter hvert også nevnte floramangfold. Hva andre dyrearter angår, er spesielt å nevne den hubro (sterkt truet dyreart) som for en tid tilbake bodde i hulrommet på et av trærne på eiendommen. Det er mindre sannsynlig at den vil vende tilbake dersom området rundt treet blir omgjort til en 30 meter bred strømførende luftledningsgate med gigantmaster av stål (iflg. WWF en av de hyppigste dødsårsakene til denne arten - https://www.wwf.no/dyreleksikon/hubro).

For oss er det totalt uaktuelt å akseptere annet enn at kablene legges i jorda. Vi ser overhode ingen andre løsninger enn dette. Vi tar sikte på å bo her resten av våre liv, og vil kjempe med nebb og klør for ikke å måtte leve under/i umiddelbar nærhet av en gigantisk elektromagnetisk stålkonstruksjon.

Gnr. 215 br.nr 15 (Hellandsveien 92 og 94) (tilgrensende eiendom)
Gnr 215 br.nr 43 (drivhus) (tilgrensende eiendom)

Grunneier Bård Helland Bø, Ida Elisabeth Innvær

Vi er grunneiere på tilgrensende eiendom på omsøkt trase 1.0 Helland-Nordbø for ny 132 kV linje. Vi mener Lnett/NVE må utrede alternative traseer da den planlagte traseen kommer svært tett opptil bolighus på adresse Hellandsveien 92. Boligen vår blir et av de husene som kommer nærmest 132 kV langs hele luft-strekket på Rennesøy med avstand på bare 49,5 meter. Denne avstanden er også målt i direkte luftlinje og vi er usikre på om Lnett her har tatt hensyn til at boligen ligger på en høyde og dermed sannsynligvis vil komme nærmere høyspentlinjene enn andre boliger der avstand måles i luftlinje. Vi ønsker oss derfor også et svar på dette. Luftstrekk vil ha negative konsekvenser på estetikk, utsikt, lyd og stråling. Dette vil på eiendomsverdien negativt. Det vil være stor fordel for oss om traseen blir lagt i bakken.

Gardsnummer 216/4
Grunneiere - Eirik Skjærseth og Anne-Sofie Engelschiøn

Vi har 3 barn, 3 åring i barnehage, 10 åring på barneskole som elsker å være ute skogen og på sjøen, aktiv speider og 13 åring på ungdomskolen, som elsker ridning og har brennende interesse for hest og dyr generelt, barna er motivert og det legger selvfølgelig press på oss til å låse ned en fremtid for driften som familien kan se frem mot. Med et utgangspunkt som sjekker alle boksene for vår drømmegård, barn såvel som voksne.

Vi voksne har en sammensatt bakgrunn med bred erfaring som grundere innen teknologi, bærekraft, opplevelses og friluftsliv. Vi har i lengre tid hatt ambisjoner om å ta steget inn i landbruk, hvor vi har et sterkt ønske om å tilføre erfaringer fra vår virksomhet og kompetanse innen teknologi og bærekraft inn mot landbruket. Vi har sett etter en gård som er tilstrekkelig stor, samt har en spennede sammensetning hva gjelder naturmangfold som et utgangspunkt for prototyping og pilotering av flere nye konsepter innen naturbasert og økologisk landbruk (Nature-based Solutions - NbS). I tillegg til dette så har vi generelt en stor interesse for friluftsliv og hest, og ønsket oss en gård som tillater oss å ha dette utgangspunktet. Vi ser en gryende trend og stor mulighet for å bygge store verdier for både lokalsamfunn og storsamfunn med fokus på høy kvalitet, bærekraftig produksjon og nærhet til kunder, hvor livskvalitet og identitet blir den store differensiatoren for muligheten til å kunne gjøre selv små gårdsbrukt til økonomisk bærekraftige enheter. Med vår nye virksomhet på Krogjen Gård har vi hatt dette i øyet når vi nå flytter våre virksomheter til gårds.

Vi er dypt bekymret for den stråling barna vil utsettes for dersom de nye luftledningene blir en realitet. Det er et faktum at det fortsatt er vitenskapelig usikkerhet knyttet til årsakssammenheng mellom barneleukemi og magnetfelt. Som kjent har WHO klassifisert lavfrekvente magnetfelt som mulig kreftfremkallende. Våre barn har sin lekeplass i området rundt boligen, også direkte under de planlagte ledninger. Dette vil de ha i en årrekke fremover (lang eksponeringstid). Vi aksepterer ikke at våre barns helse skal gå på bekostning av noen «skarve» millioners merkostnad ved å legge ledningene i bakken!

For å ivareta det økonomiske potensialet i eiendommen må vi snarest mulig oppføre og videreutvikle driftsbygninger. Disse er vi nødt til å oppføre på den del av eiendommen som hensyntar jordarealet med best produksjonsegenskaper. Dette vil være under eller i umiddelbar nærhet av den planlagte trasè. Oppføres master og ledninger slik som planlagt, vil det ikke være mulig for oss å drive på en landbruksmessig og økonomisk forsvarlig måte.

Ledningsgaten vil videre båndlegge store deler av en landbrukseiendom som i utgangspunktet er arealmessig begrenset og dermed i vesentlig grad redusere potensialet for å kunne drive en fornuftig landbruksvirksomhet. I tider der jordvern og selvberging er kraftig aktualisert, fremstår dette som særdeles lite fremtidsrettet.

For det det er verdt; Vi har også konstatert at det er en relativt stor forekomst av ellers utrydningstruede humler og bier på eiendommen vår. Den pollinering de står for antas å være en direkte årsak til den til dels rike og mangfoldige flora som er i området. Dette er også årsaken til at vi planlegger å drive honningproduksjon av et visst omfang. Samtidig tyder pilotstudier på at bier er

sårbare for elektromagnetisk stråling (påvirker blant annet orienteringsevnen – se bl.a. Nilsson M. De pollinerande insekterna minskar. Miljömagasinet 2007; 27. april). Det er stor fare for at de påtenkte luftledninger i negativ grad vil kunne påvirke villhumlene/villbiene på eiendommen og også biene som vil inngå i den planlagte honningproduksjon. Dette vil igjen begrense pollineringen og etter hvert også nevnte floramangfold. Hva andre dyrearter angår, er spesielt å nevne den hubro (sterkt truet dyreart) som for tiden antas å hekke skogen på eiendommen. (iflg. WWF en av de hyppigste dødsårsakene til denne arten - https://www.wwf.no/dyreleksikon/hubro).

For oss er det totalt uaktuelt å akseptere annet enn at kablene legges i jorda. Vi ser overhode ingen andre løsninger enn dette. Vi tar sikte på å bo her resten av våre liv, og vil kjempe med nebb og klør for ikke å måtte leve under/i umiddelbar nærhet av en gigantisk elektromagnetisk stålkonstruksjon.

For gardsnummer 216/4 er traseen 1.0 uaktuell slik den er omsøkt i dag og her må andre alternative løsninger eller traseer utredes.

● **Master plassering rett i grensen til tun, driftsinfrastruktur og planlagte driftsbygninger** – I sitt omsøkte trasealternativ, har Lnett plassert master i terrenget på en slik måte at det vil nærmest å kunne regnes som næringsforbud .

● **Avstand til linje** - Linje over sørlige del av 216/4 vil medføre et ufordelaktig og unødvendig stort forbudsbelte når det totale arealet ses sammen med eksisterende 50kV. Alternativet kommer i konflikt med planer om fremtidige driftsbygninger på dette området. Samtidig som spredearealet som fjernes blir unødvendig stort.

● **Planlagte tilkomstveier** - Her er det lagt inn å lage veier midt gjennom Bær og Frukt produksjon, samt gjennom rideanlegg. Noe som følgelig vil føre til store tapte inntekter både i anleggsperioden og i flere år etter prosjekt.

● **Total ødeleggelse av naturkvaliteter** - Dette vil føre til betydelig reduserte kvaliteter for inntekter på gården knyttet til merkevarebygging, opplevelsesturisme, gårdsturisme, overnatting og høykvalitets rideanlegg.

Omsøkt trase 1.0 på 216/4

Etter å ha etterspurt masteplasseringer fra Lnett, viser det seg at master i trase 1.0 blir på en slik måte i terrenget at de vil ødelegge landskapskvalitetene som utgjør den kanskje viktigste delen av næringspotensialet for eiendommen. Dette kan ikke aksepteres da det vil føre til for store ulemper for drift. Antallet master i seg selv og deres plassering i landskapet er svært inngripende og ødeleggende og illustrert i underliggende bildeserie. Hvor også faktiske bilder fra eiendom setter ødeleggelsen i perspektiv.

Bildet viser plasseringen av master i kart og Lnett sin 3D-modell

Før...

Første gang besøkte Krogjen gård, var på en vakker sommerdag, da vi kjørte inn i dalen som utgjør tunet på gården tenkte vi bare WOW... dette er som å komme til Narnia....

Etter… Å ha mottatt utkast til søknad fra LNett, en nesten like vakker vinterdag, tenkte vi bare WOW… hvordan kan en “seriøs” samfunnsaktør mene at dette er et seriøst forslag til utvikling i 2022, når vi står i en verden hvor FN’s bærekraftsmål er den mest sentrale problemstillingen i vår tid. Og man lever i et av verdens rikeste land og man er mer opptatt av kortsiktig besparelser på eget budsjett enn langsiktig gevinst av et miljø man kan leve med for framtiden…

Koordinater(UTM32)
Dato og Tid: 21/3 - 13:00

Koordinater(UTM32)
Dato og Tid: 21/3 - 13:00

Koordinater(UTM32)
Dato og Tid: 21/3 - 13:00

Før...

Etter...

Koordinater(UTM32)
Dato og Tid: 21/3 - 13:00

Koordinater(UTM32)
Dato og Tid: 21/3 - 13:00

So Why does it matter...

Hvis man skal selge opplevelser, **selger man livskvalitet da er omgivelsene like viktige som aktiviteten**, noe som er fort gjort å glemme om man kun måler verdi i kroner og øre etter produkt kost modell.

1. **Vesentlig bedre totalløsning alle hensyn tatt i betraktning**

Det er kritisk at man som samfunnsaktør forstår sitt samfunnsoppdrag og tar på alvor oppgaven det er å kalkulere et prosjekt, prosjektet må følgelig estimere kostnadene for alle aktørene som blir rammet av prosjektet og ikke bare kostnadene for egen lommebok. I 2022 er det ikke lenger akseptabelt for noen seriøse aktører i samfunnet og ikke ha et forhold til «trippel bottom line» prinsipper. (Triple bottom line - Wikipedia) For å kunne utvikle gårdstursime og gårdsopplevelser i en verden hvor bærekraft og naturmangfold er en av de aller viktigste motvatorene for den fremtidige økonomiske utviklingen av opplevelseslokasjoner vil en utbyggning av denne typen midt i et område som har KULA status og helt i grensen til kystlynghei med status som utvalgt naturtype (Kystlynghei i Rogaland, Kystlynghei (miljodirektoratet.no)) vil dette ha svært negative konsekvenser. Motivasjon og mulighet til å bygge inntekter på den unike posisjonen og naturen vil bli hard rammet av en type utbygning og i mennesklige perspektiv permanent ødeleggelse av lansskapets opplevelsesmessige kvaliteter.

Det ligger ikke ved noe som helst forsøk på å kvantifisere samfunnskostnadene av utbygningen, det mistenkes at dette rett og slett skyldes at det da ville bli for tydelig at et luftspenn alternativ ikke kan forsvares økonomisk, og muligheten for å skyve kostnadene over på andre aktører vil være mye tyngre å motivere. L-Nett har åpenbart unlatt å gå inn i denne typen beregninger, til tross for at det er sterke indikatorer på at dette prosjektet vil ha svært omfattende kostnader relatert til dette. Man må også se på trendene og de uttalte mål for det lokale samfunne (Stavanger kommune, New European Bauhaus | Stavanger kommune, Næringsstrategi 2020-2030 | Stavanger kommune). Her står det blandt annet:

For å nå målet vårt i strategien har vi valgt ut fire viktige satsningsområder:

Dersom en av aktørene som skal være med å bidra til denne satsningen ser bortifra sitt ansvar for felleskapet og at for å lykkes med verdiskapningen man sikter på, må alle de nødvendige aktørene samhandle her.

3. økonomi, vesentlig lavere kostnad per lengdeenhet

Når man da ser at man prioriterer betydelige ulemper og verdireduksjon for alle andre aktører en energileverandørern sin lommebok i fase en av en utbygning, så er det bare rimelig å be om en bedre og mer nyansert utredning, hvor man tydelig legger frem løsninger som tar inn over seg at prosjektet har en varighet på 50-80 år og hvor da en estimert direkte ekstrakost på 3-5 MNOK må vektes mot den direkte og indirekte levetidskosten for prosjektet.

Samt at det må legges frem fordelen av redusert overføringstap i et marked med det man på nåværende tidspunkt må forvente å være betydelig høyere kraftpriser i fremtiden.

Det er også uttalt fra L-Nett at man overkjører lokalsamfunnet med viten og vilje for å redusere motstanden mot et eventulet forslag og beregning av jordkabel, dette er spesielt bekymringverdig og representerer potensielt brudd på flere lover og sansynligvis også fundamentale demokratiske rettigheter i samfunnet. Ideen er at man legger frem luftspenn som alternativ, slik at man fremtvinger et mer løsningsorentert lokalsamfunn i forhold til valg av trase for en eventuel jordkabel, samt at man også på den måten tvinger aktører som kan betale en eventuell ekstrakost på banen før man har synliggjort det faktiske regnstykket. Dette blir gjort under påskudd av at de er udemokratisk å overføre den økte kostnadene til strømkundene, uten at det legges frem et regnestykke for hva den faktiske ekstrakosten blir. Man tar da heller ikke innover seg den udemokratiske prosessen man gjennomfører i forhold til valg av trase. På toppen av dette legger man opp til at naboer skal krangle om trase, igjennom å komme med inspill på hvor master skal gå, i stede for å ta inn over seg det faktum at ingen ønsker luftlinjer i sitt nærområdet med de ulemper det medfører. Hvis man hadde tatt utgangspunkt i dette, så burde man i det minste gjøre en spørreundersøkelse i forkant, hvor man f.eks. spørr alle husstander i et berørt område, si 5 KM avstand fra mulige traseer for forskjellige alternativer (Jordkabel, sjøkabel og Luftledning) hvor mye de er villge til å betale ekstra på strømregningen over de neste 50 årene for å slippe luftledning.

Man vil da få en direkte verdsettelse av ulempen for lokalbefolkningen. Et enkelt regneeksempel: Ved 5 MNOK i ekstrakost for jordkabel på delstrekk Rennesøy – 5 MNOK/50år/300strømkunder = 333 kr pr. år pr. strømkunde i lokalområdet....

Hadde man fordelt på antallet strømkunder i kommune... ca. 42.000 boliger i Stavanger kommune i følge SSB. Gir da 2.4 NOK pr. inbygger pr. år.

Dette er nok en kost som alle vil få igjen igjennom redusert strømpris som en følge av bedre egenskaper i strømnettet fra utbygningen, noe vi heller ikke har blitt presentert i prosjektutredningen.

Feil i metode for konsekvensutredning og åpenbar konkulsjon burde vært at kabling gir særlig miljøgevinst - faktisk dobbel gevinst

Tre begreper påståes å stå sentralt i den benyttede konsekvensutredningen: (A1 - side 7)

Verdi: Med verdi menes en vurdering av hvor stor betydning et område har for et fagtema

Påvirkning: Med påvirkning menes en vurdering av hvordan det samme området påvirkes som følge av et definert tiltak

Konsekvens: Konsekvens framkommer ved sammenstilling av verdi og påvirkning i henhold til matrisen vist i Figur 1. Konsekvens er en vurdering av om et definert tiltak vil medføre bedring eller forringelse i et område

Figur 1 Konsekvensmatrise for å sammenholde verdi og påvirkning (Kilde: Miljødirektoratets veileder M-1941- konsekvensutredninger for klima og miljø)

0-Alternativ for omsøkt delstrek

Konsekvensene av de ulike trasealternativene vurderes i forhold til et referansealternativ, også kalt 0-alternativet. I tråd med føringene i Håndbok V712, er det lagt til grunn at referansealternativet tilsvarer dagens situasjon, inkludert ordinært vedlikehold og gradvis utskifting av komponenter for at nettet skal kunne være operativt. (Utdrag side)

Sammenligning her vil være at delstrekk Rennesøy vil i tråd med denne guiden måtte anse å være at dagens anlegg vil være utskiftet etter dagens standard og krav og da vil dagens lufstrekk være tilbakeført til naturen, og man vil ha en betydelig positiv konsekvens for miljøet etter definisjoner over. (Vurdering)

Vi står derfor ovenfor en situasjon hvor nesten alle andre alternativer man kunne ha valgt å utrede vil føre til særdeles store miljø gevinster, og til tross for dette har man **kun valgt å utrede alternativer som vil gi særdeles negative konsekvenser for miljøet.[**ES1]

Alvorlige feil i både metode og bruk av metode

På grunnlag av innsamlet kunnskap har man i fagutredningene delt undersøkelsesområdet inn i enhetlige delområder, dvs. områder som har tilnærmet lik funksjon, karakter og/eller verdi. Disse delområdene er verdivurdert i henhold til fagspesifikke kriterier, og grad av påvirkning i tråd med veiledning i Håndbok V712. Konsekvensen for delområdene er deretter vurdert på en skala fra 4 minus til 4 pluss, se beskrivelse i Tabell 1 (A1 -side 8).

Dersom man agregerer informasjon på den måten Lnett har gjort i sine tabeller mister man kritiske nyanser som i seg selv vil føre til -1 til -4, hvor man må anta at **alle grader av negativ miljøskade vil måtte føre til utredning av et jordkabel alternativ** i tråd med kulepunkt 2 i utdrag fra Stortingsmelding. Og hvor man videre må anta at den negative miljøskaden må vektes mot den forventede kosten av å ungå miljøskaden.

Utdrag fra A1 side 29-30 : Delområde Prestvågen (**svært stor KU**-verdi). Det verdisatte delområdet består av naturtypelokalitetene Prestvågen – småbiotoper (**A-svært** viktig jf. DN håndbok 13) og Helland – hagemark (**B-viktig** jf. DN håndbok 13). Delområde Hauske kyrkje (**svært stor** KU-verdi). Det verdisatte delområdet omfatter følgende registrerte lokaliteter: Hauske kyrkje vest - eikehage (**A-svært viktig** jf. DN håndbok 13), Krogjen sør – hagemark (**B-viktig** jf. DN håndbok 13) og Hauske kyrkje øst – økologisk funksjonsområde for smårosettlav (NT-nær **truet**). Området gis svært stor KU-verdi jf. verdisettingskriteriene i Håndbok V712. Viktige naturtyper med A-verdi skal i henhold til verdisettingskriteriene i Håndbok V712 hovedsakelig settes til svært stor KU-verdi. Forekomster av grovvokste eiker og registrerte forekomster av smårosettlav (NT-nær **truet**) på platanlønn i området, underbygger verdisettingen.

Videre side 35: På land nord for Mastrafjorden berøres det verdisatte delområdet Prestvågen (**svært stor KU-verdi**).

Denne vurderingen gir hverken søknad eller konsekvensutredning noe svar på. Og uten utredning av en kostnad for å omgå de negative konsekvensene ka man heller ikke fristille seg fra dette punkte. Det at området er del av KULA, vil i seg selv aktivere en slikt alternativ etter kulepunkt 2. Og man kan da heller ikke gå videre med en søknad før det er gjort nødvendige utredninger som gir konkrete tall på bordet for å gjennomføre en slik vurdering. Og i en slik prossess må berørte parter være tatt med i prosessen med reell stemme, noe som ikke er gjort i forbindelse denne søknaden.

Uansett så kan man ikke gå videre med et luftstrekk i det foreslåtte området.

Konklusjon
Gardsnummer 216/4 står midt i overtakelse, store investeringer i oppbygging av betydelig ny satsning innen flere områder. Beslutninger som tas nå, i forbindelse med overtakelse vil binde oss til området i mange tiår fremover. Samtidig vil beslutninger som NVE nå tar, ilegge store ulemper og hinder for videre drift dersom man ikke krever at LNett velger andre løsninger enn det som er foreslått.

Ved jordkabel kontra luftstrekk, vil innsigelsene i dette høringssvaret sannsynligvis falle vekk.

Referanser:

A1- Konsekvensutredning 132kV Randaberg-Rennesøy.pdf

A2- Konsesjonssøknad 132kV Randaberg-Rennesøy.pdf

3.74.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnetts kommentarer til oppsummering og konklusjon med etterfølgende anførsler først, deretter kommentar til de forskjellige grunneiere.

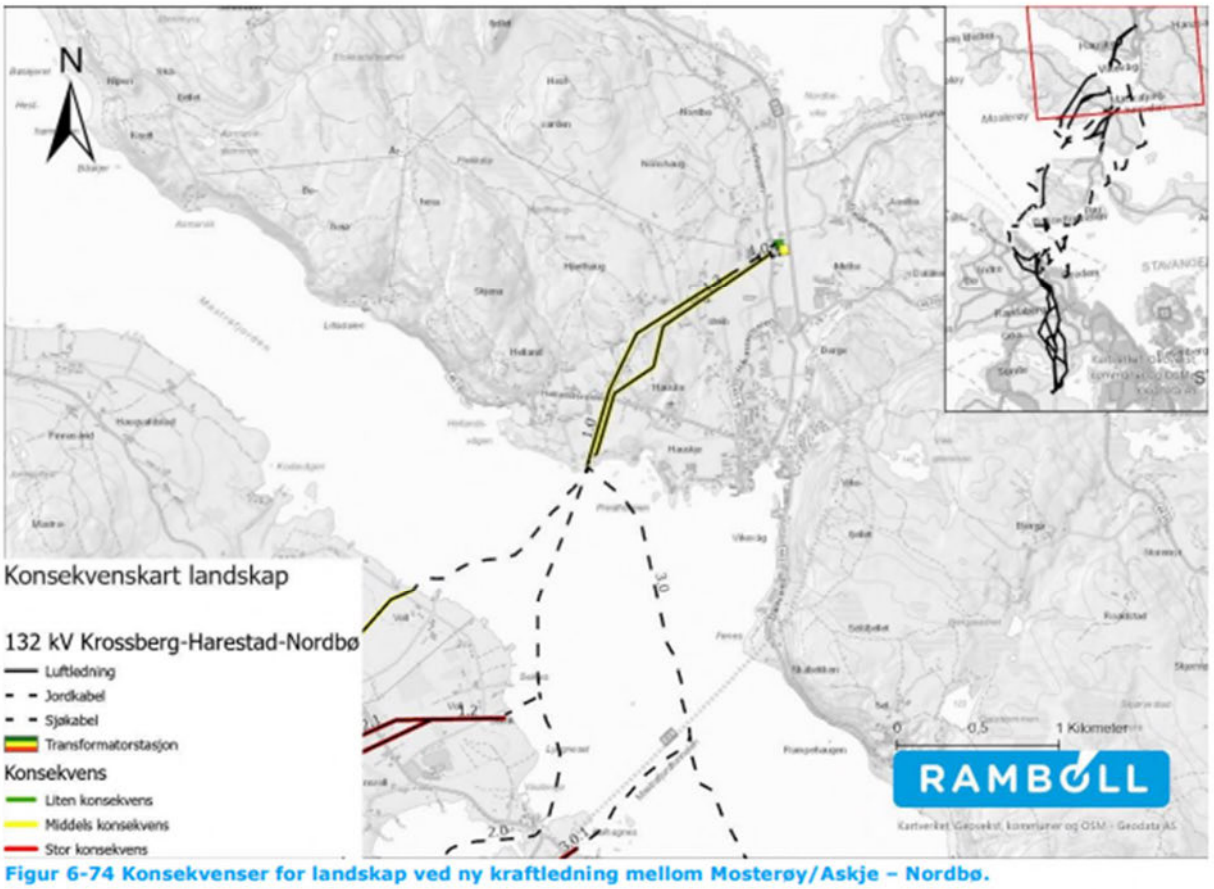
Vedrørende innspill om å legge aktuell ledning i bakken, vises til kapittel 2.1.2. Høringsuttalelsen viser blant annet til Meld.St. 14 (2011-2012) og peker på at kabel bør velges der luftledning vil gi særlig store ulemper nær friluftsområder der det er knapphet på slikt areal, eller der kabling gir

særlige miljøgevinster, og der kabling kan gi en vesentlig bedre totalløsning alle hensyn tatt i betraktning. Lnett har vurdert at disse vilkårene ikke innfris og på det grunnlag ikke søkt på jordkabel.

Vedrørende KULA vises til kapittel 2.7.

Lnett ønsker å legge til rette for videre jordbruk der luftledning er omsøkt, og gjør dette ved å øke mastehøyden og dermed høyden linetrådene har over terrenget. Også KULA påpeker viktigheten av å drive jorden aktivt. Lnett har vurdert driften i jordbruket som viktigere enn å ha marginal høyde på mastene for å eventuelt redusere konsekvensen for landskapet.

Vedrørende misvisende konsekvenser i tabell 20 på side 101 i søknaden viser denne konsekvenser for ikke omsøkte traseer. Trase 1.0 i denne tabellen er trase 1.0 som går rundt Humleneset sør for Mosterøy. Derfor er konsekvensen vurdert til ubetydelig for landskap. Konsekvensen for landskap for alternativ 1.0 og 1.3 på Rennesøy vises i figur 6-73 i fagrapport Landskap og konsekvensen er vurdert til å være Middels og er lik for begge alternativer (merk at i fagrapport så har trase 1.3 på Rennesøy fått feil benevnelse i tabell 6-73 (heter der 2.0), men riktig på kartet, figur 6-74).

Figur 6-74 Konsekvenser for landskap ved ny kraftledning mellom Mosterøy/Askje – Nordbø.

Vedrørende neglisjering av utredning av delstrekk Helland-Nordbø i rapport om landbruk, fiskeri og akvakultur, med henvisning til side 40, og tekst "med hensyn på virkninger for jordbruk" som "svakt". Høringspareten mener dette er uholdbart og krever at Lnett her må sikre en skikkelig utredning. Lnett

mener man her misforstår, og siterer fra rapporten: “Grunnlaget for rangering av alternativene fra ilandføringspunktet nord for Mastrafjorden (Klubben) til Nordbø stasjon med hensyn på virkninger for jordbruk er svakt.”. Videre står det “Begge alternativene berører jordbruksareal av stor verdi og middels verdi samt spredeareal.”. Det er ikke tvil om konsekvensene, men at alternativene vanskelig lar seg rangere.

Angående spredeareal vises til kapittel 2.2.

3D-modellen er et verktøy som er ment å bidra for publikum til å bedre forestille seg hvordan tiltaket vil plasseres i terrenget og omgivelsene. Tilgjengelig informasjon benyttes, og det generaliseres også noe, blant annet høyde på skog. Det er ikke Lnetts hensikt å skjule påvirkningen i landskapet. Det er også utarbeidet visualiseringer med bakgrunn fra foto fra punkter som er avklart i forbindelse med utredningsprogrammet.

Vedrørende riving av eksisterende 50 kV ønsker Lnett å rive den så fort som mulig. Samtidig vurderes verdien ledningen har som reserve til å være betydelig i perioden frem til forbindelsen til Ryfylke er i drift. Konsekvensene med å opprettholde eksisterende ledning noen år vurderes av Lnett til å være akseptable.

Lnett tar gjerne dialogen med grunneiere på Rennesøy om de vil danne et spleiselag for å finansiere kabling.

Traseforslag 1 via Vikevåg foreslås for å unngå KULA. Forslaget innebærer lengre sjøkabel og betydelig andel jordkabel. Forslaget antas å være dyrere enn jordkabel i omsøkt trase for luftledning.

Traseforslag 2 via Hodne, med transformatorstasjon der. Lnett har utredet alternative plasseringer for transformatorstasjonen, også i nærheten av Hodne. Forslaget kom også inn i høring av meldingen. Med kjent belastning av stasjonen, omlegging av eksisterende nett og etablering av nytt nett fremkom dette som en mindre rasjonell løsning enn den omsøkte.

Traseforslag 3 langs eksisterende luftledning er grovt estimert i kapittel 2.1.2.

Gardsnummer 216/18
Grunneier Ivar Raugstad

Lnett er ikke kjent med at det er byggemeldt nye bygninger på den aktuelle eiendommen. Det vil kunne være mulig å redusere avstanden mellom eksisterende og ny ledning, og slik sett båndlegge mindre areal, men dette må vurderes opp i mot sideterreng øst for traseen ved vinkelen. Dette inkluderer flytting av selve vinkelmasten, som dermed vil kunne redusere inneklemt areal. Endringen vil berøre flere mastepunkt i begge retninger som kan bety at disse kommer i større konflikt med dyrket mark. Eksisterende ledning skal også rives innen relativt kort tid.

Ny ledning går ikke over innmarksbeite til aktuell grunneier, og vil dermed ikke komme i konflikt med Statsforvalteren i Rogaland sin håndbok for godkjenning av spredeareal.

Skulestykkjet eller kirkevegen til Sørbø fremkommer ikke i register for kulturminner.

Bortfall av K151 tas til etterretning. En aktuell løsning kan være K152 og derfra via ledningstraseen til vinkelpunktet. Dette kan avklares nærmere i forbindelse med utarbeidelse av MTA, se kapittel 2.8.

Gardsnummer 215/2 : 216/15 : 216/17 Leietaker 215/9 : 216/18
Grunneier Trond Arne Asbjørnsen

Viser til kapittel 2.2. Det er registrert noe godkjent spredeareal på innmarksbeite i området, og det bør vurderes mulighet for å søke dispensasjon for dette.

Gardsnummer 216/11
Grunneier - Ove Hausken

Det vises til kommentarer i kapittel 2.2 om Spredeareal, kapittel 2.5 om Elektromagnetisk felt, kapittel 2.7 om Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse, KULA og kapittel 2.1 om Jord- og sjøkabel som alternativ til luftledning. Vedrørende naturmangfold og spesielt fugler tas det hensyn til kartlagte rødlistede arter i tiltaksområdet. Dette vil omtales nærmere i miljø-, transport- og anleggsplanen, se også kapittel 2.8, der det er aktuelt.

Gardsnummer 215/5
Grunneier – Jon Tore Helland

Trase for sjøkabel vil kunne justeres for å ta ytterligere hensyn til moloområdet.

Masteplassering ved rødlistet naturtype må vurderes nærmere i forbindelse med detaljprosjektering og utarbeidelse av MTA-plan, se også kapittel 2.8.

Kryssing av steingarder med luftledning antas gjennomførbart uten å rive steingardene.

Vedrørende spredeareal vises til kapittel 2.2.

3D-modellen er et verktøy som er ment å bidra for publikum til å bedre forestille seg hvordan tiltaket vil plasseres i terrenget og omgivelsene. Tilgjengelig informasjon benyttes, og det generaliseres også noe, blant annet høyde på skog. Det er ikke Lnetts hensikt å skjule påvirkningen i landskapet. Det er også utarbeidet visualiseringer med bakgrunn fra foto fra punkter som er avklart i forbindelse med utredningsprogrammet.

Kjørespor til mast må avklares nærmere i tilknytning til miljø-, transport- og anleggsplanen, se også kapittel 2.8.

Gårdsnummer 216/6
Grunneiere – Lisa K. Johannessen og Tom Erik Vestrheim

Vedrørende avstand mellom ledning og bolig vil den nye luftledningen komme lenger bort fra boligen enn eksterende luftledning. Avstandskrav er beskrevet i forskrift om elektriske forsyningsanlegg, der tabell 6-2 i veilederen angir en avstand på 6,7 meter mellom strømførende line og viktig bygning. Omsøkt luftledning har betydelig større avstand til aktuell bolig.

Vedrørende ønske om jordkabel vises til kapittel 2.1.

Vedrørende elektromagnetisk felt vises til kapittel 2.5. Med varig opphold for barn menes f.eks. skoler, barnehager og boliger.

Lnett har ved utarbeidelse av omsøkt trase søkt å unngå konflikt med kjente reguleringsplaner, byggesaker o.l. Omsøkt ledning kommer i større grad i utkant av eiendom 216/6 enn eksisterende luftledning, og Lnett håper dette gir større fleksibilitet for grunneier sammenlignet med å opprettholde eksisterende luftledning.

Luftledningen båndlegger et belte på ca. 30 meter bredde. Det vil i de fleste sammenhenger være mulig å drive jordbruk selv om en luftledning krysser over eiendommen.

Vedrørende utrydningstruede arter har Lnett tatt hensyn til rødlistete arter i konsekvensutredningen. Eventuelle registrerte hekkelokaliteter vil tas hensyn til og beskrives nærmere i miljø-, transport- og anleggsplanen, se også kapittel 2.8. Dødsårsak for hubro knyttet til luftledninger gjelder primært elektrokusjon (berøring av to strømførende ledninger samtidig), jf. https://www.wwf.no/dyreleksikon/hubro. 132 kV luftledninger har så stor avstand mellom strømførende ledninger at en hubro ikke rekker mellom dem. Utfordringen knytter seg mest til ledninger med spenning opp til og med 22 kV.

Vedrørende humler og bier har Lnett forhørt seg med fagutreder for naturmangfold. Deres kunnskap tilsier at insekter ikke påvirkes av kraftledningers magnetfelt.

Gnr. 215 br.nr 15 (Hellandsveien 92 og 94) (tilgrensende eiendom)
Gnr 215 br.nr 43 (drivhus) (tilgrensende eiendom)
Grunneier Bård Helland Bø, Ida Elisabeth Innvær

Avstand mellom bolig og senter omsøkt trase er ca. 49,5 meter. EMF beregninger er utført for et punkt 1 meter over flatt terreng. Det er gjort en ny beregning for samme nivå som linetrådene henger i, og med belastningen for 2060 vil utredningsnivået på 0,4 µT ligge ca. 45 meter fra senter trase. Boligen vil dermed ha lavere nivå enn utredningsnivået.

Det vises ellers til kommentarer i kapittel 2.4 om Støy, kapittel 2.5 om Elektromagnetisk felt, kapittel 2.6 om Erstatning og kapittel 2.1 om Jord- og sjøkabel som alternativ til luftledning.

Gardsnummer 216/4
Grunneiere - Eirik Skjærseth og Anne-Sofie Engelschiøn

Avstand fra omsøkt luftledning til nærmeste bolig på eiendommen er over 60 meter. Det vises til info om EMF i kapittel 2.5.

Lnett har ved utarbeidelse av omsøkt trase søkt å unngå konflikt med kjente reguleringsplaner, byggesaker o.l.

Lnett ønsker å legge til rette for videre jordbruk der luftledning er omsøkt, og gjør dette ved å øke mastehøyden og dermed høyden linetrådene har over terrenget. Også KULA påpeker viktigheten av å drive jorden aktivt. Lnett har vurdert driften i jordbruket som viktigere enn å ha marginal høyde på mastene for å eventuelt redusere konsekvensen for landskapet.

Vedrørende utrydningstruede arter har Lnett tatt hensyn til rødlistete arter i konsekvensutredningen. Eventuelle registrerte hekkelokaliteter vil tas hensyn til og beskrives nærmere i miljø-, transport- og anleggsplanen, se også kapittel 2.8. Dødsårsak for hubro knyttet til luftledninger gjelder primært elektrokusjon (berøring av to strømførende ledninger samtidig), jf. https://www.wwf.no/dyreleksikon/hubro. 132 kV luftledninger har så stor avstand mellom strømførende ledninger at en hubro ikke rekker mellom dem. Utfordringen knytter seg mest til ledninger med spenning opp til og med 22 kV.

Vedrørende spredeareal vises til kapittel 2.2.

Kjørespor til mastepunkt er forslag, ofte basert på kartstudier. Lnett går gjerne i dialog for å justere disse, og avklaringer gjøres i tilknytning til miljø-, transport- og anleggsplanen, se også kapittel 2.8.

Vedrørende KULA vises til kapittel 2.7.

Det vil normalt være lavere tap i jordkabel enn luftledning, men redusert tap vil ikke forsvare merkostnaden med jordkabel. Lnett søker å likebehandle alle interesser i vårt forsyningsområde, og kostnader knyttet til regionalnettet finansieres over nettleien av alle kundene til nettet. Det vil dermed ikke være aktuelt å ta eventuell merkostnad inn gjennom nettleie av beboere på kun Rennesøy eller i Stvanger kommune. Eventuelt initiativ med finansiering fra nyttehavere vil kunne være alternativ løsning som er i samsvar med Meld. St. 14 (2011–2012).

Vedrørende konsekvensvurdering vil 0-alternativet innebærer å opprettholde eksisterende løsning og vedlikeholde denne. Det medfører tilsvarende luftledning som står der i dag, i all overskuelig fremtid. Det kan være Lnett burde inkludert en grov kostnadskalkyle for alternativ med jordkabel over Rennesøy i søknaden. Grov kalkyle er oppgitt til de som har spurt i ettertid. Det vises i den sammenheng til kapittel 2.1 og spesielt 2.1.2.

Med hensyn til uttalelsen rundt fremtidig utvikling av eiendommen, vil Lnett påpeke at det har vært en 50 kV luftledning i området siden 1980-tallet. Ny ledningstrase ble meldt til NVE i 2019 og eier av eiendom 216/4 ble varslet om dette. Selger av en eiendom er ansvarlig for å informere kjøper om eventuelle planer som berører eiendommen.

3.75 Grunneiere i Sørbøveien, Rennesøy ved Jone Norenes

Undertegnede grunneiere forstår at det er behov for investering i ny infrastruktur til fremtidens strømnett, og det er ett fornuftig valg kostnadsmessig å plassere transformator stasjonen på Nordbø tomten som er tilgjengelig. Det er også forståelse for at det vil være mye billigere å plassere på denne tomten i forhold til en større omlegging av elektrisk infrastruktur ved valg av ny lokasjon.

Vi ønsker allikevel at NVE ber LNETT utrede følgende:

- Alternative lokasjoner hvor det er mindre bebyggelse enn Nordbø for transformator stasjonen, hvilket reduserer støy og potensiell stråling for naboene.
- Grundigere utredning av jordkabel/sjøkabel traseer iforhold til enhver plassering av transformatorstasjon da dette vil bidra positivt for miljø, landskap, natur, dyreliv samt redusere belastningen forgrunneiere og naboer.

Dersom NVE og LNETT allikevel velger å plassere transformator stasjon på Nordbø vil vi påpeke at i dialogen som er avholdt med LNETT sine representanter og prosjektledere på høringsmøtet 6.April i Rennesøy Kulturhus, samt ved flere andre anledninger har det blitt uttalt at den økonomiske forskjellen fra ett investerings kostnads perspektiv mellom de nåværende alternativ 3B (nærmest E-39) og 1B er marginal.

LNETT sine representanter har således også uttalt at de ikke har preferanser for noen av plasseringene, og har derfor ikke prioritert rekkefølgen på de i søknaden.

Undertegnede grunneierne vil derfor påpeke følgende; ved valg av plasseringsalternativ 1B vil Sørbøveien 55 få en fullstendig uholdbar bo situasjon, og ett verditap på bolig som vil måtte håndteres i samråd med LNETT. Sørbøveien 62, 64 og 69 vil få ett stort bygg rett foran stuevinduene hvilket vil være veldig negativt for utsikten og den åpne følelsen en ønsker ha rundt seg når en har bosatt seg i arealer regulert til landbruk, natur og friluft (LNF). Sørbøveien 131 vil måtte avgi jordbruks areal som brukes aktivt til forproduksjon for storfe og sauer i en tid hvor en ser hvor viktig norsk matproduksjon er, og hvor sårbare leveransene til Norge er fra Europa og andre plasser globalt.

Ved valg av plasserings alternativ 3B (nærmest E-39) vil de nevnte negative tilfeller ovenfor være kraftig reduserte, og gjenstående utfordringer vil i all hovedsak være relatert til grunnerverv, og eventuelle verditap på eiendommer som er berørte av plasseringen hvilket LNETT må håndtere. Valg av alternativ 3B vil være det beste for alle parter i dette prosjektet, inkl LNETT, sålenge en ikke velger å etablere ett annet sted langs traseen med mindre bebyggelse. En vil nok også oppleve ett relativt sett enklere samarbeidsklima, og vilje til å finne gode løsninger sammen, mellom grunneiere i Sørbøveien og LNETT i eventuell byggeprosess ift 3B.

Undertegnede grunneiere ønsker også at NVE setter ett ufravikelig krav til LNETT om å fjerne gammel elektrisk infrastruktur, master og bygninger når dette prosjektet er fullført. Det er ingen grunn til at en skal vente til de neste trinn videre innover i Ryfylke er ferdigstilt, ett nytt 132kV anlegg vil være mye bedre enn dagens anlegg.

Med vennlig hilsen

Sørbøveien 131 (Gnr 221/Bnr 2)

Sørbøveien 89

Sørbøveien 62 & 64 (Gnr 221/Bnr 19)

Sørbøveien 55

Sørbøveien 61 (Gnr 221/Bnr 35)

Sørbøveien 69

Sørbøveien 80 (Gnr 221/Bnr 9)

3.75.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Høringsparten beskriver at Lnett skal utrede flere plasseringer for en ny transformatorstasjon på Rennesøy. Lnett har gjort en overordnet vurdering av plassering som beskrevet i kapittel 4.4 i søknaden. Konklusjonen er at en stasjonsplassering i nærheten av eksisterende stasjon er det mest rasjonelle.

Lnett planlegger også ny 132 kV forbindelse fra Nordbø mot Finnøy. Dette medfører at en justering av plassering for Nordbø transformatorstasjon langs denne traseen ikke medfører betydelig kostnader for regionalnettet. Det vil likevel medføre merkostnad for distribusjonsnettet i form av graving av kabler til ny plassering samt mulig behov for et større koblingsanlegg ved dagens stasjon.

Lnett kan ikke se noen umiddelbare andre plasseringer for en ny stasjon som vil få så små konsekvenser som omsøkte alternativer. Det er mye jordbruk i området og en flytting vil derfor trolig berøre landbruket i større grad ved at stasjon og/eller adkomstveg i større grad beslaglegger dyrket mark.

Høringsparten skriver at Lnett har uttalt at det er liten kostnadsdifferanse mellom alternativ 1B og 3B for Nordbø transformatorstasjon. Denne differansen er beskrevet i tabell 9 i søknaden og er estimert til 1,4 MNOK. Lnett anser dette som en liten differansen og har derfor ikke prioritert mellom alternativeene slik høringsparten også skriver.

Angående høringspartens ønske om at det settes krav til fjerning av eksisterende 50 kV anlegg så vil Lnett omsøke dette samtidig som det omsøkes å etablere ny 132 kV forbindelse videre mot Finnøy og Ryfylke. Fremdriftsplanen på prosjekter som følger denne type offentlige prosesser er alltid usikker og Lnett har vurdert at en kan få god forsyningssikkerhet for Nordbø ved å opprettholde eksisterende 50 kV frem til tosidig 132 kV er etablert.

3.76 Maren Bjørheim og Ola Selvåg

Viser til konsesjonssak vedrørende ny 132 kV kraftledning Krossberg-Harestad-Nordbø.

Formålet med konsekvensutredningen er å gi en samlet beskrivelse av planene for utbygging og drift av ny 132 kV kraftledning mellom Krossberg, Harestad og Nordbø samt nye transformatorstasjoner på Harestad og Nordbø, de forventede konsekvensene dette vil ha for miljø, naturressurser og samfunn, samt å beskrive de muligheter som finnes for å redusere eller unngå negative effekter og utnytte de positive effektene.

Ved å ikke inkludere jordkabel i konsekvensutredningene blir det heller ikke mulig å sammenligne nettopp konsekvensene ved luftspenn versus jordkabel. I konsesjonssøknaden Figur 1 og 2 vises

kundefordeling i 2019, det hadde vært interessant og også fått en fremstilling av hvordan denne kunde-fordelingen forventes å endre seg på kort og lang sikt for å forstå bedre hvilke kunder det er snakk om. Hvordan kunde-fordelingen var flere år tilbake i tid fremstår forholdsvis uinteressant i denne sammenheng.

I forhold til vurderinger av samfunnsøkonomi, savnes det er bedre oversikt over hva som er inkludert i analysene. Flere av kombinasjonene som ikke omsøkes er svært like de omsøkte foruten at de består av en lengre jordkabelinnføring til Krossberg transformatorstasjon. Lnett mener at et lengre jordkabelanlegg inn til stasjonen vil være svært fordyrende og gi få fordeler. Dette gjelder kombinasjon 3, 4, 5 og 6 og disse omsøkes derfor ikke. Selv om det er et vedlegg som går noe inn på alternativ med jordkabel, fremstår beskrivelsen i selve søknaden som svak. At Lnett mener det vil være svært fordyrende og gi få fordeler virker subjektivt og gir ingen direkte opplysninger om hvilke fordeler som da er inkludert eller hva som menes med svært fordyrende. Hvordan er de økonomiske beregningene som viser til merkostnader for jordkabel versus luftlinje fremkommet? Hva er inkludert i disse? Hvordan er støy og visuell støy prissatt?

Det står heller ingenting så langt vi ser noe om påvirkning av internett og mobildekning. Det er allerede i dag svært dårlig og til tider ingen mobil/ telefondekning i Krossbergområdet noe som utgjør en sikkerhetsrisiko både ift. dersom en skulle trenge f.eks legehjelp eller ambulanse, har behov for trygghetsalarm eller lignende. Det utgjør også allerede en utfordning ift. Selvåg gartneri- og hagesenter, ift kunder som ikke kommer gjennom mobilnettet, bestillinger som skal gjøres på nett, betalingsløsninger som vipps. Hvordan dette vil påvirkes med 132 kV bør inkluderes i konsekvensutredningen for samtlige berørte. En fremtidsrettet arbeidshverdag med mer bruk av hjemmekontor burde også øke fokuset på denne problemstillingen, i tillegg til lekser og undervisning som blir mer og mer digital og avhengig av god internettforbindelse.

I tillegg står det også lite om hvordan støy og knitringer fra luftkabler og transformatorstasjon vil påvirke kundeopplevelser og dermed få konsekvenser for salg. Selvåg gartneri-og hagesenter ligger nært og særlig salget fra uteområdene kan være sårbart.

Det er heller ikke innhentet og vurdert fremtidsplaner og videreutvikling for berørte parter. Vi har vurdert å bygge ut deler av eiendommen til kolonihager, dersom luftlinjene blir en realitet, må følgelig disse planleggingen skrinlegges.

3.76.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Jordkabel er utredet i henhold til utredningsprogrammet der det er beskrevet at det skal gjøres en teknisk-økonomisk utredning av jordkabel. Lnett viser ellers til kapittel 2.1 angående vurderingene som er gjort i forhold til jord- og sjøkabel.

Angående spørsmål til hvordan Lnett har beregnet kostnaden for jordkabelinnføring til Krossberg så er det gjort en teknisk-økonomisk utredning av kostnad for jordkabel på hele strekningen Krossberg-Harestad. Kostnaden for de ulike grøftesnittene i denne utredningen er brukt som utgangspunkt også for vurdering av merkostnad for innføringen til Krossberg. I tillegg er det lagt til kostnad for

endepuntkskomponenter som eksempelvis endeavslutninger på jordkabel o.l. Lnett har ikke prissatt visuelle virkninger og støy i vurderingen.

Lnett er fra tidligere ikke kjent med at det er dårlig mobildekning i området. Lnett kan ha dialog med mobiloperatører får å avklare om det er planer om å utbedre dette og for å få en vurdering av hvordan ny 132 kV luftledning vil kunne påvirke dekningen i området.

Lnett vil ha dialog med høringsparten for å få oversendt eventuelle planer. Det er usikkerhet knyttet til plassering av Krossberg transformatorstasjon som også vil kunne ha stor betydning for traseen for ny 132 kV mellom Krossberg og Harestad ved gartneriet.

3.77 Kari Gro Johanson og Per Hanasand

I forbindelse med NVEs høring av konsesjonssøknaden og konsekvensutredningen ønskes det innspill på bl.a. følgende:

- Hva mener vi om Lnetts planer om ny trase
- Er konsekvensene godt nok utredet
- Forslag til justering av planene for å redusere eventuelle negative virkninger av tiltaket.

Undertegnede er grunneiere på Humleneset, hvor dagens linje går i land på Mosterøy. Vi er eiere av eiendommen Kleivane 68, gnr. 248, bnr. 17.

Vi vil nedenfor uttale oss om de av NVE foreslåtte alternativene, men argumenterer for at NVE i tillegg burde har utredet jordkabel over Mosterøy.

Vurdering om alternativet med jordkabel har til nå vært stoppet av kostnadshensyn er vi blitt informert om. Vi vil på det sterkeste anmode om at alle Ryfylkeøyene får en felles og naturbevarende løsning mht. hvordan ledningene fremføres over land. Jordkabel vil være en særdeles god løsning for den korte avstanden som er nødvendig over Mosterøy.

Vi mener at jordkabel må vurderes for alle øyene i Ryfylkebassenget. At Bru og Mosterøy nå anbefales en løsning som man senere høyst sannsynlig går bort fra på Rennesøy, Fogn og Finnøy, fremkommer uforståelig for oss og vurderes som en høyst uønsket situasjon. Vi forventer at alle øyene blir vurdert etter de samme kriteriene, og at jordkabel blir vurdert seriøst for strekket over Mosterøy. Forbrukerne, dvs oss, vil til syvende og sist dekke kostnadene. Det kan virke som om byggekostnadene utgjør en mindre del av totalkostnadene, gitt dagens prisnivå på strøm og nettleie.

Alternativ 1.2 over Mosterøy berører ikke oss i nevneverdig grad, og anbefales som vårt alternativ nr. 2, skulle jordkabel av ulike årsaker stoppes.

Hva gjelder det foreslåtte alternativ 1.0.2 så går denne linjen parallelt med dagens trase, men går betydelig nærmere vår eiendom enn dagens linje.

Vi vil derfor i hovedsak omtale forhold knyttet til alternativ 1.0.2, og fastslå hvorfor dette alternativet ikke er å anbefale.

Ny trase 1.0.2 kommer særdeles tett inn mot vår eiendom, og de nye mastene er betydelig høyere og bredere enn dagens master. Humleneset ligger i et sjeldent vakkert naturlandskap ytterst mot havet. Landskapet er flatt og dagens linjer viser tydelig i landskapet. Området er fullt av registrerte fornminner. Humleneset sin ytterste varde er et mye brukt turmål for lokalbefolkningen, som det ytterste neset mot storhavet. Videre er det et betydelig fugleliv på Humleneset, hvor havørnen og ulike andre rovfugler jevnlig benytter varden som landingssted og for å skaffe seg oversikt.

Dagens linje går i en relativt rett linje fra midten av Mosterøy ned mot Bekkarvika, før den så skjærer i vinkel innover øyen og dermed deler Humleneset i to. Dette har stor betydning for siktlinjene, og opplevelsen av dagens linje virker forstyrrende på landskapet og omgivelsene.

Dersom en skal følge gammel linje i 1.0.2 alternativet vil vi sterkt anbefale og anmode om at linjen blir tatt i land i Bekkarvika og ikke ute på neset, som er dagens ilandføringssted. Da kan den følge steingarden oppover langs grusveien og siktlinjene blir bedre og mer estetiske.

Dette er etter vår mening et betydelig bedre sted både landskapsmessig og rent praktisk som ilandføringssted. Det betyr videre en noe lenger sjøkabel, men har flere positive konsekvenser for brukere av Humleneset. Det er etter vår oppfatning en særdeles dårlig løsning å dele Humleneset i to, med en linje som kommer til å ruve i landskapet i nye flerfoldige titalls år.

Vi støtter og vår nabo Atle Ravndal sin argumentasjon knyttet til fare for sikkerheten for småflyvirksomheten rundt en etablert landingsstripe som har eksistert i flerfoldige år.

Kryssing av Humleneset med nye svært høye master vil være en dårlig løsning for flyvirksomheten og særdeles dårligere sikkerhetsmessig for fly under landing og take-off.

Oppsummert:

- Som alternativ 1 ønsker vi jordkabel over Mosterøy.

- Som alternativ 2, ønskes alternativ 1.2.

- Som alternativ 3 ønsker vi 1.0.2 med ilandføring i Bekkarvika i tråd med argumentasjonen ovenfor.

3.77.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett viser til svar gitt i kapittel 2.1 angående vurderingene som er gjort i forhold til jord- og sjøkabel.

Lnett viser til kommentar til Atle Ravndals uttalelse som beskriver hvordan ny kraftledning vil påvirke eventuell innflyvninger, se kapittel 3.32 og 3.32.1 på side 86 og videre.

Lnett tar ellers høringsuttalelsen til etterretning.

3.78 Jon Tore Helland

1. Innledning

Forsyningssikkerhet er en viktig faktor for det nye strekket som er planlagt Krossberget – Nordbø. Dette er en del av det store prosjektet Krossberget – Randaberg – Rennesøy – Finnøy -Tau.

Denne høringsuttalelsen gir ett forslag til løsning for hele strekket.

Som grunneier på strekket Helland – Nordbø har undertegnede sendt inn felles høringsinnspill sammen med andre grunneiere på strekket.

2. Fakta

- Oppetid på strømnettet ligger på 99.994%

Bortfall av straum kan ha ulike årsaker, men naturhendingar utgjer den største utfordringa mot energiforsyninga. Mellom 2009-2015 utgjorde naturhendingar på landsbasis 74,4 % i snitt av alle hendingar. I første rekkje er det ekstremt vêr med sterk vind som knekk master og bles ned leidningar, eller tre som fell på leidningar. Omfattande lynnedslag, ising eller salt på leidningar og forbindingar til trafostasjonar kan føre til kortslutningar som kan ta tid å reparere.

Kilde: Statsforvalter Rogaland, FylkesROS Rogaland.

Til tross for en jevn nedgang og milliardinvesteringer for å sørge for mer stabil strømforsyning, mener NVE at vi bør forberede oss på flere strømbrudd i årene fremover på grunn av mer ekstremvær. Klimaforskere har varslet flere stormer og mer nedbør. Ifølge en NVE-rapport kommer lyn-aktiviteten til å øke med hele 25 prosent frem mot 2050.

Kilde : Møretrafo (moretrafo.no/venter-mer-ekstremvaer-truer-trafoer-og-stromforsyning)

Med bakgrunn i fakta, så er det helt klart at å legge kabel i sjø og jordkabel så vil en fjerne den største faren for bortfall av strøm, nemlig naturhendinger – ytre påvirkning som vind, trefall, is og salt på linjer samt lyn nedslag.

Forlag til sjøtrase for regional strømlinje:

Det skal bygges nytt regionalt strømnett på KV132 som skal erstatte dagens regionale 50KV luftlinje.

Det regionale strømnettet skal forsyne nye transformatorstasjoner som igjen forsyner distribusjonsnettet.

Uavhengig av at dagens regionale 50KV strømforsyning fra Harestad til Rennesøy som går i luftlinje, bør ny forsyning til distribusjonsnettet gå i sjøtrase, med så få og så korte som mulige landstrekk til nye transformatorstasjoner.

Dette vil gi en kostnadsparende effekt i forbindelse med dyre inntakskar og vil redusere inngrep i natur, landskap, landbruk, kulturminner, reiseliv og ikke minst for menneskene som bor langs trasen.

Alle transformatorstasjoner bør bygges inn og tilpasset terrenget og tildekkes med sedumtak/jordtak eller lignende for at stasjon skjules mest mulig mot omgivelser. Plasseringer av transformator stasjoner vil også redusere faren for eventuelle lyn nedslag som kan være til fare for strøm utfall for nettet. NVE skrive i sine rapporter at det forventes en økning på 25% mer lyn nedslag frem mot 2050.

Fordeler med å legge nytt regional strømtrase i sjø:

- Berører minimalt antall grunneiere.
- Flytter høye transformatorstasjoner bort fra bebyggelse og tilpasset i for eksempel ett skrående terreng.
- Elsikkerhet for sjøkabel.
- Elsikkerhet for transformatorstasjon.

Meld.St.14:

- *Regionalnettet*: For nett fra over 22 kV og til og med 132 kV skal luftledning velges som hovedregel. Jord- eller sjøkabel kan velges på begrensede delstrekninger dersom:
  - luftledning er teknisk vanskelig eller umulig, som ved kryssing av sjø eller der den kommer nærmere bebyggelse enn tillatt etter gjeldende lover og forskrifter

Dette vil ha en sikkerhetsmessig effekt i form av at transformatorstasjon ligger skult i terreng fra ett luftperspektiv og landperspektiv. Med å jordkle/dekke tak og eller vegger, bidrar en til ett bedre miljø og områdeperspektiv. Vennligst se vedlegg 1 -7 for skisse over forslag til trase i bakke – sjøkabel med tilhørende forslag for transformator stasjoner.

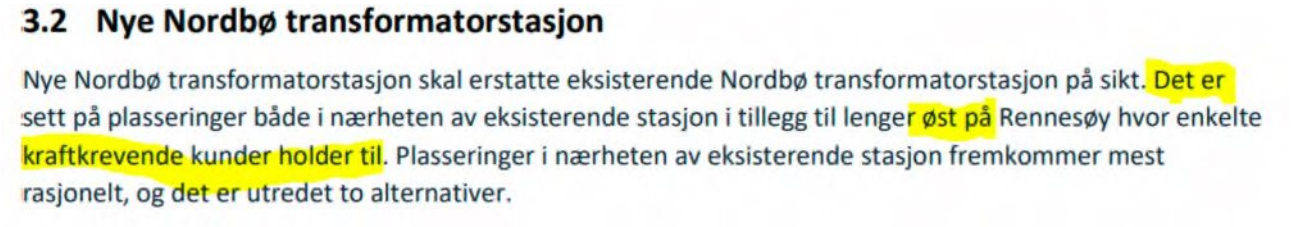
3. Hva utløste tiltaket

- Green Mountain er en kraftkrevende kunde i øst på Rennesøy, som er beskrevet i konsekvensutredning punkt 3.2. i forbindelse med plassering av ny transformatorstasjon.

Har en kontaktet kraftkrevende kunder på øst på Rennesøy om eventuelle anleggsbidrag ?

- Statens Vegvesen, Rogfast, er tydelig belyst aktør i KU som utløser av tiltaket.

Har en det kontaktet Statens Vegvesen om eventuelle anleggsbidrag til nybygget linje?

3.2 Nye Nordbø transformatorstasjon

Nye Nordbø transformatorstasjon skal erstatte eksisterende Nordbø transformatorstasjon på sikt. Det er sett på plasseringer både i nærheten av eksisterende stasjon i tillegg til lenger øst på Rennesøy hvor enkelte kraftkrevende kunder holder til. Plasseringer i nærheten av eksisterende stasjon fremkommer mest rasjonelt, og det er utredet to alternativer.

4. Kulturminner:

De forskjellige trasevalgene er lagt i enkelte tilfeller i umiddelbar nærhet til kulturminner, deriblant Humleneset på Mosterøy. Traseen ser ut til å være inntegnet over kulturminne ved trassevalg 1.0 fra sjø til land. Dette kulturminnet er et gravsted som har vernestatus «automatisk fredet»

Hvilken økt kostnad har en beregnet for arkeologiske utgravinger i forbindelse med prosjektet?

Hva er kostnadsrammen for disse utgravingene?

Hvor langvarige er disse utgravingene?

Er det gjort overslag av kostnader og kartlegging i denne forbindelse av Fylkeskommune ved Arkeologisk museum?

5. Støy:

- Det er lagt opp til 37db, + - 2-5db, støy av ny nettstasjon på Nordbø, (i alle alternative plasseringer, alt 1-3) Forskrift viser til grense på 30db for nattestøy. Hvordan kan en bygge nettstasjon i umiddelbar nærhet til bolighus når en ikke en gang kommer innenfor krav ihht. forskrift?

6. Lovdata:

Prosjektert grunnlag til søknad strider mot følgende lovdata:

Forskrift om elektrisk forsyningsanlegg.

- §2-1 herunder prosjektering: fremby fare for liv, helse og materielle verdier (materielle verdier = naturverdier)
- §2-2 herunder mangelfull risikovurdering av, naturmangfold, kulturminner, elektromagnetisk miljø, drift og vedlikehold.
Det skal gjennomføres en risikovurdering for å kartlegge risiko i og i tilknytning til det elektriske anlegget. Ved utførelsen skal risikovurderingen legges til grunn for valg av løsninger. Dette skal dokumenteres.
- §2-8 herunder **mangelfullt plankart og historiske data** (risiko §2-2) av elektromagnetisk miljø i prosjektert lufttrase:
Anleggene skal fungere tilfredsstillende i sitt elektromagnetiske miljø uten å introdusere uakseptable elektromagnetiske forstyrrelser.

- §2-13 herunder **mangelfull D/V plan** på alle, og ved alle, steder i anlegget.
Anlegg skal være slik at personell trygt og rasjonelt kan utføre oppgaver tilknyttet drift og vedlikehold, ved alle forhold og på alle steder i anlegget.
- §2-17 herunder **prosjektering, skal ikke være** unødig skjemmende, sjenerende eller skadelig på omgivelsene:
Anlegg skal ikke være unødig skjemmende, sjenerende eller skadelig på omgivelsene.

7. Manglende rapporter:
- Statsforvalteres selvstendige vurderinger ihht naturmangfoldsloven «forvaltningsmyndighets vurderinger»
- «Jordmonnkartlegging» Rennesøy mangler. Denne er utført i trase på Randaberg, hvorfor ikke på Rennesøy, Mosterøy og Bru?
- Mangelfull «fagrapport naturmangfold» kunnskap og risikovurdering ihht naturmangfoldloven §8.

§ 8. *(kunnskapsgrunnlaget)*

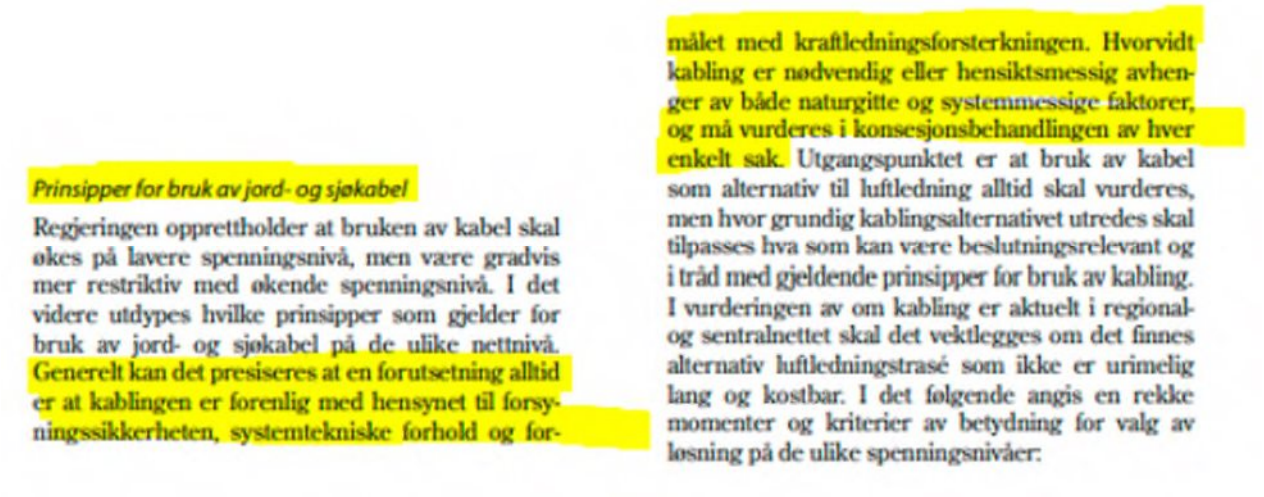
Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.

8. Oppsummering

Søknaden om konsesjon for ny KV132 bør avslås av NVE på grunn av mangelfullt grunnlag på følgende punkter:
- Naturvern - KS – miljødirektoratet
- Kulturminner – omsøkte traser er lagt over kulturminner som har vernestatus som automatisk fredet.
- Plan for Drift og vedlikehold av luftlinje, og tilkomst i linje hva angår kulturminner.
- El tilsyn ved DSB og uttale i forbindelse med elsikkerhet og plassering av transformatorstasjoner i terreng.
- Statens strålevern med uttale ang elektromagnetiske felt og helse hva angår trasevalg.
- Krossberg-utbyggingen er forsinket ref. info folkemøte NVE/aftenbladet.no
- Meld.St.14 tar ikke høyde for grunnforhold det bygges på i ett totalt perspektiv av trasevalg.

Prosentandel av total trasse, Sjø vs Land.
Utklipp under fra Meld.St.14 presiserer, som nærmeste valg av trase hva angår sjø og land: formålet med kraftledningsforsterkningen, og naturgitte og systemmessige faktorer.

Prinsipper for bruk av jord- og sjøkabel

Regjeringen opprettholder at bruken av kabel skal økes på lavere spenningsnivå, men være gradvis mer restriktiv med økende spenningsnivå. I det videre utdypes hvilke prinsipper som gjelder for bruk av jord- og sjøkabel på de ulike nettnivå. Generelt kan det presiseres at en forutsetning alltid er at kablingen er forenlig med hensynet til forsyningssikkerheten, systemtekniske forhold og formålet med kraftledningsforsterkningen. Hvorvidt kabling er nødvendig eller hensiktsmessig avhenger av både naturgitte og systemmessige faktorer, og må vurderes i konsesjonsbehandlingen av hver enkelt sak. Utgangspunktet er at bruk av kabel som alternativ til luftledning alltid skal vurderes, men hvor grundig kablingsalternativet utredes skal tilpasses hva som kan være beslutningsrelevant og i tråd med gjeldende prinsipper for bruk av kabling. I vurderingen av om kabling er aktuelt i regional- og sentralnettet skal det vektlegges om det finnes alternativ luftledningstrasé som ikke er urimelig lang og kostbar. I det følgende angis en rekke momenter og kriterier av betydning for valg av løsning på de ulike spenningsnivåer:

9. Kommentarer

• Stavanger kommune, Green Mountain, Statens vegvesen, Lyse/Lnett og Statsnett som alle er del av nøkkelen til låsen som en ikke får til å gå opp, her må en gå i dialog og løse sine forskjellige problemstillinger i ett og samme prosjekt, som er til fordel for alle parter.

• Statsforvalter bør være på ballen og mer aktiv i prosjekterings-fasen som en medspiller hva angår miljø, naturmangfold og vern i forbindelse med denne utbyggingen.

• Stavanger kommune har flere problem i forbindelse med utbyggingen. Der de som eier av en stor post i Lyse konsernet ikke tar stilling til eller ansvar for hva som blir utredet og planlagt i egen kommune. Stavanger Kommune er også delaktig i stans av utbyggingen av ny transformatorstasjon med egen høringsuttalelse i forbindelse med Krossberg utbyggingen.

• Stavanger Kommune stanser Statens vegvesens planlagte utbygging av Smiene – Harestad pga. uenighet om lengde av miljøkulvert på Tasta. Ref Aftenbladet.no

• Statens vegvesen har fått rundt 30 millioner kroner til FoU midler i forbindelse med elektrifisering av drivemetoder i byggefase ifm Rogfast utbyggingen. Ref Byggindustrien.no.

• Det antas at Statens vegvesen trenger mye strøm til drifting i anleggsperiode og når Rogfast er ferdigstilt, i den forbindelsen med Rogfast utbyggingen skal også Smiene – Harestad bygges ut til 4 felts motorvei. Stavanger kommune holder på sin side igjen på reguleringsplan med tanke på «kulvertkrangelen» på Tasta. Med tanke på uenigheten på Tasta som handler om hvor lang kulverten skal bygges og stanser hele 4 felts prosjektet pga statens vegvesens budsjett til kulverten. Ref Aftenbladet.no Staten ved Statens vegvesen har ikke bevilget midler til det Stavanger Kommune krever før en eventuell reguleringsplan godkjennes.

Prosjektet Krossberg transformatorstasjon, kunne vært prosjektert inn i denne miljøkulverten, som en forlengelse, og en større jordkledd konstruksjon på Tasta.

Green Mountain er en privat aktør som leier fjellhaller av Stavanger Kommune

Green Mountain driver med datalagring av med bl.a sensitiv informasjon for private aktører. Dette tjener Stavanger kommune penger på i to forskjellige ledd, ved leieinntekter på anlegget og gjennom leveranse av strøm til Green Mountain. (eierpost gjennom Lyse)

Green Mountain er avhengige av en stor mengde strøm og de er helt avhengig av at en har pålitelig oppetid og god forsyningskapasitet til deres behov, dette angår store kunde ut i verden som har krav til 100% oppetid på Green Mountain's tjeneste.

Det er gjort store investering i fjellhallene på Rennesøy det siste årene:

- Ny fiber fra Newcastle til Green Mountain på Rennesøy.
- Nytt ledningsnett nedgravd i bakken fra Green Mountain, ny transformatorstasjon på anlegget.
- Store utvidelser og oppgraderinger i og utenfor fjellhallene.

Vi bør forvente at Statens vegvesen, Green Mountain, Stavanger Kommune, Randaberg Kommune i lag med Lnett kan jobbe sammen og finne løsninger som kan skape synergier for prosjektet. Bærekraft, miljø og hensyn til omgivelsene bør være stikkord må på agendaen.

10. Forslag til trase Krossberg – Strand

Oversikt Trase forslag:

Krossberg - Tasta

• Stavanger kommune bør samarbeide med Lnett for å gjør plass til ny transformatorstasjon i forbindelse med miljøkulvert på Tasta sammen med Statens vegvesen

Tasta - Randaberg (Harestad)

• Statens vegvesen skal grave opp store distanser på Randaberg i forbindelse med Smiene -Harestad, så snart Stavanger kommune får godkjent reguleringsplan.
Det må være muilig å legge ny KV132 linja i samme grøfte-trase som Smiene – Harestad.
• Legge i videre i bakken til ny transformator over tunnelportal til Rennfast

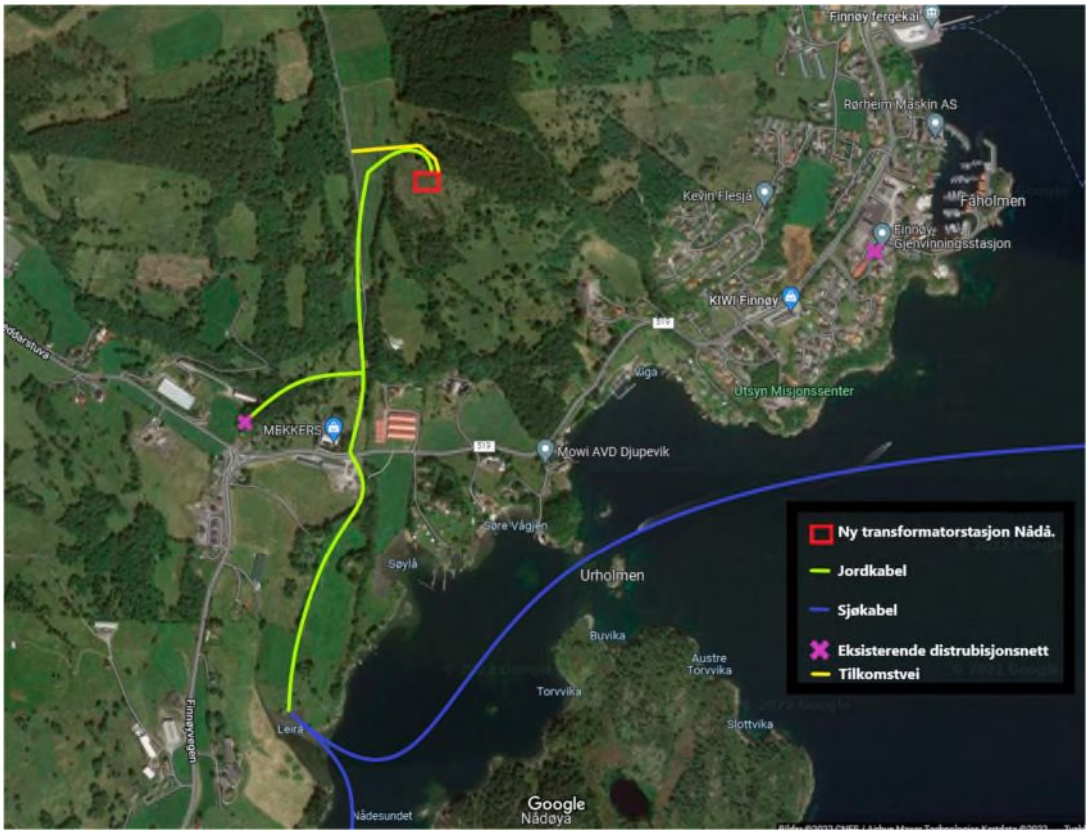

Randaberg (Harestad) – Rennesøy (Hodne, Green Mountain)
Lnett må kunne se fordelen med at sjøkabel ilandføres på færres mulig steder. Kun der kraftbehovet er stort på strategiske steder, og utenfor allmenheten og naturmangfoldet. Ved foreslått trase kommer en opp på kommunens egen eiendom ved Green Mountain, Hodne. Nevnte forslag vil harmonere i større grad med forskriftene som NVE må ta stilling til.

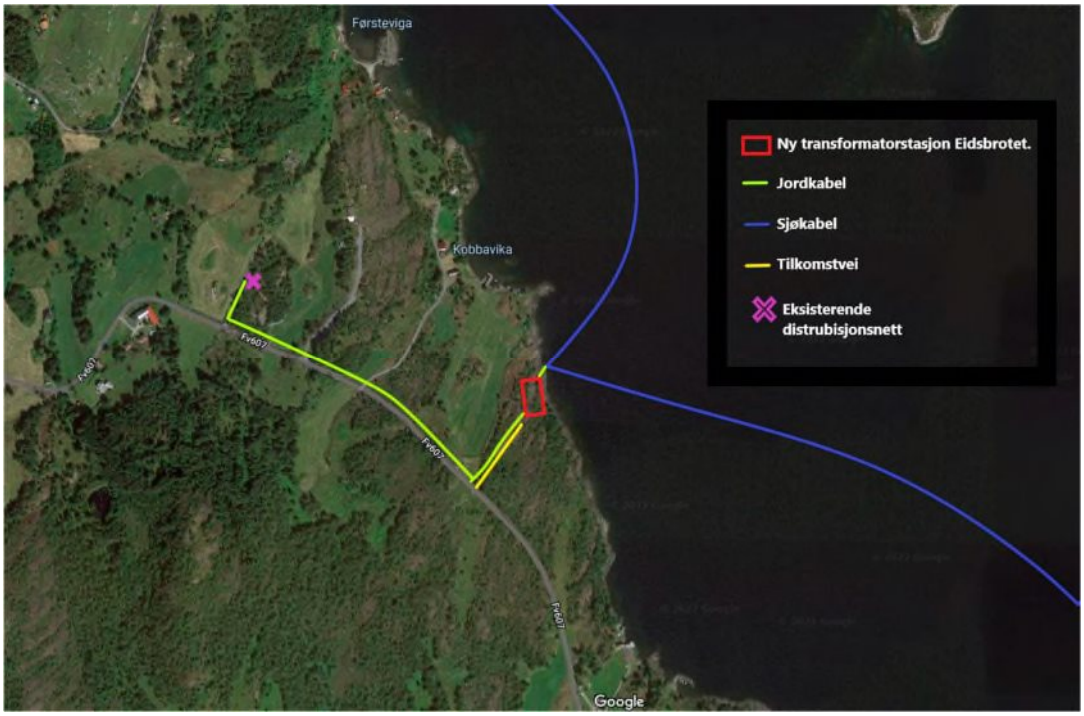

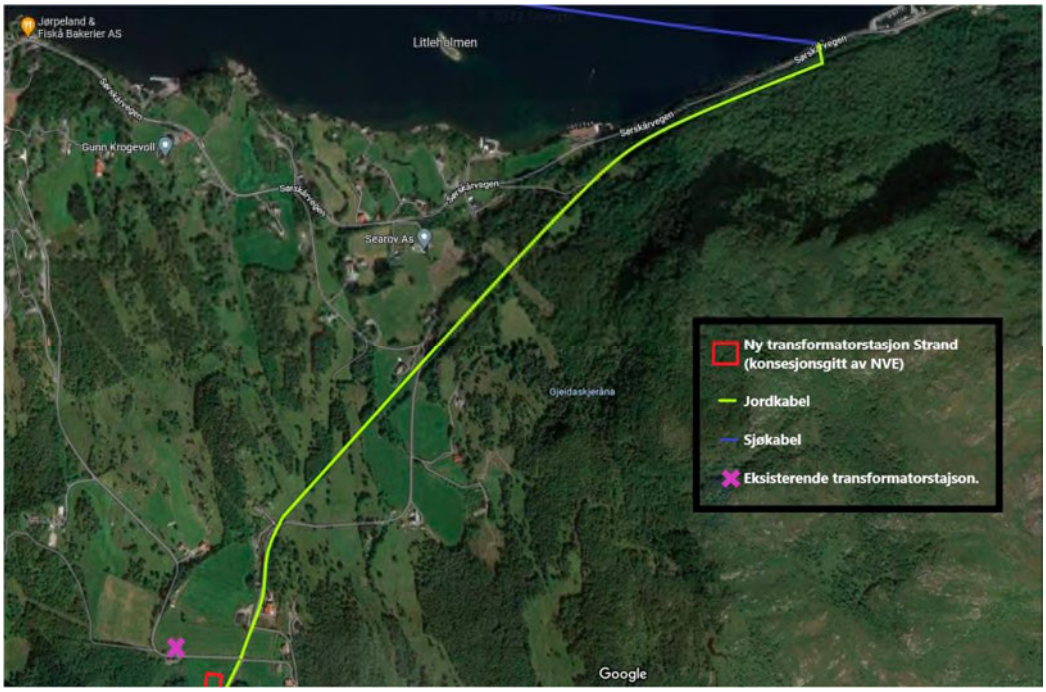

Rennesøy (Hodne, Green Mountain) – Finnøy (Nådå)

Finnøy (Nådå) – Fogn (Eidsbrotet)

Fogn (Eidsbrotet) – Strand (Fiskå)

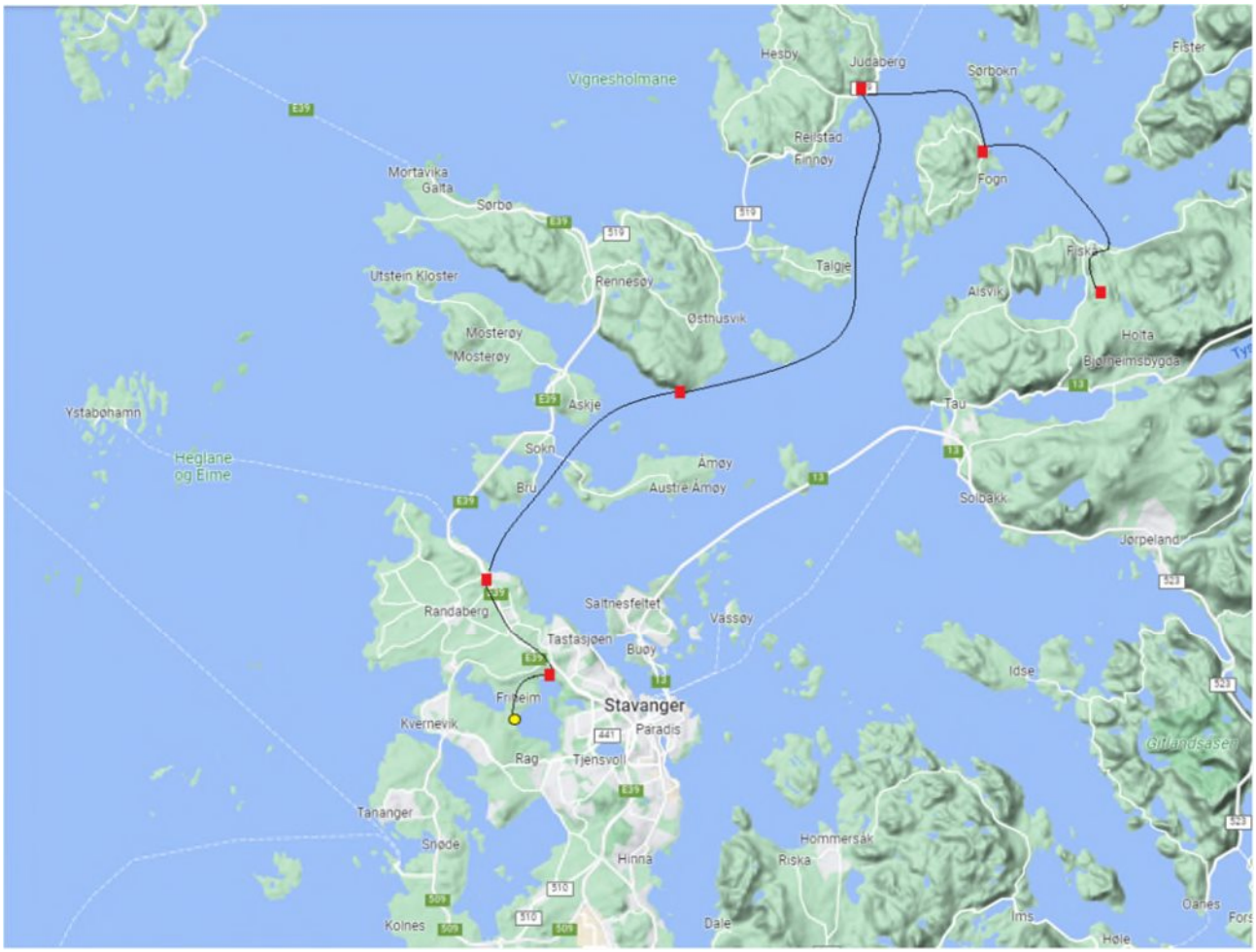

Tegninger vedlagt er forslag til trasevalg. Trasevalg over Finnøy, og til Stand er det lagt opp til hva som ser fornuftig ut å gjøre fra ett fugleperspektiv, her må lokale befolkningen få uttale seg.

Kilder:

- Lovdata;
- Internkontrollforskriften. https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1996-12-06-1127
- Forskrift om elektrisk forsyningsanlegg. https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-12-20-1626
- Lov om behandlingsmåten i forvaltingsaker. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10
- Lov om forvalting av naturens mangfold. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100
- Statsforvalter Rogaland https://www.statsforvalteren.no/nb/rogaland/
- Direktoratet for sikkerhet og beredskap. https://www.dsb.no/
- Miljødirektoratet – miljøstatus. https://miljostatus.miljodirektoratet.no/miljomal/naturmangfold/
- Det kongelige olje og energidepartement - Meld. St.14.
- Byggindustrien.no
- Aftenbladet.no
- Lyse.no
- Vegvesen.no
- Statnett.no
- Stavanger.Kommune.no
- Rogfk.no
- Med mer.

Vedlegg 1:

Hesby
Judaberg
Sørbøkn
Fister
Vignesholmane
Reistad
Finnøy
Fogn
Mortavika
Galta
Sørbø
Utstein Kloster
Rennesøy
Talgje
Østhusvik
Mosterøy
Mosterøy
Fiskå
Alsvik
Hoita
Bjørheimsbygda
Tau
Ystabøhamn
Askje
Heglane og Eime
Sokn
Bru
Åmøy
Austre Åmøy
Solbakk
Jørpeland
Randaberg
Saltnesfeltet
Vassøy
Tastasjøen
Buøy
Idse
Stavanger
Frøheim
Kvernevik
Paradis
Rag
Tjensvoll
Tananger
Snøde
Hinna
Hommersåk
Riska
Oanes
Kolnes
Dale
Ims
Høle

Vedlegg 2:

Ny trasformatorstasjon (Lyse alternativ 2)
Tunnelportal Rogfast
Jordkabel i veitrase smiene - Harestad.
Sjøkabel
Norwegian Technology As
North Well Gefro AS
Well Expertise AS
Harastadvika
BB3 Leiligheter
Hans Erik Johnsen
Mediaproduksjon
Eplehytta
Stavanger Bruktbil AS
barnehage
Harestadveien
HARESTAD
Polly og Molly Blomster
Einar Halvard Krogstie
Grødem kirke
Coop Prix
Randaberg Stadion
Tungenesveien
Trommyveien
GRØDEM
Randaberg MC Trial klubb
Google

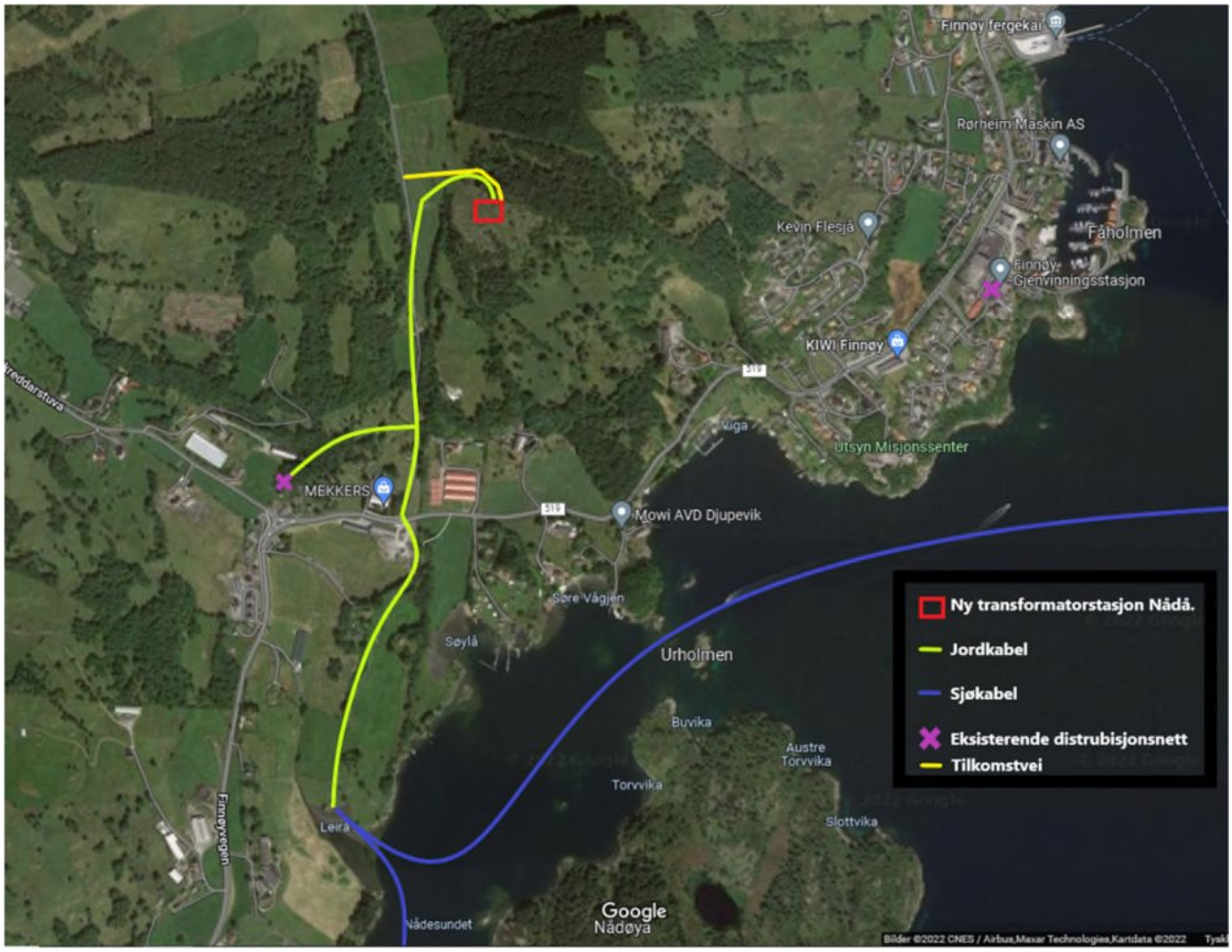
Vedlegg 3:

Ny transformatorstasjon regionalnett Hodne.
Sjøkabel
Green Mountain DC1 Rennesøy
Hodnevegen
Hodnevegen
A.B.P. eiendom
Google

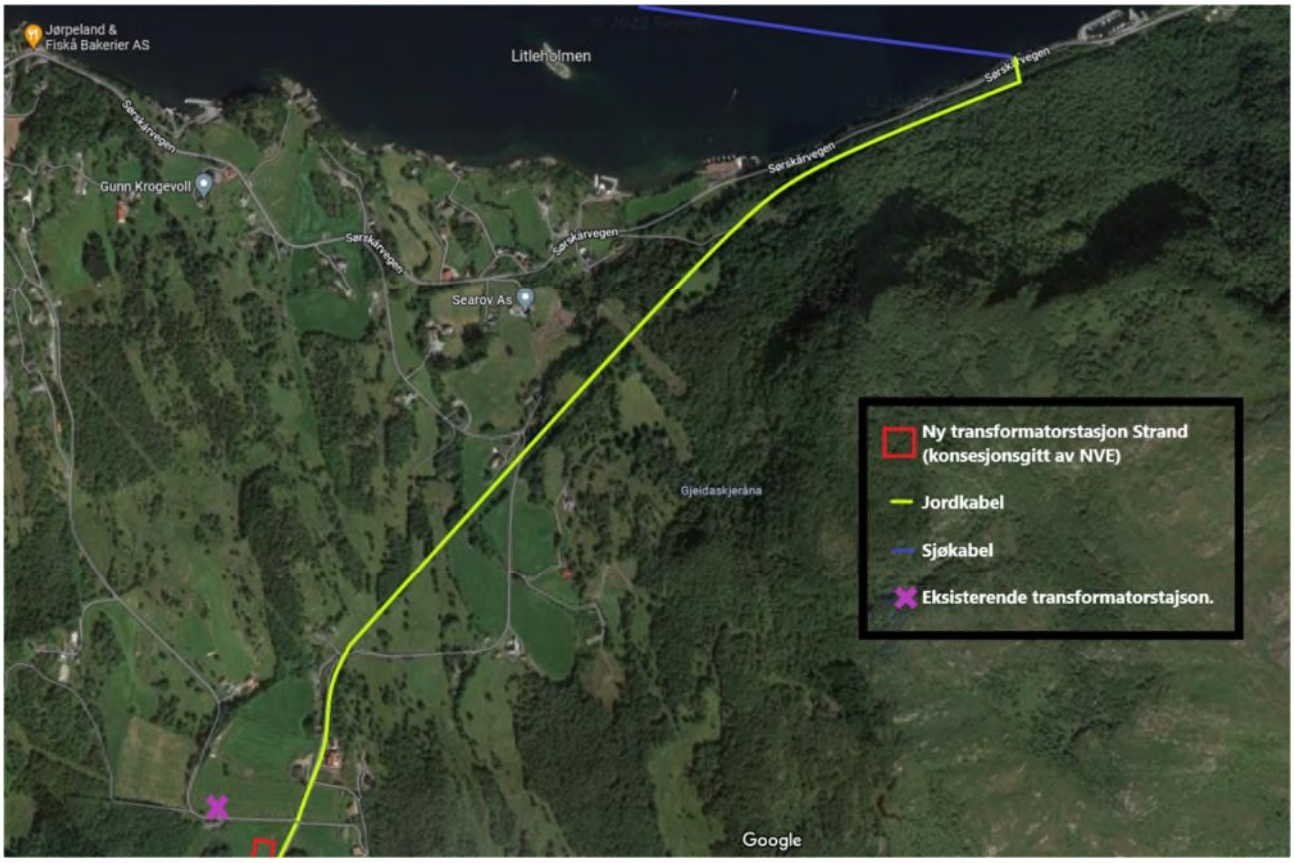
Vedlegg 4:

Ny transformatorstasjon Krossberg, bygges som ett samarbeidsprosjekt Lyse/Statens vegvesen i forbindelse med kulvert ved Smiene. Hele kulvert/transformatorstasjon jordkles.
Jordkabel graves ned i eksisterende tursti rundt store stokkavannet.
Eksisterende transformator Krossberg
NEDRE TASTA
Friheim
KROSSBERG
Store Stokkavatnet
Google

Vedlegg 5:

Finnøy fergekai
Rørheim Maskin AS
Kevin Flesjå
Fåholmen
Finnøy gjenvinningsstasjon
KIWI Finnøy
Viga
Utsyn Misjonssenter
MEKKERS
Mowi AVD Djupevik
Søre Vågen
Søylå
Urholmen
Buvika
Austre Torvvika
Torvvika
Slottvika
Leira
Finnøyvegen
Nådesundet
Google
Nådøya
Ny transformatorstasjon Nådå.
Jordkabel
Sjøkabel
Eksisterende distrubisjonsnett
Tilkomstvei

Vedlegg 6:

3.78.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Høringsparten skriver at jord- og sjøkabel vil fjerne den største faren for bortfall av strøm. Lnett viser til kapittel 2.1 som omtaler forskjell på jord- og sjøkabel sammenlignet med luftledning angående feil. Lnett opplever generelt lite feil på luftledning. Luftledninger bygges og dimensjoneres for å tåle vind, is, salt og lynnedslag. Ryddebeltet samt eventuell sikringshogst utføres for å redusere faren for trepåfall.

I tillegg jobber Lnett med å forsterke forsyningssikkerheten til Nordbø og Finnøy ved å etablere en tosidig 132 kV forsyning fra Ryfylke. Det er sendt melding til NVE angående oppgradering av dette nettet.

Lnett har omtalt vurderingene som er gjort angående bruk av jord- og sjøkabel i kapittel 2.1.2 for strekningen Harestad-Nordbø. Kostnader knyttet til landtak som høringsparten nevner er en del av kostnadsestimatet som er utarbeidet.

Høringsparten skriver at stasjonene bør bygges inn og tilpasses terrenget og at dette kan redusere faren for lynoverspenninger. Lnett har søkt om innkapslede anlegg (GIS-anlegg) og ser ikke at det er noen betydelig fare for lynnedslag i stasjonene. Angående høringspartens ønske om sedumtak vil

dette trolig medføre noe økte vedlikeholdskostnader, men det er et avbøtende tiltak som kan vurderes ifm. utarbeidelse av MTA-plan.

Det antas at å tilpasse stasjonene til terrenget vil kunne medføre en betydelig merkostnad. Det vil komplisere utforming av stasjonen med tanke på inn- og uttransport av transformatorer og andre komponenter. Det kan skape problemer med fukt o.l. Lnett mener at å bruke stasjonskonseptet som beskrevet i søknaden er å foretrekke og det kan heller ses på avbøtende tiltak som sedumtak, fargevalg o.l. til dette konseptet.

Bbehovet for tiltaket er beskrevet i kapittel 3 i søknaden. Det er flere faktorer som utløser behovet i tillegg til de nevnte kundene. Blant annet alder og tilstand på eksisterende anlegg. For alle kunder som spør om 1 MW effekt blir det gjort en vurdering av om disse må betale anleggsbidrag. Dette er omtalt i kapittel 3.14 i søknaden.

Høringsparten etterspør om det er estimert kostnader for arkeologiske registreringer i prosjektet. Så langt har ikke Lnett beregnet dette for de ulike traseene. Lnett vil ta kontakt med Rogaland fylkeskommune og få vurdert behov og omfang av undersøkelser når dette er hensiktsmessig. Normalt blir det utført overflateregistrering i traseen samt sjakting for planlagte mastepunkter.

Lnett viser til kapittel 13 angående støy.

Lnett har gjennomført risikovurderinger av prosjektet og det er ikke identifisert noen brudd på Forskrift om elektriske forsyningsanlegg slik høringsparter beskriver.

Lnett kan ikke se at anlegget skal fremby fare for liv, helse og materielle verdier. I forbindelse med utarbeidelse av MTA-plan vil det gjøres ytterligere vurdering på bakgrunn av innspill fra lokale myndigheter angående hvordan prosjektet kan ivareta naturverdier og kulturminner innenfor konsesjonens rammer. MTA-planen vil også beskrive hvordan drift og vedlikehold skal foregå. Se for øvrig kapittel 2.8.

Lnett kjenner ikke til at denne type anlegg vil medføre noen elektromagnetiske forstyrrelser. Når det var mer vanlig med bruk av bilderørs TV-er (CRT skjermer) kunne det oppstå noen forstyrrelser, men moderne TV-er har ikke dette problemet. Viser også til kapittel 6.5 i konsekvensutredningen.

Vedrørende magnetfelt vises til kapittel 2.5.

Lnett oppfatter ikke at § 2-17 omhandler valg av jordkabel eller luftledning da dette er en del av konsesjonsprosessen å fastsette.

Høringsparten etterspør Statsforvalterens selvstendige vurderinger. Statsforvalteren har sendt inn sin uttalelse til saken, se kapittel 3.5. Lnett vil også ha dialog med Statsforvalteren ved utarbeidelse av MTA-plan.

Fagutreder som har utarbeidet fagrapport for Landbruk, fiskeri og akvakultur har omtalt manglende jordsmonnkartlegging på Rennesøy i kapittel 6.1 i fagrapporten:

"Det foreligger verdiklassifiserte data for jordbruksareal basert på jordsmonnkart for kommunene Stavanger og Randaberg, mens det for Rennesøy kommune foreligger verdiklassifiserte data for jordbruksareal basert på AR5/DMK (digitalt markslagskart). Presisjonsnivået i verdiklassifiserte data basert på jordsmonnskart er langt bedre enn data basert på AR5/DMK. Som det framgår av rapporten Verdisetting og påvirkning av jordbruksareal ved konsekvensanalyser (Fadnes & flere, 2017), kan derfor ikke områder verdisatt ved hjelp av AR5/DMK sammenliknes med områder klassifisert ved hjelp av jordsmonnskart. Dette er imidlertid ikke vurdert å utgjøre et metodisk problem i denne utredningen, ettersom rangering av alternativer kun skjer innbyrdes i områder med henholdsvis jordsmonnsbaserte data eller AR5/DMK- data."

Fagutreder skriver at dette ikke anses å være et metodisk problem ettersom man sammenligner traseer innbyrdes i områder med lik datakvalitet.

Statnett og Lnett har tett dialog knyttet til Krossberg og mulige endringer. Lnett vil endringssøke traseer til Krossberg hvis Statnett søker om justert plassering av Krossberg.

Høringsparten har sendt inn traseforslag mellom Rennesøy-Finnøy-Fogn-Veland. Det er også forslag til plassering av stasjon på Rennesøy, Finnøy og Fogn. Lnett har utført en vurdering av plassering av den nye stasjonen på Rennesøy. Konklusjonen er at en plassering ved eksisterende stasjon er mest rasjonelt. Det er sendt melding til NVE for ny stasjon på Finnøy og Lnett vil utrede plassering av stasjonen i denne sammenheng. Traseen for nye 132 kV forbindelser mellom Nordbø og Finnøy samt videre til Strand er også en del av denne meldingen. Lnett ser ikke behovet for ny transformatorstasjon på Fogn med de prognosene som foreligger nå.

Forslaget til plassering av Krossberg transformatorstasjon i kulvert som planlegges på E39 ved Tasta er diskutert med Statnett. Det vil medføre stor risiko for fremdrift ettersom fremdriftsplanen for kulverten er uavklart samt betydelige kostnader og konsekvenser for fremføring av 300/420 kV ledninger frem til plasseringen. Lnett kan ikke se at dette er en løsning som bør vurderes nærmere.

Samkoordinering av legging av jordkabel og veibygging er drøftet med Statens vegvesen. Dette er omtalt i kapittel 5.4.3.2 i søknaden.

Høringsparten har også forslag til plassering av Harestad transformatorstasjon. Den omtalte plasseringen er allerede vurdert og forkastet. Dette er omtalt i kapittel 5.2.1 i søknaden.

I traseforslagene høringsparten viser til legges det opp til betydelig bruk av sjøkabel. Lnett vil påpeke at sjøkabel har høyere enhetskostnad sammenlignet med luftledning. Selv på kortere strekninger vil normalt luftledning være vesentlig rimeligere sammenlignet med sjøkabel. Dette omtales i kapittel 2.1.2 i foreliggende dokument.

3.79 Harald Erland

132 kV kraftledning Krossberg-Harestad-Nordbø

Kommentar vedk. g.nr. 62, b.nr. 16 på Håland, Randaberg

Har sett gjennom mottekne saksdokument frå Lnett AS. – Ser at Lnett prioriterer alternativ 1.1, 1.1.1 og 2.0 som ikkje berører eigedomen vår.

Alternativ 1.0 er vist over vår eigedom, ca 50 m vest/sørvest for eksisterande høgspentlinje.
Me har fylgjande motargument mot dette linjevalet:

- Me har nok plage med begrensingar under eksisterande linje. Vert det bygt ei parallellinje, blir eit bortimot 100 m breidt belte regulert av linjene. Den planlagde linja vil i tillegg liggja over i dag dyrka mark, der det t.d. vert restriksjonar i høve spreiing av naturgjødsel, som vert nytta på vår eigedom.
- Alternativ 1.0 vil koma monaleg nærare Goa skole, der serleg idrettsbanen kjem nær. Same kva som er sagt om «ufarleg» stråling, veit ingen kva langvarige konsekvensar ei slik høgspentlinje kan få for den oppveksande slekta. På denne skulen går borna i 10 år og vert utsette for denne faren.
- Alternativ 1.0 vil gå over hovudet på mange bustader i området der linja kryssar Kvernevikveien. Alternativ 1.1 osv. kryssar langt færre bustader i dette området.

Me vil difor be om at alternativ 1.0 ikkje vert vald.

3.79.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett har, som påpekt i uttale, kombinasjon K10 som den prioriterte kombinasjonen av de omsøkte trase, og kombinasjon K10 berører ikke denne eiendommen.

Omsøkt trase som berører eiendommen utgjør 120 meter i lengde, hvorav 50 meter er over dyrka mark. Avstanden mellom omsøkt 132 kV og eksisterende 50 kV linje er ca. 60 meter senter-senter. Eksisterende 50 kV ledning berører ikke dyrka mark.

Minste avstanden fra omsøkt 132 kV luftledning til skoleareal (ytterkant fotballbane) er ca. 58 meter, og til skolebygning ca. 145 meter. Det vises ellers til svar gitt i kapittel 2.5 vedrørende elektromagnetiske felt.

Alternativ 1.0 er ikke omsøkt over bolighus. Det vises til kart og beskrivelse i kommentar til høringsuttalelsen til Terje Håland m/flere der dette er omtalt, kapittel 3.24 på side 77 og videre.

3.80 Tor Arne Gard

Fremtidig strømbehov på 20 Mwh:

Innspill fra Gard Maskin as Org. 979458355

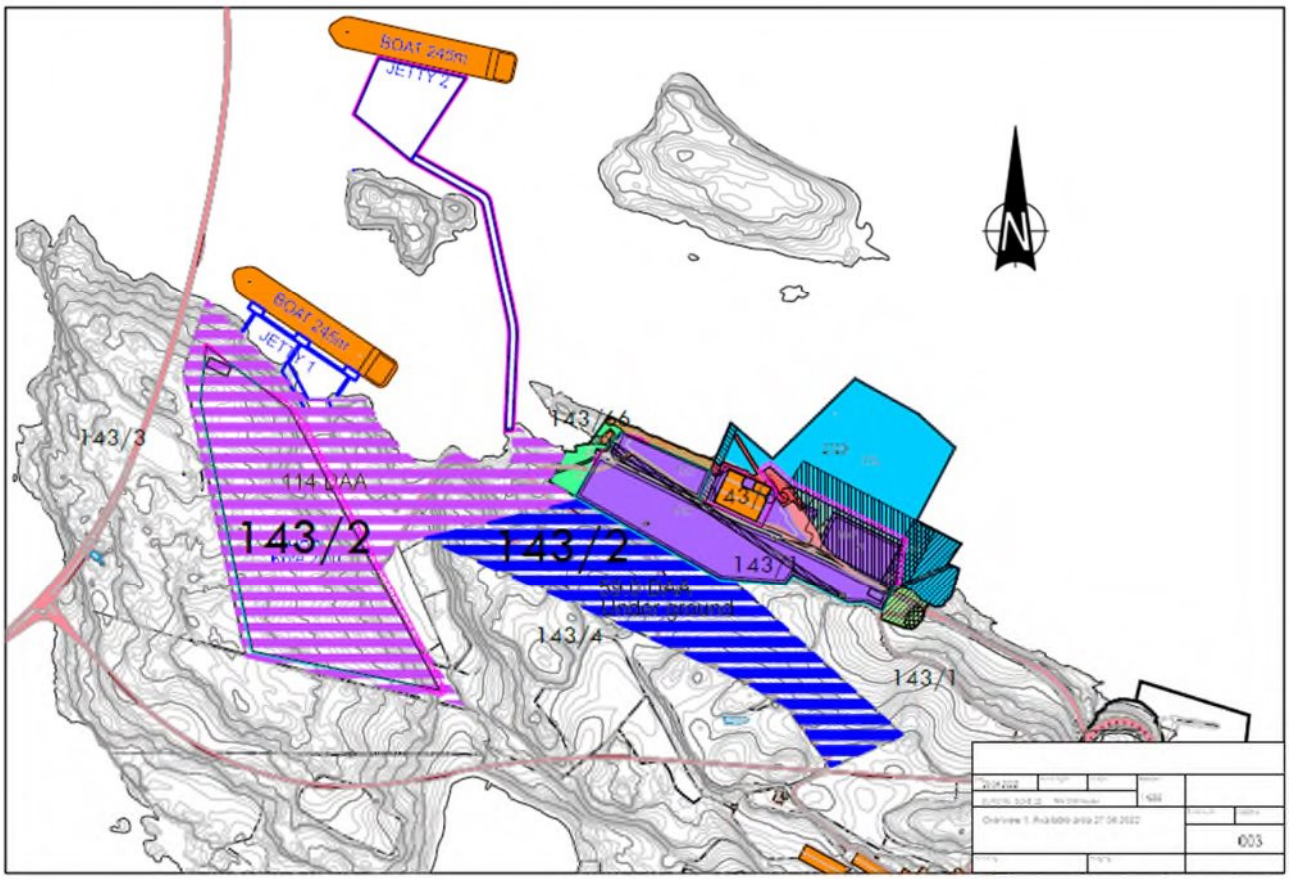
Som grunneier av gnr. 143 bnr. 2 på Talgje i Stavanger kommune ønsker vi å informere at det jobbes med konkrete planer pågående planer om etablering av terminal for mottak av CO2 gass fra Europa iht. vedlagt kartskisse. Området er ikke inne på gjeldende kommuneplan som er under rullering, men blir etter all sannsynlighet lagt inn som en utvidelse av eksisterende reguleringsplan i området.. Vi jobber sammen med Horisont Energi as for å få dispensasjon til etablering av terminal som etter planen skal stå ferdig i 2026. Horisont Energi as har per i dag besluttet å etablere seg på Talgje, men vurderer området som svært interessant. En forutsetning for etablering på Talgje er at det er tilgang til 20 Mwh. Strøm. Etablering på Talgje kan også bli utvidet som vil gi større energibehov . Det jobbes i disse dager med beregning av endelig energibehov.

I forhold til fristen i morgen 13. mai 2022 ser vi det som viktig å melde inn behov slik at dere kan ta det med i videre planlegging.

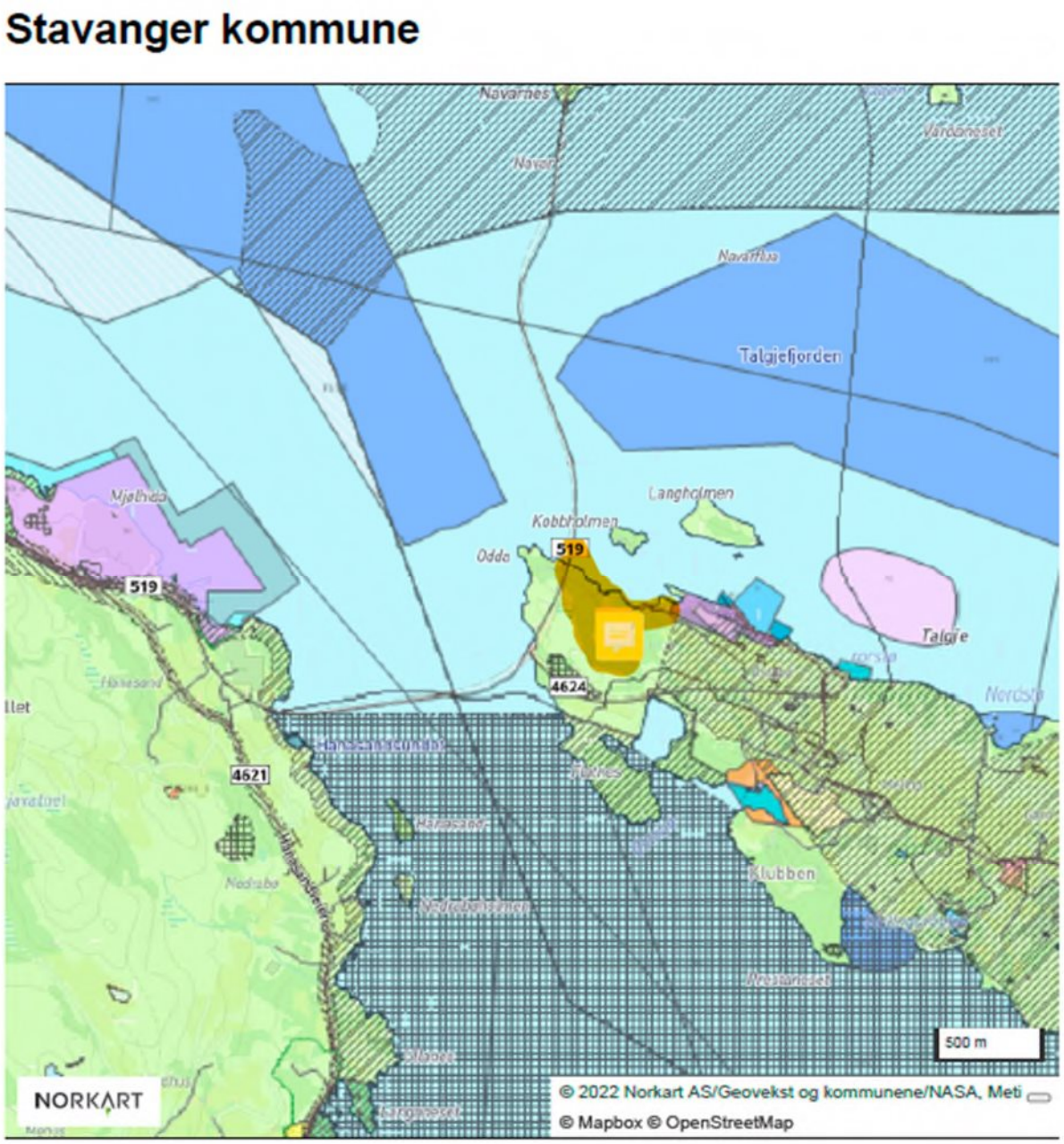
[Lnett redigert, oppfølgingsepost fra høringsparten]:
Viser til mail under. Vi vil presisere at Horisont Energi IKKE har besluttet å etablere seg på Talgje, men er svært ineressert, det var et ord som uteble.

Beklager feilen.

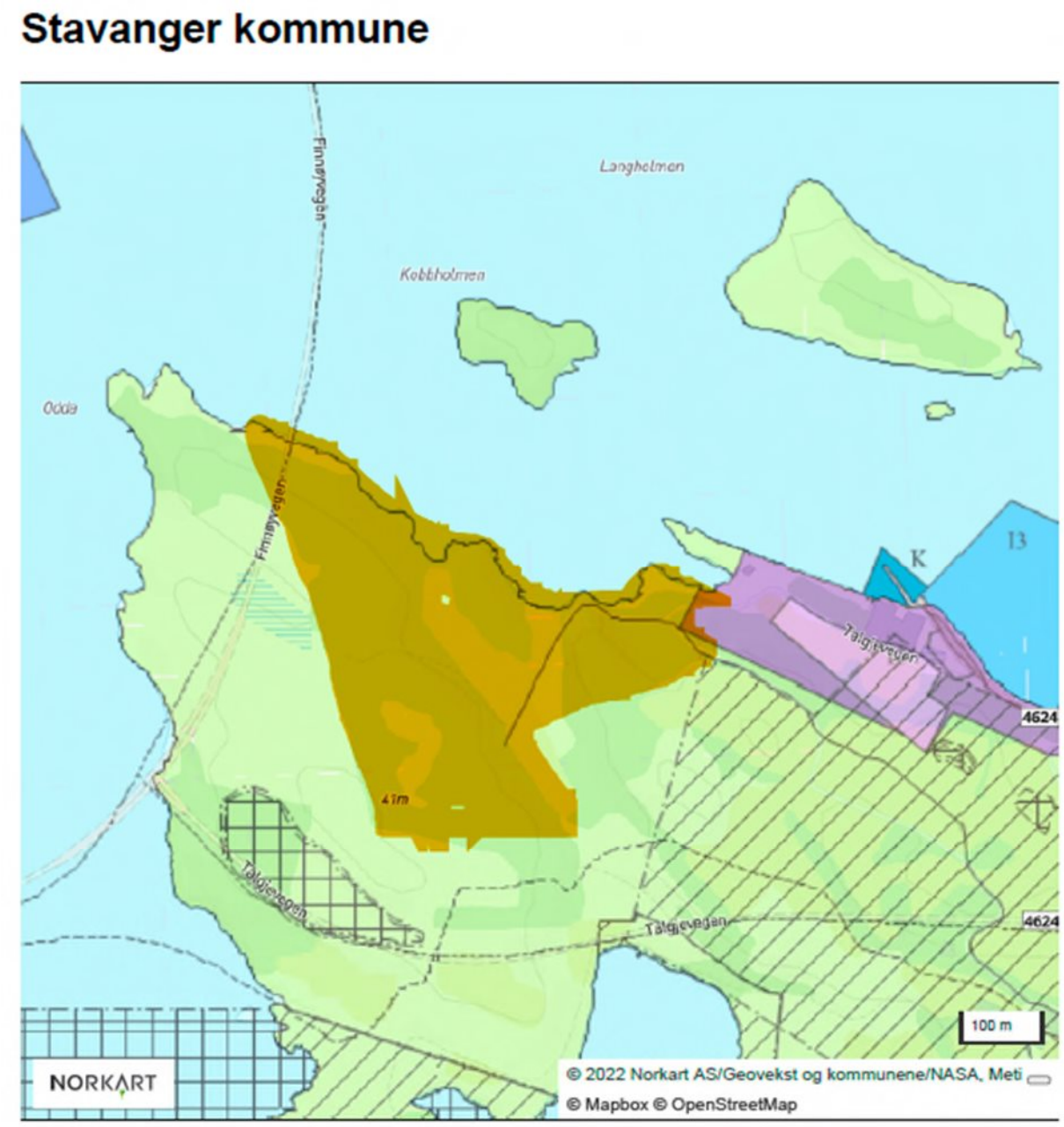
Vedlegg 1:

Vedlegg 2:

Stavanger kommune
Navarnes
Vardeneset
Talgjefjorden
Langholmen
Kobbholmen
Odda
519
4624
4621
Klubben
500 m
NORKART
© 2022 Norkart AS/Geovekst og kommunene/NASA, Meti
© Mapbox © OpenStreetMap

Vedlegg 3:

3.80.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett har dialog med kunden (Horisont Energi) angående tilknytning ulike steder. Foreløpig er det ikke konkretisert hvor stort effektbehov kunden har. Tilknytning av en last på 5-20 MW på Talgje er ikke mulig med dagens infrastruktur og dette må eventuelt utredes nærmere. Tilknytningen vil trolig også være avhengig av at nye Nordbø eller Finnøy transformatorstasjon blir realisert.

Lnett har infomert kunden om at for å komme inn i køen for å få tildelt kapasitet, samt for at Lnett skal ta hensyn til kundens behov ved planlegging av nytt strømnett, må kunden først inngå en avtale om koordinert prosjektutvikling med Lnett.

Lnett vil også følge opp høringsparten og informere om at hvis høringsparten ønsker å utrede kapasitet til omtalt område uavhengig av Horisont Energi så må dette sendes inn via våre nettsider.

3.81 Tor Arne Gard (tillegg)

Fremtidig strømbehov på 20 MW:

Innspill fra Gard Maskin as Org. 979458355

Som grunneier av gnr. 143 bnr. 2 på Talgje i Stavanger kommune ønsker vi å informere at det jobbes med konkrete planer pågående planer om etablering av terminal for mottak av CO2 gass fra Europa iht. vedlagt kartskisse. Området er ikke inne på gjeldende kommuneplan som er under rullering, men blir etter all sannsynlighet lagt inn som en utvidelse av eksisterende reguleringsplan i området.. Vi jobber sammen med Horisont Energi as for å få dispensasjon til etablering av terminal som etter planen skal stå ferdig i 2026. Horisont Energi as har per i dag ikke besluttet å etablere seg på Talgje, men vurderer området som svært interessant. En forutsetning for etablering på Talgje er at det er tilgang til 20 MW. Strøm. Etablering på Talgje kan også bli utvidet som vil gi større energibehov . Det jobbes i disse dager med beregning av endelig energibehov.

I forhold til fristen 13. mai 2022 ser vi det som viktig å melde inn behov slik at dere kan ta det med i videre planlegging.

3.81.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Viser til kommentaren til forrige uttalelse sendt av samme høringspart, kapittel 3.80.1 på side 281.

3.82 Norsk Ornitologisk Forening, NOF

Norsk Ornitologisk Forening/Birdlife Rogaland (org.nr. 992 547 383) har noen kommentarer til planforslaget og konsekvensutredningene, og som vi herved vil oversende. I og med at vi nevner noen rødlistede fuglearter i dette innspillet, ber vi om at det blir behandlet fortrolig.

Lnett har lagt resten av høringsuttalelsen i vedlegg knyttet til rødlistede fugler, og dette er unntatt offentlighet.

3.82.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett har drøftet probemstillingen knyttet til rødlistet fugleart med Norconsult som utarbeidet fagrapport for Naturmangfold. Kommentar til høringsuttalelsene angående naturmangfold er gitt i kapittel 2.9 samt i unntatt vedlegg.

3.83 Leif Magne Helgeland

UTTALELSE TIL FORSLAG FRA LYSE ELNETT FOR NY 50 (132) KV KRAFTLEDNING I STAVANGER KOMMUNE

Advokatfirmaet Legalis AS ved undertegnende representerer Leif Magne Helgeland som er bosatt i Kleivane 35, 4156 Mosterøy (Gnr. 48 bnr. 6 Rennesøy kommune).

Det følger av Melding med forslag til utredningsprogram av november 2018 på side 31 at det er satt opp to alternative traseer for luftledning over Mosterøy. Alternativ 1.2 som går på østsiden av byggefeltet Kleivane vil gå 60 meter fra Helgeland sitt hus. Helgeland har på bakgrunn av dette kommet med innvendinger mot dette alternativet og ber selskapet om å revurdere dette alternativet.

I henhold til Standard Tilknytningsvilkår § 3-4 har nettselskapet rett til å legge luftledning eller jordkabel som distribusjonsnett eller stikkledning over en grunn som en installasjonseier eier eller fester, frem til andre installasjonseiere. Fremføringen skjer som regel uten vederlag, men installasjonseier skal på forhånd gis mulighet til å uttale seg om ledningstrase og plassering av stolper og annet utstyr. Distribusjonsnett og arbeidet med dette skal medføre minst mulig ulempe for grunneier eller fester.

Bestemmelsen i tilknytningsvilkårenes § 3-4 må forstås slik at hvis en grunneier nekter å samtykke til slik fremføring som nettselskapet ønsker, trumfer eiendomsretten tilknytningsvilkårenes § 3-4. Da må nettselskapet enten fremforhandle en frivillig avtale med grunneieren, eller så må man søke om ekspropriasjonstillatelse.

Helgeland er ikke en grunneier som direkte er berørt av ledningstrase da denne ikke går over hans tomt, men er berørt da ledningstraseen går i umiddelbar nærhet av hans eiendom samt at han generelt er bekymret for hvordan dette vil påvirke miljøet. Han er særlig bekymret for den elektromagnetiske strålingen dette vil ha i området.

Helgeland anfører at dette alternativet vil ha store negative konsekvenser for beboere i byggefeltet Kleivane, herunder:

• Luftledningen med tilhørende master vil være meget dominerende i et ellers flatt og åpent landskapsrom uten mulighet for å dempe det visuelle inntrykket.

• Ettersom eksisterende 50 kV luftledning vil bli beholdt i en foreløpig ikke definert periode etter oppføring av ny 50 (132) kV kraftledning vil byggefeltet Kleivane havne midt mellom de to luftledningstraseene, noe som vil medføre en vesentlig forsterkning av de belastninger som generelt sett følger med luftledninger.

• Ledningstraseen ville komme i sør/sørvestlig retning fra boligene mot utsikt sjø. Master og kabelspenn vil derfor hindre utsikten til disse boligene.

• Svært liten avstand mellom luftledning og byggefeltet Kleivane vil medføre støyplager generert av høyspentledningene.

• Ledningstraseen går i all hovedsak over dyrket mark. Dette vil medføre store ulemper for de som eier denne dyrkete marken.

• Det er videre etablert en mikroflyplass i dette området. Ledningstraseen vil gi begrensninger for luftkorridor både sørlig og nordlig retning for denne flyplassen.

• Luftledningens nærhet til boligene i byggefeltet Kleivane er slik at den opplevde utrygghetsfølelsen med tanke på potensielle negative helseeffekter for beboerne vil kunne gi en reduksjon i livskvalitet. Dette fordi antallet tilfeller hvor påstått sammenheng mellom sykdom/helseplager og nærhet til høyspentledninger er tilstrekkelig høyt til at det i praksis oppleves som en reell usikkerhet selv om gjeldende anbefalte terskelverdier med tanke på magnetfelt ikke overskrides. De aktuelle luftledningsalternativene vil medføre så stor grad av nærhet til strålekilden at magnetfeltverdiene uansett antas å ligge ukomfortabelt nær anbefalt maksimal grenseverdi. En studie fra Oxford University har vist at barn som bor innenfor en avstand på 200 meter fra høyspentledninger hadde 70 prosent høyere risiko for å utvikle blodkreft enn de som bodde mer enn 600 meter unna.

• Ledningstraseen vil videre påvirke fuglelivet i området.

Det følger av meldingens kapittel 2.4 er det et overordnet mål for nettselskapene å «....sørge for at utbyggingene skjer med minst mulig belasting for tredjeparter, naturmangfold, landskap og andre arealinteresser.». I det foreliggende tilfelle vil det etter Helgelands vurdering være fullt mulig å primært unngå, eller sekundært sterkt redusere, de betydelige belastninger som de berørte beboere og nærmiljøet generelt vil oppleve dersom et luftledningsalternativ skulle bli valgt for fremføring av kraftledning over Mosterøy.

Det klart mest foretrukne alternativet for fremføring av kraftledning vil være et av de beskrevne sjøkabelalternativene. De betydelige nedsider som da kan unngås for beboere og miljø gjennom et slikt trasevalg må anses å oppveie både en eventuell tilleggskostnad samt noen større utfordringer knyttet til eventuelle fremtidige reparasjonsarbeider på sjøkabel.

På bakgrunn av dette ønsker Helgeland at dere revurderer dette alternativet.

3.83.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Avstanden fra høringsparten hus til senter av omsøkt trase 1.2 er ca. 89 meter.

Avstanden fra nærmeste bolig i byggefeltet Kleivane til senter av trase 1.2 er ca. 90 meter. Lnett har kommentert støy i kapittel 2.4.

Lnett mener at dyrket mark kan drives selv om det bygges en luftledning over arealet. Det som normalt gir størst konflikt med dyrket mark er hvis master må plasseres i den dyrkede marken i stedet for i eiendomsgrenser o.l. Lnett vil tilstrebe å redusere ulemper for landbruksdrift ved detaljprosjektering av anlegget.

Angående påvirkning på flyplassen på Mosterøy så henviser Lnett til kommentaren til uttalelsen til Atle Ravndal, se kapittel 3.32.1 på side 89.

Høringsparten skriver at nærheten til byggefeltet kan skape bekymring for magnetfeltet og mulige helseeffekter. Lnett vil i denne sammenheng vise til kapittel 2.5 som omtaler magnetfelt. Det er ingen boliger i området som kommer innenfor utredningsnivået.

Iht. fagrapport for naturmangfold er negative konsekvenser for fugl hovedsakelig knyttet til fragmentering og arealbeslag i artenes leveområde, samt risiko for at fugler kolliderer med luftledninger. Se også kapittel 2.9 for mer utfyllende kommentar knyttet til naturmangfold.

For Lnetts vurdering av jord- og sjøkabel på strekningen vises det til kapittel 2.1.2.

3.84 Tonje og Stig Seland

Hva mener du/dere om Lnetts planer?

Vi synes disse planene er lite gjennomtenkte og at de ikke hensyntar brukere av de fineste og viktigste rekreasjonsområdene vi har I Stavanger, naturmangfoldet samt de berørte beboerne. **Vi har et sterkt ønske om Jordkabel** da dette helt klart et mye bedre alternativ med tanke på det totale miljø/landskapsbilde selv om det tilsynelatende er litt dyrere.

Det verste med hele denne prosessen så langt er at en føler en snakker til døve ører og at en sitter med en vond smak I munnen om at dette med en høringsuttalelse I virkeligheten **kun er et "spill for galleriet"!** Det er dessverre **kun snakk om et pengespørsmål!** Alt annet med tanke på miljø og naturmangfold osv. er i realiteten uinteressant så lenge løsningen er litt dyrere. Hvorfor betyr miljøet ikke noe akkurat I denne sammenhengen? Det er for oss, og mange med oss, helt ubegripelig. Den såkalte"vektskålen som NVE så fint viser vil dessverre alltid bli tyngre og tippe I favør den siden som er billigst uansett argument.

Selv om "FAGRAPPORT LANDSKAP, FRILUFTSLIV, REISELIV" så fint oppsummerer: "**Landskapet er særlig godt egnet som nærturområder for de tett utbygde boligområdene**. Rekreasjonsinteresser knyttet til Hålandsvatnet og Stora Stokkavatn, med et rikt nett av turstier, samt turmuligheter i jordbrukets inn- og utmark er viktige karaktertrekk i utredningsområdet. Reiseliv og turisme er viktig innen næringslivet for begge kommuner. Av de vurderte traseene er det særlig alternativene i Stavanger og Randaberg som vil få middels og **store negative konsekvenser for friluftsliv og reiseliv**". Er dette fremdeles ikke noe som blir tatt hensyn til I L-nett sine omsøkte planer.

Det er bare trist og helt tragisk at vi I 2022 I det hele tatt diskuterer luftspenn som et alternativ gjennom de fineste rekreasjonsområdene vi har I Stavanger. Nårtid skal politikere og folk som har makt til å endre dette få opp øynene for hvor lite fremtidsrettet dette egentlig er? Bildet under illustrerer hvor graverende og landskapsforringende dette faktisk vil bli.

Slik vil det se ut i det viktigste krysningspunktet mellom Store Stokkavann og Hålandsvannet! Ikke akkurat noe å være stolte over.

Husk at dette er noe som vil bli værende og **sjenere i generasjoner framover**. Vil vi virkelig akseptere dette? Dette er ikke noe vi beboere I Krossbergkroken ville vært stolt av og kjent med! Det er iallefall helt sikkert. Når en da vet at det **kun dreier seg om penger** for å få eliminert hele problemstillingen, så er det ufattelig at vi ikke skrinlegger "gamle og totalt utdaterte" retningslinjer og tankesett som ikke er tilpasset de viktige rekreasjonsområdene det her er snakk om, og heller ser på jordkabel som **eneste** alternativ. Som forbruker ville jeg mer enn gjerne vært med og vist dugnadsånd å betalt denne prisforskjellen som antydes å være I størrelsesorden 50-70 millioner over tid, på lik linje som vi er med å betaler bompenger. Når vi da også er kjent med at L-nett som er en del av Lysekonsernet som hadde et årsresultat etter skatt på ca. 2140 millioner, blir merkostnad for jordkabel ca. 2% av overskudd etter skatt. I det lange løp blir dette "småpenger". Vi må huske at vi med mer-beløpet bidrar til å beholde våre sårt trengte rekreasjonsområder uten de ubegripelige natur inngrepene som L-nett her prøver å få aksept for.

Det er også forunderlig at merkostnaden er I angitt størrelsesorden, da det I største delen av strekningen fra Krossberg og til Randaberg er dyrket mark som det burde være meget lett å grave i.

Det påpekes også fra L-nett at koplinger fra kabel til luft og luft til kabel er spesielt sårbare. L-nett legger opp til flere unødvendige skift over land. Dersom hele strekket fra Krossberg- Randaberg-Rennesøy legges i kabel vil en unngå flere koplinger som vil gi en rimeligere total pris.

L-Nett sier videre de har tatt høyde for bla. turområder og avstand til boliger osv. Det er vanskelig å se at dette faktisk er gjort når en legger trase (Trase 1.1 som er omsøkt) rett igjennom ett av Stavangers fineste og viktigste rekreasjons og friluftsområder og I hoved knutepunktet mellom Store Stokkavann

og Hålandsvannet. Et område med stort naturmangfold og som har et landskapsbilde vi I stedet burde verne om. De nærmeste beboerene I Krossbergkroken vil havne innenfor området med magnetisk stråling! En reell bekymring som ingen familier burde bli utsatt for I dagens samfunn. I tillegg vil selve luftlinjene skyggelegge eksisterende private uteområder som vist I bildene under.

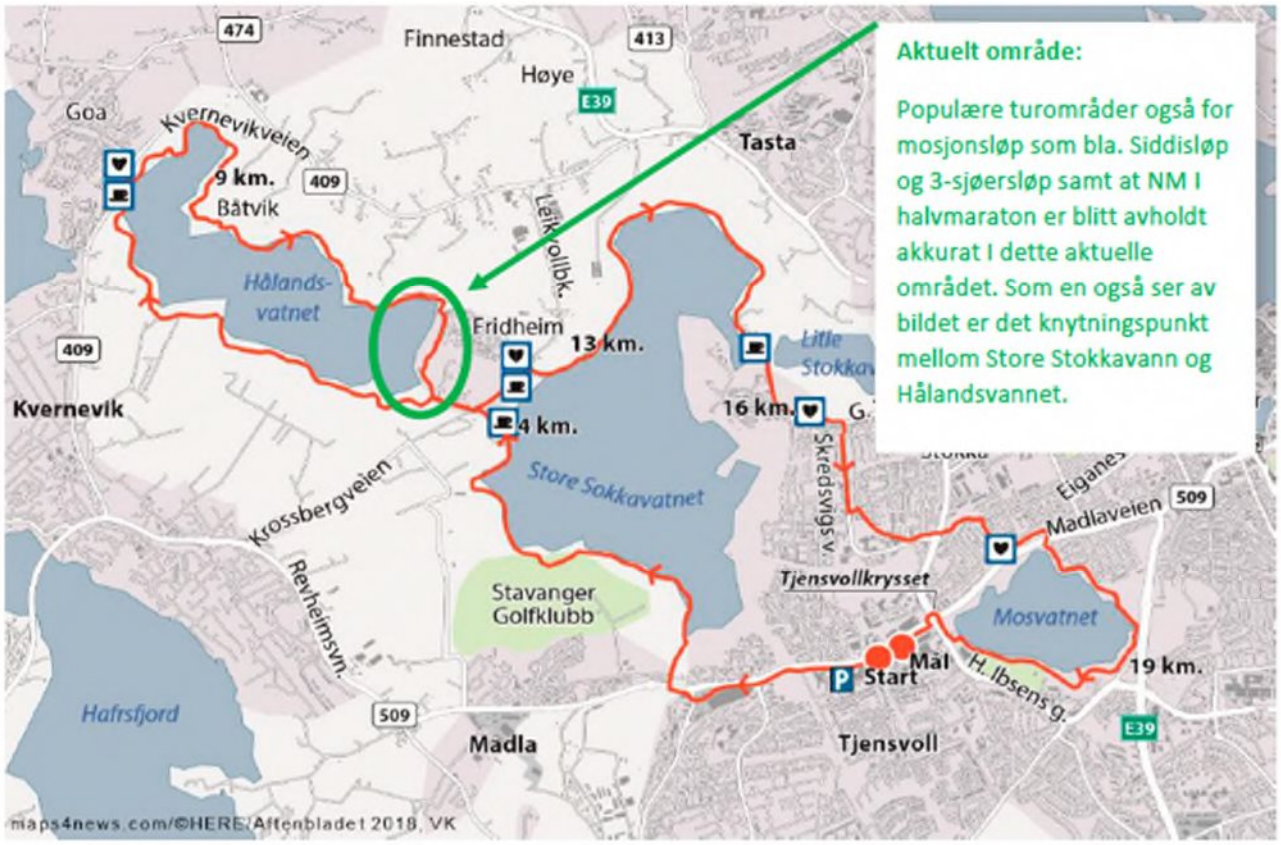

Undertegnede har inngående kjennskap til folks bruk av disse rekreasjon- og friområdene og spesielt under pandemien var det en enorm økning I antall personer som benyttet seg av disse områdene. Det

kan også nevnes at som bildet under viser, er dette aktuelle området meget populært med tanke på mosjons og mer profesjonelle løp.

Eksisterende luftspenn (50kV) som vil være I tillegg til omsøkt luftledning (132kV) er I seg selv sjenerende med mye støy I fuktig vær og et forrigende visuelt inntrykk I disse tur områdene. Ved å tilføre enda et nytt og høyere luftspenn vil støyen øke betraktelig (et støybilde som for øvrig ikke en gang er blitt utredet) samt at den **vertikale visuelle sjenansen** iallefall være I størrelsesorden 10-12 m! I tillegg vil det **horisontale beltet** som mastene med linjene beslaglegger, sammen med eksisterende linjer, være I størrelses orden 40-50 m! Samlet snakker vi om et meget skjemmende landskapsbilde som får **betraktelig reduserte estetiske verdier.** Med en høyde på selve mastene tilsvarende ca. 30m vil de også være synlig fra de fleste stedene når en befinner seg på turstien rundt Hålandsvannet. Igjen, dessverre **ikke noe vakkert syn** som en såvidt kan skimte av L-netts illustrasjonsfoto under!

Beveger en seg imidlertid litt nærmere vil en se av bildet under, hvilke skjemmende inngrep det faktisk vil være langs Hålandsvannet. Her snakker vi vel mer om en romlig, **visuell estetisk katastrofe!**

Det er mulig det var greit å gjøre dette I "gamledager", da det var mindre bebyggelse I dette området, og turstiene ikke var etablerte, og det ble sett på som utmark, men det er ikke greit å gjøre dette I dag. Det blir **totalt feil** og denne **vandaliseringen av sårt tiltrengte tur og rekreasjonsområder** som dette er, må politikere og folk med makt få øynene opp for. Hvor er fornuften I dette? Er vi virkelig fremtidsrettet om vi aksepterer slike inngrep I nærområdet?

- Er konsekvensene godt nok utredet?

Det korte svaret her er **Nei!**

Som dere kan lese over er det flere grunner som tilsier at konsekvensene ikke er godt nok utredet eller hensyntatt. For å repetere noen:

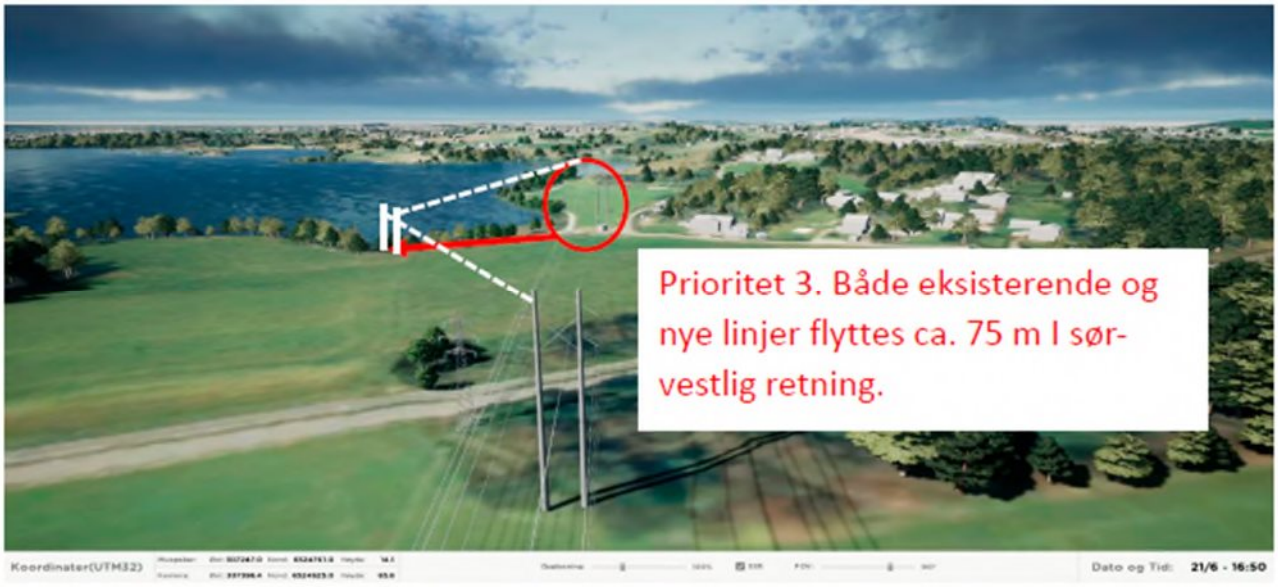
• Meget forringende visuelle inntrykk og sjenanse for turgåre og befolkning I området både vertikalt og horisontalt inklusiv skyggelegging
• Støy
• Magnetisk stråling

I stedet ønskes følgende løsning, I prioritert rekkefølge:

1. **Jordkabel I hele strekket** – koster litt mer, men **eliminerer hele problemstillingen** og noe vi kan være stolte av vi fikk til I generasjoner fremover.
2. **Hybridløsning fra Krossberg til Lyngnes** – Vil helt klart **begrense inngrep I rekreasjonsområdene** våre iallefall i Stavanger
3. **Flytte eksisterende mast I krysningspunkt mellom Store Stokkavann og Hålandsvannet (ved tursti og pumpestasjon) ca. 75 m I retning sør-vest** – for å posisjonere mastene mindre synlig for brukerne av turområdene (ikke rett I turstien) samt å eliminere magnetisk stråling og begrense støy overfor de nærmeste beboerene I Krossbergkroken.

- Forslag til justeringer av planene for å redusere eventuelle negative virkninger av tiltaket.

Dersom det mot formodning ikke skulle la seg gjøre å få hverken hele strekket I jordkabel (Prioritet 1) eller å få til en hybridløsning (Prioritet 2) beskrevet over, så bør muligheten for å flytte eksisterende mast I krysningspunktet mellom store Stokkavann og Hålandsvannet (ved tursti og pumpestasjon) (Prioritet 3) konsekvensutredes. Da dette vil I det minste gi et noe bedre trasevalg med tanke på det visuelle inntrykket for alle turgåerne I området, samt begrensning av støy og magnetisk stråling til de nærmest berørte beboerne I Krossbergkroken. Se forsøk på illustrasjon under.

Med et sterkt ønske om å bli hørt og tatt hensyn til, med vennlig hilsen

3.84.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Lnett viser til svar gitt i kapittel 2.1.1. angående vurderingene som er gjort i forhold til jord- og sjøkabel.

Vedrørende støy vises til kapittel 2.4 og for elektromagnetisk felt til kapittel 2.5. Høringspartens bolig ligger ca. 25 meter fra senter trasekombinasjon K8, K9 og K10.

Angående forslaget om trasejustering vises til kommentar gitt til likelydende forslag fra Chris Lie, se kapittel 3.70.1 på side 200. Samlet sett kan ikke Lnett se at fordelene med foreslått trasejustering er så store at det anbefales å utrede denne nærmere.

3.85 Torborg Thu Lauvsnes og Bjørn Lauvsnes

Etter å ha sett gjennom 500 sider med rapportar og konsekvensanalyser, ser me at det er mange gode grunnar for å legge kabelen i jorda. Dette innlegget vil først og fremst peike på konsekvensar for tunet og garden vår. Luftstrekket vil forringe eigedommen vår, både med hensyn til landbruksdrift, tun og landskap.

Me forvaltar eigedommen rett ovanfor landtaket på Helland, Rennesøy. Den nye linja går over nerebøen vår ca 230m. på vestsida av den nåverande 50 kv linja. Her mister vi mye spreieareal m.v. Alvorleg for eit lite bruk. Tunet blir innsnevra og umogleg å plassera ein driftsbygning. - Vidare er linja planlagt opp bakken på nord-austre hjørna av eigedommen, rett over grillhytta og uteplassen vår. Her nyt vi utsikten og kveldssola sommarkveldane.Denne er ikkje nevnt med eit ord i nokon av raportane. (9,5 m2). Utruleg korleis tre og kratt veks til og stenger for sol og utsikt. Då me flytta hit kunne me sjå når ferja kom til Vikevåg (1980) Me har eit fjordgløtt igjen, og der vil Lyse plassera ei diger mast i

åkerholmen. Den gamle linja er lettare å tåle, kjem ikkje over granene. Sjå bilete på framsida av «Fag raport landskap, fritid og reiseliv» og «Konsekvensar for landbruk, fiskeri og aquakultur»

Forutan at linjene legg beslag på mye spreieareal, vert tunet innsnevra og gjer det vanskeleg å plasera ein driftsbygning for dyr. Rambøll skriv i fagraporten at den nye linja vert mindre generande ved paralellføring med den gamle. Det er vi sterkt ueinig i. Gata skjemmer ut landskapet dobbelt! – Kommunedelsenteret Vikevåg ligg litt over 1km herfrå, og har hatt stor tilflytting. Fylkesveien forbi her er blindvei med lite trafikk, og vert mykje nytta som turveg. Sjøvegen til Gnr 215 Bnr 5 koplar denne til den offentlege turstien i Prestskogen. Dette har blitt ein svært populær rundtur. Kraftlinjene vil kryssa denne på vegen og ved ilandføringa ved sjøen og forringa ei flott naturoppleving. (+husdyr).

Me sluttar oss til aksjonen for jordkabel i bygda.(1,6 km) Elles må traseen ta meir hensyn til tunet og uteplassen vår.

3.85.1 Lnetts kommentar til høringsuttalese

Lnett viser til kapittel 2.1.2 der Lnetts vurdering av jordkabel på strekningen.

Der det er snakk om kjente og pågående planer om byggetiltak, vil det tas en konkret vurdering om de vil komme i konflikt med anlegget. Lnett har ikke registrert at det er konkrete planer her, men vi vil be om mer informasjon fra grunneier for å se på muligheten for tilpasninger.

Lnett kjenner ikke til den nevnte grillhytta. Lnett vi ta kontakt med høringsparten for å få mer informasjon om hvor denne er lokalisert og vurdere behov for tilpasninger.

Angående spredeareal viser Lnett til svar i kapittel 2.2.

3.86 Norsk Ornitologisk Forening, NOF, Stavanger, ved Stein Elling Tofte

Ryggmyra er en av de siste gjenværende torvmyrer av noe størrelse på Lågjæren. Strategisk plassert mellom to viktige hovedinnfartsårer, til Stavanger og til Randaberg,ligger myra som en refugie, i et område som per idag er under ekstremt sterkt utbyggingspress. Det siktes her til bl.a rogfastutbygging og transportkorridor vest.

Deler av myra ble for noen år siden foreslått til bruk som massedeponianlegg. Dette ble avvist av Randabeg kommunestyre på grunnlag av områdets betydning i forhold til natur og miljø, og på grunnlag av inngrepets art i forhold innbyggernes livskvalitet.

Fugleliv

Norsk Ornitologisk Forening avd. Stavanger ønsker å påpeke Ryggmyras unike kvaliteter i forhold til fugleliv i området.

Geografisk ligger myra plassert i et område som er av global betydning for trekkfugl. Fuglefredningsområdene knyttet til Jærstrendene er for en stor del ment til å ivareta arter som kommer trekkende ifra nordområdene i forhold til rasteplasser og overvintring.

Imidlertid vil en rekke arter trekke på bred front, og være avhengig av restarealer som er mindre påvirket av menneskelig virksomhet.

Ei torvmyr som ligger plassert slik Ryggmyra gjør idag virker som en magnet på en rekke arter. Det er ei øy i et jordbrukshav, der nesten alle arealer er fordelt mellom jordbruk og bebyggelse. Dette gjør at området har en helt spesiell artsammensetting, kanskje best illustrert ved den store mengde med hornugle som overvintrer, og også hekker i myra.

Den foreslåtte kraftlinjen skjærer rett igjennom området der hornugler har sin vinterbase.

På det meste er det observert bortimot 20 hornugler i myra. Undersøkelse av gulpeboller til disse uglene viser at de for en stor del lever av rotter i området, slik at de er av stor nytteverdi.

Rundt myra hekker det vipe, og tradisjonelt hekker det også et par med rødlista storspove i myra. Enkeltbekkasin og andre vannfugl hekker også, inntil for ganske få år siden var her et åpent vannspeil som nå dessverre har lukket seg.

Det hekker et par med hønsehauk i nærområdet som aktivt bruker myra som jaktområde. Ellers er den åpne flaten i torvmyra aktuelt jaktområde for hubro, tårnfalk og musvåk.

Rev og grevling yngler tidvis i myra, den største rådyrbestanden i området finnes her, og mår er observert jamnlig, i tillegg vannspissmus.

Kulturlandskapet

Ryggmyra inneholder en rekke spor av torvskjæring ifra virksomhet som ligger en mannsalder tilbake. Grøftene ifra denne tida er idag fuktsoner som flere fuglearter søker næring i. Spesielt gjelder dette rugde vinterstid.

Ifra en pedagogisk synsvinkel vil det å ta vare på denne type landskap gi kunnskap om hvordan våre forfedre driftet landskapet. Svært mange av de fugleartene som har minsket i tall de senere tiår har sin base i et jordbrukslandskap som er under sterk endring, eks. Vipe, storspove, enkeltbekkasin, rødstilk, sanglerke og faktisk hubro. En kraftlinje over området vil både virke visuelt forstyrrende, og kunne medføre kollisjoner med flygende fugl.

Kulturlandskapet på Jæren er i sterk endring. Det vil etter vår mening være viktig å ta vare på de fram til nå mindre påvirkede områdene. Biomangfold er stikkordet, i denne sammenheng i forhold til fuglelivet.

De gjenværende torvmyrer bør tas vare på, og skjermes for videre tekniske installasjoner, som et viktig kulturhistorisk minnesmerke, slik at innbyggerne i denne regionen har muligheter for å oppleve landskapet slik det var, med dertil tilhørende fugleliv.

Konklusjon

Norsk Ornitologisk Forening, avd Stavanger foreslår at kommende opprustning av linjenettet går utenom Ryggmyra, og ellers i så stor grad som mulig tar hensyn til natur og fugleliv.

3.86.1 Lnetts kommentar til uttalelse

I både fagrapporten og konsekvensutredningen er Ryggmyra omtalt som et viktig område mht. naturmangfoldet. Ryggmyra er også tidligere foreslått som et naturreservat jf. Naturmangfoldloven, noe som har gitt området svært stor KU-verdi. Dette er en av årsakene til at Lnett har prioritert trasekombinasjon K10 som unngår Ryggmyra.

Se også kapittel 2.9 for mer utfyllende kommentar knyttet til naturmangfold.

3.87 Glenn Leikvoll

Uttalelse fra gårds- og bruksnummer 63/8,13 og 31.

Det er lagt frem to alternative ruter 132KV luftledning over min eiendom. 1.0 og 1.1.

Drift i området i dag:
Begge alternativene berører marker som er satt opp med hageblåbær og stikkelsbær. Alternativ 1.0 i mindre grad enn 1.1. Ingen av rutene er ønsket av grunneier.

1.1 brukes i tillegg også som beite både til sau og hest.

Lnett sin primærstrategi må være å begrense involverte eiendommer minst mulig, forstyrre pågående drift unødig og verne truet fugle liv i området.

Luftledning.
I utgangspunktet, med den kunnskap jeg besitter i dag, ønskes det ikke luftledning i området. Det er svært sjenerende og får følger for verdien av eiendommen og fugleliv i området. Det vil også kreve mer land enn jordkabel.

Kartet vedlagt i informasjonsskrivet er ikke detaljert nok for rute 1 og 2 slik at en kan se hvor traséene 1.0 og 1.1 nøyaktig er tenkt gå, men min mening er at begge alternativ må gå som jordkabler.

Videre er det min mening at linjene, om de må, heller bør gå i skillene mellom gårdene. Der er det erfaringsmessig mindre drift som blir berørt for alle parter.

Vernet fugleliv
Av truede fuglearter som hekker i området er blant annet Åkerriksen, Storspove og Vipe. Det er fugl det gis miljøtilskudd til for å bevare fra Statsforvalteren. Spesielt tap av Åkerrikse vil medføre et stort tap for Norges bestand av denne fuglerasen og tapte inntekter for meg. Det er også søkt om tilskudd for vipestriper som er etablert i området for trasse 1.1. Området brukes også for pollinerende insekter. Jeg vil forsøke å dokumentere hekkinger av disse i år.

Ber om å få tilsendt detaljer av kartutsnitt 1 og 2.

Mine forslag og innvendinger:
I de tilfeller innvendingen om strømkabelen ikke imøteses, har jeg følgende forslag:

Legge trasse etter alternativ 1.0 i jordkabel.
Legge trasse etter 1.0 i luft kabel.
Legge trasse 1.1 i grensen til nabo gård i nord i jordkabel. Legges inntil steingjerde.
Trasse 1.1 i luft bes det ses bort i fra som et alternativ.

Riggplass:
Det er også lagt opp til en riggplass R5. Tilsynelatende på min eiendom. Hva er riggplassen til? Er det midlertidig eller fast installasjon? Jeg ønsker naturligvis ikke dette på min eiendom. Også denne må åpenbart legges i grense til annen eiendom og i område som ikke gir inntekt for grunneier.

3.87.1 Lnetts kommentar til uttalelse

Lnett har oversendt kart i målestokk 1:2500 på e-post 25. mai 2022.

Omsøkt riggplass R5 er markert og tiltenkt som en midlertidig vinsj- og trommelplass. Formålet med plassen er oppstilling av maskiner, utstyr og tromler for strekking av faseliner. Plassen må derfor ligge i ledningstraseen. Det er usikkert om og hvordan plassen vil bli bygd og dette vil bli mer avklart i MTA-planen, se også kapittel 2.8.

Truede dyrearter er omtalt i fagrapport for naturmangfold, og hensyn til disse vil omtales nærmere i MTA-planen. Dette gjelder spesielt hekkeplasser og hekketid.

3.88 Oddmund Todnem

Jeg viser til konsekvensutredelsen for landbruk, fiskeri og akvakultur. Her står det at det ikke er godkjent spredeareal for gjødsel under høyspentlinjen. Dette er feil. All dyrket mark er godkjent spredeareal for gjødsel.

I tillegg operere L-nett med ufullstendige kart på jordverdi (Figur 6-2 på side 6.2) Her mangler data for deler av Todnem.

I konsekvensutredelse for landskap og friluftsliv sies det at det vil få store negative konsekvenser, men dette blir det ikke tatt hensyn til. Dette stiller vi spørsmål ved.

Det mangler konsekvensutredning av fugleliv ved og under den tenkte linjen. I dette område har viper reir. Dette er en fugl som er på rødlisten i Norge. I tillegg hekker storspoven under/rett ved den tenkte linjen. Denne fuglen er også på rødlisten i Norge. Det er også jevnlig besøk av Hønsehauk i området. Også denne fuglen er på rødlista i Norge. Det har også blitt observert Åkerrikse i området. Denne fuglen er utrydningstruet. Høyspentlinjene vil være ynda "utkikkspunkt" for kråker og andre rovfugler som går etter egg og kyllinger fra de rødlistede fuglene.

I rapporten fra arkeologene om kulturarv for område KM21, påpekes det at linjen vil føre til alvorlige miljøskade. Linjen vil passere mellom de eneste helleristningene i Randaberg og de eneste hustuftene i Randaberg. I tillegg vil den passere gjennom et område med gravhauger på de fleste toppene. Arkeologenes uttalelser har altså ikke blitt tatt hensyn til, noe vi opplever som merkelig.

Jeg savner utredning på jordkabel i sykkelsti fra Harestad til Mekjarvik/ Randabergvika. Denne traseen vil bli ca 100 m kortere enn den planlagde luftlinjen.

Jeg stiller også spørsmål med om det er tatt med kostnadene ved anleggelse av midlertidige anleggsveier fram til masteføttene, når det gjelder tap av avling i to år, samt utbedring, pløying og såing av ny gresseng på hele markene som er berørt i henhold til Norsk landbruksrådgivning sine anbefalinger. Randaberg har også norgesrekord i erstatning for tapt landbruksjord. Jeg stiller spørsmål med om dette har blitt tatt hensyn til når det gjelder pris på erstatning for masteføttene? Dette er den tidligste og beste landbruksjorda i landet, som er i bruk fra februar til desember, med flere avlinger per år. Jeg stiller også spørsmål med bruk av vanningsutstyr under linjer, når det er vind. Disse hiver opp til 30 m langt og vinden (som det er mye av på Randaberg) kan blåse vannet opp i linjene. Dersom dette ikke er tatt med, må det også beregnes erstatning for framtidig tapte inntekter.

3.88.1 Lnetts kommentar til høringsuttalelse

Det stemmer at kart i fagrapport landbruk, fiskeri og akvakultur viser jordverdi for VD41-43 hvor Todnem ligger, og at disse er utelatt i kart i konsekvensutredningen. Dette er gjort ved en feiltakelse. VD41-43 omfatter likevel ikke området for den omsøkte ledningstraseen på Randaberg.

I fagrapport for naturmangfold under kapittel 3.2, Feltregistreringer, er det presisert at det meste av utredningsområdet ble oppsøkt i felt, med søkelys på undersøkelser inntil angitte trasealternativer. Under feltarbeidet ble det kartlagt naturtyper etter DN-håndbok 13, rødlistearter, og eventuelle andre forvaltningsrelevante arter. Det er registrert lokaliteter i kategoriene *viktige naturtyper, økologiske funksjonsområder for arter* og *verneområder* i utredningsområdet. I flere av disse lokalitetene er det registrert fuglearter.

Kapittel 5 i fagrapport for naturmangfold gir nærmere beskrivelse av de registrerte artene. Eksempelvis er Krossberg våtmarksområde et viktig hekke- og fødesøksområde for flere fuglearter som sivsanger, toppdykker, sivspurv og toppand. Lokalitet Rygg sørøst naturbeitemark er også et hekkeområde for vipe og storspove. Lokalitet Rygg vest er et økologisk funksjonsområde for spurvefugl, og Grødem er et økolgisk funksjonsområde for storspove. Se også kapittel 2.9 for mer utfyllende kommentar knyttet til naturmangfold.

Angående spredeareal vises til svar i kapittel 2.2.

Angående erstatninger vises det til kapittel 2.6.

Lnett viser til kapittel 2.1 angående vurderingene som er gjort i forhold til jord- og sjøkabel.

3.89 Gordon Cranmer

Kritiske, generelle innvendinger til presentasjon av inngrepenes natur i konsesjonssøknad: Fotoillustrasjoene har ingen verdi for forståelsen av inngrepets natur fra sjøsiden og nordover forbi enden av Dysjalandsveien. Mosterøy er blitt oversett i en god del av materialet, ikke minst i kartmaterialet.

Vedr denne tekst: Eier av eiendommen er Gordon Cranmer, som bor fast her. Sidsel Hatleskog er min kone (bor i byen, men er her hver helg). Vi kjenner begge stedt og fører begge dette i pennen. Vi har prøvd å ordne innvendiger og forslag i 6 punkte se nedenfor.

1.

Mosterøy - nye store luftstrekk?: Vi mener generelt at man ikke kan legge nye luftkabelgater over det flate og vakre kulturlandskapet på Mosterøy, fullt av fornminner. Nettopp derfor bør man vurdere om jordkabelgate vil føre til mindre inngrep. Og vurdere om dette trolig også kan bli billigere. Dersom det er snakk om ekstra 20 millioner kroner (fra folkemøtet) for å legge jordkabler, og om dette også er mindre inngripende, kan man ikke gå inn for de omsøkte løsninger med luftkabler, inngripene kabel- og mastetraséer ("luftkabler" aksepterer vi ikke som navn på inngrep) over Mosterøy. Disse framstår nettopp som, ja, "billige", i betydningen dårlige, overkjørende, overfladiske. Dét bidrar til å industrialisere det flate, og gamle kulturlandskapet og virker gammeldags. NB. Ved 132 kV linje skal bare som hovedregel luftledning velges, ikke nødvendigvis, etter Stortingsmelding 14 (2011-12) som man henviser til.

2.

Alternativtraseene 1.0.2 og 1.2: Kabeltraseene bør selvsagt gå mest mulig i eksisterende trase (dvs 1.0.2.-alternativ), og ikke med nye strekk fra sjøsiden i sør og innover bakkene. Se 3). Anleggsarbeidet må skje fra sjøsiden uavhengig av alternativene for både trasevalg og kabeltype.

3.

Dysjaland, Dysjalandsveien og grøntbeltet: Det er med forskrekkelse vi ser at det ene omsøkte traséalternativet - 1.2 - er tenkt ført gjennom eller nært oppi hus og låve, samt svært nær oppi det lille grøntbeltet (langs Dysjalandsveien) - som man faktisk nevner, men overhodet ikke omtaler nærmere, enn si beskriver (mhp naturmangfold/mange fuglearter). Ingen registreringer er gjort her. Vi har begge stor tilhørighet til landskapet, og kjenner no de fleste av de mange fuglearter som har glede av grøntnbeltet, nærmere bestemt ca 12 (se Liste*)! Fra et rendyrket skogperspektiv er grønbeltet nesten en ikke-skog, ikke drivverdig osv. (og et "kan derfor bare tas"-argument).

Men fra et fuglesynspunkt er denne lille stripen livsviktig - en biotop de har levd i lenge evt. funnet seg til rette i, og høster fra, hviler i og/eller hekker i. Storspovene bruker hele området fra veien og ned til sjøen. De laget minst 5 nye i fjor. Hagen min med store trær er en del av denne biotopen og vi kjenner og verner om den og om fuglelivet her så godt vi kan. Fjerner eller reduserer man dette grøntbeltet, er ikke å "skade litt skog" eller "ta vekk en dårlig rest av skog" o.l., men å ta vekk en siste barriere for fuglene mot forsvinning og nedlegging av enda et tilfluktsområde (biotoper) for truede og ikke-truede

arter - som jo skjer overalt og alle lenge har visst om at skjer i urovekkende tempo. Grøntbeltet synes m.a.o. å være et tiltrekkende, lunt, sørvendt område fordem, i nær kontakt med strand og sjø.

4.

Avstand til låven og eiendommen min: Eiendommen er ca 3 mål og ligger med LNF-områder rundt overalt. Her blir m.a.o. ingen utbygging. Ingenting av dette er tilstrekkelig beskrevet for forstå inngrepet i alternativ 1.2. Jeg bor i en grønn idyll med utsikt til sjøen mot sør og med grøntbelte som verner også oss mot nord- og vestavinden. Men alt. 1.2 antar vi det blir både en masterekke, en anleggsgate og en anleggstrafikk som gjør ubotelig skade. Veien ender bare ca 500 meter lenger mot vest, og jeg har siste bolighus. Veien er mindre enn 2 meter bred, naturlig nok, fordi den har nesten ingen trafikk (kun til fjøsdriften i siste del av veien). Man har allerede berørt en gammel rest av en furuskog (en del av grøntbeltet) tett opp i mot fjøset, av hensyn til noen endringer i driften der. Men resten bør skjermes for naturformangfoldets skyld i det minste, i et ellers oppdyrket område/areal, jfr råd for biomangfold i jordbruket. Vi vil uansett ikke anbefale denne veien til anleggstrafikk, for ikke å si "oppgradering".

5.

Verdiforringelse av eiendom - men ingen vurdering: Jeg bor i en naturperle som vi prøver å holde slik, ved å ta vare på trær, fugler, hage og hus. Låven synes lå igge bare 150 meter fra trasealternativ 1.2, men ingen beskrivelse finnes i søknad. Låven er ikke i aktiv drift som låve pr i dag, den er rest av gammelt bruk. Den ble oppgradert i taket i 2008 for at den skulle tåle tidens tann og evt omsøkes tatt i bruk og oppgradert til bolig. Huset er fra 1900, men brukbar stand etter alderen. Eiendommen står ikke engang oppført i listen over berørte eiendommer (etter det vi kan se), men da glemmer man menneskene som bor her. Nye kabelgater rett oppi bebodde hus? Vi som møtte opp på "folkemøtet" nylig (Vikevåg, på Rennesøy), hadde ikke mye muligheter til dialog med søkerne. Der var en presentasjon fra NVE/Lnetts side som virket mer som propaganda for prosjektet, enn et folkemøte. Der var aldri noen befaring for å vurdere det mangfold av verdier som er tilknyttet eiendommen, (naturverdier, helsemessige, økonomiske) eller som jeg ble invitert med i for vurderingene gjort, evt. som nå mangler.

6.

Magnetfelt og stråling - medisinske grenser: Konsesjonssøknaden legger trolig laveste medisinske grenseanbefalinger til grunn, ned til 150 meter fra bebyggelsen? English Journal of Medisin anbefaler 600 meter. Der har ikke vært noen befaringer her, som jeg invitert med på.

Med hilsen

Gordon Cranmer

*)

Minst 12 fuglearter her:

stær (hekker, nær truet)
storspover (bruker hele området fra veien til sjøen - sterkt truet)
svarttrost (hekker)
svaler (hekker, evt bare leiker)
rødstruper (hekker nok)
kjøttmeis (hekker)
blåmeis (hekker)
spurv (hekker)
ender (stoppested?)
gjess (stoppested)
duer

3.89.1 Lnetts kommentar til uttalelse

Fotovisualiseringene som er utarbeidet er laget med tanke på å vise hvordan inngrepet kan se ut fra bebyggelse fra ulike områder. Det er i tillegg utarbeidet en digital 3D modell som mange besøkende på åpne kontordager o.l. har hatt nytte av.

Traseen for ny 132 kV kraftledning på Mosterøy er vist på figur 36 i søknaden, samt detaljkart 8 og 9 i vedlegg 3.

1. Høringsparten viser til 20 MNOK merkostnad for å legge jordkabel over Mosterøy. Lnett vil kommentere at det nok referer til merkostnad for sjøkabel gjennom Dysjalandsvågen som Lnett har utredet.
   Angående jordkabel over Mosterøy så vises det til kapittel 2.1.2 som omtaler dette.

2. Angående høringsparten ønske om at ny kraftledning følger eksisterende trase så vil Lnett påpeke at å følge eksisterende ledning bidrar til å samle infrastruktur, men dagens luftledning planlegges revet etter det er etablert en sammenhengende 132 kV forbindelse mellom Randaberg, via Rennesøy og Finnøy mot Tau/Strand. Lnett har i mai 2022 sendt melding med forslag til utredningsprogram for ny 132 kV kraftledning for dette.

3. Høringsparten henviser til et grøntbelte som ligger sør for Dysjalandsveien. Beltet er ca. 300 m langt og 70 m bredt. Det er to ulike trasealternativer over Mosterøy, hvor trasealternativ 1.2 vil krysse grøntbeltet Ifølge offentlige databaser er det ingen trua fuglearter registrert i grøntområdet. Nærmeste registrerte fulgeart er Storspove, registrert ca. 100 m nord for grøntbeltet. Høringsparten viser til 12 fuglearter som er observert i grøntbeltet. Av disse er stær og storspove registrert som trua arter. De resterende fugleartene er ikke trua arter, men er viktige for naturmangfoldet. Enkelte av disse, blant annet ender og gjess, antas også å være mer sårbare for kollisjon med kraftlinjer. I konsekvensutredningen er trasealternativ 1.2 rangert dårligst med hensyn for naturmangfold og er vurdert til å gi en stor negativ konsekvens for naturmangfoldet. Grøntbeltet et tatt med i denne vurderingen, selv om det ikke er spesifikt nevnt i konsekvensutredningen eller fagrapporten for naturmangfold. Området kan

undersøkes nærmere i eksisterende databaser og vurderes i den oppdaterte rapport for natumangfold.

4. Fra senter hustak til senter ledning er minste avstand ca. 185 meter. Fra vestre hjørnet av tomt til senter ledning er avstanden ca. 140 meter.

   Veien som går forbi høringsparten sin eiendom (gnr. 248, bnr. 33) er en kommunal vei, KV 568. Jf. Statens vegvesen sin vegliste for 2022 er denne veien sortert under «Øvrige veier», dvs. det er ingen vektbegrensning (Bk10/50), men total vogntoglengde er maks 12,40 meter.

5. Høringsparten er bekymret for verdiforringelse på eiendommen og etterspør er verdivurdering. Lnett har skrevet om erstatningsprinsipper i kapittel 2.6.

   Angående EMF vises det til kapittel 2.5.

3.90 Sverre Christer Lie

Nå er vi etter hvert mange personer som sender mail vedr. denne saken. Det har engasjert masse mennesker rundt om i Stavanger regionen. Vi har vært på møter med Lyse, Lnett og NVE for å finne et riktig trasevalg til denne høyspenten. Linjen som Lnett vi ha gjennom Stavanger sitt fineste turområde.

Lnett har i hovedsak kun laget et alternativ til trase med noen små trekk som har blitt tegnet inn med 1. 2. og 3. alternativ.

Jeg må få lov å si at Lnett viser liten fleksibilitet her. De kjører frem ett alternativ som eneste løsning som dere (NVE) skal ta stilling til. De har kjørt seg fast i et spor og viser ingen tegn til å prøve ut flere alternativer.

De har fått flere gode forslag på bordet fra både berørte innbyggere og fra tekniske instanser, men alt blir bare stemplet som for kostbart.

Når vi ser på kart over Stavanger så kan kabelen som skal til Harestad – Norbø legges i sjøen utenfor Stavanger, Tasta til Randaberg. De kan også legge kabel i Hafrsfjord ut til Randaberg.

Offshore legges det både el kabler, olje og gassrør uten at det blir noen store diskusjoner. Mange miljøforkjempere vil også elektrifisere sokkelen og da er det tydeligvis ikke noe problem med el kabler i sjøen eller kostnader med disse. Lnett er blitt så store og arrogante at de ikke hensynstar natur og innbyggere.

Tidligere i vår ble det nevnt i nyhetene at dyrket mark må vernes. Området ved Krossberg er – som nevnt i tidligere mail – NLF område, jordbruksområde, grøntområde og «jeg vet ikke hva det ikke er».

Likevel søker Lnett om å bygg ny trafostasjon, ny høyspentlinje i dette område. Gjelder ikke regelverk for Lnett? Har vært på flere møter hvor de viser en ensporet holdning til områdene de vil operere i.

Flere naboer vil gå til advokat med tanke på verdi forringelse av eiendommene.

3.90.1 Lnetts kommentar til uttalelse

Lnett følger føringene fra Meld. St.14 (2011-2012), «Vi bygger Norge – om utbygging av strømnettet» som sier at det som hovedregel skal benyttes luftledning på dette spenningsnivået. Viser til kapittel 2.1 vedrørende bruk av jord- og sjøkabel.

Lnett vil hente 132 kV spenning fra nye Krossberg transformatorstasjon (som skal erstatte Stølaheia transformatorstasjon) og kan ikke se at sjøkabel fra Hafrsfjord til Randaberg er en god teknisk løsning. Det ville også medført vesentlig høyere investeringskostnad sammenlignet med omsøkt løsning.

3.91 Kari-Anne Skaset

Først vil jeg påpeke at en helhetlig vurdering av det foreslåtte prosjektet inkludert trafostasjoner, burde ha blitt lagt fram og ikke komme til høring stykkevis og delt.

Først kommer Statnett/Lnett med en konsesjonssøknad (juni 2021) om ny Krossberg transformatorstasjon. Denne konsesjonssøknaden er preget av slett og ufullstendig arbeid av Statnett, og NVE etterspør en rekke utfyllende opplysninger i brev til Statnett av 25.03.22. I desember 2021 kommer så Lnett med en konsesjonssøknad om 132 kV kraftledninger Krossberg-Harestad-Nordbø. I tillegg arbeides det med en konsesjonssøknad om nye kraftledninger inn til Krossberg/Stølaheia trafostasjoner fra Tjensvoll og Ullandhaug trafostasjoner.

I dag går det allerede en 50kV luftledning nordover fra Krossberg til Randaberg/Dusavik (satt i drift 1985). I sin konsesjonssøknad om ny 132 kV kraftledning Krossberg-Harestad-Nordbø prioriterer Lnett trasealternativet (trasekombinasjon 10) hvor den omsøkte 132kV kraftledningen legges parallelt og på østsiden av de gamle 50kV kraftledningene. Det opplyses at de nye mastene vil være bredere enn de gamle, og at de vil ha en høyde på ca. 30 meter. Høyden på de eksisterende 50kV mastene er ca. 21.5 meter. Der de nye og gamle ledningene går parallelt vil det båndlagte belte være ca. 43 meter.

Den økte høyden på de planlagte nye kraftledningene vil også føre til øket beslag på luftrommet i vertikalplanet, i tillegg økes spenningsnivået til 132 kV i de planlagte nye ledningene. Det må utredes nærmere hvordan nevnte faktorer vil påvirke naturmangfoldet når det gjelder insekter, flaggermus og fugler. Viser til omtalen av Krossberg våtmarksområde under pkt. 5.2.1 i «Fagrapport naturmangfold» fra Norconsult. De gamle og nye ledningstrasene vil gå parallelt like øst for Krossberg våtmarksområde.

Lnett skriver videre i e-mail av 08.02.22, som svar på spørsmål om hvorfor mastehøyden skal være så høy som 30 meter, at da kan avstanden fra linetråd til underliggende terreng økes til 10 meter. Dette gjøres for å ta høyde for bruk av moderne landbruksmaskiner på dyrket mark, dagens gamle 50 kV linje har en vertikal avstand fra bakke til laveste ledning på 7 meter. Jeg kan ikke se at det er noen begrunnelse for å øke mastehøyden til hele 30 meter, siden det eksisterende luftspenn (som vil ligge parallelt med det omsøkte) allerede har en lavere grense.

Det har tidligere blitt lagt fram at den gamle 50kV kraftlinjen skulle saneres i 2030. Lnett opplyser nå at den gamle linjen blir stående helt til Buøy transformatorstasjon må oppgraderes (i år 2050?). Vi får

et omfattende belte av høye master og kraftlinjer tvers gjennom et av Stavangers fineste og mest brukte nærfrilufts og naturområde. Det har etter hvert blitt opparbeidet flotte turveier rundt både Stokkavatnet og Hålandsvatnet som daglig brukes av svært mange. Store deler av dette turområdet er med disse mastene og ledningene planlagt vandalisert. Stavangerområdet er det byområdet i Norge som fra før har minst grøntareal til rådighet for innbyggerne. Stavanger trenger denne naturen uten flere inngrep. De visualiseringer av master og linjer som vises i Lnetts søknad viser ikke på noen måte den reelle forringelsen av landskapets store estetiske verdier!

I utredningen «Vakre landskap i Rogaland» som ble utgitt av Rogaland fylkeskommune i 1995 omtales Stokkavatnet – Hålandsvatnet på side 63. Under estetiske landskapsverdier står det: *«Vatna er av de få gjenværende store innlandsvatn på Låg-Jæren, og utgjør et svært viktig element innenfor storskalalandskapet på Nord-Jæren, hvor store landbruks- og utbyggingsområder dominerer. Landskapsområdet har en særpreget og variert terrengform med fine vekslinger mellom tett vegetasjon og åpne jordbruksarealer. Dette gir flere gode landskapsrom med natur- og driftsmiljø rike på kontraster og varierte opplevelser» under avsnittet problemstillinger står det: «En trafostasjon og kraftledninger i området mellom de to vatna har størst negativ innvirkning på landskapsbildet»*

I Meld.St.nr.14 (2011-2012) står det i kap. 1.1. side 6: *«Nettet skal bygges ut på en skånsom måte som tar hensyn til natur, andre allmenne interesser og tredjeparter». Videre fra samme dokument: «Valg av ledningstrase og et helhetlig syn på kraftsystemet i området er ofte det viktigste for å redusere ulempene av en kraftledning»*

Multiconsult har laget rapporten «Utredning av jordkabel mellom Krossberg-Harestad transformatorstasjoner» siste revisjon 3.12.21. Ingen av forslagene om jordkabel er omsøkt av Lnett. Man forventer at utbygging av et EL-nett i 2020+ legges i bakken der det er mulig og ikke i luftspenn!!

Da melding med forslag til utredningsprogram (Lyse Elnett As november 2018) kom, ga tilbakemeldingene og høringsuttalelsene, unisont uttrykk for at de nye kraftledningene måtte føres fram som jordkabel, evt. at de ble lagt i Stokkavatnet til Tasta og videre lagt som jord/sjøkabel.

Lnett har i sin konsesjonssøknad av desember 2021 ikke søkt om jordkabel, det vises bla. til Meld. St.14 (2011-2012), «Vi bygger Norge – om utbygging av strømnettet». Hovedregelen er at ved nett fra over 22kV og til og med 132kV skal luftledning velges. I Meld. St. 14 (side 82) står det at: *«Jord – eller sjøkabel kan velges på begrensede delstrekninger dersom: Luftledning vil gi særlig store ulemper for bomiljø og nærfriluftsområder der det er knapphet på slikt areal, eller der kabling gir særlige miljøgevinster».* Lnett har prioritert trasekombinasjon 10, av de fem omsøkte kombinasjonene.

I Meld.St.nr.14 (2011-2012) står det i kap. 1.4 (side 7): *«Tidshorisonten for meldingen, blant annet i omtalen av regionale kraftbalanser, er 10 til 15 år.»* Nevnte melding, og den meget restriktive praksis NVE har lagt seg på, når det gjelder å bruke jordkabel istedenfor luftspenn, bør stå for fall. Den restriktive praksis i bruk av jordkabel møter stadig større politisk motbør og har liten legitimitet. I en artikkel i Stavanger Aftenblad 31.03.22 uttaler direktøren i Klepp energi at regelen om luftspenn kontra jordkabel vil bli endret i løpet av noen få år. Klepp kommune har vedtatt at kommunen skal dekke eventuelle merkostnader en jordkabel vil koste på strekket Håland-Vagle. Fungerende ordfører

i Stavanger, Dagny Sunnanå Hausken, skrev en artikkel i Stavanger Aftenblad 06.04.22 med tittelen: *«Jordkabel er trolig ikke dyrere enn luftspenn, om vi ser hele regnestykket»*.

Fylkestinget i Rogaland har nylig diskutert luftspenn kontra jord/sjøkabel. Fylkesordføreren ga uttrykk for at hun at hun synes nettselskapene trekker luftspenn-prinsippet for langt. I følge en artikkel i Stavanger Aftenblad (27.04.22) uttaler Fylkesordfører Chesak: *«Det kan framstå som hovedprinsippet om luftledning for høyere spenning blir tolket for restriktivt og at samfunnsmessige kostnader på natur og landskap er verdsatt for lavt opp mot utbyggingskostnader»*.

Det ser ut som teknologer og økonomer uten tanke på hvor på Rogalandskartet de er, har fått legge premissene for den nær sagt enerådende bruk av luftspenn ved overføring av store spenningsnivåer. Ikkeprissatte faktorer som naturødeleggelse, forringelse av kulturlandskap, reduksjon av artsmangfold, estetisk forringelse, ødeleggelse av nærfriluftsområder m.m. synes å spille liten, eller ingen, rolle i vurderingene. Den totalbelastningen som de ulike planlagte tiltak fra Statnett og Lnett vil påføre områdene ved Stokkavatn/Hålandsvatn og Krossberg er formidable. Store deler av Stavangers innbyggerne vil sitte igjen med et enda mindre nærfriluftsområde og som i tillegg vil bli sterkt preget av industrialisering, både under anleggstiden og i driftstiden. Viktigheten av gode og nære natur og rekreasjonsområder har spesielt vist seg under Covid 19 situasjonen, og spille stor rolle for fysisk og psykisk helse.

I konsesjonssøknaden fra Lnett er konklusjonen når det gjelder jordkabel (K 3.0): *«Lnett mener luftledning er betydelig rimeligere, og reduserer risikoen for å ikke ha tilstrekkelig kapasitet i området fremover. Dette betraktes å være gode argumenter for å ikke søke på jordkabel for den aktuelle strekningen»* (side 106, avsnitt 5.4.3.4). Lnett mener videre om jordkabel alternativene K.STØ-1.1 og K.STØ-2.0: *«Alternativet er vurdert til å ikke forsvare merkostnaden, og er ikke omsøkt»* (konsesjonssøknaden s. 108) Det synes klart at Lnett baserer sine regnestykker utelukkende på faktorer som kun kan tallfestes i rene penger. I kraftlinjesaken i Klepp kommune har det også hersket en uenighet mellom Lnett og Klepp energi når det gjelder det totale regnestykket på jordkabelen mellom Håland og Vagle av samme grunn.

Utredningen fra Multiconsult ang. jordkabel mellom Krossberg-Harestad er hovedsakelig basert på kartstudier, grunnforhold og gravekostnader. Regnestykket må også ta med at luftspenn gir et større energitap under kraftoverføringen enn jordkabling. I en verden hvor vi stadig har et energiunderskudd må ethvert energitap unngås. Merkostnaden som en jordkabling eventuelt utgjør, er ubetydelig når den blir fordelt over anleggets forventede levetid.

Den nevnte unntaksbeskrivelsen som står på side 82 i MeLd.St.14 må komme til anvendelse, og at Lnett som avbøtende tiltak, blir pålagt å legge de omsøkte kraftledninger under bakke/vann. Vurderingene om bruk av luftspenn kontra jordkabel/sjøkabel kan opplagt ikke være de samme i øde fjellområder, som i NLFR områder. NVE og nettselskapene viser ofte til likebehandling og presedenshensyn når de i svært stor grad vedtar luftspenn istedenfor jord/sjøkabel. Hver enkelt utbyggingssak har særegne momenter og hensyn, og kan oftest ikke likebehandles.

Min konklusjon er at de omsøkte kraftledningene, i likhet med den foreslåtte trafostasjonen på Krossberg ikke må få en aksept for bygging. Utbyggerne må pålegges å finne et bedre egnet område hvor utbyggingen ikke ødelegger et av Stavanger sine få friluftsområder.

Om utbyggerne likevel får gjennomslag for dette må det som avbøtende tiltak i dette unike naturområdet, legges jordkabel og/eller sjøkabel.

3.91.1 Lnetts kommentar til uttalelse

Se kapittel 2.9 for kommentar knyttet til innspill til fagrapport for naturmangfold.

Iht. fagrapport for naturmangfold er negative konsekvenser for fugl hovedsakelig knyttet til fragmentering og arealbeslag i artenes leveområde. Siden avstanden mellom fase-fase eller fase-jord på en 132 kV kraftledning er stor, anses det ikke som fare for at elektrokusjon av fugl vil forekomme. Økt spenningsnivå antas dermed ikke å påvirke naturmangfoldet. Kraftledninger øker også risikoen for at fugler kolliderer med ledninger da fugler ofte flytter seg mellom områdene. Det vil også være enkelte fuglearter innenfor området, blant annet ender, svaner og gjess, som er mer utsatt og sårbare for kollisjon med kraftlinjer. Lnett viser til Statsforvalterens høringsuttalelse (kapittel 3.5) som påpeker at det vil være behov for avbøtende tiltak med fugleavvisere over Hålandsvatnet.

Våtmarksområder har ofte en rik flora og fauna, og mange arter av planter, insekter, fugler og dyr er avhengig av disse områdene for å klare seg. I rapporten fra Norconsult (Fagrapport naturmangfold) er blant annet Krossberg (våtmarksområdet) registret som et viktig område for flere fuglearter, og det er også et viktig område for insekter. Økt beslag på luftrommet og økt spenningsnivå antas ikke å påvirke insekter og fugler i stor grad.

Lnett har ikke mottatt informasjon om hvilke konsekvenser økt spenningsnivå og beslag på luftrommet vil påvirke flaggermus i området. Dette må eventuelt undersøkes nærmere.

Det er riktig som høringsparten skriver at det legges til grunn en minstehøyde for linetråden på 10 meter over dyrket mark eller områder som kan dyrkes opp. Dette har Lnett innført som praksis i alle lignende prosjekter for å ta hensyn til landbruksmaskiner som blir stadig større. Lnett ser poenget angående at det allerede går en eksisterende ledning som er lavere, men den nye ledningen vil ha vesentlig lenger levetid enn dagens og vil derfor trolig bli stående lenge etter den eksisterende ledningen er revet.

Det er ikke en konkret plan for når 50 kV nettet i Stavanger sentrum blir bygget om til 132 kV. Det er derfor uklart hvor lenge eksisterende luftledning kan bestå, men det legges til grunn at den har en teknisk levetid frem til 2040-2050.

Lnett viser til svar gitt i kapittel 2.1 angående vurderingene som er gjort i forhold til jord- og sjøkabel, herunder også tap i luftledning kontra jordkabel.

Påstått uenighet om saken i Klepp beror nok på en misforståelse. Differansen i byggekostnad handler primært om hvilken usikkerhet og påslag for byggherrekostnader man inkluderer i kalkylene. Det gjøres en egen utredning nå for å kvalitetssikre tallene, og utredningen bekostes av Klepp kommune.